

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗНА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
ВІРМЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ВІРМЕНІЯ)
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК У ЛОМЖІ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КОЛЕДЖ ДІЛОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ КОРОЛІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (КОРОЛІВСТВО БАХРЕЙН)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ (EIDV) (СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА)
ПОЗНАНСЬКИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КЛАЙПЕДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК (ЛИТОВСЬКА РЕСПУБЛІКА)
ВЕНТСПІЛСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК (ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА)
МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ DAFFODIL (НАРОДНА РЕСПУБЛІКА БАНГЛАДЕШ)
ІНТЕГРАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ІНДІЯ)

НОВІ ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ. МОЖЛИВОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

26 КВІТНЯ 2024 Р.

м. ХАРКІВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний біотехнологічний університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Національний університет «Львівська політехніка»
Запорізький національний університет
Львівський національний університет природокористування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Вірменський державний економічний університет (Республіка Вірменія)
Міжнародна Академія Прикладних Наук у Ломжі (Республіка Польща)
Коледж ділового адміністрування Королівського університету (Королівство Бахрейн)
Європейський інститут безперервної освіти (EIDV) (Словацька Республіка)
Познанський технічний університет (Республіка Польща)
Клайпедський університет прикладних наук (Литовська Республіка)
Вентспільський університет прикладних наук (Латвійська Республіка)
Міжнародний університет Daffodil (Народна Республіка Бангладеш)
Інтегральний університет (Індія)

Co-funded by
the European Union

**НОВІ ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.
МОЖЛИВОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ
БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених**

26 квітня 2024 р.

Харків
ДБТУ
2024

Організаційний комітет:

Голова організаційного комітету: *В.М. Михайлов*, д-р техн. наук, проф.

Заступники голови: *М.Л. Серік*, канд. техн. наук, доц.; *Т.Ф. Ларіна*, д-р екон. наук, проф.; *Н.Б. Кащана*, д-р екон. наук, проф.

Члени оргкомітету: *Абдельрахман Ахмед Міро*, Ph.D з управління/фінанси та банківська справа, доц.; *Т.О. Бабан*, канд екон. наук, доц.; *М.Г. Безпарточний*, д-р екон. наук, проф.; *А. Борусевич*, д-р габілітований, інженер; *Т.О. Букорос*, канд. пед. наук, доц.; *В.О. Велієва*, канд. екон. наук, доц.; *В.А. Войтов*, д-р техн. наук, проф.; *Гоел Амیت Кумар*, д-р філос., доц.; *В.А. Гросул*, д-р екон. наук, проф.; *М. Живітере*, д-р екон. наук, проф., академік; *Р. Кіндіріс*, д-р наук з управління, проф.; *О.В. Мандич*, д-р екон. наук, проф.; *Т.О. Меліхова*, д-р екон. наук, проф.; *І.В. Нестеренко*, канд. екон. наук, проф.; *О.О. Нестеренко*, д-р екон. наук, проф.; *В.С. Ніценко*, д-р екон. наук, проф.; *Нурул Мохаммад Зайд*, Ph.D в галузі менеджменту; *Р.М. Остапенко*, канд. екон. наук, доц.; *О.С. Прокопишин*, канд. екон. наук, доц.; *Татул Мкртчян*, д-р екон. наук, проф.; *Ю.Л. Філімонов*, канд. екон. наук, доц.; *Н.Ю. Шраменко*, д-р техн. наук, проф.; *В.П. Яковлева*.

Конференцію включено до Переліку міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2024 році згідно з листом ІМЗО МОН України від 04.01.2024 № 21/08-7 «Про Перелік міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених»

Нові горизонти розвитку бізнесу в умовах сучасних викликів.
Н 73 **Можливості та механізми підтримки бізнесу в умовах європейської інтеграції** [Електронний ресурс]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. здоб. вищ. освіти і мол. вчених, 26 квітня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2024. – 469 с. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://btu.kharkov.ua/nauka/konferentsiyi/>

Збірник містить матеріали, у яких розглядаються глобальні виклики та стратегічні пріоритети розвитку економіки в умовах європейської інтеграції; соціально-економічні та правові аспекти глобалізації бізнесу; обліково-аналітичне забезпечення та податкове регулювання розвитку бізнесу у фокусі євроінтеграційних процесів; фінансові механізми, транспортно-логістичні системи, менеджмент, маркетинг і ринкові технології розвитку й інтеграції бізнесу до європейського економічного простору.

Матеріали друкуються в авторській редакції мовою оригіналу. Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Секція 1
ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Chen Linru, master's student
Scientific supervisor – *Ph.D in Economics, as. O.O. Khodyrieva*
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

INTELLECTUAL CAPITAL AND ITS UNIQUE FEATURES
IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ORGANIZATIONS

Intellectual capital is a critical asset for any organization seeking to thrive in the modern economy. Composed primarily of human capital, structural capital, and relational capital, IC represents the collective knowledge, skills, and expertise within a company. Intellectual capital is a valuable and unique non-material asset for any company, defining its competitiveness in the target market.

Human capital refers to the knowledge, skills, and abilities of employees, which can be increased through training and development. Structural capital includes the core belief system of an organization, such as its mission statement, company policies, work culture, and organizational structure. Relational capital encompasses all relationships that an organization has, including employees, suppliers, customers, shareholders, and others.

In international commercial organizations, intellectual capital significantly impacts business performance, facilitating innovation, enhancing employee competency, and increasing organizational performance. The value of intellectual capital is not accurately reflected in traditional financial statements, because it is often intangible and challenging to measure. However, it plays a vital role in a company's success, particularly in knowledge-intensive industries like technology and services.

The service sector, in particular, relies heavily on intellectual capital, as the creation of unique, differentiated, intangible services depends on the knowledge, skills, and abilities of service company employees[1].

Intellectual capital is a significant strategic resource, and its importance is expected to grow in the context of Industry 5.0, where human intellect will converge or diverge in various entrepreneurial processes.

Intellectual capital can be developed and managed in international commercial organizations through various steps and strategies [1]. The development process involves setting a strategy, accessing competitor's strategies and knowledge assets, classifying the organization's portfolio, determining the value of assets, investing based on the evaluation, and assembling the knowledge portfolio. Managers can follow process for strategically managing intellectual capital by conducting an initial intellectual capital audit, making knowledge management a requirement for evaluation, defining the role of knowledge, recruiting a leader for intellectual capital development, classifying the intellectual portfolio, utilizing information systems and sharing tools, sending employees to conferences, conducting intellectual capital audits, identifying gaps, and assembling the organization's new knowledge portfolio.

In international commercial organizations, managing intellectual capital carries several potential risks. Companies may encounter challenges in managing intellectual capital, especially in locales with less-developed respect for intellectual property rights [2]. The following are some potential risks associated with intellectual capital management:

- inadequate intellectual capital audit: if an initial IC audit is not conducted, the organization may not have a clear understanding of its intellectual capital assets, leading to ineffective management;
- lack of knowledge management strategy: without a clear strategy for managing IC, organizations may struggle to identify the role of knowledge in their business, leading to inefficient use of resources;
- insufficient investment: if organizations do not invest in their IC assets, they may not be able to maximize their value or fill gaps that could lead to exploitation of knowledge or fending off rivals;
- inadequate intellectual capital portfolio management: organizations may struggle to classify their intellectual capital portfolio, determine the value of their assets, and assemble their knowledge portfolio effectively;
- lack of intellectual capital leadership: if organizations do not recruit and hire a leader responsible for IC development, they may not be able to manage their intellectual capital assets effectively;
- risk of intellectual capital theft: intellectual capital can be stolen or misused by competitors, leading to a loss of competitive advantage and business sustainability.

To mitigate these risks, organizations must take a proactive approach to

managing their intellectual capital assets, including conducting regular intellectual capital audits, developing a clear knowledge management strategy, investing in intellectual capital, and assembling a knowledge portfolio that supports business sustainability and competitiveness.

In summary, intellectual capital is a unique asset that combines human capital, structural capital, and relational capital to drive innovation, competitiveness, and sustainable growth. The management of intellectual capital involves recognizing and making use of the organizational, structural resources, and the knowledge of the staff, rather than focusing solely on financial capital. Intellectual capital is an intangible value driver that brings about future benefits for organizations and is crucial for their success, especially in today's highly competitive markets with informed buyers and dynamic business environments.

References

1. Ognjanovic J. Intellectual capital: Characteristics and significance in the service sector. *Ekonomika*. 2016. Vol. 62, no. 3. P. 159–172.
2. Jahanian R., Salehi R. Managing Intellectual Capital in Organizations. *International Journal of Human Resource Studies*. 2013. Vol. 3, no. 4. P. 121.
3. Khodyrieva O. Optimization of the recruitment process as a necessary condition for the development of the organization. *Управління змінами та інновації*. 2022. № 3. С. 11-14.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ЦИФРОВА АГЕНДА: СИНЕРГІЯ ЧИ КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ?

Артюх Ян, здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р філософії з менеджменту, доц. **С.І. Міненко**
Державний біотехнологічний університет

Європейська інтеграція та цифрова агенда – це два ключові пріоритети для Європейського Союзу (ЄС). З одного боку, європейська інтеграція прагне до створення єдиного ринку, вільного пересування людей, товарів, послуг і капіталу. З іншого боку, цифрова агенда спрямована на розвиток цифрового єдиного ринку, який ґрунтується на доступі до швидкісного Інтернету, електронній комерції, електронному урядуванні та інших цифрових послугах.

Цифрова агенда Європейського Союзу, запроваджена у 2010 році, містить низку стратегічних ініціатив з метою сприяти цифровому

розвитку в регіоні. Ці ініціативи охоплюють широкий спектр аспектів, від забезпечення швидкого Інтернету для всіх громадян до розвитку цифрової інфраструктури та стимулювання інновацій у галузі цифрових технологій. Правильна реалізація цифрової агенди може стати міцним фундаментом для Європейської інтеграції, сприяючи зближенню країн-членів та зміцненню їх економічних та політичних зв'язків.

Українські вчені та експерти активно займалися аналізом та дослідженням впливу цифрових технологій на процеси Європейської інтеграції, оцінюючи можливість синергії та ідентифікацію можливих конфліктів інтересів, серед них Олена Шимчук, доктор політичних наук, спеціалізується на питаннях Європейської інтеграції та цифрових технологій. Олексій Гарань, провідний науковий співробітник Інституту Європейської політики, зацікавлений у аналізі впливу цифрової трансформації на процеси Європейської інтеграції. Марина Мельник, дослідниця з Центру дослідження європейських інтеграційних процесів, аналізує вплив цифрових технологій на формування політики Європейського Союзу. Сергій Петренко, науковий співробітник Інституту міжнародних відносин, досліджує взаємозв'язок між європейською інтеграцією та цифровою агендою з урахуванням інтересів України.

Між європейською інтеграцією та цифровою агендою існує значна синергія, яка може сприяти полегшенню та збільшенню ефективності процесу інтеграції в Європейському Союзі. Одним з ключових аспектів цієї синергії є спільне прагнення до створення єдиного цифрового ринку в рамках ЄС, що сприятиме вільному руху товарів, послуг та людей через кордони країн-членів, а також зменшить адміністративні та правові бар'єри. Наприклад, впровадження єдиного цифрового ринку дозволить компаніям з усієї Європи легше здійснювати торгівлю та співпрацювати в цифровому просторі, що позитивно вплине на їхню конкурентоспроможність на глобальному ринку. Однак, разом із можливостями синергії, існують і потенційні конфлікти інтересів між цифровою агендою та європейською інтеграцією. Наприклад, різні рівні розвитку цифрових інфраструктур у країнах-членах можуть створювати нерівності у доступі до цифрових послуг та можуть ускладнити спільні стратегії розвитку цифрового ринку. Крім того, питання щодо захисту даних та приватності можуть породжувати суперечки між країнами з різними підходами до регулювання цих питань.

Синергія між європейською інтеграцією та цифровою агендою проявляється через ряд успішних ініціатив. Наприклад, створення

єдиного цифрового ринку ЄС сприяє полегшенню ведення бізнесу в Інтернеті для підприємств і громадян у всій Європі. Розвиток електронного уряду підтримує цілісність та доступність державних послуг для громадян. Крім того, інвестиції в цифрову освіту сприяють підвищенню рівня навичок, необхідних для роботи в цифровій економіці.

Незважаючи на синергію, існують потенційні конфлікти інтересів між європейською інтеграцією та цифровою агендою. Наприклад, суворі правила захисту даних в ЄС можуть ускладнити ведення бізнесу для деяких компаній. Гармонізація податків на цифрові послуги може призвести до втрати податкових надходжень для деяких країн. Також цифрова агенда може збільшити конкуренцію між країнами ЄС, що може негативно позначитися на єдності і згуртованості Європейського Союзу.

Європейська інтеграція та цифрова агенда – це два ключові пріоритети для ЄС, які мають значний потенціал для синергії, взаємодія між процесами Європейської інтеграції та цифрової агенди відображає складність сучасних викликів, перед якими стоїть Європейський Союз. Незважаючи на існуючі конфлікти інтересів, виявлені при аналізі, важливо визнати потенціал синергії цих двох напрямків. Створення єдиного цифрового ринку, розвиток цифрової освіти та забезпечення доступності державних послуг через електронний уряд - усе це сприяє покращенню якості життя громадян та зростанню конкурентоспроможності ЄС на міжнародній арені. Проте для досягнення повного потенціалу синергії необхідно постійно вдосконалювати та гармонізувати правові, економічні та технологічні аспекти, враховуючи специфіку кожної країни-члена. Тільки таким чином Європейський Союз зможе забезпечити стійкий розвиток у вимірах цифрової епохи, зберігаючи свою єдність та конкурентоспроможність у світі.

Інформаційні джерела

1. European Commission. (2020). Digital Strategy. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-strategy_en
2. Eurostat. (2021). Digital Economy and Society Statistics. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Digital_economy_and_society_statistics_at_regional_level
3. European Union. (2019). Digital Europe Programme. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-europe-programme_en
4. Broucker, B., & Keuleers, P. (Eds.). (2020). European Digital Single Market: Competing in the Age of Digital Platforms. Springer.

5. Dudnyk, O., Maiboroda, M., & Minenko, S. (2023). Improving the Quality of Organization Management in the Era of Digitalization: Leadership and Neuro-Networks. *sj-economics scientific journal*, 51(4), 14-24.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІЙ

Вербнікова О.В., здоб. ОС «бакалавр»

Державний біотехнологічний університету

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц., **Дудник О.В.**

ПЗВО «Харківський технологічний університет «ШАГ»

Розглядаючи важливість розвитку туристичного потенціалу у публічному управлінні територіями, наукова публікація вирішує актуальну проблему сталого розвитку, що стосується галузі туризму. Розвиток туристичного сектору вимагає не лише уваги до економічних показників, але й до ефективного публічного управління, спрямованого на збереження культурної спадщини, природних ресурсів та забезпечення комфортного середовища для мандрівників. Дослідження зосереджене на визначенні оптимальних стратегій управління туристичним потенціалом з метою досягнення збалансованого розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій у глобальному туристичному ринку.

Оптимальні стратегії управління туристичним потенціалом територій ґрунтуються на комплексному підході та враховують різноманітні аспекти, що охоплюють як економічні, так і соціокультурні чинники [1, 3]. Деякі з них включають [2]:

1. Стале збереження природного та культурного спадщини. Важливо розробляти та впроваджувати стратегії збереження природних ландшафтів, а також культурних пам'яток і традицій. Це допомагає підтримувати унікальний характер території та приваблювати туристів.

2. Розвиток туристичної інфраструктури. Інвестування в розвиток туристичної інфраструктури, такої як готелі, ресторани, транспортні мережі та розважальні заклади, сприяє зручності для подорожуючих та підвищує їхню задоволеність від подорожі.

3. Створення туристичних маршрутів і продуктів. Розробка цікавих туристичних маршрутів та продуктів, що відповідають інтересам та потребам різних категорій туристів, дозволяє максимізувати туристичний потенціал території.

4. Просування та маркетинг. Ефективна рекламна кампанія та маркетингові заходи сприяють підвищенню відомості про територію серед потенційних відвідувачів і збільшують кількість туристів.

5. Розвиток міжнародного співробітництва. Укладання міжнародних угод та співпраця з іншими країнами сприяють розвитку туризму шляхом обміну досвідом, ресурсами та інноваціями.

6. Стимулювання екологічно стійкого туризму. Поширення екологічно свідомих підходів до туризму та створення ініціатив, спрямованих на зменшення негативного впливу туристичної діяльності на природне середовище.

Розглянемо використання стратегій управління туристичним потенціалом на прикладі м. Краснограда Харківської області. Культурним центром та прикрасою міста є Красноградський краєзнавчий музей ім. П. Д. Мартиновича. Працює три відділи: історичний, природознавчий, картинна галерея. Експонат під відкритим небом – хата XIX століття. Це один із найстаріших музеїв на Харківщині. Він був заснований 21 лютого 1922 року відомим українським живописцем, графіком і етнографом П. Д. Мартиновичем. До 1921 р. будинок, у якому було відкрито музей, належав повітовому лікарю Р. Ф. Шиндлеру. Після смерті лікаря будинок було націоналізовано. В 1922 р. П. Д. Мартинович відкрив тут виставку своїх робіт. В місті збережено культурні традиції, функціонують мистецькі осередки, що дає змогу активно розвивати мистецько-фестивальний туризм — щорічно у місті проводиться багато масових заходів міського, національного та міжнародного значення (музейне свята, фестивалі, виставки-продажі, ярмарки тощо). Привабливості місту надає поєднання традицій історії й культури Краснограда та динаміки в пошуках новітніх форм діяльності.

Як основні об'єкти показу під час оглядових екскурсій містом наразі пропонуються:

- історичні та пам'ятні місця Красноградщини;
- Іванівська та Бельовська фортеці;
- зал залізничного вокзалу (вул. Вокзальна);
- Покровський храм, Благовіщенський храм, Софіївський храм, шляховий палац, будівля земської управи, особняк Р.Ф. Шиндлера, Красноградський краєзнавчий музей ім. П.Д. Мартиновича та картинна галерея.

Отже, місто Красноград, з його багатою культурною спадщиною та унікальними природними красами, володіє величезним потенціалом для розвитку туризму. Однак, для того щоб цей потенціал

був максимально використаний та сприяв сталому розвитку міста, необхідно вжити комплексу заходів.

По-перше, важливо забезпечити підтримку та подальший розвиток Красноградського краєзнавчого музею ім. П.Д. Мартиновича. Цей музей, який є одним із найстаріших на Харківщині, має потенціал стати центром туристичної привабливості міста. Продовження реставраційних та реконструкційних робіт, розширення експозиції та вдосконалення програм екскурсій можуть значно збільшити кількість відвідувачів.

По-друге, необхідно активно просувати місцеві мистецькі події та фестивалі на рівні міста та регіону. Співпраця зі звітними агентствами та медіа для маркетингу цих заходів може залучити більше туристів та підвищити репутацію міста як культурного центру.

По-третє, розробка нових туристичних маршрутів, які охоплюють визначні місця, пам'ятки історії, культури та природи міста, також може привернути увагу нових груп відвідувачів. Ці маршрути можуть бути тематичними, зосередженими на конкретних аспектах історії або культури міста.

Крім того, важливо розвивати співпрацю з іншими містами та регіонами для обміну досвідом та рекламування туристичних продуктів Краснограда. Це може включати розробку спільних туристичних пакетів та просування туристичних маршрутів на міжнародному рівні.

Узагальнюючи, розвиток туризму в м. Красноград вимагає комплексного підходу та співпраці між владою, місцевими організаціями та бізнесом. Шлях до успіху полягає в максимальному використанні наявних ресурсів, розробці новаторських програм та залученні туристів з усього світу. Виконання цих рекомендацій сприятиме створенню стабільного туристичного сектору, який буде сприяти економічному зростанню та підвищенню престижу міста Красноград.

Інформаційні джерела

1. Дудник О. В., Майборода М. М. Шляхи стимулювання туристичної привабливості України. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Харків, 2017. Вип. 182: Економічні науки. С. 195-203.

2. Науменко А. О., Смігунова О. В., Міненко С. І. Сучасні підходи і напрями розвитку публічного управління та адміністрування: підручник; за ред. д-ра наук з держ. управління, проф. В. Д. Бакуменка; ДБТУ. Харків: Майдан, 2022. 280 с.

3. Потишняк О. М., Дудник О. В., Краля В. Г. Рекреаційні ресурси та природно-рекреаційний потенціал як необхідна умова розвитку рекреації. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства, Вип. 182 «Економічні науки». 2017. С. 140-147.

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ВІД ПОЧАТКУ ВІЙНИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ

Герасименко Ю.С., д-р екон. наук, доц.
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Російська агресія вплинула на всі аспекти суспільного життя українців, включаючи їх професійну діяльність. Війна суттєво впливає на всі аспекти життя громадян України, включаючи ринок праці. Проте, за даними дослідження Work.ua на початку 2024 року, кількість вакансій відновилося на 93% від початку вторгнення. Варто відзначити, що робочі місця з'явилися не у всіх секторах економіки.

Отже, хоча загальна кількість вакансій майже відновилося, спостерігаються диспропорції у різних секторах. За даними з Work.ua, в дев'яти з 28 категорій кількість вакансій перевищує рівень січня 2022 року, але в 19 категоріях пропозицій роботи менше, ніж у зазначений період.

Найвищі показники приросту вакансій у категоріях:

- медицина, фармацевтика (+26%);
- освіта, наука (+23%);
- охорона, безпека (+22%);
- юриспруденція (+13%);
- роздрібна торгівля (+9%).

Водночас найнижчі показники відновлення у категоріях:

- культура, музика, шоубізнес (-21%);
- телекомунікації та зв'язок (-21%);
- страхування (-22%);
- будівництво, архітектура (-28%);
- секретаріат, діловодство, АГВ (-32%) [1].

Після початку повномасштабного вторгнення Росії кількість вакансій на дистанційну роботу зменшилася у чотири рази, що становить більш значну зміну порівняно з загальною кількістю вакансій на ринку праці, яка зменшилася у 10 разів. Проте, у січні 2024 року спостерігається певна тенденція змін. Кількість пропозицій

дистанційної роботи зросла на 3% порівняно з січнем 2022 року. Тим не менш, середня конкуренція за вакансіями на дистанційну роботу збільшилася на 63%.

Протягом року після початку повномасштабного вторгнення середня зарплата в Україні залишалася стабільною на рівні 15 000 гривень. Однак, з початку січня 2023 року почався поступовий ріст цього показника. За останні два роки середня зарплата в Україні зросла на 30%.

У той же час громадяни України відчувають, що роботодавці стали більш вимогливими до рівня знань та досвіду роботи кандидатів. Для успішного працевлаштування необхідно проявляти максимальну активність і демонструвати відповідність вимогам роботодавців.

За даними звіту GRC, з 2400 опитаних:

- 60% працюють в українських компаніях, що свідчить про їхню вірність вітчизняному бізнесу.

- 17% обрали шлях міжнародного працевлаштування, маючи амбіції до глобальних можливостей.

- 71% мають досвід роботи понад 10 років, тоді як лише 6% належать до молодих спеціалістів та студентів, що тільки розпочинають свій професійний шлях.

- 68% зауважили, що мають роботу, в той час як решта активно шукає можливості працевлаштування.

Перед якими труднощами постають українці під час пошуку роботи

- 41% не можуть знайти роботу з гідною заробітною платою;

- 29% відзначають зменшення вакансій у своїй професії, що ускладнює пошук відповідної роботи;

- 23% стикаються з дискримінацією за віком, що робить пошук роботи ще складнішим;

- 22% відзначають, що пошук роботи вимагає більше зусиль і часу;

- 22% не отримують відгуки від рекрутерів після співбесіди;

- 21% взагалі не отримують зворотний зв'язок після проходження співбесіди.

Сучасні вимоги до кандидатів на вакансії виявляються досить високими: майже 3 з 5 роботодавців очікують від кандидатів розмовного рівня англійської мови, значного досвіду та підтверджених результатів. Водночас, багато роботодавців не готові вкладати час та ресурси у навчання працівників.

Зміна пріоритетів у шукачів роботи стала результатом зміни витрат. Опитування показує, що 63% українців не бояться можливих

скорочень у найближчі півроку, але 17% все ж очікують такого негативного розвитку подій [3].

У попиті на ринку праці традиційно переважають позиції менеджерів, консультантів, адміністраторів та бухгалтерів. Порівнюючи лідерів за посадами на Work.ua з показниками 2023 року, можна зазначити, що структура залишилася майже без змін. Проте варто відмітити помітне збільшення кількості вакансій і деякі зміни в рейтингу.

Найбільш популярні категорії за вакансіями також продовжують тримати свої позиції. У лідерах залишаються сфера обслуговування, робочі спеціальності, продажі та закупівлі.

За даними Держстату, у третьому кварталі 2023 року середня зарплата в Україні підскочила майже до 18 тисяч гривень, порівняно з 14,6 тисяч гривень у 2022 році.

Водночас, уряд розраховує на значне зростання середньомісячної зарплати протягом наступних трьох років, а саме: у 2024 році вона має скласти 21,8 тисяч гривень, у 2025 - 25,7 тисяч гривень, а вже у 2026 - 30,3 тисяч гривень. Це припускається за умови зниження рівня безробіття та інфляції [2].

У найважчі періоди, коли воєнний стан ставить перед людьми великі випробування, майже половина працівників вважають свою роботу задовільною. Цей оптимізм свідчить про внутрішню міцність та адаптивність людей. Звісно, важливо врахувати, що кожен п'ятий працівник відчуває певне незадоволення від своєї професійної діяльності.

Проте серед цих труднощів існують ключові фактори, які сприяють утриманню працівників на робочому місці: важливим є можливість працювати віддалено; дружня атмосфера в колективі; гнучкий графік роботи та можливість віддаленої роботи; безпечні умови праці та добрі відносини з керівником.

Інформаційні джерела

1. Як змінився ринок праці в Україні від початку війни? URL: <http://surl.li/suhgj>
2. Ринок праці: яких спеціалістів шукають і де пропонують найбільші зарплати. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/9/708528/>
3. Майже половина українців не можуть знайти роботу з гідною зарплатою: нове дослідження. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/3331/almost-half-of-ukrainians-cannot-find-a-job-with-a-decent-salary-new-study>

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Глянь Т.І., здоб. ступ. PhD
Науковий керівник – д-р. екон. наук, доц. **В.В. Антошенкова**
Державний біотехнологічний університет

До повномасштабного вторгнення Харківщина була промисловим регіоном з багатогалузевим комплексом та великим економічним потенціалом. Область посідала третє місце за кількістю підприємств і п'яте – за обсягом реалізованої продукції. Прибутки підприємств Харківщини в умовах повномасштабного вторгнення РФ зменшилися втричі. Частка Харківської області у виробництві с/г продукції України у 2022 р становила 3,3 % незважаючи на складну ситуацію і проблеми з посівом і збором врожаю [1].

Повномасштабне вторгнення військ РФ до території України, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, мало згубні наслідки для аграрного сектору, як в цілому України, так і Харківської області. Землі сільськогосподарського призначення зазнали великої шкоди від мінного забруднення та прямого фізичного пошкодження. Через бойові дії польові роботи у 2022 році аграріями області проводилися на 60% площ, посів та збір сільськогосподарських культур аграрії проводили у 5 районах (Богодухівський, Красноградський, Лозівський, частково Харківський та Чугуївський). Ізюмський, Куп'янський райони та окремі окуповані території Харківського та Чугуївського районів не змогли у 2022 році провести необхідні польові роботи та збір урожаю озимих культур. Внаслідок дій окупантів постраждали більш ніж 270 підприємств у галузі тваринництва та рослинництва. Також пошкоджено або знищено 322 одиниці сільськогосподарської техніки. Попри це, підприємства продовжували працювати там, де дозволяла безпекова ситуація. Під урожай 2022 року аграріями області було проведено посів сільськогосподарських культур на площі 883,7 тис. га, що на 54,6% менше до показника 2021 року. Господарствами всіх категорій Харківської області у 2022 році зібрано понад 2,3 млн т зернових та зернобобових культур при середній врожайності 42,1 ц/га (у 2021 році – 47,3 ц/га). В тому числі виробництво основних зернових культур склало: пшениці (озимої та ярої) намолочено 1312,5 тис. т, що на 52,9% менше до показника 2021 року; кукурудзи на зерно – 732,1 тис. т, що на 50,7% менше до 2021 року; ячменю (озимого та ярого) – 236,8 тис. т, що на 52,5% менше до 2021 року. Крім того, на деокупованих територіях площі, які

були засіяні восени 2021 року озимими зерновими культурами під урожаєм 2022 року, не були зібрані належним чином, або зовсім не підлягали до збирання, через високий ризик мінного забруднення [2, с.145]. Серед основних технічних культур зібрано: соняшнику – 683,3 тис. т, що на 51,8% менше 2021 року; сої – 27,6 тис. т, що на 31,3% менше 2021 року. У році спостерігалось зменшення валового збору сільськогосподарських культур як за рахунок зменшення посівних площ, так і за рахунок зниження врожайності. У порівнянні з 2021 роком врожайність 112 сільськогосподарських культур є нижчою через недотримання всіх технологічних процедур [3].

Поряд з вищезазначеним, основними викликами та обмеженнями для аграрного сектора України в умовах повномасштабної війни є такі: дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема через зростання собівартості виробництва; спрощення процесів сільськогосподарського виробництва, зменшення внесення добрив та засобів захисту рослин, що знижує врожайність сільськогосподарських культур та погіршує якісний склад земель; посилення кризових явищ у тваринництві, зокрема в м'ясо-молочній галузі; дефіцит трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві; руйнування інфраструктури виробництва, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції та харчових продуктів; екологічні виклики.

Загалом аграрний сектор в умовах повномасштабної війни продемонстрував спроможність виробляти сільськогосподарську сировину та постачати харчові продукти на внутрішній та зовнішні ринки. Ключові напрями забезпечення функціонування аграрного сектора в умовах повномасштабної війни мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – перероблення – зберігання – постачання населенню харчових продуктів». Виникає потреба формування нової повоєнної моделі розвитку аграрного сектора зі збалансуванням його економічних та екологічних компонентів, що відповідатиме цілям сталого розвитку [4, с. 217]. Першочерговим завданням державної аграрної політики у 2024 р. є відновлення аграрного виробництва на деокупованих територіях, що продиктовано потребою якнайшвидшого забезпечення продовольчих потреб населення, можливостей самозайнятості. Треба сприяти рівноправному розвитку всіх організаційно-правових форм господарювання, розширювати асортимент експорту аграрної продукції, поширювати несільськогосподарські види діяльності на сільських територіях для зниження бідності та зростання доходів

сільського населення. Це вимагає створення умов для поширення в Україні новітніх світових тенденцій у розвитку сільської економіки: підтримки дрібнотоварного виробництва сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю; формування коротких споживчих ланцюгів; сприяння просуванню в сільську місцевість дрібновузлового промислового виробництва та виробництва енергії з відновлюваних джерел; розширення виробництва будівельних матеріалів, сфери виробничих і споживчих послуг, інклюзивних форм туризму та рекреації тощо. Це потребує прискорення темпів відновлення дорожньо-транспортної інфраструктури на селі, формування сучасних телекомунікаційних мереж і цифрової інфраструктури. Відновлення аграрного сектора на сучасних засадах стане рушієм значної активізації розвитку суміжних секторів економіки, до яких належать перероблення агропродукції та харчова промисловість, виробництво добрив, аграрне машинобудування, біоенергетика, сегменти IT-індустрії, задіяні в цифровізації аграрного виробництва та логістики. Важливими є відповідне інформування потенційних інвесторів про інвестиційні можливості й привабливість цих галузей, а також моніторинг, визначення потреб агропідприємств, у т. ч. в товарах та послугах суміжних галузей. Оптимізації міжсекторної взаємодії слугуватимуть формування агропродовольчих кластерів, залучення інвестицій в горизонтальну диверсифікацію агробізнесу, створення умов для локалізації суміжних виробництв на території України.

Інформаційні джерела

1. Вплив війни на прибутковість сільськогосподарського виробництва», проведене Міністерством аграрної політики та продовольства України за підтримки Глобального фонду зі зменшення ризиків катастроф і відновлення (GFDRR), який адмініструється Світовим банком, та у співпраці з Українським клубом аграрного бізнесу (УКАБ). URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/viyni-na-prib>.

2. Онегіна В.М., Антощенко В.В. Основи глобальної продовольчої безпеки. «Духовність особистості: методологія, теорія і практика». Volume 1 2022. С.140-149. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-6-140-149>.

3. Загроза продовольчій безпеці світу / Міністерство закордонних справ України. 2023. 23 листоп. URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpecivsvitu> (дата звернення: 16.04.2024).

4. Антощенко В.В. Складові та напрямки управління продовольчою безпекою. «Аграрні інновації» № 18, 2023. С. 212-219.

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО АГРОБІЗНЕСУ

Григор'єв Д.А., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Бабан**
Державний біотехнологічний університет

Сільськогосподарський сектор України залишається важливим для економіки країни, є одним із ключових секторів як з погляду впливу на соціально-економічну сферу країни, так і впливу на природу та клімат. Повномасштабне вторгнення Росії поставило нові виклики перед сектором, а також посилило існуючі проблеми.

Діяльність суб'єктів агробізнесу значно змінилася під впливом ряду факторів, особливо через вплив війни. Зміни відбулись в агропродовольчих ланцюгах, поглибились екосистемні проблеми. Кожне підприємство адаптується до нових умов по-своєму згідно з новими стратегіями та бізнес-моделями.

Але для багатьох агровиробників одним із найбільших викликів залишається ризик нового вторгнення чи окупації, втрати активів та ресурсів, мобілізація працівників. Безпосередні наслідки бойових дій: пошкодження та втрата майна та техніки, замінування території та сільськогосподарських земель.

Одним із найпоширеніших викликів стали складнощі логістики, які призвели до перебудови ланцюгів постачання через обмеження морських шляхів експорту росією та блокування зернового коридору, і як наслідок додаткові витрати, спричинені зміною традиційного ведення бізнесу. Також серед проблематики є тимчасове обмеження імпорту українського зерна та інших харчових продуктів до Європи та інших ринків – блокування польськими фермерами кордону.

Для малого та середнього бізнесу більш відчутними стали фінансові обмеження: відсутність можливостей сплати кредиту, зростання цін на добрива, паливо, засоби захисту рослин. Вагомою проблемою для багатьох учасників агропродовольчого ланцюга стала нестача робочої сили через мобілізацію та міграцію працівників.

Глобальна екологічна проблема стала більш відчутною для вітчизняних агровиробників: дефіцит вологи та посухи, проблеми зі шкідниками та хворобами, а в майбутньому ерозія ґрунтів, що є значним викликом.

За останні три роки агробізнес стикнувся з різними викликами: пандемія COVID 19; війна; економічні чинники (коливання цін на продукцію, складнощі збуту, нововведення в законодавчій базі та зміни податкового регулювання, проблеми з експортом та падіння

продажів, обмеження фінансування та ліквідності на ведення операційної діяльності, пошуки джерел інвестицій); екологічні чинники (зміна клімату та як результат зменшення кількості опадів, посухи, підвищення температури); соціальні фактори (відтік трудових ресурсів за кордон, мобілізація, робота в окупації, безпека на підприємствах, високі ризики на виробництві, що пов'язані безпосередньо з бойовими діями, адаптація до нових умов, порушення психологічного стану працівників).

Розвиток сільського господарства України на сучасному етапі характеризується наявністю значної кількості гострих проблем, що потребуватиме детальної оцінки впливу військових дій після їхнього завершення.

Вітчизняний аграрний бізнес залишається одним з важливих видів економічної діяльності. Відновлення та нарощування потенціалу розвитку агробізнесу неможливо забезпечити без стратегічних ініціатив впровадження концепції сталого розвитку задля підвищення рівня його конкурентоспроможності, забезпечення потреб населення країни та її майбутніх поколінь, зміцнення національної економіки.

Для підвищення ефективної діяльності суб'єктів агробізнесу в сучасних умовах необхідними заходами є:

- впровадження європейського законодавства в сфері сільського господарства;
- раціональне використання природних ресурсів, проведення діяльності з відновлення екологічних ресурсів, відновлення лісосмуг;
- застосування ресурсоощадних методів обробки ґрунту, які сприятимуть збереженню необхідної вологи, відмова від глибинного обробітку землі;
- розвиток альтернативної енергетики;
- розробка програм зі збереження ґрунтів;
- застосування крапельного поливу;
- використання органічних добрив.

Подальший розвиток галузі потребує чіткої стратегії та планування з урахуванням поточних загроз та обмежень, а також майбутніх ризиків у соціальній, економічній та екологічній сферах.

Інформаційні джерела

1. Бабан Т.О., Бондарев Р.Р. Ризики для забезпечення життєстійкості сільськогосподарських товаровиробників. Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [Електронне видання]: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 433-435.

2. Бабан Т.О., Кулик А.Д. Економічний потенціал вітчизняного

аграрного сектору в умовах війни. Управління розвитком соціально-економічних систем: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20-21 квітня 2023 року). Харків: ДБТУ, 2023. С. 69-72.

3. Крюкова І. О., Степаненко С. В. Ефективність вітчизняного агробізнесу у призмі пріоритетів сталого розвитку. Агросвіт. 2022. № 9—10. С. 3-12.

4. Роїк О. Агроінвестиції: глобальне бачення, локальні проблеми. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/agroinvesticiyi-globalne-bachennya-lokalni-problemi.html>

5. Соколенко В. Екологічні, соціально-демографічні та економічні виклики середнього та великого бізнесу в агропромисловому секторі. URL: <https://agroportal.ua/blogs/ekologichni-socialno-demografichni-ta-ekonomichni-vikliki-serednogo-ta-velikogo-biznesu-v-agropromislovomu-sektori>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Гусак Ю.Ю., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.А. Богданович**
Державний біотехнологічний університет

Продовольча безпека країни залежить від успішного функціонування ринку землі, від раціонального використання земельних ресурсів та ефективного розвитку ринкових перетворень в аграрному секторі. Невід’ємною та головною частиною розвинутої економіки будь-якої держави є ринок землі. Особливістю ринку землі в розвинутих країнах є те, що при правильній експлуатації земля не тільки не втрачає свою вартість, але і збільшує її [1].

У 1992 р. в незалежній Україні був прийнятий Закон «Про землю», який встановив основні принципи власності на землю та її використання, а також визначив права та обов’язки суб’єктів господарювання щодо земельних ресурсів з формуванням системи приватної власності на землю.

Питання купівлі-продажу та обміну земельних ділянок було врегульовано в Законі України «Про ринок землі», що був прийнятий у 2001 р. Але у 2002 р. Україна ввела мораторій на продаж сільськогосподарських земель, який тривав до 2020 р. Це було зроблено для того, щоб забезпечити доступ до землі малих та середніх сільськогосподарських господарств.

Відміна мораторію в Україні на продаж сільськогосподарських земель відбулась у 2020 р. Це дало можливість фермерам та приватним

особам продавати та купувати земельні ділянки, а також збільшити інвестиції в аграрний сектор економіки [2].

За період з 2020-2023 рр. лише 1 % сільськогосподарських земель потрапив в обіг, 99,5 % залишилися в аграрному виробництві. Навіть попри агресії з боку Росії, агросектор продовжує відбудовуватися за допомогою ринку землі. Вартість землі за цей період зросла на 5,5 млрд дол., використання та обіг сільськогосподарських земель принесло громадам збільшений на 10-12 % дохід.

З січня 2024 р. почався другий етап земельної реформи в Україні, який відкрив земельний ринок для українських юридичних осіб. Головна мета цього процесу – отримання для агросектору, третина якого зруйнована російськими агресорами, додаткових фінансових ресурсів для відновлення [3].

Земельний ринок насамперед вигідний аграріям, що працюють на власній землі. Земельна реформа в Україні показала, що вибрана модель ринку землі може розвивати вільний ринок та слугувати безпекою для економіки країни під час війни на шляху вступу до Європейського Союзу.

Відновлення сільськогосподарських земель триває. У 2023 р. зріс обіг земель на 58 % у порівнянні з 2022 р. На початку 2024 р. в обігу перебувало вже 1,05 % від усіх сільськогосподарських земель України. Ціна на землю у 2023 р. зросла на 8,3 %. Продажі прав оренди комунальних земель у 2023 р. зросли більше ніж у чотири рази – з 402 аукціонів на ділянки сукупною площею 3,6 тис. га до 1677 торгів на ділянки сукупною площею 14,5 тис. га. Агресивні дії Росії негативно вплинули на ринок сільськогосподарських земель в Україні. У 2023 р. земельний ринок частково відновився, але ці обсяги набагато менші за обсяги до початку війни [3].

Станом на 1.01.2024 р. в державному земельному кадастрі зареєстровано всього земель 44,7 млн га, з них земель сільськогосподарського призначення – 32,9 млн га. Середня нормативна грошова оцінка ріллі склала 28924 грн/га, а середній розмір орендної плати за ділянки сільськогосподарського призначення – 36284 грн/га. Площа земель, під заставу яких надані кредити, склала 15460 га. Середня кількість угод купівлі-продажу наприкінці 2023 р. становила 264, при цьому середній розмір земельної ділянки був 2,21 га. Всього укладено 195929 угод купівлі-продажу, при цьому площа становила 432213 га [4].

Війна суттєво вплинула на український земельний ринок. Відновлення ринку землі у 2022 р. було дуже помірним, у 2023 р. цей

процес продовжився, але показники все одно менші, ніж до війни. Також можна відмітити, що відновлення ринку на різних територіях відбувалося нерівномірно. Такі області, як Харківська, Донецька, Запорізька, Луганська та Херсонська, найбільше виявилися уразливими, обіг земель в сукупності зменшився на 73 %. На окупованих територіях ринок землі взагалі зупинився. В середньому на 35 % скоротився обсяг проданої землі в Чернігівській та Сумській областях. В центральних областях України – також зменшився в середньому на 20 %. Зростання досліджуваних показників в середньому на 70 % можна побачити тільки в західних регіонах України.

Але падіння площі проданих земель не вплинуло на зниження ціни. Навпаки номінальні ціни на ринку землі після початку воєнних дій зросли. Середня ціна у 2023 р. становила 37 тис. грн/га проти 30,7 тис. грн/га до 2022 р.

Україна має найбільші земельні ресурси в Європі. Подальший розвиток вітчизняного ринку землі створює нові можливості та перспективи для сучасного агросектору та інвестиційного потенціалу для країни в цілому. Зростання сільськогосподарського виробництва призведе до збільшення продуктів харчування, зменшення залежності від імпорту та збільшення експортного потенціалу, підвищить конкурентоспроможність аграрного сектору. Це також сприятиме залученню нових інвестицій, створенню робочих місць та розвитку сільських територій; покращить логістичну складову аграрного сектору; збільшить доходи селян; сприятиме збереженню природних ресурсів та чистого сільського господарства; надасть можливість використовувати новітні технології в аграрному виробництві та дотримуватись екологічних світових стандартів [5].

Інформаційні джерела

1. Беседа О.Л. Сучасний стан та перспективи формування ринку землі в Україні. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/37.pdf>
2. Історія земельного ринку. ULAND. 2023. URL: <https://uland.ua/istoriya-zemelnogo-rinku-ukrayini>
3. Земельний ринок в Україні. Аналітичний огляд за 4 квартал та грудень 2023 року. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/01/Land-Market-in-Ukraine-Q423.pdf>
4. Земельні аукціони з продажу земельних ділянок державної та комунальної власності. Українська універсальна біржа. URL: https://sale.uub.com.ua/filter/land-parcel?&page=1&rows=10&sidx=0&sord=0&filter_type=&action=Y&status=all&type_filter=land-parcel

5. Земельний ринок України: перспективи розвитку та можливості. ULAND. 2023. URL: <https://uland.ua/zemelnyi-rinok-ukrayini-perspektivi-rozvitku-ta-mozlivosti>

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ЯК ПРІОРИТЕТНА СФЕРА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Дейнега М.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – док. екон. наук, доц. **В.В. Антошенкова**
Державний біотехнологічний університет

Сільське господарство в Україні визнано пріоритетною сферою економіки і забезпечує їжею значну частину населення країни. Родючі землі, сприятливий клімат та інвестиції не лише забезпечували нарощення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, а й сприяли її експорту до Азії, Африки та Близького Сходу.

Російське вторгнення принесло аграрному виробництву і сільським територіям величезні руйнування та проблеми. Крім того, війна не зупинила, а лише посилила боротьбу за ресурси та державну підтримку між великим агробізнесом та селянськими фермерськими господарствами, постійно піднімаючи на порядок дня питання про майбутнє українського сільського господарства [1, с.142]. Україна щодня визначає свій шлях до відновлення та подальшого розвитку. Повномасштабне вторгнення серйозно порушило виробництво та торгівлю продовольством в Україні, поставивши під загрозу продовольчу безпеку України та світу. В той час як експортоорієнтований агробізнес зазнав найбільших втрат, особливо на початку війни, сімейні фермерські господарства та особисті селянські господарства змогли швидко пристосуватися до екстремальних умов і забезпечувати продовольством українську армію та населення.

Український уряд та його міжнародні союзники вживали різноманітних заходів для підтримки виробництва продовольства та торгівлі під час війни [2]. Це, зокрема, зниження певних податків, тарифів і квот, а також розвиток нових складських потужностей і наземних маршрутів для експорту української сільськогосподарської продукції. Державні органи України, а також незалежні національні та міжнародні експертні організації здійснюють постійну оцінку шкоди, завданої війною сільському господарству та довкіллю. Ця оцінка лягла в основу плану післявоєнного відновлення та розвитку України, який

був представлений у Лугано, Швейцарія, 4-5 липня 2022 року, а через рік, 21-22 червня 2023 року, обговорювався світовими лідерами на Конференції з відновлення України в Лондоні, Велика Британія. Проте українське громадянське суспільство та наукові кола стурбовані тим, що ці заходи, ймовірно, принесуть користь експортоорієнтованому агробізнесу, в той час як сімейні фермерські господарства і особисті селянські господарства залишаться на узбіччі.

Станом на лютий 2023 року війна Росії в Україні завдала українському сільському господарству загальних збитків на суму 8,72 мільярда доларів США, а сукупних збитків – 31,50 мільярда доларів США, за оцінками Світового банку. Збитки включають часткове або повне знищення техніки та обладнання, складських приміщень, худоби та багаторічних насаджень, а також викрадені матеріально-технічні засоби та продукцію, сільськогосподарські угіддя, які потребують огляду, очищення та відновлення. Сукупні збитки включають втрати виробництва, такі як незібраний урожай, зниження обсягів виробництва, вища собівартість виробництва та нижчі ціни реалізації експортно-орієнтованих товарів, таких як пшениця, ячмінь, кукурудза та насіння соняшнику. Каховська катастрофа завдала прямих збитків сільському господарству на 25 мільйонів доларів США, залишивши майже 600 000 гектарів сільськогосподарських угідь без доступу до зрошення. Загалом близько 30% сільськогосподарських угідь України наразі не обробляються через те, що вони знаходяться на тимчасово окупованих територіях або є небезпечними для землеробства [3, с. 214].

Крім прямого впливу на сільське господарство, війна Росії проти України має руйнівний вплив на навколишнє середовище, ґрунти та якість води, що матиме негативний вплив на розвиток сільського господарства в довгостроковій перспективі. У той же час, беручи до уваги тверді наміри України приєднатися до ЄС, український уряд тепер має переглянути правила та норми щодо розвитку сільського господарства та сільських територій, щоб вони відповідали Спільній аграрній політиці ЄС, що теоретично мало б означати меншу підтримку для великомасштабного експортно-орієнтованого агробізнесу і більше інвестицій у комерціалізацію сімейних фермерських господарств та у програми сільського розвитку.

Інформаційні джерела

1. Онегіна В.М., Антощенко В.В. Основи глобальної продовольчої безпеки. «Духовність особистості: методологія, теорія і практика». Volume 1 2022. С.140-149. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-6-140-149>.
2. Українське сільське господарство у воєнний час. URL:

<https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime?translation=uk>.

3. Антощенкова В.В. Складові та напрямки управління продовольчою безпекою. «Аграрні інновації» № 18, 2023. С. 212-219.

ОБОРОТНІ ЗАСОБИ ПІДПРИЄМСТВА: ЇХ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

Дерев'янюк О. М., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Бабан**

Державний біотехнологічний університет

Розумне та ефективне використання окремих складових оборотних засобів підприємства має велике економічне значення, що обумовлено постійним зростанням абсолютного споживання сировини, матеріалів і енергії в різних галузях економіки. Збільшення продуктивності, яке випливає з раціональної економії матеріальних ресурсів, дозволяє виробляти більше продукції за ті ж самі обсяги витрат, сприяючи оптимізації виробничих процесів та загальної ефективності на рівні кожного підприємства [2].

Процес виготовлення продукції або надання послуг включає в себе взаємодію людської праці та різних засобів виробництва, які можна класифікувати як виробничі засоби, поділені на основні та оборотні. Оборотні засоби представляють собою елементи, які повністю витрачаються протягом кожного виробничого циклу, змінюють або втрачають свою форму та переносять свою вартість на виготовлену продукцію чи надані послуги.

Оборотні засоби є авансованою в грошовій формі вартістю для утворення і використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в мінімально необхідних розмірах, що забезпечують безперервність процесу виробництва і своєчасність здійснення розрахунків. Це визначення враховує як вартісний, так і натуральний аспекти, а також підкреслює повне споживання та відновлення оборотних засобів на необхідному рівні для безперервного циклу виробництва та обігу [3].

Значні обсяги оборотних засобів, які вкладаються у виробництво різних сфер національної економіки, впливають на поглиблення технологічного поділу праці, розвиток міжгалузевих та міжгосподарських зв'язків і формують основу для розширення суспільної праці. Це визначає глибину та масштаби виробництва, а оборотні засоби, у цьому контексті, виступають як матеріально-

речовий фактор, що сприяє оптимізації суспільних відносин між суб'єктами господарювання в економіці [1].

У кризових умовах вітчизняної економіки, завданням економічної науки стає більш глибоке дослідження функціонування оборотних засобів, що надає можливість раціонального та ефективного управління виробничим процесом. Розвиток ринкових відносин визначає нові умови для організації оборотних засобів, і кризові явища в економіці вимагають від підприємств зміни стратегії використання оборотних засобів та дослідження проблеми їх ефективного застосування.

Оборотні засоби поділяються на оборотні виробничі фонди та фонди обігу. Оборотні виробничі фонди гарантують безперервний процес виробництва та включають в себе виробничі запаси (сировина, матеріали, інструменти, запасні частини, тощо). Ці фонди також включають витрати на незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів. Незавершене виробництво представляє собою частину оборотних фондів (предметів праці), що вже спожита, але готова продукція ще не одержана, тобто ці оборотні фонди знаходяться на стадії виробництва.

Фонди обігу відіграють ключову роль у процесах виробництва та реалізації продукції, що є невід'ємним елементом для забезпечення взаємодії між виробництвом та обігом. До їх складу входять готова продукція, відвантажені товари, виконані роботи та послуги, грошові кошти в касі підприємства та на його рахунках, а також кошти, що перебувають у формі дебіторської заборгованості.

У ринкових умовах господарювання оборотні засоби стають одним із найсуттєвіших компонентів відтворювального процесу. Вони визначають ефективність використання всіх засобів, задіяних на підприємстві, у сферах виробництва та обігу.

Під ефективністю використання оборотних засобів в умовах ринкової економіки розуміється такий їх обсяг і структура, які забезпечують максимальний розмір отриманого прибутку в перспективі. Важливо враховувати, що оборотні засоби перебувають у постійному русі, перетворюючись з грошової форми в товарну та навпаки.

Оцінка ефективності використання оборотних засобів базується на ряді показників, таких як коефіцієнт оборотності, період обороту оборотних засобів, кількість оборотів, коефіцієнт завантаженості та рентабельність. Такі показники утворюють систему, яка визначає ефективне використання оборотних засобів у конкретному підприємстві.

Отже, оборотні засоби визначаються як важлива складова майна підприємства, і їх стан і ефективність використання є критичними для успішної економічної діяльності.

Інформаційні джерела

1. Бечко П.К., Деркач Т.А. Формування та ефективність використання оборотних засобів зернових складів: монографія. Умань: СПД Сочінський, 2012. 219 с.
2. Дробишева О.О. Роль оборотних засобів у виробничому процесі підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 2. С. 19–24.
3. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2001. 528 с.

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Дяченко М.М., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.В. Машенко**

Класичний приватний університет

Економічний розвиток країни залежить від ефективної взаємодії всіх державного сектора економіки, великого бізнесу, середнього та малого підприємництва. Забезпечуючи соціально-економічну стабільність у суспільстві та нові робочі місця, малий бізнес є суттєво динамічним сегментом у сучасній економіці багатьох зарубіжних країн. Він також впливає на формування конкурентоспроможності різних векторів виробництва вітчизняної продукції, стає альтернативою найманій праці тощо.

Як важливий компонент ринкової економіки мале підприємництво через створення відповідних умов для реалізації свого потенціалу спрямовує діяльність на досягнення позитивних економічних і соціальних результатів та отримання максимального прибутку, подальшого розвитку економічного потенціалу підприємства.

Мале підприємництво – це атрибут, невід’ємна складова будь-якої господарської системи, без чого економіка й суспільство в цілому не можуть не тільки розвиватися, а й існувати. Розвиток малого бізнесу сприяє забезпеченню робочими місцями працездатного населення, здоровій конкуренції між частинами державного та

приватного секторів вітчизняного виробництва, підвищенню рівня життя в державі.

Особливості малого підприємництва дозволяють стверджувати, що йому притаманні риси як незалежність (в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання) дій, можливість більш гнучких і оперативних рішень, адаптації до особливостей місцевих умов, сильних симпатій серед населення, низьких операційних витратах, шансах на швидкий матеріальний успіх, довгострокових вигодах, можливостях суміщення кількох професій тощо. Всі ці риси дозволяють малому підприємству посісти вагоме місце в національній економіці (О. Моїсєєва [2]).

Мале підприємство, маючи в собі потужний антимонопольний потенціал, мобілізує значні виробничі та фінансові ресурси населення, впливає на соціально-економічну стабільність окремих регіонів країни.

У контексті Європейської інтеграції, в жорстких умовах глобальних викликів в епоху інформаційного суспільства надважливими економічними завданнями, що стоять перед малим підприємством, є: вдосконалення технологічних процесів; наближення виробництва до споживачів; залучення інвестицій, у тому числі іноземних; підвищення рівня конкурентоспроможності на ринку економіки тощо.

У сучасних умовах розвитку економіки малі та середні підприємства, а також фізичні особи-підприємці (ФОП) виконують надважливу соціальну функцію – створення робочих місць для населення та професійне навчання. Малий бізнес – мобільний, швидко реагує на потреби і зміни ринку, є інноваційним за своїм змістом, пропонує унікальні товари та послуги, а також є альтернативою найманій праці» (І. Сидорук [5, с. 67]).

Мале підприємство позитивно впливає на рівноправне партнерство держав у міжнародних економічних відносинах, певним чином сприяє виходу з економічної кризи; дає поштовх розвитку середнього класу в країні, забезпечуючи добробут власників бізнесу та стимулює ділову активність; підвищує рівень зайнятості населення – все це впливає на економічний розквіт соціально-економічної системи держави.

Загалом, підприємство є провідною силою у подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, однією зі сфер забезпечення зайнятості населення, запобігання безробіттю та створення нових робочих місць. Саме з малим підприємством пов'язуються надії на швидкі

позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ (Т. Піхняк [3, с. 25]).

Дослідники (Н. Крахмальова, Т. Улько [1, с. 81]) виокремлюють такі переваги малого бізнесу, як: мобільність, гнучкість, раціональна організаційна структура підприємства, здатність швидкого пристосування до змін споживчого попиту, оперативність освоєння випуску нової продукції малими партіями, невисокі експлуатаційні витрати.

Але існують фактори, що негативно впливають на розвиток малого підприємництва, зокрема, такі, як: недостатня державна підтримка розвитку малого бізнесу; обмеженість доступу до кредитних та інших фінансових ресурсів; недосконала податкова система щодо оподаткування малого підприємництва; відсутність повноти інформаційної бази тощо.

В Україні мале підприємництво наразі потребує поліпшення регулювання та контролю підприємницької діяльності, фінансово-кредитної підтримки тощо, оскільки воно є чутливим до економічних змін та до загальної ситуації в країні загалом, особливо в цей час в умовах воєнного стану. А «подальший якісний розвиток вітчизняного підприємництва на основі інноваційної моделі можливий лише за умов стабілізації політичної і, як результат, економічної ситуації в державі» [4, с. 49].

Отже, мале підприємництво: є мобільнішим до економічних змін; воно надає робочі місця; має змогу швидко реагувати на вимоги ринку; створює джерела доходів для тих, хто працює в малому бізнесі; збільшує дохідну частину бюджетів різних рівнів малих підприємств; має найнижчі інвестиційні потреби; забезпечує виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг для населення за доступними цінами; знаходить нішу для виробництва нових видів продукції тощо. В сучасних умовах необхідною є підтримка держави а За умови виваженої державної політики щодо формування сприятливого підприємницького середовища можна досягти поступового переходу на якісно новий рівень розвитку малого підприємництва, відтак – і збільшення внеску малих підприємств у валовий внутрішній продукт певного регіону та збільшення доходної частини місцевого бюджету, зростання обсягів реалізації продукції, а також підвищення соціально-корисної зайнятості населення.

Інформаційні джерела

1. Крахмальова Н. А., Улько Т. С. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в Україні. *Освітньо-інноваційна інтерактивна*

платформа «Підприємницькі ініціативи» : збірник тез II Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції (07 грудня 2017 р.). 2017. С. 80–84.

2. Моїсеєва О. М. Особливості організації та функціонування малого підприємства в Україні. *Ефективна економіка* : електронний журнал. 2011. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=482>.

3. Піхняк Т. А. Сучасні виклики для економічного розвитку малого підприємства в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Випуск 2(25). С. 24–29.

4. Про утворення робочої групи з підготовки Національної доповіді про стан розвитку підприємства в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2008 року № 1289-р. URL: <http://www.br.com.ua>.

5. Сидорук І. С. Аналіз стану та проблеми розвитку малого підприємства в Україні. *Підприємство та інновації*. 2021. № 18. С. 67–72.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Єфремов А.О., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Л.О. Ломовських**
Державний біотехнологічний університет

Інноваційна економіка в сучасному світі є ключовим фактором для досягнення сталого розвитку та конкурентоспроможності країни на міжнародній арені. Зростаюча комплексність економічних викликів та швидкі зміни у конкурентному середовищі вимагають постійного удосконалення стратегій та підходів до інноваційного розвитку. Відповідно, існує необхідність в подальшому дослідженні та розвитку інноваційної економіки для ефективного використання її потенціалу та досягнення стабільного економічного зростання.

Незважаючи на значні досягнення та дослідження в інноваційній сфері [1-15], існують певні виклики та проблеми, які потребують подальшої поглибленої уваги науковців.

Серед перспективних напрямків, які потребують детального вивчення, виділяємо такі.

Одне з першочергових завдань спрямоване на вивчення та аналіз інноваційних методів і стратегій управління розвитком сільськогосподарських підприємств. Це включає використання новітніх технологій, діджиталізацію процесів, впровадження ефективних систем управління та інших інноваційних рішень.

Ще одним важливим напрямком досліджень, на наш погляд, є стратегічне управління розвитком. Мається на увазі, що дослідження мають фокусуватися на розробці стратегічного планування та управлінні розвитком інноваційно орієнтованого підприємництва у аграрному секторі, що включає вивчення методів формування стратегій, аналізу ринку, оцінки ризиків та можливостей, управління змінами для досягнення поставлених цілей.

Наступний напрямок полягає у вивченні соціально-економічного аспекту. Дослідження можуть зосереджуватися на вивченні соціального та економічного впливу розвитку підприємництва у сільськогосподарському секторі, що пов'язано з аналізом взаємозв'язку між підприємництвом, зайнятістю, регіональним розвитком, сталим розвитком та економічними показниками.

Управління якістю та сертифікація – ще один сучасний перспективний напрям, який передбачає дослідження ефективних практик управління якістю виробництва сільськогосподарської продукції, стандартів безпеки харчових продуктів, екологічних сертифікаційних систем тощо.

Крім того, вважаємо, є необхідність у зосередженні досліджень на вивченні фінансового управління аграрними підприємствами, аналізі фінансових показників, оцінці ризиків та розробці стратегій фінансового розвитку; питаннях інвестицій у розвиток аграрної економіки, включаючи оцінку рентабельності проектів, пошук джерел фінансування та управління інвестиційними портфелями.

І нарешті маркетинг та споживча поведінка. В цьому напрямку дослідження можуть бути спрямовані на аналіз ринкових тенденцій, споживчої поведінки та розробку маркетингових стратегій для сільськогосподарських підприємств, що містить вивчення споживчих уподобань, розвиток бренду, ціноутворення, рекламних стратегій та інших аспектів маркетингової діяльності.

Таким чином, подальший розвиток інноваційної аграрної економіки в умовах діджиталізації є актуальним та перспективним напрямком для сучасних наукових досліджень. Здійснення аналізу інноваційних методів управління, стратегічного планування, соціально-економічного впливу, управління якістю та сертифікації, фінансового управління, маркетингу та споживчої поведінки виявило перспективні напрямки для подальших досліджень.

То ж, необхідне подальше глибоке вивчення зазначених аспектів з метою розробки і впровадження ефективних стратегій та інноваційних рішень у практику. Отриманий результат призведе до

підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, стабільного економічного зростання та забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Інформаційні джерела

1. Onegina, V.M., Antoshchenkova, V.V. Diffusion of innovations in agrarian business in Ukraine. Actual problems of innovative economy, 2021. № 3. P. 49-55.

2. Rahayu S.K., Budiarti I., Firdaus D.W., Onegina V. Digitalization and informal MSME: Digital financial inclusion for MSME development in the formal economy. Journal of Eastern European and Central Asian Research. 2023. 10 (1), P. 9-19.

3. Sustainable development and circular economy: trends, innovations, prospects: monograph; eds. R. Diakon, A. Kucher, M. Heldak. Riga: Baltija Publishing, 2024. 384 p.

4. Дубина М., Козлянченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі у розвитку сучасного суспільства. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 3 (19). С. 21-32.

5. Завербний А.С., Залізна Л.В., Трач М.Я. Діджиталізація як важливий фактор формування конкурентоспроможності експортно-орієнтованого підприємства: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 60.

6. Король С. Я., Польовик Є. В. Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. №18. С. 67-73.

7. Кучер Л., Кучер А., Морозова Г., Пашенко Ю. Розвиток циркулярної аграрної економіки: потенційні джерела фінансування інноваційних проєктів. Agricultural and Resource Economics. 2022. Vol. 8. No. 2. Pp. 206–227.

8. Кучер Л., Кучер А., Хареба В., Демидчук Л., Східницька Г. Розвиток інноваційної діяльності аграрних підприємств: на шляху до агробізнесу 4.0. Agricultural and Resource Economics. 2023. Vol. 9. No. 4. Pp. 252–286.

9. Лазебник Л. Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. Вип. 2. С. 69-74.

10. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Марченко М.В. Тенденції розвитку аграрного сектору в контексті інноваційних зрушень. Вчені записки. 2023. Вип. 30 (1). С. 80-92.

11. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Пашенко Ю.В. Управління цифровими трансформаціями економіки в контексті глобалізації. Аграрні інновації. 2023. № 17. С. 218-224.

12. Ломовських Л.О. Управління маркетингом суб'єктів аграрного підприємництва: системи, механізми, інструменти. Харків: Смуґаста тип., 2017. 397 с.

13. Ломовських Л.О., Яропуг С.С. Підвищення економічної ефективності діяльності підприємства на основі стратегічного планування. Вісник ХНАУ. 2014. № 6. С. 210-215.

14. Мельник Р. А., Кучер А. В., Русин-Гриник Р. Р. Сутність цифрової трансформації та кібербезпеки агробізнесу в умовах фінансiалiзацiї економiки. Наукові інновації та передачі технології. 2024. № 4. С. 331–341.

15. Скопенко Н.С., Євсєєва-Северина І.В., Кириченко О.М. Діджиталізація бізнесу як запорука зростання конкурентоспроможності та успішного розвитку компаній в динамічному середовищі господарювання. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2023. Т. 29, № 1. С. 44-56.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОБІЗНЕСУ

Задорожна Д.С. здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Бабан**

Державний біотехнологічний університет

Агробізнес є важливою складовою економіки багатьох країн, забезпечуючи населення продовольством та сировиною для промисловості. У зв'язку з постійними змінами в технологічному прогресі, демографічними зрушеннями та вимогами до сталого розвитку, інновації стають ключовим фактором у розвитку агробізнесу. Сучасний світ диктує нові правила гри у всіх сферах, і аграрний сектор не є винятком. Зростання населення, зміна клімату та дефіцит ресурсів ставлять перед агровиробниками нові виклики, які потребують нестандартних рішень. Саме тут на сцену виходить інноваційний розвиток агробізнесу, який стає рушієм прогресу в XXI столітті.

Інноваційний розвиток агробізнесу – це процес постійного впровадження нових технологій, методів та практик з метою підвищення продуктивності, ефективності та стійкості сільськогосподарського виробництва.

Інновації в агробізнесі стають рушійною силою, що веде до трансформації сільського господарства, роблячи його більш продуктивним, екологічно стійким та прибутковим. Завдяки впровадженню нових технологій, методів та практик, аграрний сектор може здолати численні виклики, з якими стикається сучасний світ, такі як зростання населення, зміна клімату та дефіцит ресурсів.

Інновації в агробізнесі це нові ідеї, продукти, технології та методи, які впроваджуються для покращення продуктивності, ефективності та стійкості сільськогосподарського виробництва.

Впровадження інноваційних рішень в агросекторі сприяє:

– підвищенню ефективності виробництва та оптимізації використання ресурсів.

– дозволяє збільшити врожайність та якість сільськогосподарської продукції.

– інноваційні підходи до управління ризиками сприяють зменшенню втрат та підвищенню стабільності агробізнесу.

– розвиток органічного та сталого сільського господарства сприяє збереженню навколишнього середовища та забезпеченню здорової їжі для споживачів.

– інноваційні методи маркетингу та розвитку нових каналів збуту дозволяють аграріям займати нові позиції на ринку та забезпечувати сталість доходів.

Основними напрямками інноваційного розвитку агробізнесу є:

– Впровадження нових технологій: одні з найбільш значущих інновацій в агробізнесі пов'язані з використанням сучасних технологій. Зокрема, розвиток цифрових платформ, дронів, сенсорів, штучного інтелекту та аналізу даних революціонує сільське господарство. Технології дозволяють агропідприємствам ефективніше вести облік ресурсів, використовувати точні методи обробки ґрунту, моніторити стан рослин та прогнозувати врожай.

– Точне землеробство: використання даних та технологій для оптимізації використання ресурсів, таких як вода, добрива та пестициди, на кожному полі та для кожної культури.

– Робототехніка: застосування роботів для автоматизації рутинних завдань, збору даних, обробки ґрунту, збирання врожаю.

– Штучний інтелект: використання машинного навчання та аналітики даних для прогнозування врожайності, виявлення хвороб та шкідників, а також оптимізації процесів управління фермою.

– Біотехнології: у зв'язку з ростом обізнаності щодо екологічних проблем, агробізнес звертає увагу на сталість та екологічність виробництва. Інноваційні методи вирощування органічних продуктів, використання відновлюваних джерел енергії та управління відходами дозволяють зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та задовольняти попит споживачів на екологічно чисті продукти.

Важливою є роль держави та інших стейкхолдерів у стимулюванні інноваційного розвитку агробізнесу, що полягає в: розробці та впровадженні політики, що стимулює інновації; фінансуванні дослідницьких та інноваційних проектів; створенні сприятливого середовища для співпраці між наукою, бізнесом та

фермерами; підвищенні обізнаності про переваги інновацій; навчанні та підготовці кваліфікованих кадрів.

Важливими аспектами при впровадженні інновацій в агробізнесі є:

– Адаптація до локальних умов: інновації повинні адаптуватися до специфічних умов та потреб кожного регіону.

– Етичні та соціальні аспекти: важливо враховувати етичні та соціальні наслідки інноваційного розвитку.

– Збереження біорізноманіття: інновації повинні сприяти збереженню біологічного різноманіття та агроєкосистем.

Узагальнюючи вищезазначене, можна сказати, що інновації в агробізнесі охоплюють широкий спектр нових ідей, продуктів, технологій та методів, спрямованих на покращення продуктивності, ефективності та стійкості сільськогосподарського виробництва; переваги інноваційного розвитку агробізнесу включають збільшення врожайності, покращення якості продукції, економії ресурсів, зменшення впливу на довкілля та створення нових робочих місць; ключові напрямки інноваційного розвитку агробізнесу включають точне землеробство, агробіотехнології, цифрові технології, робототехніка та вертикальні ферми; держава та інші стейкхолдери відіграють важливу роль у стимулюванні інноваційного розвитку агробізнесу, надаючи фінансування, створюючи сприятливе середовище та сприяючи співпраці; виклики інноваційного розвитку агробізнесу включають високі початкові інвестиції, необхідність у кваліфікованих кадрах, регуляторні бар'єри.

Інновації в агробізнесі відіграють ключову роль у розвитку сільськогосподарського виробництва. Завдяки технологічним, управлінським, екологічним та ринковим інноваціям, агробізнес може стати більш ефективним, стійким та конкурентоспроможним, що відповідає вимогам сучасного світу.

Інноваційний розвиток агробізнесу це не просто тренд, а життєва необхідність для кожної країни та України зокрема. Це шлях до забезпечення продовольчої безпеки, стійкого розвитку аграрного сектору, підвищення конкурентоспроможності та покращення життя людей у сільській місцевості.

Інформаційні джерела

1. Innovation with a Purpose: The role of technology innovation in accelerating food systems transformation. World Economic Forum. 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Innovation_with_a_Purpose_VF-reduced.pdf

2. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Антохова І.М. Тенденції впровадження інновацій в аграрному секторі економіки України. Агросвіт. 2019. Вип. 8. С. 26–32.

3. Інновації та АПК: чому за таким союзом майбутнє. URL: <https://mind.ua/publications/20202576-innovaciyi-ta-apk-chomu-za-takim-soyuzom-majbutne>

4. Скрипник В. В. Інноваційний розвиток аграрних підприємств України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». № 20. 2021. С. 19-24.

5. Шибасва Н.В., Бабан Т.О. Роль інноваційних технологій у прискоренні глобальної трансформації аграрної сфери на принципах сталого розвитку. Управління стратегіями випереджаючого інноваційного розвитку : монографія / за ред. к.е.н., доцента Ілляшенко Н.С. Суми : Триторія, 2020. С. 345-362.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Кизим Д.О. здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.А. Пустовгар**
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сучасний світ безперервно трансформується під впливом цифрових технологій та процесів Європейської інтеграції. Це створює ряд викликів для економік країн та вимагає розробки стратегічних пріоритетів розвитку. Європейська інтеграція має великий вплив на економіку країн-учасниць. З одного боку, вона відкриває нові можливості для розвитку торгівлі та інвестицій між країнами, з іншого – створює вимоги щодо вирівнювання економічних політик та стандартів. Це може бути викликом для країн з менш розвиненими економіками. Для подолання цих викликів і досягнення сталого розвитку необхідно сконцентруватися на підвищенні інвестиційної привабливості та здатності країн до залучення та ефективного використання інвестицій. Інвестиційна діяльність підприємства стає ключовим фактором, який визначає його конкурентоспроможність та спроможність адаптуватися до змінюваних умов ринку.

В умовах цифровізації та Європейської інтеграції трансформується не тільки значення інвестиційної діяльності, а й особливості її сутнісного наповнення.

Існує різноманітність визначень поняття «інвестиційна діяльність», що свідчить про відсутність загальноприйнятої концепції. Різні дослідники розглядають її як процес перетворення заощаджень у інвестиції, формування, розміщення та управління ними, а також як

пошук ресурсів, вибір об'єктів інвестування та реалізацію інвестиційної програми [1].

Деякі автори виділяють це поняття, як процес організації інвестування в реально існуючих у країні умовах господарювання [2]. Галько Л. стверджує, що в процесі інвестування визначається модель поведінки інвестора щодо нарощування свого капіталу [2]. Також існує більш узагальнене трактування, відповідно до якого інвестиційна діяльність – це діяльність із формування, розміщення, вкладення, трансформації і відшкодування інвестицій, включаючи управління ними і всією системою інвестиційних відносин [3].

Підсумовуючи трактування поняття різними вченими, можна дійти висновку, що інвестиційна діяльність – це процес прийняття рішень щодо вкладення його фінансових ресурсів у різні види активів з метою отримання прибутку чи забезпечення подальшого розвитку та конкурентоспроможності. Ця діяльність може включати в себе придбання нового обладнання, будівництво нових об'єктів, розробку нових продуктів, придбання цінних паперів тощо.

Інвестиції розглядаються з позиції вкладення та витрат. Відповідно до першої позиції, це – довгострокові ресурси, якікладаються у різноманітні сектори економіки з метою отримання прибутку [4]. Вони включають грошові вкладення у різні галузі, як в межах країни, так і за її межами, з метою привласнення прибутку чи збільшення капіталу в майбутньому. Такі вкладення підтримують розвиток економіки та можуть вважатися компенсацією за ризик втрат від інфляції та відсутності процентів від інших форм вкладення капіталу. З позиції витрат інвестиції розглядаються як частина сукупних витрат, спрямованих на створення нового капіталу або розширення існуючого [5]. Це може включати витрати на нові засоби виробництва, будівництво нового житла, а також приріст товарних запасів. Усі ці витрати направлені на збільшення обсягу нагромадженого капіталу в економіці та сприяють змінам у запасах капіталу.

Розглянуті визначення демонструють, що інвестиції можуть розглядатися як інструмент економічного зростання через вкладення ресурсів для отримання прибутку, а також як засіб формування економічних та соціальних цінностей через вкладення у проекти, які сприяють розвитку суспільства. Такий підхід відображає різноманітні аспекти інвестицій та їх важливість для стабільного економічного розвитку.

Отже, інвестиційна діяльність підприємства представляє собою стратегічний процес прийняття рішень щодо вкладення фінансових

ресурсів у різні активи з метою отримання прибутку та забезпечення подальшого розвитку. Сутність цієї діяльності полягає у пошуку та оцінці інвестиційних можливостей, виборі оптимальних стратегій інвестування та управлінні інвестиційними ресурсами. Вона передбачає аналіз ризиків та потенційних доходів від інвестування, а також ефективне управління інвестиційними проектами з метою максимізації результативності та зниження можливих втрат. Інвестиційна діяльність підприємства спрямована на досягнення конкурентних переваг, збільшення його вартості та забезпечення стабільного фінансового стану в довгостроковій перспективі.

Трансформація сутності інвестицій та інвестиційної діяльності в умовах цифровізації та Європейської інтеграції є комплексним і мультифакторним процесом. Цифровізація розширює можливості для інвестицій, включаючи автоматизацію, використання штучного інтелекту та аналіз великих даних. Ці технології дозволяють підприємствам оптимізувати виробничі процеси, покращити прийняття рішень і збільшити ефективність використання ресурсів. Інноваційні технології дозволяють збирати та аналізувати величезні обсяги даних швидше і ефективніше, ніж раніше. Аналіз великих даних, машинне навчання та штучний інтелект допомагають інвесторам відкривати нові можливості та розуміти ризики. Інноваційні технології дозволяють розвивати більш точні та складні моделі для прогнозування ринкових тенденцій, оцінки потенційних інвестицій та управління ризиками.

Європейська інтеграція сприяє гармонізації регуляторних вимог і стандартів, відкриваючи нові ринки та збільшуючи прозорість інвестиційних процесів.

Інвестиційна діяльність у таких умовах вимагає від компаній здатності швидко адаптуватися до нових технологічних реалій і регуляторних умов. Інвестиції в стартапи та інноваційні проекти в ІТ-секторі стають дедалі популярнішими, оскільки вони пропонують високі потенційні віддачі за умови успішної імплементації новітніх технологій. Також зростає значення «зелених» інвестицій, які відповідають європейським стандартам сталого розвитку і сприяють екологічній безпеці.

Враховуючи значний вплив цифровізації та Європейської інтеграції на світову економіку, можна стверджувати, що вони не тільки реформують існуючі підходи до інвестиційної діяльності, але й створюють нову парадигму, в якій інвестиції стають більш міжнародними, технологічно насиченими та орієнтованими на сталість розвитку. Така трансформація вимагає від підприємств високого рівня

адаптивності та інноваційності, щоб успішно конкурувати та процвітати в нових умовах глобалізованого, цифрового світу.

Інформаційні джерела

1.Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

2.Галько Л.Р. Інвестиційна діяльність підприємства: стратегія і тактика управління. Економіка і суспільство. 2021. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/727/699>

3.Черчик Л.М. Інвестиційний менеджмент. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2017. 171 с.

4.Федоренко В.Г. Менеджмент. Київ : Алерта, 2014. 344 с.

5.Будаговська С., Кілієвич О., Луніната І. Мікроекономіка і макроекономіка. Київ : Основи, 2007. 518 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ БЛОКЧЕЙН

Кізілов А.В., здоб. ступ. PhD

Українська інженерно-педагогічна академія

Блокчейн має потенціал стати однією з ключових технологій майбутнього, яка чинитиме істотний вплив на економіку і суспільство загалом.

За останні кілька років технологія блокчейна привернула величезну увагу і стала темою активного обговорення. Однак на тлі падіння інтересу до криптовалют питання про довгострокові перспективи та можливості блокчейну стає дедалі актуальнішим.

Блокчейн - це децентралізована, розподілена і безперервно оновлювана база даних, що складається з блоків, кожен з яких містить інформацію про транзакції або інші події. Блоки пов'язані між собою криптографічними методами, що забезпечує безпеку і невідомість даних. Технологія блокчейна стала основою для створення криптовалют, і саме завдяки їм блокчейн став відомий у широких колах.

Криптовалюта є одним із найвідоміших і найпоширеніших прикладів застосування блокчейн-технології, але це єдиний чинник, що визначає розвиток блокчейну. Важливість криптовалюти полягає в тому, що вона демонструє можливості та переваги децентралізованих фінансових систем і безпеки криптографічних методів.

Однак для розвитку блокчейн-технології та її застосування в різних галузях, таких як логістика, охорона здоров'я, освіта та

державне управління, криптовалюта не є критично важливим елементом. Розвиток блокчейну визначатиметься зусиллями розробників і дослідників, які працюють над створенням нових і оптимізованих рішень, а також готовністю компаній і державних організацій до інтеграції та впровадження цих технологій у свої бізнес-процеси та управлінські структури.

Отже, потенціал блокчейн-технології та її вплив на економіку й суспільство залишаються багатообіцяючими, і майбутнє блокчейну видається світлим, особливо з огляду на поточні тренди: застосування блокчейну в держустановах, інтеграції з іншими технологіями, створення децентралізованих автономних організацій, роботи над екологічною стійкістю та енергоефективністю блокчейн-систем.

Великі міжнародні організації використовують блокчейн для оптимізації своїх ресурсів. Так, IBM і Maersk спільно розробляють блокчейн-платформу TradeLens, яка спрямована на підвищення ефективності глобальної торгівлі та логістики шляхом спрощення процесів обміну даними між учасниками транспортних маршрутів. А Walmart у співпраці з IBM розробляє блокчейн-рішення для відстеження походження продуктів і контролю якості та безпеки харчових товарів. Це допомагає компанії оптимізувати свій ланцюжок поставок і підвищити довіру споживачів. І таких прикладів багато.

Однак не тільки бізнес використовує блокчейн, цілі країни впроваджують його у свою інфраструктуру. Наприклад, естонська система e-Residency використовує блокчейн для ідентифікації та надання доступу до державних послуг для громадян і підприємців. А Швейцарія, зокрема кантон Цуг, успішно реалізувала пілотний проєкт з використання блокчейну для проведення електронних виборів, забезпечуючи транспарентність голосування.

Найближчими роками блокчейн-технології продовжать поглиблювати свою присутність у різних галузях і сферах діяльності. Ось деякі з них.

Блокчейн може відігравати ключову роль у створенні децентралізованих ідентифікаційних систем.

Такі системи дадуть змогу користувачам самостійно керувати своєю ідентифікацією та надавати доступ до своїх даних лише тим організаціям та особам, яким вони довіряють.

Розширення можливостей децентралізованих фінансових сервісів (DeFi)

Такі сервіси отримають застосування у сфері страхування, кредитування, інвестування і навіть планування пенсій. Блокчейн може стати основою для створення нових фінансових інструментів і

рішень, доступних для широкого кола користувачів без посередників і обмежень, пов'язаних із традиційними фінансовими системами.

Інтеграція з IoT та AI

Блокчейн може бути використаний для забезпечення безпеки і надійності даних, що збираються і передаються пристроями "Інтернету речей" (IoT), а також для створення децентралізованих автономних систем, заснованих на штучному інтелекті (AI). Взаємодія блокчейна з IoT і AI може призвести до створення абсолютно нових моделей бізнесу та інноваційних рішень, таких як "розумні" міста, прозорі та ефективні мережі доставки, а також розподілені системи контролю якості та безпеки продуктів.

Впровадження блокчейн-технологій у державні системи дасть змогу знизити корупцію, поліпшити контроль за витратами бюджетних коштів, а також зробити державні послуги доступнішими і прозорішими для громадян.

До всього іншого, розробники продовжать працювати над створенням блокчейн-платформ з поліпшеними характеристиками: підвищеною масштабованістю і продуктивністю, більш низьким енергоспоживанням. Блокчейни нового покоління, такі як Ethereum 2.0, Polkadot і Cardano, обіцяють вирішити безліч проблем, що стримують широке поширення блокчейн-технологій сьогодні.

Таким чином, незважаючи на падіння інтересу до криптовалют, блокчейн має потенціал стати однією з ключових технологій майбутнього, яка чинитиме істотний вплив на економіку і суспільство загалом. Для успішного розвитку та впровадження блокчейну важливо враховувати не тільки його переваги, а й потенційні ризики та проблеми, такі як приватність, регулятивні аспекти, енергоефективність. У довгостроковій перспективі інтеграція блокчейн-технологій у різні галузі та сфери діяльності може стати основою для створення більш безпечних, прозорих і ефективних систем.

Інформаційні джерела

1. Кудь А., Кучерявенко М., Смичок Є. Цифрові активи та їх правове регулювання у світі розвитку технології блокчейн : монографія. Харків : Право, 2019. 216 с.
2. Що варто знати про блокчейн-технологію URL: <https://www.management.com.ua/notes/what-everyoneshould-know-blockchain.html>
3. Ющенко Н. Л. Розвиток блокчейн-технологій в Україні та світі. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/40.pdf

ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Коваленко Е.Е., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Бабан**
Державний біотехнологічний університет

Іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1]. Іноземні інвестиції мають значний вплив на економічний розвиток в багатьох країнах і є важливим чинником у стимулюванні економічного зростання. Іноземні інвестиції можуть вирішити частину фінансових проблем країни, таких як дефіцит фінансових ресурсів, вони сприяють збільшенню надходжень о бюджету країни, впровадженню сучасних методів управління, технологічному обміну та розвитку новітніх технологій, розвитку інфраструктури, створенню нових робочих місць та підвищенню кваліфікації кадрів з урахуванням іноземного досвіду [2].

Важлива роль прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у стимулюванні економічного зростання підтверджується досвідом низки країн, які останнім часом продемонстрували високу позитивну динаміку своїх економічних показників і значну структурну трансформацію у сучасному русі своїх економік. Понад 50% глобального припливу ПІІ було спрямовано у країни, що розвиваються. Станом на 2021 рік до п'ятірки найбільших країн-реципієнтів ПІІ входять США – 367 млрд дол. США, Китай – 181 млрд дол. США, Гонконг – 141 млрд дол. США, Сінгапур – 99 млрд дол. США, Канада – 60 млрд дол. США [3]. Найбільш яскравим прикладом у цьому разі можуть виступати такі країни, як Китай, Індія, Бразилія, Мексика, Сінгапур, Тайвань. Іноземні інвестиції в автомобільну, електронну та інші галузі допомогли Мексиці стати однією з найбільших експортерів у світі та забезпечити ріст виробництва та зайнятості.

На прикладі країн, що розвиваються, ще можна вказати Бразилію. Залучення іноземних інвестицій в сільське господарство допомогли країні стати одним із найбільших виробників сільськогосподарської продукції у світі. Інвестиції у виробництво енергії, зокрема відновлювальні джерела енергії, сприяли забезпеченню стабільності в енергетичному секторі та зменшенню залежності від вугілля та нафти.

Іноземні інвестиції можуть бути корисними, але їх не слід розглядати як універсальний засіб вирішення всіх проблем. Якщо залежність від таких інвестицій стане великою, це може загрожувати регіональному розвитку та суверенітету країни. Замість цього, важливо мати чітку національну економічну політику, яка визначає пріоритети та забезпечує відповідність інвестицій цим цілям [4].

Один з прикладів поганого впливу прямих іноземних інвестицій може бути пов'язаний з експлуатацією природних ресурсів без врахування їхньої сталості та збереження. Наприклад, багато країн Латинської Америки, такі як Бразилія та Колумбія, були свідками ситуацій, коли іноземні корпорації інвестували в видобуток нафти, деревини або мінералів, знищуючи природне середовище та порушуючи права місцевого населення. Такі дії призводили до великих екологічних та соціальних проблем, включаючи зниження рівня життя місцевого населення та зруйнування екосистем.

Інший приклад можна побачити в розвинених країнах, коли іноземні інвестиції можуть впливати на зниження рівня зайнятості через автоматизацію та перенесення виробництва до країн з низькими витратами на працю.

Наприклад, багато фабрик у США перенесли своє виробництво до країн Південної Азії або Латинської Америки, що призвело до масового звільнення працівників і зниження економічної активності в регіонах, де раніше було сформоване виробництво.

Загальний висновок про прямі іноземні інвестиції полягає в тому, що вони можуть бути потужним каталізатором економічного зростання для різних країн, як розвинених, так і країн що розвиваються. ПІІ сприяють створенню нових робочих місць, перенесенню технологій, розвитку інфраструктури та підвищенню виробничого потенціалу. Вони також можуть стимулювати конкуренцію, інновації та підвищення якості товарів і послуг. Проте важливо враховувати, що ефективність ПІІ залежить від правильного управління, забезпечення транспарентності та додержанням екологічних, соціальних та етичних стандартів. Також слід враховувати, що занадто велика залежність від іноземних інвестицій може мати негативні наслідки, такі як втрата контролю над внутрішньою економікою та ризик фінансової нестабільності. Отже, ПІІ можуть бути корисним інструментом для економічного розвитку, але їхнє використання повинно бути обережним та збалансованим з місцевими потребами та стратегіями розвитку.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про іноземні інвестиції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-12#Text>
2. Лендел О.М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. 2016. № 9 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5156>
3. Невизначеність та рецесія знизять обсяги світових ПІІ, UNCTAD. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/15-06-22/>
4. Пилипів В. В. Прямі іноземні інвестиції та процеси регіонального відтворення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 8. С. 5-7.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗБУРЕНЬ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Конопля А.І., здобув. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. пед. наук, **В.В. Лисиця**

Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка

Дошкільна освіта є важливим етапом для цілісного розвитку дитини. Нині її зміст органічно пов'язаний з ідеями Нової української школи: він забезпечує наступність між дошкільною та початковою освітою в умовах шкільної реформи. В Україні дошкільна освіта є обов'язковою частиною у системі безперервного навчання. Відповідальність за навчання дитини у дитсадку несуть її батьки або особи, які їх замінюють, та навчальні заклади, де діти перебувають [1].

Аналізуючи стан дошкільної освіти в Україні ми виокремлюємо наступні проблеми: доступність до дошкільної освіти (багато дітей, особливо з малозабезпечених та віддалених районів, не мають можливості відвідувати заклади дошкільної освіти через відсутність місць або віддаленість закладів); низька якість освіти (у багатьох закладах дошкільної освіти недостатньо кваліфікованих педагогів та відповідного навчального обладнання, що впливає на якість надання освітніх послуг); незадовільний рівень фінансування (фінансування дошкільної освіти в Україні є недостатнім, що ускладнює забезпечення якісної освіти для всіх дітей та залучення кваліфікованих педагогів); лише часткова наявність інклюзивної освіти (у багатьох закладах дошкільної освіти відсутні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами разом з іншими дітьми); відсутність ефективної системи моніторингу якості надання освітніх послуг; недостатнє удосконалення кваліфікації педагогічних працівників у відповідності

до сучасних вимог. Більшою мірою всі ці проблеми пов'язані з тим, що в Україні триває повномасштабна війна. Отже, дошкільна освіта в Україні як базова освітня ланка потребує комплексної реформи та покращення у всіх її аспектах, для того, щоб забезпечити якісну та доступну освіту для всіх дітей.

Проблема реформування дошкільної освіти є не новою і досліджуваною. В умовах війни Міністерство освіти і науки України працює і виконує свої завдання, забезпечуючи підтримку учасників освітнього процесу. Команда Міністерства цілодобово знаходиться на постійному зв'язку з обласними департаментами освіти та керівниками закладів освіти, упродовж усього періоду дії воєнного стану здійснює оцінку поточних потреб освітян і робить усе можливе для їхньої підтримки навіть в умовах секвестру бюджету [2]. Підтвердженням цьому є Лист МОН № 1/12490-23 від 21.08.23 року «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році». Основними нормативними документами, згідно з цим документом, які визначають особливості організації освітнього процесу, життєдіяльності здобувачів дошкільної освіти та професійної діяльності педагогів є: Закон України «Про освіту»; Закон України «Про дошкільну освіту»; Закон України «Про охорону дитинства»; Положення про ЗДО; Санітарний регламент ДНЗ [3].

Проте, в умовах війни суттєвими викликами для сфери освіти залишаються: загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, обмеження доступу до базових потреб людини; масштабні руйнування освітньої інфраструктури: пошкодження приміщень закладів дошкільної освіти; вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та за кордон, що призвело до значних втрат контингенту здобувачів освіти, й педагогічного складу; загострення проблеми забезпечення доступу до дошкільної освіти, а отже порушення безперервності освітнього процесу; втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних військових дій; насильницька переорієнтація українських здобувачів освіти на російські навчальні програми, підручники, примусовий перехід на російську мову навчання на тимчасово окупованих територіях; зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на освіту; забезпечення розвитку приватної освіти на рівні дошкільної освіти.

На жаль, маємо констатувати той факт, що лише підтримка європейських партнерів є важливим чинником на шляху реформування дошкільної освіти в Україні. Європейські країни мають значний досвід

у цій галузі, а їхні норми та стандарти можуть бути корисними для впровадження в українській системі освіти. Крім того, підтримка з боку Європейського Союзу та інших міжнародних організацій може сприяти залученню додаткових ресурсів для реалізації реформ у дошкільній освіті в країні, яка знаходиться в стані війни.

Проте важливо також зазначити, що реформування дошкільної освіти є завданням, що лежить у відповідальності України, і потребує не лише зовнішньої підтримки, але й внутрішньої політичної волі та мобілізації внутрішніх ресурсів. Лише такий підхід дозволить забезпечити сталий та успішний розвиток дошкільної освіти в Україні.

Інформаційні джерела

1. Дошкільна освіта URL: <https://mon.gov.ua/tag/doshkilna-osvita>
2. Освіта України в умовах воєнного стану інформаційно-аналітичний збірник URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analitic.zbirn.Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>
3. Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році <https://ips.ligazakon.net/document/MUS38451>

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Маловічко С.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.І. Кущенко**
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Протягом останніх років українська банківська система функціонує у складних умовах. З одного боку, їй необхідно відповідати темпам глобальної трансформації та технологічного прогресу, а з іншого – протистояти внутрішнім ризикам та кризам, у тому числі тим, що виникають у зв'язку з активними бойовими діями на території України. Крім того, Національному банку України доручено негайно позбутися від усіх банків, у капіталі яких присутня російська частка. Дані щодо кількості банків в Україні наведені в табл.1.

За 2020-2023 роки кількість платоспроможних банків в Україні скоротилася на 10, з 73 до 63. Кількість державних банків, включаючи Приватбанк, залишилася незмінною протягом 2020-2021 років, а потім зросла на 1 банк у 2023 році. Кількість іноземних банків скоротилася

на 6, з 20 до 14, за 2020-2023 роки. Кількість приватних банків (без Приватбанку) скоротилася на 4, з 48 до 44, за 2020-2023 роки.

Таблиця 1 – Динаміка кількості банків в Україні за 2020-2023 рр.

Рік	Платоспроможні	Державні, у т. ч. «Приватбанк»	Іноземні	Приватні
2020	73	5	20	48
2021	71	4	20	47
2022	67	4	16	47
2023	63	5	14	44

Джерело: складено авторами за матеріалами [1].

У IV кварталі 2023 року в Україні працювало 63 банки, що на 4 банки менше, ніж на початку року. Ліквідовано 4 банки: «Форвард», «Айбокс», «Конкорд» та Укрбудінвест. Їхня частка активів становила менше 1%, тому їх вихід з ринку не вплинув на роботу банківської системи [1].

Характерною особливістю функціонування банківського сектору України протягом цього періоду є постійні коливання основних фінансових показників. Для проведення аналізу, виокремлення критичних проблем та напрямку їх вирішення, а також стабілізації діяльності банківського сектору України, надзвичайно важливим є проведення дослідження поточних статистичних даних, які відображають діяльність банківського сектору у різних аспектах. Також необхідний детальний аналіз динаміки зміни основних показників та причин їх коливання, а також оцінка кількісних наслідків вже впроваджених заходів та їх ефективність.

Кошти фізичних осіб протягом 2020-2023 років постійно зростали, як і їх частка в структурі зобов'язань банків, з 53,2% до 58,2%. Кошти юридичних осіб протягом 2020-2023 років постійно знижувалися, як і їх частка в структурі зобов'язань банків, з 32,1% до 26,2%. Частка інших складових зобов'язань протягом 2020-2023 років змінювалась незначно.

Незважаючи на умови воєнного стану, банківський сектор України продовжує працювати, відновлюючи роботу відділень у визволених регіонах країни та активно розвиваючись. Основними тенденціями за період з 2020 по 2023 рік залишаються: зменшення кількості банків та їх структурних підрозділів, позитивна динаміка активів та збільшення пасивів банків, серед іншого.

Умови воєнного стану підкреслюють важливість оперативних рішень держави для забезпечення стабільності та безпеки фінансової

системи, захисту інтересів споживачів та підтримки економічного розвитку країни. Згідно з законодавством, Національний банк України отримав повноваження визначати особливості функціонування банківської системи в умовах воєнного стану та здійснювати контроль у разі загрози стабільності системи.

З моменту початку конфлікту, Національний банк України прийняв ряд екстрених заходів для захисту інтересів клієнтів банків, вкладників та бізнес-клієнтів, а також для збереження доступу до власних та кредитних коштів, здійснення платежів і переказів. Ключовим нормативним актом, що став основою для забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи, стала Постанова правління Національного банку України №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період введення воєнного стану» [1]. У цьому документі керівництво НБУ в реальному часі відреагувало на ситуацію, визначивши перелік обов'язків суб'єктів банківської системи та введення ряду обмежень для подолання викликів, що виникли із початком війни. Згідно з цією постановою: банки мають забезпечувати неперервну роботу своїх відділень, за умови відсутності загрози для життя та здоров'я населення; забезпечується неперервний доступ до сейфових скриньок; безготівкові розрахунки можуть здійснюватися без обмежень; банкомати можуть надавати готівку без обмежень.

Разом з тим, в постанові передбачено ряд тимчасових обмежень під час воєнного стану, таких як призупинення роботи валютного ринку України, фіксація офіційного курсу, обмеження зняття готівки з рахунку клієнта, заборона видачі готівкових коштів в іноземній валюті, введення мораторію на транскордонні валютні платежі та інші. У той самий час, Національний банк України впроваджує ряд заходів для полегшення банківського нагляду з метою зменшення регуляторного тиску на банки в умовах війни. Ці заходи включають: відміну заходів впливу у випадку порушення ряду нормативів, таких як капітал, ліквідність, кредитний ризик, ліміти відкритої валютної позиції, та строки подання статистичної звітності, якщо такі порушення виникли після 24 лютого 2022 року; відкладення до 2023 року проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків; скасування заходів впливу у випадку затримки оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності; відміну заходів впливу за порушення формування та зберігання обов'язкових резервів; дозвіл на використання хмарних сервісів, розташованих в ЄС, Великій Британії, США та Канаді, для підвищення стабільності роботи банківської системи. Додатково, для спрощення доступу банків до ліквідності,

НБУ впровадив бланкові кредити рефінансування без обмеження за сумою та терміном на 1 рік, з можливістю подовження ще на рік. У зв'язку зі зростанням ліквідності банківської системи та достроковим поверненням кредитів рефінансування, регулятор 15 квітня повернувся до видачі лише забезпечених кредитів, які стали пріоритетним інструментом підтримки ліквідності банків до початку повномасштабної війни [1].

У найближчі роки очікуються помірні темпи економічного зростання, а рівень соціального забезпечення залишиться відносно низьким, не відповідаючи високим стандартам життя, характерним для більшості європейських країн. Розвиток банківського сектору буде спрямований на підвищення фінансової стійкості, капіталізації та ліквідності, зниження ризиків за умов посиленого регулювання та нагляду, а також активного впровадження міжнародних стандартів.

Інформаційні джерела

1.Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-onoviv-perelik-sistemno-vajlivih-bankiv-13732>

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Манцев Д.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук., доц. **О.Ю. Курцев**
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Євроінтеграція є ключовим процесом для України для того щоб зміцнити економічні та політичні зв'язки з ЄС. Євроінтеграція може надати українському бізнесу доступ до нових ринків та розвиненої інфраструктури ЄС, що дасть більші обсяги експорту та сприяє створенню нових бізнес можливостей як на внутрішньому ринку України, так і закордоном. Даний рух також може встановити нові зв'язки в рамках ринкової інфраструктури, зокрема, набуття нових бізнеспартнерів і клієнтів, адаптація ноу-хау, розширення можливостей в рамках економіки знань. ЄС надає фінансову допомогу та інвестиційні можливості для будь яких за розміром бізнесів в Україні за допомогою цільових програм і фондів. Країни Союзу твердо сповідують збалансований і стійкий, соціальний та економічний

прогрес. Це досягається шляхом створення простору без внутрішніх кордонів, укріплення економічної та соціальної інтеграції й утворення економічного і валютного союзу. Створення єдиного ринку для 500 млн європейців забезпечує вільне переміщення людей, товарів, послуг та капіталу [1, с. 71]. Активізація євроінтеграційних процесів означає також більш інтенсивне включення України в міжнародну співпрацю щодо врегулювання конфліктів і протидії новітнім загрозам міжнародній безпеці [2]. Стегней М.І., Бошинда І.М. [3, с. 496-497] досліджують проблематику розвитку українського малого бізнесу з точки зору системно-структурних розривів в європейському та українському досвіді.

1. Глобальні виклики для бізнесу:

– Глобалізація та конкуренція:

З розвитком глобалізації підприємства стикаються з посиленою конкуренцією на міжнародних ринках. Для успішної адаптації бізнес повинен розвивати глобальну стратегію, адаптовану до місцевих ринків та культур.

– Технологічні інновації:

Швидкий темп технологічних змін вимагає від підприємств не тільки постійної адаптації, але і активного впровадження новітніх технологій в бізнес-процеси, таких як штучний інтелект, блокчейн, інтернет речей тощо.

– Зміна клімату та екологічна відповідальність:

Суспільство все більше звертає увагу на екологічну відповідальність бізнесу. Підприємства повинні розвивати стратегії сталого розвитку, зменшувати вуглецевий слід своєї діяльності та дотримуватися екологічних стандартів.

2. Стратегічні пріоритети розвитку бізнесу в умовах Європейської інтеграції

– Доступ до європейського ринку:

Для ефективного проникнення на європейський ринок підприємства повинні розробляти стратегії вільної торгівлі, створювати партнерські зв'язки з європейськими підприємствами та адаптувати свої продукти та послуги до місцевих вимог та стандартів.

– Стандартизація та регулювання:

Відповідність європейським стандартам та регулятивному середовищу є ключовим фактором успіху в європейському ринковому просторі. Підприємства повинні вдосконалювати свої продукти та процеси відповідно до європейських норм та стандартів.

– Інвестиції:

Європейський Союз є одним з найбільших іноземних інвесторів економіки України сьогодні. За рахунок підписання угоди про асоціацію з ЄС в Україні з'явилися шляхи покращення свого інвестиційного клімату, підняття рейтингу своєї інвестиційної привабливості та іміджу регіонів. За рахунок скасування тарифних та нетарифних бар'єрів між ЄС та національною економікою приплив іноземного капіталу дає місце розвитку конкурентоспроможних виробництв в регіонах України. [4]

– Сталість та прогнозованість правового середовища:

Зменшення правового ризику для бізнесу є однією з ключових умов стабільного розвитку в умовах Європейської інтеграції. Підприємства повинні активно співпрацювати з регуляторними органами та вдосконалювати правову базу своєї діяльності.

– Розвиток корпоративної соціальної відповідальності:

Адаптація до вимог європейського суспільства та дотримання соціальних та екологічних стандартів стають важливими елементами корпоративної стратегії. Підприємства повинні активно розвивати програми соціальної відповідальності та взаємодіяти з громадськістю.

Висновки: Європейська інтеграція надає бізнесу значущі можливості для розвитку, але також поставляє перед ним ряд викликів. Для успішного функціонування в умовах Європейської інтеграції підприємства повинні активно адаптуватися до нових умов, інвестувати в інновації, розвивати своїх співробітників та дотримуватися європейських стандартів та регулятив. У зв'язку зі змінами геоекономічних пріоритетів міжнародного економічного співробітництва України, чітким визначенням євроінтеграційного спрямування її подальшого розвитку перед українськими підприємствами постало питання переорієнтації їх зовнішньоекономічної діяльності на ринки Європейського Союзу (ЄС), пошуку нових потенційних ринків збуту та вжиття необхідних заходів щодо завоювання на них конкурентних позицій [5, с. 25].

Інформаційні джерела

1. Осадча Н.В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС). Економічний вісник Донбасу. 2011. № 3. С. 71–81.
2. Багатуренко А.О. Проблеми та перспективи Європейської інтеграції України. Наукові журнали Національного Авіаційного Університету. 2013. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665>.
3. Стегней М.І., Бошинда І.М. Сучасний стан малого бізнесу: європейський досвід, національні реалії та регіональні особливості. Економіка і суспільство. 2018. №16. С. 495–499.

4. Шталь Т. В., Бестужева С. В., Пестун А. П. Сучасні проблеми та перспективи інвестиційного співробітництва України з країнами Європейського союзу 2019. С. 32, 34-35

5. Бестужева С. В., Ткаленко Н. О. Особливості сучасного стратегічного розвитку підприємства у сфері міжнародного бізнесу 2018 С. 25.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РОСЛИННИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ

Мухін В.А., здоб. ОС PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Л.О. Ломовських**
Державний біотехнологічний університет

Діджиталізація стає необхідним етапом у розвитку сучасного бізнесу, зокрема для підприємств рослинницької галузі, оскільки вона надає можливості для покращення стратегічного управління ризиками в маркетинговій діяльності. Це особливо актуально в умовах зростаючої конкуренції, швидких змін на ринку та нестабільності економічного середовища. Для рослинницької галузі це особливо важливо, оскільки вона стикається з унікальними викликами, такими як залежність від природних факторів, великі коливання цін на ринку та зростаюча конкуренція. Дослідження проблем діджиталізації носить популярний характер [1, 3-5, 7-8, 11-12, 14, 16-17], стратегічне управління маркетинговою діяльністю також актуальна сучасна тематика [2, 6, 9, 13, 15], але існує потреба в подальшому дослідженні її конкретних викликів, можливостей та стратегій впровадження.

Однією з ключових проблем є визначення оптимальних стратегій впровадження та використання цифрових технологій для мінімізації ризиків в маркетинговій діяльності підприємств рослинницької галузі. До інших проблем можна віднести питання кадрового забезпечення, технічної підготовки персоналу та відповідності правових норм і стандартів у галузі діджиталізації маркетингу.

Розуміння та ефективне використання діджиталізації як інструменту стратегічного управління ризиками в маркетинговій діяльності підприємств рослинницької галузі є критично важливим для досягнення конкурентних переваг та стійкого розвитку в умовах невизначеності. Впровадження діджиталізації у маркетингову діяльність рослинницьких підприємств відкриває перед ними ряд

можливостей. Так, використання аналітичних інструментів для збору та аналізу даних допоможе визначити ключові тенденції ринку, попиту на певні продукти та поведінку споживачів, що дозволить підприємствам адаптувати свою стратегію маркетингу в реальному часі, щоб краще відповідати потребам своїх клієнтів та реагувати на зміни у конкурентному середовищі.

Крім того, діджиталізація сприятиме полегшенню взаємодії між підприємствами та їхніми клієнтами шляхом впровадження електронних систем замовлення, онлайн-консультацій та інших сервісів. Це, в свою чергу, сприятиме покращенню обслуговування клієнтів, збільшенню швидкості та ефективності операцій, а також зменшенню витрат на маркетингові активності. У зв'язку з цим, діджиталізація виступає не лише як технологічна необхідність, але й як стратегічний інструмент для підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку рослинницьких підприємств в умовах невизначеності на ринку.

Таким чином, дослідження з питань діджиталізації як інструменту стратегічного управління ризиками в маркетинговій діяльності підприємств рослинницької галузі є насувною потребою сучасного бізнесу. Враховуючи зростаючу конкуренцію та нестабільність економічного середовища, розвиток та ефективне використання цифрових технологій стає стратегічно важливим для підприємств цієї галузі. Необхідність подальших досліджень полягає у вивченні конкретних викликів, можливостей та стратегій впровадження діджиталізації з метою мінімізації ризиків та досягнення стійкого розвитку. Крім того, важливою є розробка оптимальних стратегій використання цифрових технологій, забезпечення кадрового та технічного забезпечення, відповідність правових норм і стандартів. Тільки завдяки цьому підприємства рослинницької галузі зможуть успішно адаптуватися до сучасних викликів та забезпечити стабільний та ефективний розвиток у невизначеному економічному середовищі.

Інформаційні джерела

1. Rahayu S.K., Budiarti I., Firdaus D.W., Onegina V. Digitalization and informal MSME: Digital financial inclusion for MSME development in the formal economy. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2023. 10 (1). P. 9-19.
2. Антощенко В.В. Маркетинговий аналіз ефективності розвитку підприємств галузі тваринництва. *Вісник ХНАУ*. 2021. № 2. Том. 2. С. 106-120.
3. Дубина М., Козляченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі у розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 21-32.

4. Єфремова Н., Марченко М., Ломовських Л. Використання форсайт-технологій для управління регіональним розвитком в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки. Галицький економічний вісник. 2023. № 3. С. 145-151.
5. Єфремова Н.О. Організаційно-економічний механізм управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств. Галицький економічний вісник. 2023. № 2. С. 115-122.
6. Єфремова Н.О. Особливості імплементації маркетингових інновацій в операційний менеджмент комерційно-підприємницької діяльності суб'єктів агробізнесу. Галицький економічний вісник 2019. № 6. С. 63–68.
7. Кравчук Н. О., Римар О. Г., Бортнік Н. В. Цифрова економіка як один з напрямів розвитку повсякденної економіки України. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2022. № 3 (52). С. 155–169.
8. Кучер Л., Кучер А., Хареба В., Демидчук Л., Східницька Г. Розвиток інноваційної діяльності аграрних підприємств: на шляху до агробізнесу 4.0. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol. 9. No. 4. Pp. 252–286.
9. Ломовських Л.О. Маркетингова концепція виробництва продукції рослинництва. Вісник ХНАУ. 2017. № 1. С. 216–223.
10. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Ковальова О.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. Інфраструктура ринку. Випуск 29. С. 231-236.
11. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Марченко М.В. Тенденції розвитку аграрного сектору в контексті інноваційних зрушень. Вчені записки. 2023. Вип. 30 (1). С. 80-92.
12. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Пашенко Ю.В. Управління цифровими трансформаціями економіки в контексті глобалізації. Аграрні інновації. 2023. № 17. С. 218-224.
13. Ломовських Л.О., Фатуласва Я.О. Управління маркетингом та економічна ефективність виробництва продукції. Вісник ХНАУ. 2014. № 5. С. 214–219.
14. Онегіна В.М., Антощенкова В.В. Дифузія інновацій в аграрному бізнесі в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2021. №2. С. 22-27.
15. Райко Д., Федоренко І., Сокол К., Ланько О. Стратегічне управління маркетинговою діяльністю підприємства щодо формування та реалізації товарної політики. Вісн. Національного технічного університету «ХПІ». 2021. №3. С. 49–58.
16. Ткаченко С.Є. Перспективи розвитку цифрової економіки у глобальному просторі. Економічні горизонти. 2023. №2 (24). С. 101-109.
17. Храпкіна В.В. Цифрова економіка та її роль у забезпеченні сталого економічного зростання: інституціоналізація цифрових інновацій. Академічні візії. 2024. Вип. 29.

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Немога А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Європейська інтеграція створює не лише можливості, але й виклики для бізнесу, які потребують стратегічних пріоритетів для ефективного розвитку. Декілька глобальних викликів та стратегічних пріоритетів, які бізнес повинен враховувати у контексті Європейської інтеграції, розглянемо на прикладах.

Глобальна конкуренція: Європейська інтеграція робить ринок більш конкурентним. Бізнесам необхідно бути готовими до змагання на більш широкому ринку, де конкуренція є більшою і динамічною. Стратегії, спрямовані на підвищення ефективності виробництва, інновацій та розвитку унікальних продуктів або послуг, можуть допомогти підприємствам вибитися вперед у конкурентному середовищі.

Регуляторна гармонізація: Європейська інтеграція призводить до гармонізації правил та стандартів у всій Європейській Союзі. Бізнесам важливо вивчити та дотримуватися цих нових регуляцій, щоб уникнути непередбачених проблем та забезпечити відповідність у всіх аспектах їхньої діяльності.

Цифрова трансформація: Цифрові технології стають все більш важливими у європейському бізнесі. Підприємства повинні інвестувати в цифрові ініціативи, такі як штучний інтелект, аналітика даних, хмарні рішення та інші, щоб підтримати і покращити свою конкурентоспроможність у цифровому світі.

Співпраця та мережі: Умови Європейської інтеграції створюють нові можливості для співпраці та створення мереж як на рівні підприємств, так і на рівні галузевих асоціацій. Співпраця з іншими підприємствами може допомогти в розвитку нових ринків, обміні знаннями та ресурсами, а також у зменшенні ризиків.

Сталість та сталі розвиток: Зростання економіки не повинно відбуватися за рахунок навколишнього середовища. Бізнесам важливо враховувати сталість та сталі розвиток у своїх стратегіях, враховуючи соціальні, екологічні та економічні аспекти їхньої діяльності. Економічна глобалізація охоплює різноманітні аспекти зовнішньої економічної діяльності країни, такі як обсяги зовнішньої торгівлі, іноземні інвестиції та доходи від них, рівень міжнародних бізнес-

операцій, а також ряд інших важливих показників, включаючи потоки інформації, тарифну політику, існуючі обмеження та міжнародні податки. Щодо соціального аспекту глобалізації, який відображає інформаційні, культурні та міжособистісні аспекти, його розглядають на основі рівня культурної інтеграції, міжнародного туризму та особистих контактів, обсягів телефонного та інтернет-трафіку, поштових відправлень і транскордонних грошових переказів, а також розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Показники політичної глобалізації дозволяють оцінити розповсюдження політики уряду на інші країни, створення наднаціональних органів влади, членство країни в міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях та інші аспекти. Крім того, розділення на економічні, соціальні та політичні складові доповнюється поділом на показники-дії (де-факто) та показники-політики (де-юре). Перші характеризують фактичні потоки, що відображають глобалізацію, такі як обсяги торгівлі, інвестицій та інші, а другі оцінюють ефективність механізмів глобалізації, включаючи відповідність законодавства та системи оподаткування.

Підсумовуючи аналіз, можна відзначити, що, незважаючи на деякі проблеми, останні роки принесли загалом позитивну динаміку у вітчизняній зовнішній торгівлі. Політика активної євроінтеграції, яку обрала Україна, сприяла збільшенню обсягів торгівлі товарами й послугами та розширенню географічного охоплення торгівлі. Оскільки ефективність зовнішньоекономічної діяльності українських компаній є ключовим фактором розвитку національного експортного потенціалу, освоєння нових зовнішніх ринків, підвищення конкурентоспроможності шляхом поліпшення якості продукції та наданих послуг, а також оптимізація експортно-імпоротної структури та забезпечення економічної безпеки на державному рівні стають особливо важливими.

Інформаційні джерела

1. Петренко О. М., Петренко О. В., Петренко О. І. Глобальні виклики та стратегічні пріоритети розвитку українського бізнесу в умовах Європейської інтеграції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2023. № 1. С. 18-29.

2. Kashchena N., Nesterenko I. Development of a sustainable bioeconomy: experience of the European Union and opportunities for Ukraine. Sustainable development of the EU – best practices for Ukraine. Materials of the Internet conference (February 22, 2024). Lviv: Lviv Polytechnic National University, 2024. Pp. 13-18.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ: БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Нужна В.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.Ю. Білоусько**
Державний біотехнологічний університет

Україна є державою з розвинутим аграрним сектором економіки, про що свідчать показники експорту, в якому значну питому вагу займає аграрна продукція. Позиціонування країни в міжнародному конкурентному середовищі на лідируючих позиціях потребує активного розвитку агропромислового сектору на науково-обґрунтованих інноваційних засадах [1].

Для розвинених країни світу вже відоме сполучення Farming 4.0 (Сільське господарство 4.0 або Агробізнес 4.0). Під ним найчастіше розуміють четверту революцію у сільському господарстві, яка використовує цифрові технології і рухається до розумнішого, більш ефективного та екологічно відповідального аграрного сектору. Сільськогосподарські технології сприяють підвищенню стійкості та запровадженню найефективніших методів ведення сільського господарства на сучасному етапі розвитку світової економіки, що охоплює всі процеси цифровізації та автоматизації в бізнесі та повсякденному житті, включаючи великі дані, штучний інтелект, роботів, Інтернет речей, віртуальну та доповнену реальність.

Інколи революційні зміни у сільському господарстві зводять до запровадження точного землеробства та відповідних технологій, але Farming 4.0 відрізняється від точного землеробства тим, що воно використовує технології у всіх аспектах сільського господарства, від урожайності сільськогосподарських культур до збирання врожаю, логістики та транспортування. Основною метою Farming 4.0 є підвищення темпів впровадження технологій у сільському господарстві, стимулювання ефективних та дієвих змін, що підвищують продуктивність стійким та екологічно чистим способом. І в цьому контексті вважаємо, що запровадження інновацій на засадах біотехнологій є крайй актуальним та перспективним [2].

Біотехнологічний підхід здійснив революцію у сільськогосподарських дослідженнях, запропонувавши інноваційні рішення для вирішення проблем, з якими стикаються виробники аграрної продукції та задля забезпечення продовольчої безпеки. Не менш важливим є те, що цей підхід надає пріоритет задоволенню поточних потреб суспільства у виробництві продуктів харчування при

одночасному збереженні та покращенні природних ресурсів, екології, біорізноманіття [3].

Біотехнології фундаментально змінюють існуючі методи ведення сільського господарства. За їх допомогою виробляють нові живі організми, рослини та тварини, які неможливо було б отримати традиційними методами селекції. Серед відомих та найбільш застосованих методів - генетична модифікація, культивування тканин, селекція за допомогою молекулярних методів та інші технології, які допомагають створювати більш ефективні та адаптовані рослини. Використання біотехнологічних інструментів має низку переваг проти традиційних підходів. Так, це дозволяє селекціонерам швидше впроваджувати бажані ознаки з різних джерел в один сорт рослин, що значно прискорює процес виведення нових сортів із покращеними характеристиками порівняно з традиційними методами селекції, що грунтуються на природних варіаціях усередині виду [4].

Потрібно також відмітити, що такі інновації крім підвищення продуктивності сільськогосподарських культур дозволяють скоротити використання пестицидів та добрив, що сприяє екологічно стійкому веденню сільського господарства. Саме тому ми вважаємо, що сталий розвиток агробізнесу можливий лише із застосуванням інновацій на біотехнологічних засадах.

Інформаційні джерела

1. Білоусько Т.Ю. Запровадження біотехнологій в підвищенні економічної ефективності аграрного виробництва. *Формування інноваційних агротехнологій в умовах змін клімату для забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу України*: збірник матеріалів Міжнар. наук.–практ.конфер. молодих вчених, присвяченої до Дня науки в Україні. м. Одеса, 18–19 травня 2023 р. Одеса: Олді+, 2023. С.164-166

2. Biotechnology in Agricultural Research for Development: Crop Improvement. URL: <https://www.era-ard.org/biotechnology/> (дата звернення 15.04.2024)

3. Білоусько Р.С. Аспекти інноваційного розвитку України. *Управління розвитком соціально – економічних систем*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ конфер. м. Харків, 21-22 березня 2024 р. Харків: ДБТУ. Ч. 1. 2024. С. 472-474

4. Tyczewska A., Twardowski T., Woźniak-Gientka E. Agricultural biotechnology for sustainable food security. Trends in Biotechnology. Special issue: 40th anniversary. P.331-341

ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ПАРАДИГМІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Паккі А.Г., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Т.Ф. Ларіна**
Державний біотехнологічний університет

В умовах цифровізації економіки оптимізація бізнес-процесів стає ключовим фактором успіху для суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої форми власності та видів діяльності оскільки саме цифрові технології визначають темпи розвитку бізнесу. Парадигма цифрових технологій змінює уявлення про те, як повинен функціонувати бізнес, і не лише перетворює спосіб функціонування суб'єктів підприємництва, а й вимагає постійного адаптивного підходу до управління, тому оптимізація бізнес-процесів у цьому контексті означає використання цифрових інструментів та аналіз даних для пошуку ефективних рішень, які забезпечать оптимальне використання ресурсів та максимізацію результативності.

Управління бізнес-процесами за допомогою цифрових технологій називається управлінням потоком робіт, документів, матеріалів тощо.

Як правило, система управління бізнес-процесами будується у кілька етапів:

- аудит системи управління (поточний стан, проблемне поле, аналіз існуючих процесів та організаційної структури, вимірювання фактичних значень ефективності і хронометраж бізнеспроцесів, рекомендації щодо оптимізації бізнес-процесів);

- оптимізація організаційної структури і процесів з урахуванням вироблених принципів і критеріїв;

- проектування системи управління бізнес-процесами (розрахунок оптимальної чисельності персоналу, організаційна структура, інформаційно-технологічна платформа управління).

Моделювання бізнес-процесів допомагає істотно спростити процес управління ключовими об'єктами або компанією в цілому, роблячи його більш гнучким і оперативним [1].

Перш за все, цифрові технології дозволяють автоматизувати та оптимізувати бізнес-процеси, зменшуючи вплив людського фактору та підвищуючи точність і швидкість виконання завдань, звільняючи час й ресурси для стратегічного розвитку. Сучасні програмні рішення, такі як, наприклад, CRM-системи, дозволяють автоматизувати обробку замовлень та взаємодію з клієнтами, що збільшує продажі і покращує

якість обслуговування, а також підвищує ефективність управління виробництвом, логістикою та іншими аспектами бізнесу.

По-друге, аналітика даних відіграє ключову роль у вдосконаленні бізнес-процесів: збір і аналіз даних підприємства допомагає виявити тренди, а також слабкі місця та підставі цього визначити напрямки для оптимізації. Наприклад, аналіз витрат дозволяє ідентифікувати зайві та раціоналізувати бюджет. Аналіз даних стає ключовим інструментом для прийняття стратегічних рішень – великі обсяги даних можуть бути використані для прогнозування, ідентифікації нових можливостей та попередження потенційних проблем заздалегідь.

По-третє, цифрові технології створюють можливості для реалізації стратегії «інтелектуального бізнесу», де системи штучного інтелекту використовуються для прогнозування та оптимізації процесів. Наприклад, системи прогнозування попиту дозволяють підприємствам точніше планувати виробництво та запаси, що зменшує витрати та накопичування зайвих залишків товарів.

По-четверте, цифрові технології трансформують комунікації в бізнесі шляхом створення можливості для співпраці та комунікації як всередині компанії, так і з клієнтами та партнерами за допомогою інструментів відеоконференцій, спільних документів і проектного управління – це дозволяє підприємству функціонувати ефективно навіть в умовах віддаленої роботи.

Отже, у парадигмі цифрових технологій оптимізація бізнес-процесів стає не лише стратегічною необхідністю, але й ключовою конкурентною перевагою, оскільки підприємства, які успішно впроваджують цифрові рішення для оптимізації бізнес-процесів, здатні швидше реагувати на ринкові зміни, тим самим забезпечуючи стабільність і зростання у динамічному бізнес-середовищі. Проте успішна оптимізація бізнес-процесів у парадигмі цифрових технологій необхідно не лише впровадження нових інструментів вимагає комплексного підходу, який об'єднує в собі технологічні інновації, культурні зміни та прагнення до відкритості й навчання. Також важливо забезпечити безпеку даних та конфіденційність інформації, що обробляється цифровими системами.

Інформаційні джерела

1. Ліщинська Л. Б. Перспективи ефективного управління в умовах цифрової економіки. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32076/81358.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

ДУАЛЬНА СТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Пересада М.О. здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **В.В. Антошенкова**
Державний біотехнологічний університет

Співіснування великого індустріального та дрібного агровиробництва в Україні має давню історію. На початку радянського періоду земля та майно селян були відчужені на користь колгоспів і радгоспів, де сільське населення було зайняте як наймані працівники. Підсобне господарство на присадибних ділянках було дозволено протягом усього радянського періоду. Після розпаду Радянського Союзу в 1991 році це дрібне виробництво продуктів харчування розглядалося як таке, що має потенціал для розвитку відповідно до західної моделі комерційного сімейного фермерського господарства. З початком земельної реформи, в ході якої було здійснено розподіл земель сільськогосподарського призначення серед колишніх працівників колгоспів і радгоспів, вони отримали право власності на конкретні земельні ділянки (так звану (земельну) частку, пай) [1]. Проте всі необхідні ресурси та умови, які є доповненням до землі та/або необхідні для створення фермерського господарства (капітал і техніка, ноу-хау, ринки постачальників та ринки споживачів, верховенство права), або зникли з розпадом колгоспів, або перебували на ранніх етапах становлення в умовах хаотичного ринкового середовища 1990-х років. В таких стартових умовах лише невелика кількість землевласників мала спроможність та/або бажання створювати комерційні сімейні фермерські господарства. Натомість більшість населення була змушена віддавати свою землю в оренду колишнім колгоспам і радгоспам, переважну більшість яких було реорганізовано в ринково орієнтовані сільськогосподарські підприємства.

На початку 2000-х років українська земля стала об'єктом фінансового інтересу вітчизняних та міжнародних інвесторів, зокрема українських олігархів і транснаціональних корпорацій, які вклали значні кошти у велике індустріальне сільське господарство. Поступаючись громадській думці, а також щоб запобігти концентрації землі та її захопленню, уряд України запровадив у 2001 році тимчасовий мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, який неодноразово продовжувався протягом останніх 20 років. Мораторій, однак, не зупинив процес концентрації землі: реорганізовані колгоспи та радгоспи з розпайованим майном та землею були взяті під контроль окремими групами або особами, які за

допомогою напівлегальних схем об'єднували їх у більші агломерати – так звані агрохолдинги – які поширили свою монополію на весь ланцюг створення вартості, тобто від виробництва до зберігання, реалізації та експорту.

Сьогодні нараховується близько 15 600 сільськогосподарських компаній, які контролюють 53,9% (або 18 млн га) орних земель України, орендуючи землю у сільського населення. Приблизно 40% цих компаній інкорпоровані в агрохолдинги, які є найбільшими землекористувачами в Україні. Десятка найбільших агрохолдингів контролюють 2,6 млн га сільськогосподарських угідь, що становить 8% усіх орних земель України. Земельний банк найбільших агрохолдингів становить близько 500 000 га [2]. Джерела фінансування агрохолдингів різноманітні. Деякі агрохолдинги розвивалися здебільшого (принаймні спочатку) на основі внутрішніх потоків капіталу, тоді як інші є частиною транснаціональних корпорацій. Ряд українських агрохолдингів залучили фінансування шляхом публічного розміщення своїх акцій на міжнародних фондових біржах, а також отримали фінансування від міжнародних організацій, таких як Європейський банк реконструкції та розвитку та Міжнародна фінансова корпорація. Скасування мораторію на продаж землі є однією з найбільш суперечливих і політично чутливих реформ [3, с.98]. Прихильники відкритого ринку землі стверджують, що це підвищить прозорість земельних відносин, дозволить ефективніше вести сільське господарство, а власники землі отримають вищу ціну за свою землю. Опоненти побоюються, що створення відкритого ринку землі без відповідних програм підтримки дрібних власників призведе до подальшої концентрації землі в руках великого агробізнесу, витіснення приватних фермерів (оскільки вони не можуть конкурувати за землю з великим бізнесом), погіршення стану довкілля (через індустриальні методи ведення сільського господарства), а також подальшого знелюднення українських сіл.

Інформаційні джерела

1. Українське сільське господарство у воєнний час. URL: <https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime?translation=uk>
2. Базовий комплаєнс на підприємстві: ризики в умовах воєнного стану. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/13070_bazoviy-komplans-na-pdprimstv-riziki-v-umovakh-vonnogo-stanu.
3. Антощенко В. В., Кравченко Ю. М. Земельна реформа, досвід, тенденції та перспективи. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2018. Вип. 193. С. 94-102.

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Семенов О.О., Попов Д.О., здоб. ступ. PhD
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Руденко**
Державний біотехнологічний університет

Розвиток економічного потенціалу аграрного сектору України є ключовим для суспільства та економіки в цілому. Аграрний сектор відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни, створенні робочих місць та забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів. Потенціал аграрного сектору сприяє зростанню експортних можливостей країни та підвищенню її міжнародного престижу, відтак його збільшення і ефективна реалізація є важливим стратегічним завданням для України.

У 2022 році Україна стала кандидатом у члени Європейського Союзу. Варто зазначити, що на це вагомим чином вплинули надскладні військово-політичні події, а саме повномасштабна агресія російської федерації та її вторгнення на територію незалежної держави – України. Таким чином, потребує оцінки ситуація щодо викликів та перспектив даного процесу на економічний потенціал аграрного сектору економіки України та її окремих суб'єктів.

Гадзало Я.М. та Лузан Ю.Я. відмічають, що адаптація України до визначених Угодою умов співробітництва з Європейським Союзом в питаннях аграрної сфери вважається складним та довготривалим процесом, але, у той же час, виступатиме важливим чинником для подальшої модернізації вітчизняної аграрної економіки на загальноприйнятих у світовому просторі ринкових принципах, поглиблюючи інтеграційні процеси й ґрунтуючись на спільних інтересах і цінностях. Говорячи про можливості аграрного сектору, тобто про його потенціал, науковці зазначають, що для українського аграрного сектору, з великими невикористаними можливостями для свого розвитку, розширення ємності ринків вітчизняної аграрної продукції за рахунок активізації експорту, зростання обсягів залучення іноземних інвестицій та інші можливості виступають важливими чинниками [1].

Важливо відмітити, що українському аграрному сектору економіки притаманні великий масштаб та капіталізація, а його собівартість виробництва нижча по більшості позицій продукції рослинництва ніж у європейських фермерів. Можна прогнозувати, що

це стане однією з ключових позицій у домовленостях щодо набуття Україною повноправного членства у Європейському Союзі, адже існує ustalена думка, що українські агрохолдинги створюють тиск на фермерів західної та центральної Європи. Тим самим, маємо велику вірогідність відмови України від певних можливостей для аграрного сектору при вступі до Європейського Союзу, які, зокрема, може дати його Спільна аграрна політика. Відповідно, це знизить економічний потенціал аграрного сектору України.

Незважаючи на окреслені виклики, варто, все ж таки, більш детально зупинитися на перспективах, які відкриває подальша євроінтеграція, для потенціалу аграрного сектору України, серед них варто виділити:

- технологічний обмін, суть якого полягає у тому, що українські аграрні підприємства можуть отримати доступ до передових технологій та інновацій з європейських країн [2], які дозволять підвищити продуктивність, якість продукції та стабільність виробництва;

- стимулювання інклюзивного розвитку аграрної економіки, який, спрямований на забезпечення рівних можливостей для всіх груп населення, включаючи малих фермерів, жінок-селянок та молодь;

- створення кооперативних об'єднань через підтримку формування агропромислових об'єднань, зокрема для усунення диктату агрохолдингів та агротрейдерів, який не притаманний аграрному сектору Європейського Союзу;

- розвиток відновлювальних джерел енергії в аграрному секторі, а саме вітрової та сонячної енергетики, що, у свою чергу, сприятиме зменшенню залежності від імпорту енергоресурсів та сприятиме екологічній сталості;

- сприяння розширенню інфраструктури для сільського туризму, що дозволить аграрному сектору диверсифікувати діяльність, отримувати додатковий дохід та залучати інвестиції.

Отже, можемо констатувати, євроінтеграція відкриває перспективи для нарощення економічного потенціалу українського аграрного сектору економіки на засадах сталості та інклюзивності, що в перспективі буде сприяти більш стійкому розвитку його суб'єктів.

Інформаційні джерела

1 Гадзало Я.М., Лузан Ю.Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка АПК. 2021. № 8. С. 6–17.

2. Руденко С.В., Ряснянська А.М., Семенов О.О. Продуктові, виробничі та управлінські інновації в системі розвитку економічного потенціалу

ЗНАЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПІДТРИМЦІ ЦИФРОВОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Семернін П.В., здоб. ступеня PhD
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **С.О. Зубков**
Державний біотехнологічний університет

Концепція цифрового зростання підприємства стосується процесу трансформації традиційного бізнесу в цифровий, використовуючи цифрові технології для покращення своєї діяльності, продуктів та послуг. Така трансформація дозволяє підприємству підвищити свою конкурентоспроможність, ефективність та інноваційність, що в кінцевому підсумку призводить до сталого зростання та успіху.

Цифрове зростання підприємства передбачає інтеграцію цифрових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, хмарні обчислення та інтернет речей (IoT), в усі аспекти бізнесу, включаючи стратегію, операції та культуру. Це також вимагає зміни мислення - від традиційного фокусу на ефективності та скороченні витрат до фокусу на інноваціях, клієнтському досвіді та сталому розвитку.

Цифрове зростання підприємства вимагає комплексного підходу, що включає розробку цифрової стратегії, впровадження цифрових технологій та створення цифрової культури в організації. Критично важливим чинником, що визначає ефективність цифрових ініціатив, є формування цифрової культури в організації.

Цифрова культура являє собою сукупність цінностей, переконань, норм поведінки та практик, що забезпечують сприятливе середовище для реалізації потенціалу цифрових технологій. Вона охоплює такі аспекти, як цифрове мислення, готовність до змін, інноваційність, клієнтоорієнтованість, дата-драйвен підхід до прийняття рішень, колаборація та неперервне навчання.

Цифрове мислення передбачає розуміння стратегічної ролі цифрових технологій у трансформації бізнес-моделей, процесів та продуктів. Воно вимагає від співробітників усіх рівнів усвідомлення потенціалу цифровізації та активної участі у впровадженні цифрових рішень. Готовність до змін є ключовою характеристикою цифрової культури, адже цифрова трансформація неминуче пов'язана з

необхідністю адаптації до нових реалій та відмови від застарілих підходів.

Інноваційність як складова цифрової культури передбачає заохочення експериментів, толерантність до помилок та готовність до ризиків. В умовах високої невизначеності та швидких технологічних змін, здатність генерувати та впроваджувати інноваційні ідеї стає вирішальним фактором конкурентоспроможності. При цьому, інновації мають бути орієнтовані на створення цінності для клієнтів, що вимагає глибокого розуміння їх потреб та очікувань.

Дата-драйвен підхід до прийняття рішень передбачає використання даних та аналітики для обґрунтування управлінських рішень на всіх рівнях організації. Цифрова культура заохочує збір, обмін та аналіз даних, а також розвиток відповідних компетенцій персоналу. Колаборація та крос-функціональна взаємодія є ще однією важливою характеристикою цифрової культури, адже цифрова трансформація вимагає злагодженої роботи різних підрозділів над спільними цілями.

Нарешті, цифрова культура передбачає визнання важливості неперервного навчання та розвитку цифрових компетенцій персоналу. В умовах швидкого застарівання знань та навичок, інвестиції в навчання та розвиток співробітників стають критично важливими для підтримки конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Таким чином, формування цифрової культури є невід'ємною складовою цифрового зростання підприємства. Вона забезпечує основу для ефективного використання цифрових технологій, сприяє інноваціям та адаптивності, а також дозволяє максимізувати цінність для клієнтів та інших стейкхолдерів. Менеджмент підприємств має приділяти належну увагу розвитку цифрової культури, використовуючи такі інструменти, як комунікація, навчання, залучення персоналу та трансформація системи управління ефективною.

Цифрова культура відіграє ключову роль у забезпеченні сталого цифрового зростання підприємства. Вона створює фундамент для ефективного використання цифрових технологій, стимулює інновації та адаптивність, а також сприяє формуванню конкурентних переваг в умовах динамічного ринкового середовища. Цифрова культура охоплює набір цінностей, переконань, норм поведінки та практик, що підтримують реалізацію потенціалу цифрової трансформації.

Цифрова культура відіграє важливу роль у стимулюванні інновацій та адаптивності підприємства. Вона заохочує експерименти, толерантність до помилок та готовність до змін. В умовах високої

невизначеності та швидких технологічних зрушень, здатність швидко адаптуватися та впроваджувати інноваційні рішення стає вирішальним фактором успіху. Підприємства з сильною цифровою культурою створюють середовище, сприятливе для генерування та реалізації інноваційних ідей, що дозволяє їм випереджати конкурентів та забезпечувати стійке цифрове зростання.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Сенчук В.І., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.Є. Ткаченко**
Державний біотехнологічний університет

Більшість країн досі борються за ефективне використання своїх ресурсів. Сучасна світова практика показує, що для подолання фізичних та адміністративних обмежень розвитку необхідно передати повноваження центрального уряду місцевим органам влади, тобто провести децентралізацію. Розподіл влади покращує управління ресурсами та участь громади, що вважається ключовим для сталого розвитку.

Реформа децентралізації влади в кожній країні розвивалася по своєму особистому шляху. Для одних це був шлях легких реформ і позитивних результатів, а для інших це був тернистий шлях з колосальними зусиллями і стимулювання реформ по всіх напрямках.

Результати децентралізації значною мірою залежать від того, як цей процес розроблено та реалізовано, від адекватного субнаціонального потенціалу та від якості багаторівневого управління, включаючи ефективні механізми координації між рівнями управління. Реформи децентралізації, як правило, потребують часу, а розподіл обов'язків потребує періодичного перегляду. Прагматичний підхід до децентралізації базується на глибокому аналізі політичних, соціальних та економічних умов країни.

Учасники реформи в Естонії поклалися на дотації з державного бюджету для громад, які будуть готові об'єднатися (від 300 до 800 тис. євро на розвиток нового місцевого самоуправління). Станом на 2015 рік Естонія зменшила кількість громад лише на 41 одиницю (з 254 до 213 одиниць). А вже у 2017 році було взагалі зупинене добровільне об'єднання.

У Швеція налічувалося понад 2000 місцевих комун, які мали доволі не сприятливі фінансові умови для самоуправління і існування. Розпочата у 1971 році реформа триває і до сьогодні. За цей час Швеція змогла побудувати для себе оптимальну модель розвитку, яка базувалася на прикладі британської моделі, що характеризувалося відсутністю обмежень місцевих ініціатив та залучаючи інструменти ефективного місцевого самоврядування. На сьогодні Швеція працює маючи чотири типи органів місцевого самоврядування. Одним з основних принципів роботи є субсидіарність, згідно з яким шведські комуни мають два види повноважень: загальної компетенції, у межах закону про місцеве управління, і ті, що надаються спеціальним законодавством. Джерелами прибутків до місцевих бюджетів є: податки, державні субсидії і дотації, місцеві позики і кошти, що сплачують місцеві за різного роду послуги. Наразі в країні налічується 290 (муніципалітетів) комун, якими керують місцеві ради, також є 21 муніципальний округ (лен), що керуються ландстингами та чотири регіональні ради.

В Німеччині німецькі громади можуть приймати власні закони. Схожими з Україною моментами є бюджетні відносини і подібна багаторівнева система фінансового вирівнювання (розподіл податків між ланками бюджетної системи, трансфертне фінансове вирівнювання, а саме дотації, субвенції та ін.). Джерелами доходів бюджетів територіальних одиниць є: податки, збори, кредити, доходи з продажів, державні асигнування тощо. 80% формується з власних надходжень, а 20% за рахунок дотацій та субвенцій.

Потреба в децентралізації призвела Польщу до деконцентрації політичної влади на місцях. Реформа місцевого самоврядування тривала близько десяти років і розпочалася в 1989 році через реформу політичної системи. На другому етапі було проведено адміністративну реформу згідно з якою на території Польщі було утворено 2478 гмін (муніципалітетів), 373 повіти і 16 воеводств (раніше їх було 49). Все це спирається на Закон Республіки Польщі «Про самоврядування воеводства» 1998 р. Після реформи гміни відповідають регіонам типу NUTS-2 згідно з класифікацією Європейського Союзу, а воеводство нараховує близько 2,4 млн мешканців та територію площею близько 19,5 тис. км². Все це після вступу Польщі до ЄС дуже сприяло стати територіальним громадам повноцінними партнерами у рамках міжнародної співпраці.

Знайомство з міжнародним досвідом підтверджує той факт, що більшість європейських країн провели реформу місцевого самоврядування та фінансових відносин, кожна з них стикалася як з

типовими так і не типовими проблемами, але все це давало змогу вдосконалити власне місцеве самоврядування з урахуванням національних особливостей.

Організацією економічного співробітництва та розвитку було визначено десять керівних принципів, які повинні допомогти країнам забезпечити ефективну децентралізацію: уточніть обов'язки, покладені на різні рівні влади; переконайтеся, що всі обов'язки фінансуються достатньо; зміцнення субнаціональної фінансової автономії для підвищення підзвітності; підтримка розвитку субнаціонального потенціалу; створення належних механізмів координації між рівнями влади; підтримка міжюрисдикційного співробітництва; зміцнювати інноваційне та експериментальне управління та сприяти залученню громадян; дозволять асиметричні механізми децентралізації та максимально використовуйте їх; послідовно підвищуйте прозорість, покращуйте збір даних і посилюйте моніторинг ефективності; посилення національної політики регіонального розвитку та систем вирівнювання. Вказані принципи розбиті на детальні рекомендації з практичними вказівками, перешкодами, яких слід уникати, передовою практикою та контрольним списком дій, розроблених як для федеративних, так і для унітарних країн.

Максимальне використання децентралізації для регіонального розвитку є особливо важливим у нинішньому контексті зростаючої «географії невдоволення» та збільшення розриву між країнами, які відчули себе позаду через глобалізацію та технологічні зміни, і тими, які змогли скористатися наданими можливостями.

Субнаціональні уряди мають особливо хороші можливості для розробки та впровадження відповідних стратегій регіонального та місцевого розвитку шляхом визначення місцевих порівняльних переваг та реагування на потреби людей. Вони володіють певною спроможністю та гнучкістю діяти та визначати місцеві порівняльні переваги та відповідні проекти розвитку, включаючи достатню відповідальність та ресурси.

Інформаційні джерела

1. Kartashov E.G. European lessons of decentralization. Public management. 2018. № 1 (11). pp. 175-184.

2. Ten Guidelines for Effective Decentralisation Conducive to Regional Development. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/countries/ukraine/Ten-Guidelines-for-Effective-Decentralisation-Conducive-to-Regional-Development.pdf>

3. Yevchenko, V., & Terenyak, L. Decentralization as a factor in the development of territorial communities in Ukraine: experience of the EU countries. Public Administration and Regional Development, 2024. № 23, pp. 52-71.

4. Віремейчик А., Рубан О. Управління розвитком територій в умовах децентралізації. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 1. С. 7-16.

5. Krutova A., Kashchena N., Chmil H. Enterprises' economic activity stimulation as a driver of national economy sustainable development. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2020. Вип. 1 (31). С. 162–173.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Серветник А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.О. Ким**
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Сучасна специфіка міжнародного бізнесу встановлює нові вимоги до функціонування підприємств. Нестабільність, висока конкуренція та ризикованість вимагають не лише визначення стратегічних напрямків розвитку, але й активного пошуку додаткових джерел фінансування, що забезпечать подальший розвиток, особливо важливий для успішної діяльності на міжнародних ринках. Тому формування інвестиційної привабливості є актуальним питанням для більшості підприємств. Взагалі, інвестиційна привабливість підприємства - це багатогранне поняття. Кожна складова якого піддається впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, та одночасно сприяє формуванню загальної інвестиційної привабливості підприємства. Проблематику інвестиційної привабливості підприємств на різних рівнях та аспекти регулювання інвестиційної діяльності взагалі, були висвітлені зарубіжними та українськими науковцями, серед яких: Барановський О., Піддубна Л., Тридід О., Бланк І., Портер М., Норт Д., Близнюк В., Ястремська О., Ситник О., Гриньова В., Гуляєва Н., Пересада А., Майорова Т., Шубалій О., Шкодін Ю. та ін.

Найчастіше інвестиційну привабливість підприємства (ІПП) характеризують як «інтегральну характеристику з точки зору наявного фінансового стану, можливостей розвитку техніко-економічного та організаційного рівня виробництва, соціальної безпеки та інформаційної забезпеченості»[1]. Д. Норт наголошував на тому, що успішні інвестиції та економічний розвиток залежать від інституційної структури суспільства та ефективності інститутів, що забезпечують правову та економічну стабільність [2]. В Україні цей термін

законодавчо закріплено Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств у «Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій» (наказ № №22 від 23.02.1998р), де зазначено, що ІПП – це «рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки» [3].

Фактично, ІПП можна охарактеризувати як сукупність особливостей його фінансово-господарської, управлінської діяльності та перспектив на ринку. При цьому до основних складових ІПП доцільно віднести (рис 1.):

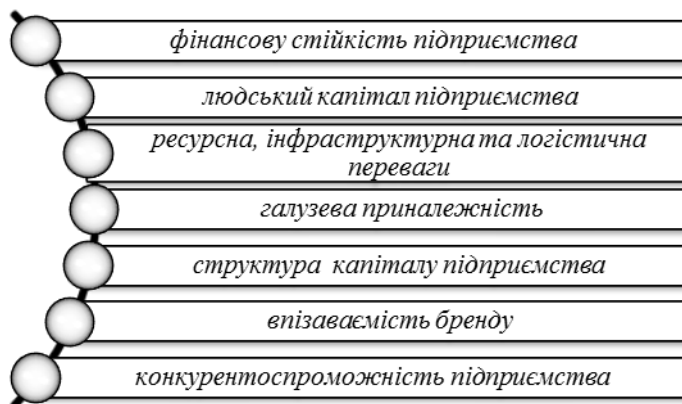

Рис 1. Основні складові ІПП (складено на основі 4)

Для національних підприємств залучення приватних інвестицій у сучасних умовах представляє собою значну складність. Умови невизначеності, викликані війною на території України, є критичним ризиком для потенційних інвесторів. Ця невизначеність суттєво ускладнює формування стабільного та привабливого інвестиційного клімату, що обмежує розвиток бізнесу та інвестиційні можливості в країні. Позитивним кроком у подоланні інвестиційної невизначеності та покращенні інвестиційного клімату є прийняття Верховною Радою законопроекту № 8138. Цей законопроект передбачає зниження мінімального обсягу значних інвестицій з 20 млн євро до 12 млн євро, а також зменшення мінімально необхідної кількості робочих місць з 80 до 50. Крім того, законопроект дозволяє можливість, що заявник і

інвестор з значними інвестиціями можуть бути однією юридичною особою. До обсягу значних інвестицій включається плата за приєднання до електро- та газопостачання тощо [5].

Для залучення іноземних інвесторів діє активна електронна платформа Advantage Ukraine [6], на якій представлено понад 500 інвестиційних проєктів та можливостей у 10 галузях національної економіки. Актуальним питанням щодо ІІІ в умовах невизначеності є також питання страхування інвестицій, коли будь-яке виробництво на території України може бути знищено. Міжнародний досвід має певні практики страхування інвестицій від воєнних ризиків, які найчастіше забезпечуються державними установами, міністерством фінансів або незалежними організаціями, що створені спеціально для цієї мети. Подібні практики існують у Франції, Великій Британії, Японії, Канаді, Ізраїлі, Німеччині, Австралії та інших країнах. Але немає практики страхування інвестицій підчас активних військових дій в умовах повномасштабного вторгнення, що становить загрози для ІІІ.

Таким чином, можна зазначити, що ІІІ є комплексним поняттям та залежить від сукупності зовнішніх та внутрішніх чинників. В умовах невизначеності зовнішнього середовища, в яких сьогодні знаходяться національні підприємства через війну, ризики інвестування істотно зростають, що спричиняє суттєве зниження ІІІ для міжнародного інвестування. В таких умовах активна важлива активна участь держави в напрямку підтримки національних підприємств та створення умов щодо покращення ІІІ з метою залучення інвестицій на міжнародних ринках.

Інформаційні джерела

1. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Київ: ЦМЛ, 2014. 376 с.
2. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. К.: Основи, 2000. 200 с.
3. Департамент з питань банкрутства. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/>.
4. Романчук А.Л. Оцінка інвестиційної привабливості як необхідний елемент управління фінансово-економічною безпекою. URL: O-A3CF-EBI-KTAM202019-206-209.pdf (kname.edu.ua).
5. Урядовий законопроект № 8138 «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
6. Advantage Ukraine. URL: <https://advantageukraine.com/ua/>.

УКРАЇНА В ГЛОБАЛЬНИХ ВИМІРАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тигаренко М.Ю., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Т.О. Бабан**
Державний біотехнологічний університет

Україна докладає значні зусилля у напрямку сталого розвитку, які стають все більш помітними на міжнародній арені. Актуальним залишається розгляд ключових аспектів, досягнень та викликів, що виникають у процесі впровадження Україною цілей сталого розвитку.

У зв'язку з прийняттям резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1, яка стосується глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, Україна зобов'язана вживати заходів для досягнення цих цілей. Виконання цих завдань передбачає розв'язання широкого спектру проблем, починаючи від подолання бідності та голоду і закінчуючи зміцненням глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [1].

Подолання бідності та голоду в Україні є одним із найбільш важливих завдань. Для цього потрібно забезпечити продовольчу безпеку, підвищити якість харчування та розвинути сільське господарство, що стане вагомим внеском у сталий розвиток. Здоровий спосіб життя, як ключовий аспект сталого розвитку, також потребує уваги. Покращення системи охорони здоров'я, сприяння фізичній активності та підвищення якості медичних послуг є необхідними для досягнення цієї мети. Забезпечення якісної освіти та рівних можливостей навчання для всіх є ще однією важливою складовою сталого розвитку. Це передбачає розвиток освітніх програм, зокрема з урахуванням гендерної рівності та доступності навчання для всіх шарів населення. Стале управління водними ресурсами та санітарія, а також доступ до доступних джерел енергії є важливими аспектами сталого розвитку, які потребують системних рішень та інфраструктурних змін. Економічний зріст, забезпечення повної зайнятості та сталої праці, раціональне використання ресурсів та інноваційний розвиток є ключовими для сталого розвитку країни. Крім того, вирішення проблеми нерівності, збереження екосистем та боротьба зі зміною клімату вимагають постійних зусиль та глобальної співпраці.

Україна має намір приділити належну увагу всім аспектам сталого розвитку, забезпечуючи тим самим не лише свій внутрішній розвиток, але і внесок у глобальну спільноту.

Згідно з проведеним дослідженням Редько К. Ю., Мірошніченко В. Р. Україна, незважаючи на свій потенціал та ресурси, відстає у виконанні цілей сталого розвитку порівняно з країнами Європи, такими як Польща та Німеччина. Аналіз індикаторів, серед яких були представлені частка розораної землі, викиди вуглекислого газу порівняно з 1990 роком, частка населення, доходи яких нижче від прожиткового мінімуму, частка доходів домогосподарств, які йдуть на харчування, кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом ВІЛ на 100 тис населення, свідчить про найнижчі показники України серед країн Європи [2]. Однак важливо врахувати, що існують невідповідності у вимірах між країнами, оскільки деякі показники мають різні одиниці вимірювання, що потребує переведення величин та додаткової інформації. Крім того, національні показники, які використовуються в звітах сталого розвитку, не завжди порівнюються, оскільки вони не вимірюються в інших країнах.

Таке відставання України у виконанні Цілей сталого розвитку може призвести до того, що значна частина цих цілей не буде досягнута. Для подолання цієї проблеми необхідне проведення додаткових наукових досліджень, покращене фінансування та пильна увага до даних завдань. Однак, з урахуванням загальної ситуації в країні, прогнозувати позитивну динаміку в найближчому майбутньому складно.

Удосконалення системи вимірювання сталого розвитку також є важливим завданням [3]. Збільшення кількості індикаторів, якими користується Україна, допоможе відображати різні аспекти розвитку країни, враховуючи особливості та потреби. Насторожує статистика щодо хворих на ВІЛ, що вказує на низьку ефективність боротьби з такими хворобами, а це свідчить про погане становище медичної системи та недостатню інформованість населення.

Крім того, аналіз вуглецевої ємності ВВП свідчить про значне відставання України у сфері екологічної політики та викликає серйозні занепокоєння щодо забруднення атмосфери. Отже, для досягнення Цілей сталого розвитку України необхідно вжити комплексних заходів, враховуючи всі аспекти економічного, соціального та екологічного розвитку країни.

Отже, Україна знаходиться на шляху досягнення глобальних цілей сталого розвитку, які визначені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН. Незважаючи на цілісний підхід до розвитку, країна стикається з викликами у виконанні цих завдань, особливо у порівнянні з іншими країнами Європи. Недоліки в системі

вимірювання сталого розвитку та проблеми у сферах охорони здоров'я, екології та соціального розвитку потребують комплексних заходів для подолання.

Інформаційні джерела

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

2. Редько К. Ю., Мірошніченко В. Р. Дослідження сталого розвитку в Україні: оцінка стану виконання цілей. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 22. С. 5–13. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/22.1>.

3. Панчишин Т., Вдовин М. Компоненти сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах суспільно-політичних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ткаченко Є.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Горюх**
Державний біотехнологічний університет

Підприємства, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання для того щоб ефективно функціонувати, повинні володіти достатньою кількістю оборотного капіталу і використовувати його належним чином.

Оборотний капітал є комплексним поняттям, що характеризує процес обороту на підприємстві. Це широке поняття, яке доцільно трактувати так: кошти, вкладені в активи (обсяг яких повинен забезпечувати позитивну динаміку всіх показників фінансового стану підприємства та безперервність його функціонування); майнові цінності, що обслуговують поточну виробничо-господарську діяльність (їх обсяг і структура визначається внутрішніми та зовнішніми факторами підприємства), які здійснюють повний оборот за один виробничий цикл і свою вартість повністю переносять на вартість створюваного продукту.

Під внутрішніми факторами варто розуміти: тривалість і специфіку виробничого циклу, відносини підприємства з контрагентами та інші. Тому всі фактори, що формують безперервний оборот на підприємстві, повинні бути розумно сформовані.

Отже, оборотний капітал – це капітал, інвестований в оборотні активи, який повністю обертається протягом одного виробничого циклу і переносить свою вартість на вартість виробленої продукції.

Кругообіг капіталу – це безперервний процес його переміщення, з послідовним переходом з однієї форми в іншу. Залежно від функціонального призначення оборотний капітал поділяється на оборотні, виробничі фонди та фонди обігу. Оборотні виробничі фонди використовуються у виробництві, зазвичай представлені виробничими запасами, незавершеним виробництвом, напівфабрикатами власного виробництва, напівфабрикатами та витратами майбутніх періодів.

Виходячи з функціонального періоду функціонування оборотного капіталу, виділяють постійну частину (стабільні залишки оборотних активів для операційної діяльності) і змінну частину (сезонні збільшення виробництва).

Джерелами формування оборотного капіталу є такі кошти: власні та прівніяні до власних кошти; залучені; інші.

Показники оборотності за окремими видами активів дають можливість проаналізувати:

- оборотність оборотних активів – можливість вивільнення їх з господарської діяльності та шляхи більш ефективного використання коштів. Суму вивільнених (додатково залучених) оборотних активів унаслідок зміни їх оборотності можна визначити, помноживши фактичний одноденний оборот із чистого доходу (виручки) за звітний період на різницю показників оборотності (у днях) звітного та базового періодів, тобто на кількість днів прискорення (сповільнення) оборотності;

- оборотність активів у розрахунках – своєчасність погашення дебіторської заборгованості;

- оборотність запасів – формування обсягів чистого доходу;

- оборотність виробничих запасів – обсяги виробництва продукції (робіт, послуг), що характеризують виробничу потужність підприємства;

- оборотність активів – ефективність використання всього майна підприємства за балансом.

Оборотність власного капіталу показує ефективність використання активів, що формуються за рахунок власного капіталу. Брак власних оборотних коштів може виникати у зв'язку зі значним підвищенням цін у результаті інфляційних процесів. Надлишок власних оборотних коштів створюється в підприємств у разі перевищення розмірів оборотних коштів понад визначені їх

нормативи, необхідні для задоволення постійних мінімальних потреб виробництва в ресурсах.

Отже, роль оборотного капіталу в фінансово-господарській діяльності підприємства полягає не тільки у обслуговуванні та підтриманні безперервності та циклічності операційного процесу, а й у забезпеченні процесу відтворення капіталу підприємства, що формує основу комерційної діяльності суб'єкта господарювання.

Інформаційні джерела

1. O. Horokh, V. Kolesnyk. The importance of financing the current assets of the enterprise in the context of sustainable development. Цифрова трансформація та диджитал технології для сталого розвитку всіх галузей сучасної освіти, науки і практики: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 26 січня 2023 р. Міжнародна академія прикладних наук, Ломжі (Польща), 2023. С. 32-35.

2. Кашена Н. Б., Чміль, Г. Л., Костинська М. В. Організаційно-інформаційна модель аналізу оборотних активів в контексті забезпечення стійкого розвитку підприємства. Information aspects of socio-economic systems' development: monograph. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2016. P. 366-374.

СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ СИСТЕМ

Черних Н. здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник - д-р екон. наук, проф. **Л.М. Яцун**
Державний біотехнологічний університет

В сучасних умовах глобалізації та воєнного стану проблеми забезпечення населення продовольством все більше загострюються з причин пошкоджень та руйнувань агропідприємств, замінування та необроблення полів, обмеження та виснаження природних ресурсів, погіршення екології та забруднення природи, застосування штучних інгредієнтів, зниження якості харчових продуктів, здорожчання агросировини, надмірного застосування добрив, продовження воєнних дій та інших чинників, які негативно впливають на стан харчування та здоров'я населення, продовольчу безпеку країн, окремих регіонів та територіальних громад.

Ці обставини і обумовлюють актуальність напрямку досліджень.

Узагальнення теоретичних та практичних аспектів сталого розвитку продовольчих систем та продовольчої безпеки, показали, що

за багатьма складовими економічна та продовольча безпека регіонів порушені та не відповідають нормативним індикаторам. Зокрема населення Харківської області недостатньо споживає більш цінних молочних продуктів, мяса, риби, фруктів, і перевищує фізіологічні норми по картоплі, хлібу, жирам. Невідповідність фізіологічним нормам фактичного споживання харчових продуктів тваринного та рослинного походження обумовлено різними чинниками економічного, політичного, демографічного, екологічного характеру. Продовольча безпека та незалежність регіону передбачає, що фактичні індикатори мають бути приблизно рівномірні порівняно з фізіологічними нормами за всіма групами продовольства.

Для забезпечення харчуванням населення задіяні такі важливі сектори економіки як сільське господарство, харчова промисловість, продовольча торгівля, ресторанне господарство, які утворюють між собою складні інтеграційні зв'язки руху сировини, матеріальних та фінансових потоків і формують продовольчі системи різного масштабу та спеціалізації. Все більший вплив на харчування населення країн здійснюють такі глобальні процеси як експорт-імпорт продовольства, диверсифікація та інтеграція харчових виробництв, вирівнювання рівнів та структури споживання, стандартизація нормативно-правової бази з ЄС, трансфер технологій, що пояснює глобальні проблеми харчування та напрямки розвитку регіональних продовольчих систем.

Разом з тим, діяльність окремих секторів пов'язаних із харчуванням населення, не достатньо узгоджена між собою і не враховує кінцеву мету – забезпечення споживача здоровим харчуванням, незважаючи на досить складну ієрархією публічного управління. Продовольчий комплекс є важливою складовою загальнонаціональної системи любої країни та регіону і його функція полягає в оптимальному забезпеченні зростаючих потреб населення якісними, фізично та економічно доступними продуктами харчування при переважному самозабезпеченні продовольчими ресурсами з корективами на повоєнне відновлення та участь у світових та європейських інтеграційних процесах відповідно до принципів ефективного управління.

В ході досліджень встановлено, що в сучасних кризових умовах воєнного стану споживання багатьох продовольчих продуктів як в цілому по Україні, так і на Слобожанщині не відповідає фізіологічним нормам, незбалансованим є раціон харчування сучасної людини, спостерігається дефіцит білку, вітамінів, амінокислот, що погіршує здоров'я населення, порушує продовольчу безпеку.

Намагання міжнародних інституцій під егідою ФАО ООН розробити та запровадити глобальні програми сталого розвитку, продовольчої безпеки та здорового харчування поки-що не досягли високого рівня ефективності і проблеми харчування продовжують загострюватись як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються, включаючи загрози війни в Україні. Це вимагає ефективного управління продовольчими системами на всіх рівнях – від села, міста до області та країни за великою сукупністю показників.

Аналіз пошкоджень та руйнувань критичної інфраструктури (доріг, енергетики, комунальних систем, виробничих споруд) в деокупованих територіях показав, що більше 73% відсотків агровиробництв зазнали втрат. Наприклад, найбільший в Харківській області виробник свинини Агрокомбінат «Слобожанський» внаслідок руйнувань припинив свою діяльність, внаслідок обстрілів пошкоджені та зруйновані інноваційні кормові виробництва, чеки відгодівлі та утримання худоби, тощо. Цей агрокомбінат був і найбільшим платником податків у СТГ, навколо нього формувалось ціле об'єднання (кластер) аграрних та переробних виробництв, які з ним співпрацювали, його доповнювали і від нього залежали. Тому, звичайно невідкладним завданням публічного управління є розробка стратегії повоєнного відновлення та інноваційного сталого розвитку господарства СТГ.

Обґрунтовано, що принципи управління відновленням та розвитком продовольчих систем мають узгоджувати інтереси споживачів та виробників, а також галузевих та територіальних органів управління. Гострим питанням сьогодні для всіх деокупованих районів є невідкладна розробка стратегій, програм, планів повоєнного відновлення та сталого соціально-економічного розвитку в аграрній, інвестиційній сферах та у сфері публічного управління.

Аналіз існуючих методик розрахунку рівня продовольчої безпеки вказує на їх складність, оскільки спектр індикаторів повоєнного відновлення та сталого розвитку продовольчих систем досить широкий і охоплює широке коло показників.

7 лютого 2022 р. № 41/2022, Прийнято Указ Президента України «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» яким визначено вектори трансформації продовольчих систем в Україні на період до 2030 р. за такими напрямками, як здорове харчування, дружнє до довкілля виробництво, стійкість до ринкової нестабільності та доступність харчових продуктів для всіх груп населення. Цей указ узгоджується зі нормативними документами ФАО ООН, тому нами запропоновано для

розробки програм відновлення та сталого розвитку продовольчих систем використовувати Глобальні індекси продовольчої безпеки, які враховують значну кількість чинників впливу на стан харчування населення. Це такі індикатори та показники як:

– Економічна або цінова, фінансова доступність, вагомість фактора – 32,4 %;

– Фізична доступність (або наявність продуктів), вагомість – 32,4%

– Якість та безпечність продовольства, вагомість чинника – 17,6 %;

– Природні ресурси та стійкість вагомість – 17,6%.

За наявності в Україні 37% світових запасів чорноземів, за Глобальним показником продовольчої безпеки Україна знаходиться лише на 64 місці із 180 країн, а на перших місцях Скандинавські країни (Норвегія, Фінляндія, Швеція) які мають навіть складніші природно-кліматичні умови порівняно з Україною.

Виконання Указу Президента та врахування індикаторів дозволить об'єктивно оцінювати стан харчування населення, діяльність продовольчих систем та підвищувати рівень продовольчої безпеки населення.

За результатами проведених досліджень та досвіду роботи в місцевих органах управління деокупованих територій вважаємо, що для повоєнного відновлення та сталого розвитку продовольчих систем стратегії їх функціонування доцільно доповнити такими важливими розділами та індикаторами як стан забруднення та відновлення сільськогосподарських угідь внаслідок воєнних дій, хід розмінування територій та забезпечення цих робіт відповідними ресурсами (технікою, фінансами, персоналом), можливість підвищення рівня інноваційного стану виробників з переходом до європейського «зеленого курсу», Індустрії 4.0 та інших чинників, з використанням досвіду публічного управління територіальними громадами Європейського Союзу.

Секція 2
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ І ГЛОБАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

ОПТИМІЗАЦІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРОПРОДУКЦІЇ ПРИ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ

Бездітко Р.О., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.А. Богданович**
Державний біотехнологічний університет

У контексті сучасних глобальних тенденцій, проблема оптимізації конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції стає настільки важливою, що її вирішення має критичне значення. Україна, як один із провідних світових експортерів сільськогосподарської продукції, стикається з новими викликами, пов'язаними з інтеграцією в європейський простір. Це вимагає від країни адаптації до високих стандартів якості та змін у торговельній стратегії, що призводить до підвищення конкуренції на міжнародних ринках.

Вирішення цих викликів передбачає активне використання лідерського потенціалу українського аграрного сектору, але це ускладнюється недостатньою ефективністю та конкурентоспроможністю сільськогосподарської галузі порівняно з країнами, які мають розвинений аграрний сектор.

Маючи значний потенціал для експорту, українська сільськогосподарська галузь стикається з перешкодами, які обмежують її розвиток на міжнародних ринках, основними з яких є низький рівень конкурентоспроможності на європейському просторі.

Функції управління конкурентоспроможністю агропродукції охоплюють такі аспекти: розробка, планування виробництва та маркетингу продукту; оптимізація організаційної структури управління, забезпечення ресурсами, управління виробництвом і збутом; аналіз факторів, що впливають на конкурентоспроможність; мотивація персоналу та партнерів; контроль якості управлінських

рішень, виробництва та ресурсів, виконання рішень та моніторинг рівня конкурентоспроможності [2].

В рамках досягнення високої конкурентоспроможності у сільському господарстві можна вважати виробництво продуктів, таких як м'ясо птиці, яйця, молоко та його похідні, свинина, овочі, мед та картопля. У той же час, виробництво яловичини, цукру, морепродуктів та льону демонструє обмежені можливості для досягнення такого рівня конкурентоспроможності [4].

Ключовим аспектом конкурентоспроможності українських аграрних підприємств на європейському ринку є якість продукції. Це передбачає застосування сучасних методів управління якістю, контроль якості від початкових матеріалів до виведення на ринок, технологічні інновації та маркетингові стратегії.

Підвищення продуктивності у сільському господарстві є важливим фактором для змагання на європейському ринку. Це означає, що українським фермерам потрібно зосередитися на зростанні врожайності та ефективності виробництва у тваринництві і рослинництві.

Удосконалення технологічного процесу та впровадження інноваційних рішень є ключовими для збільшення продуктивності в сільському господарстві. Для забезпечення конкурентоспроможності необхідно активно розвивати і впроваджувати нові технології у виробництві.

Для підвищення конкурентоспроможності українських сільгосппродуктів на міжнародних ринках важливо використовувати високопродуктивні сорти рослин і породи тварин та інноваційні методи вирощування. Це допомагає знизити собівартість продукції та підвищити її конкурентоздатність. Для досягнення цієї мети необхідно впроваджувати нові технології, оновлювати технічну базу, раціонально використовувати ресурси і збільшувати обсяги виробництва. Важливо також розширювати переробку сільгосппродукції для збільшення експортного потенціалу та додаткової вартості продукції. Переробка дозволяє ефективно використовувати побічні продукти, зменшує відходи та пом'якшує вплив сезонності на виробництво.

Зростання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та аграрних підприємств на європейському аграрному ринку залежить від комплексу заходів, які включають не лише державне регулювання, але й стратегічне управління менеджерів та експертів галузі. Сучасна аграрна економіка визначається як "ринку покупця", що переповнений стандартизованими продуктами та функціонує в

умовах жорсткої конкуренції між учасниками ланцюга виробництва та реалізації. Основною метою державного регулювання є гармонізація маркетингових стратегій вітчизняних сільськогосподарських підприємств з їх ресурсним потенціалом, вимогами споживачів та ефективним використанням конкурентних переваг на європейському аграрному ринку [3].

Конкурентоспроможність можна розглядати як здатність об'єктів успішно займати визначену позицію на ринку. Вона відображає ступінь відповідності об'єктів потребам ринку: співвідношення пропозиції та попиту, здатності підприємств в забезпеченні конкурентних переваг згідно економічному та соціальному контексту країн. Гарантування відповідного рівня конкурентоздатності можливе лише шляхом радикальних змін у господарській діяльності та досягненням високої ефективності виробництва та якості продукції. Згідно цих змін для України відкриваються можливості успішної адаптації до європейського та світового ринків або ж загрози збереження кризового стану в сільському господарстві та агропромисловому комплексі загалом, що може вплинути на продовольчу безпеку країни [1].

Головною метою керування конкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції в контексті євроінтеграційних стратегій України є розробка стратегій підвищення конкурентоспроможності товарів на ринку Європейського Союзу. Виявлено, що ключові зусилля слід спрямовувати на оптимізацію управління конкурентоспроможністю тих видів продукції, які мають потенціал для успішного конкурування на європейському ринку. Стратегічним завданням повинно бути досягнення такого рівня конкурентоспроможності, який дозволить успішно проникнути на європейські та інші регіональні ринки.

Інформаційні джерела

1. Нечипоренко В.В. Управління конкурентоспроможністю на аграрному ринку України. 2019. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/6912/1.pdf>
2. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т. З., Гамерська І.С. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції в умовах Європейської інтеграції України. 2023. Вип. 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3012/2934>
3. Постол А.А., Собченко А.Н. Регулювання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції вітчизняних аграрних підприємств в умовах євроінтеграції. 2015. Вип. 10. Ч. 4. С. 50-53. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/160.pdf

4. Невлад В. Ф. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки в умовах євроінтеграційних процесів. Збірник наукових праць Уманського НУС. Серія Економіка. 2018. Вип. 92. Ч. 2. С. 107-116. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/92/Ekon/10.pdf>

БІЗНЕС-МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Данілова Ю.О., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **О.А. Круглова**
Державний біотехнологічний університет

Розвиток підприємства пов'язаний із впровадженням засад стратегічного управління, суть якого полягає у тому, що рішення щодо діяльності у поточних умовах обґрунтовуються з урахуванням того, які позиції займатиме підприємство у майбутньому. Орієнтація на майбутнє підприємства – ключова характеристика, дотримання якої дозволяє визначити особливості стратегічного та оперативного управління. Так, наприклад, в рамках оперативного управління метою діяльності підприємства є отримання прибутку, рішення приймаються на середньостроковий та короткостроковий періоди, основними критеріями ефективності діяльності підприємства є прибутковість та раціональність використання ресурсів. Щодо стратегічного управління, то цільовим орієнтиром є розвиток підприємства, результати прийнятих рішень носять довгостроковий характер, критеріями успішності діяльності є швидкість адаптації підприємства відповідно змін зовнішнього середовища.

Стратегічне та оперативне управління знаходиться у взаємозв'язку через механізм трансформації стратегічних рішень у плани середньострокового та короткострокового періодів реалізації, формування системи стимулювання працівників за рівнями управління та підрозділами підприємства. Одним із інструментів стратегічного управління підприємством, що дозволяє ув'язати стратегічні цілі розвитку підприємства та способи їх реалізації, є формування бізнес-моделі. Зміст бізнес-моделі становить опис того, яка цінність створюється підприємством, для кого та як вона створюється. Враховуючи це бізнес-модель – інструмент, який може бути використаний не тільки для опису цінності підприємства в цілому, а також для опису цінності щодо окремого бізнес-напрямку, проекту, продукції (послуги). Для того, щоб використовувати інструмент

бізнес-моделі у практичній діяльності необхідно розуміти якими бувають бізнес-моделі та які їх особливості. Узагальнив матеріал, наведений у наукових публікаціях [1-4], виділено такі ознаки та види бізнес-моделей: залежно від створюваної цінності (бізнес- модель для створення економічної та соціальної цінності); залежно від способу створення цінності (бізнес-модель виробництва продукції, франчайзингу, роздрібною торгівлі та ін.); залежно від об'єкта (бізнес-модель підприємства, проєкта, продукції); залежно від масштабу інвестицій та ступеню відкритості (недиференційована, диференційована, сегментована зовні, орієтована, інтегрована з інноваційним процесом, адаптивна) [1]; залежно від способу формування прибутку (на основі запропонованих рішень споживачів, піраміди продукції, мультикомпонентної системи комутуючого типу, тимчасового типу, блокбастерного типу, багатопарового прибутку, виробничого типу, від загальної спеціалізації, на основі початково створеної бази споживачів, від установлення фактичного стандарту, на основі бренду, випуску спеціалізованої продукції, місцевого лідерства, транзакційних масштабів, заняття провідної позиції у ланцюгу цінності, циклічності попиту та пропозиції, післяпродажних послуг, нових продуктів, відносної долі ринку, кривої накопичення досвіду, структури бізнесу із низькими витратами) [2]; залежно від виду активів і прав на них (підприємець, виробник, винахідник, творець людських активів, фінансовий трейдер, оптовий чи роздрібний продавець, продавець інтелектуальної власності, дистриб'ютор людських активів, власник фінансових активів, власник фізичних активів, власник інтелектуальної власності) [4]. Знання щодо видів бізнес-моделей сприятиме ефективності аналізу та вдосконалення бізнес-моделі підприємства.

Інформаційні джерела

1. Chesbrough Н. Open Innovation and Strategy. URL: https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=busad_min_fac
2. Сливозький А. Зона прибутку. Стратегічна бізнес-модель як запорука завтрашніх прибутків / А. Сливозький, Д. Морісон, Б. Андельман. – Львів : Український католицький університет, 2016. – 432 с
3. Osterwalder А., Yves P. Business Model Generation. URL: https://vace.uky.edu/sites/vace/files/downloads/9_business_model_generation.pdf
4. Malone, Thomas W. and Weill, Peter and Lai, Richard K. and D'Urso, Victoria T. and Herman, George and Apel, Thomas G. and Woerner, Stephanie. Do Some Business Models Perform Better than Others? URL: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID920667_code285952.pdf?abstractid=920667&mirid=1

ВПЛИВ БЕЗРОБІТТЯ НА ЕКОНОМІКУ ТА СУСПІЛЬСТВО

Єфременко А.В., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.В. Шелудько**
Державний біотехнологічний університет

Безробіття – це ситуація, коли людина, здатна та бажаюча працювати, не може знайти роботу. Це викликає соціальні й економічні проблеми, такі як погіршення якості життя, збільшення бідності, зниження споживчого попиту та втрата продуктивних ресурсів для економіки. Безробіття може бути спричинене різними факторами, такими як економічні кризи, зміни в технологічному процесі, демографічні тенденції або недостатня доступність робочих місць. Безробіття спочатку з'явилося у Великобританії на початку ХІХ століття. Проте до кінця століття воно не було загальним явищем, а збільшувалося лише під час економічних криз. Перша спроба пояснити його сутність та причини була зроблена Г. Мальтусом. Він вважав безробіття результатом надмірного зростання населення, яке випереджає збільшення ресурсів для його існування. Мальтус вважав, що засобами боротьби з безробіттям можуть бути війни, епідемії та інші катастрофічні події. Присутність безробіття в суспільстві свідчить про недостатнє використання трудових ресурсів.

Безробіття становить значну соціальну проблему, а не лише економічну. Зокрема, соціальні втрати мають більш значимий вплив на суспільство. Наслідки безробіття є дуже різноманітними та масштабними. Для оцінки цього впливу доцільно провести дослідження як економічних, так і соціальних наслідків безробіття.

Безробіття є не лише загрозливим явищем в економічних, але й в політичних відносинах. Періоди масового безробіття в історії викликали найреакційніші політичні режими (наприклад, прихід до влади Гітлера в Німеччині і Піночета в Чилі є наочними прикладами).

Значимі економічні, соціальні та політичні наслідки безробіття створюють підстави для включення політики регулювання ринку праці та стабілізації зайнятості серед основних макроекономічних функцій держави.

Негативні наслідки безробіття включають збільшення злочинності, погіршення соціальної ситуації, зростання захворювань, збільшення рівня нерівності та меншу активність на ринку праці. З іншого боку, позитивні наслідки включають підвищення значення робочих місць, більше вільного часу, більший вибір роботи та підвищення цінності праці в суспільстві.

Воєнні дії в Україні мають серйозний вплив на рівень безробіття та викликали різноманітні наслідки для економіки та суспільства.

1. Збільшення безробіття: Війна може призвести до знищення інфраструктури, підприємств та зменшення обсягів виробництва, що може призвести до масового втрати робочих місць.

2. Економічний спад: Воєнні конфлікти спричиняють економічний спад через зниження інвестицій, зменшення експорту та збільшення витрат на військові потреби.

3. Переселення та зсуви в ринку праці: Воєнні дії призводять до масового переселення населення та зміни в структурі ринку праці через зруйнування міст та регіональний дисбаланс.

4. Погіршення соціальної ситуації: Війна призводить до загострення соціальних проблем, таких як бідність, безпека, доступ до освіти та охорони здоров'я.

5. Психологічні наслідки: Воєнні дії можуть призвести до психологічних травм та стресу серед населення, що може вплинути на їхню працездатність та здоров'я.

У цілому, воєнні дії в Україні можуть мати серйозні наслідки для економіки та суспільства, включаючи збільшення безробіття та загострення соціальних проблем.

Зниженню рівня безробіття під час війни в Україні можуть сприяти такі кроки:

1. Потреба у мобілізації ресурсів: Військовий конфлікт призводить до потреби в додаткових ресурсах для виробництва зброї, амуніції та іншого військового обладнання, що може створювати нові робочі місця.

2. Переорієнтація робочої сили: Люди можуть переходити з секторів економіки, які стали менш прибутковими через війну (наприклад, сільське господарство або туризм), до секторів, які отримують додатковий попит під час військових дій (наприклад, виробництво військового обладнання).

3. Державні програми стимулювання: Уряд може запускати програми стимулювання з метою підтримки економіки під час війни, такі як інфраструктурні проекти, які створюють нові робочі місця.

4. Волонтерство і громадські ініціативи: Під час кризових ситуацій люди часто долучаються до волонтерських організацій або самоорганізуються, щоб надавати допомогу тим, хто постраждав від війни. Це також може створювати нові робочі місця.

5. Міжнародна допомога: Під час війни уряд може отримувати міжнародну допомогу, яка може використовуватися для створення програм підтримки економіки та створення нових робочих місць.

6. Зменшення конкуренції: У відповідь на економічні труднощі під час війни деякі компанії можуть припинити свою діяльність або зменшувати виробництво, що зменшує конкуренцію на ринку праці і може зробити пошуки роботи легшими для безробітних.

7. Підвищення патріотичного настрою: Під час війни патріотичний настрій може підвищити бажання громадян працювати на краще майбутнє своєї країни, що може стимулювати їх до активного пошуку роботи.

8. Стабілізація певних галузей: У деяких випадках війна може призвести до стабілізації або навіть зростання деяких галузей економіки, наприклад, військово-промислового комплексу або сфери послуг, пов'язаних з безпекою.

Однак варто зауважити, що це може бути лише тимчасове явище, і в довгостроковій перспективі війна зазвичай має негативний вплив на економіку країни і рівень безробіття.

Незважаючи на ці фактори, важливо пам'ятати, що війна завжди призводить до серйозних економічних викликів та загроз, і її негативний вплив на економіку та рівень безробіття може бути значним у довгостроковій перспективі.

ДИНАМІКА ПРОЖИТКОВОГО МІНІМУМУ В УКРАЇНІ, ЙОГО ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Іхно Д. здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.В. Шелудько**
Державний біотехнологічний університет

Визначення розміру прожиткового мінімуму в Україні завжди не відповідало реальній вартості споживчого кошика і це завжди було предметом дискусій. Проблема заниженого прожиткового мінімуму виходить за межі соціальної політики та дуже глибока.

Законодавчо встановлений розмір прожиткового мінімуму на 2023 рік і прогнозований розмір прожиткового мінімуму на 2024 рік.

Проект Держбюджету у 2024 році передбачає зростання прожиткового мінімуму, але незначно. Але його розмір не забезпечує достатнього рівня життя для людей, і, очевидно, у найближчому майбутньому нічого не зміниться, оскільки війна та пріоритети в країні не зміняться.

До повномасштабного вторгнення забезпечення достатнього рівня життя населення неодноразово обговорювалося, оскільки це вважалося одним із пріоритетів соціально-економічної політики країни.

Однак через соціальну чутливість проблеми та повільний економічний розвиток не вдалося досягти значних і структурних змін у соціальній сфері, які називали протягом багатьох років.

Досягнення гідного рівня життя населення можна досягти шляхом надання різноманітних допомог, соціальних послуг і пільг, які чітко узгоджуються з потребами населення. Крім того, прожитковий мінімум як соціальна гарантія відіграє важливу роль у цій ситуації.

На його основі розраховуються соціальні стандарти і гарантії, які служать показником високоякісної та ефективної соціальної політики держави, що має бути на меті будь-якої цивілізованої країни.

На жаль, система соціальних показників часто знаходиться на низькому рівні в реальному житті. У зв'язку з його застарілістю та неефективністю в його поточній моделі інститут прожиткового мінімуму сповільнив і навіть зупинив соціальні та економічні реформи у багатьох сферах соціально-економічного життя:

У більшості випадків люди використовують модель харчування, що базується на вуглеводах, а не на білках та вітамінах, яка є популярною в економічно розвинених країнах. У наборах непродовольчих товарів і послуг часто не враховуються потреби сучасної людини та необхідні витрати на освіту, житло, зв'язок і медицину. Тим часом, деякі товари та послуги втратили свою актуальність.

Крім того, сучасний стандартний метод розрахунку відображає певну систему цінностей, що впливає на вибір конкретних товарів і послуг. Оскільки більшість соціальних виплат залежить від меншого показника прожиткового мінімуму, значний розрив між реальним і номінальним прожитковим мінімумом може призвести до зниження реальних доходів родин і зростання рівня безробіття серед населення.

Люди, які отримують соціальні виплати від держави та входять до соціально вразливих груп населення, не отримують майже половини необхідних коштів для забезпечення гідних умов життя.

Прожитковий мінімум не є «базовим соціальним стандартом».

Підвищення прожиткового мінімуму відбувається з урахуванням реальних можливостей держави забезпечити своєчасне та повне фінансування уже прийнятих соціальних програм.

Тим не менш, однією з основних причин заниженого прожиткового мінімуму є те, що він більше не служить соціальним

стандартом, а є просто «точкою відліку» для регулювання економічних відносин.

Сьогодні соціальні стандарти в Україні служать інструментом фінансового управління, а не соціальним орієнтиром. Таким чином, вимушена оптимізація витрат, проведена в 2014–2015 роках, мала негативний вплив на систему соціального захисту. Крім того, фактичне замороження прожиткового мінімуму з усіма пов'язаними з ним соціальними виплатами посилило бідність, нерівність і соціальну ізоляцію соціально вразливих груп населення.

Крім того, оскільки основні функції прожиткового мінімуму не відповідають реальним областям його використання, воно не може зрости.

Згідно зі світовою практикою, прожитковий мінімум є основним показником ефективності політики розподілу доходів. Незважаючи на те, що соціальні стандарти кожної країни мають свої особливості, споживчий кошик є головним індикатором інфляції.

Контроль цін на товари та послуги, що входять до споживчого кошика, дозволяє відстежувати рівні інфляції та коригувати соціальні виплати з урахуванням цих рівнів.

Тим часом в Україні зростає кількість виплат, штрафів, платежів і зборів, які пов'язані з розміром прожиткового мінімуму, що складається з понад 150 видів виплат. Більшість цих виплат не пов'язані з прожитковим мінімумом як базовим соціальним стандартом і критерієм бідності.

Серед основних видів виплат є грошова допомога співробітникам бюджетного сектору, різноманітні штрафи, соціальні виплати та заробітна плата у бюджетній сфері, які залежать від прожиткового мінімуму в Україні.

Для досягнення цього є необхідним комплексне переосмислення методів визначення та застосування прожиткового мінімуму. Мета цього переосмислення полягає в тому, щоб створити більш прозору систему його розрахунку, а також збільшити розуміння основної суті цього стандарту.

Для початку необхідно оптимізувати сферу застосування прожиткового мінімуму, заборонивши його від будь-яких непотрібних виплат, зборів і штрафів.

Як зазначено в Конституції, прожитковий мінімум має служити базовим стандартом для розрахунку соціальних допомог, які є основними доходами людини, і служити показником інфляції.

Для досягнення Європейської інтеграції Україна повинна реформувати систему прожиткового мінімуму. Крім того, необхідно

запровадити соціальні та правові стандарти та норми на всіх рівнях державної політики.

Необхідно створити нову модель державної політики прожиткового мінімуму, яка відповідає сучасним підходам до соціальних стандартів. Це підвищить рівень добробуту населення та дозволить проводити економічні реформи в інших сферах господарського життя.

Інформаційні джерела

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/conv#Text>
2. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Дмитришин Л.І. Теорія і практика оцінки рівня і якості життя населення: зарубіжний досвід. Еврика 15. Збірник наукових праць. 2016.

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СТВОРЕННІ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ БІЗНЕСУ

Качур К.Д., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Державні та міжнародні організації грають ключову роль у створенні сприятливого середовища для бізнесу через регулювання, податкову політику та стимулювання інвестицій.

Ось кілька аспектів їхньої ролі: регулювання – державні органи та міжнародні організації встановлюють правила та норми, що регулюють діяльність бізнесу. Це може охоплювати правила щодо безпеки продукції, захисту споживачів, екологічних стандартів, а також відповідність до антимонопольного законодавства. Безпека і якість продукції: державні органи регулюють виробництво та реалізацію товарів з метою захисту споживачів від небезпечних та неякісних продуктів. Вони встановлюють стандарти якості, процедури сертифікації та вимоги до маркування; антимонопольне регулювання – законодавство щодо конкуренції має на меті запобігання формуванню монополій та обмеженню конкуренції на ринку. Екологічне регулювання – норми та стандарти екологічної безпеки встановлюються для зменшення впливу виробництва на навколишнє середовище.

Державні органи встановлюють вимоги щодо відходів, викидів та використання природних ресурсів; податкова політика – державні та

міжнародні організації впливають на податкову політику, встановлюючи рівень оподаткування, податкові ставки, податкові пільги та інші податкові параметри. Це може включати зниження податків для підприємств, що інвестують у дослідження та розвиток, а також спрощення процедур оподаткування. Оподаткування підприємств: держава встановлює рівень оподаткування для підприємств, включаючи корпоративний податок.

Для створення сприятливого середовища для бізнесу державні та міжнародні організації можуть:

- збільшити доступ до фінансування;
- збільшити доступ до технологій;
- збільшити доступ до ринку;
- збільшити конкуренцію;
- збільшити інновації .

Вони також визначають податкові ставки та інші податкові параметри. Податкові пільги та стимули: щоб стимулювати розвиток бізнесу, держави можуть надавати пільги та знижки для підприємств, що інвестують у розвиток, дослідження та інновації; стимулювання інвестицій – щоб сприяти розвитку бізнесу, можуть використовуватися різноманітні інструменти для стимулювання інвестицій, такі як фінансові пільги, субсидії, гранти, кредити за пільговими умовами, а також спеціальні економічні зони. Фінансові стимули: можуть надаватися фінансові стимули, такі як гранти, субсидії та кредити за пільговими умовами, для підтримки інвестиційних проєктів. Створення спеціальних економічних зон: деякі країни створюють спеціальні економічні зони з пільговими умовами для іноземних інвесторів, що привертають інвестиції та сприяють розвитку регіонів; створення інфраструктури підприємництва – держави можуть інвестувати у розвиток інфраструктури, такої як технологічні парки, бізнес-інкубатори та акселератори, що стимулює створення та розвиток підприємств. Міжнародна співпраця та обмін досвідом: міжнародні організації сприяють обміну досвідом та найкращими практиками між країнами щодо створення сприятливого бізнес-середовища. Це допомагає уникнути дублювання зусиль і сприяє впровадженню ефективних стратегій розвитку бізнесу.

Міжнародні організації, такі як Всесвітня організація продовольництва (ФАО) та Всесвітня торгова організація (СОТ), також відіграють важливу роль у створенні сприятливого середовища для бізнесу. Вони надають такі послуги, як:

- технічна допомога;
- навчання та розробка;

- пошук та обробка даних;
- політика та нормативно-правові акти .

У цілому, державні та міжнародні організації грають важливу роль у створенні сприятливого середовища для бізнесу шляхом регулювання, податкової політики та стимулювання інвестицій, що сприяє сталому економічному розвитку і підвищенню конкурентоспроможності країни.

Інформаційні джерела

1. Ярошенко О.В. Вплив державного регулювання на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. *Науковий вісник Національного університету "Київська політехніка". Серія: Економічні науки.* 2023. № 1. С. 65-72.

2. Kashchena N. Scientific and applied platform of trade enterprises economic activity digital management transformation. Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (February 24-26, 2021). Gen. edit. O. Prokopenko. Tallinn: Teadmus OU, 2021. P. 17-18.

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА

Косенков М.Ю., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **А.М. Волосов**
Державний біотехнологічний університет

Загальні вимоги існування будь-якої соціально-економічної системи – від країни до конкретного суб'єкта підприємницької діяльності – декларують не тільки ефективне використання наявної матеріально-технічної бази (МТБ), але й розвиток останньої. Будучи складною багатоелементною системою та одним з потенціалів, МТБ визначає умови та перспективи розвитку, створює конкурентні переваги, сприяє досягненню стратегічних цілей її власників. Останні глобальні досягнення науково-технічного прогресу підтверджують визначальну роль МТБ практично в усіх процесах функціонування суспільства і потреби її подальшого розвитку. Самі процеси формування та відтворення МТБ відбуваються під впливом безлічі чинників різних ієрархічних рівнів. Існує традиційний поділ системи впливу будь-яких чинників поділяють на зовнішні та внутрішні по відношенню до об'єкта розгляду. Це стосується і комплексу чинників впливу на розвиток МТБ.

До системи внутрішніх, на нашу думку, мають належати техніко-технологічні та організаційно-економічні чинники. До першої з них варто віднести: технологічний рівень виробництва; забезпеченість основними фондами; склад і структура елементної бази МТБ; стан і ступінь зносу; наявність ремонтних і сервісних служб (ремонтної бази) й ін. Організаційно-економічними чинниками розвитку МТБ підприємства є: спеціалізація та розміри господарського суб'єкта; організація бізнес-процесів; масштаби виробничої діяльності; амортизаційна політика та інвестиційна активність суб'єкта підприємства; кадровий та інвестиційно-інноваційний потенціали; фінансовий стан, інвестиційна привабливість та кредитна історія підприємства; стратегії поведінки на ринках факторів виробництва тощо. Зрозуміло, що наведений перелік внутрішніх чинників розвитку МТБ підприємства не може бути остаточним і вичерпним зважаючи на умови функціонування бізнесу в реальному, фінансовому та секторі послуг конкретної національної економіки, і може бути розширеним/доповненим відповідно до специфіки галузі та потреб аналітичного дослідження.

Значно ширшою та складнішою за своїм впливом є система зовнішніх чинників впливу. В першу чергу доцільно виокремити природні чинники, які визначають перспективні напрями, можливості та межі розвитку як МТБ в цілому, так і окремих її складових: власне природні ресурси, їх якість і доступність; природно-кліматичні умови тощо. Друга складова комплексу зовнішніх чинників є більш численною. Її можна умовно поділити на нормативно-правову та економічну групи. До нормативно-правових складників належать в першу чергу: правова база ООН, СОТ, ЄС, інших міжнародних інституцій і міждержавних угод, яка стосується наукового та інноваційного співробітництва, технічного регулювання, оцінки відповідності, стандартизації, метрології та ринкового нагляду; нормативні акти різного рівня стосовно перспектив розвитку Індустрії 4, цифрової економіки та суспільства, циркулярної економіки, «зеленого переходу», енергоефективності та кліматичної нейтральності, ощадливого виробництва, зон вільної торгівлі, захисту прав інтелектуальної власності, транскордонного співробітництва, інтеграції та кооперування й ін. Національне (секторальне та горизонтальне) законодавство відіграє не меншу роль у сприянні/гальмуванні розвитку МТБ власних та іноземних суб'єктів підприємства, регулюючи його як суто адміністративними, так і економічними важелями у сферах податкової, фінансово-кредитної, амортизаційної, митної й інших політик. Наприклад, упровадження

нових стандартів виробництва та екодизайну, подовження життєвого циклу товарів (ремонт, апгрейдинг), перероблення промислових відходів і промисловий симбіоз. Зазначимо, що все ж таки пріоритет мають економічні чинники зовнішнього середовища, а саме: рівень розвитку національної економіки та структура її визначальних галузей; кон'юнктура ринку окремих складових МТБ; стан і розвиток ринкової інфраструктури; інвестиційний клімат в країні; залучення іноземних інвестицій та спільні інвестиційні проекти в стратегічно важливих сферах; державна підтримка вітчизняних виробників і споживачів елементів МТБ, а саме (державні закупівлі, лізинг, доступ до фінансових інструментів, гранти, індивідуальні програми та проекти фінансової підтримки, звільнення від оподаткування ввізним митом та ПДВ окремих товарів і технологій, дотації, тарифні обмеження та квотування, сприяння експорту товарів з більшою доданою вартістю, реалізація концесійних проектів, державні кредитні гарантії, венчурне інвестування тощо).

Таким чином, розглянута система чинників впливу на розвиток є багаторівневою, складною та такою, що має переважно економічне підґрунтя та глобальний характер.

ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТА МЕТОДІВ ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

Моторін К.Р., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Д. Тімченко**
Державний біотехнологічний університет

Питанням формування потенціалу, і зокрема інноваційного, в економічній літературі приділяється досить багато уваги, однак існуюча інформація, найчастіше, носить уривчастий і суперечливий характер. Підтвердженням цього є те, що навіть до визначення поняття «інноваційний потенціал» не склалося єдиного підходу, хоча воно є ключовим для характеристики феномена інноваційної діяльності. В результаті аналізу наукових досліджень з цього питання виявлені принципові підходи науковців до розуміння потенціалу як сукупності специфічних ресурсів, як до результатів інноваційної діяльності та в рамках комплексного бачення, що об'єднує обидва попередніх. В рамках першого підходу наковці, погоджуючись, що інноваційний потенціал це є сукупність різних видів ресурсів, намагаються

ідентифікувати ці ресурси. Гурочкіна В.В. до складових інноваційного потенціалу відносить інтелектуально-кадрову, фінансову, матеріально-технічну, виробничо-технологічну, інформаційну, маркетингову, інтерфейсну, науково-дослідну, управлінську та культурно-корпоративну [1]. Яненко І.Г. та Н.П. Бабкова-Пилипенко звертають увагу на роль ресурсної складової у поєднанні з можливостями для забезпечення інноваційного розвитку. До складу інноваційного потенціалу вони додають ринкову складову, яка характеризує відповідність можливостей ринковим потребам інновацій [2].

Найбільш розгорнуте й ємне визначення представила І.П. Сидорчук, яка характеризує потенціал як сукупність взаємопов'язаних ресурсів, що визначають можливість (здатність) підприємства «під дією зовнішніх і внутрішніх чинників створювати й ефективно впроваджувати інновації для досягнення інноваційних стратегічних змін, підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства» [3].

Зв'язок з ринком генерує можливість подальшого розвитку, отже результативність інноваційної діяльності також впливає перспективні можливості її продовження (рис. 1).

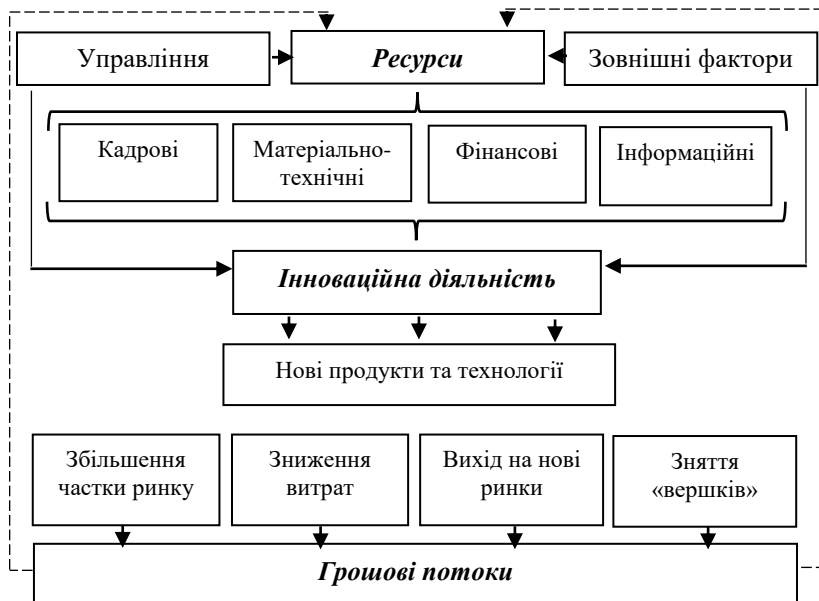

Рис.1. Складові інноваційного потенціалу підприємств

Таким чином, інноваційний потенціал можна визначити як сукупність інноваційних ресурсів, які забезпечують здійснення інноваційної діяльності, та генерованих ними грошових потоків, які є наслідком реалізації нових продуктів та технологій ринку. Такий комплексний підхід забезпечує поєднання характеристик поточного стану, можливостей, процесів та результатів.

Розуміння сутності потенціалу впливає на методи, які можуть бути застосовані для його оцінки. Як і сама категорія інноваційного потенціалу є остаточно невизначеною, так і відсутнє однозначне розуміння щодо методів його оцінювання. Зокрема, викликає складнощі така ознака потенціалу як можливості, яка залежить не тільки від наявності ресурсу, а й безлічі факторів. Ситник Н.І. та І.В. Кубах вважають, що для оцінки інноваційного потенціалу бажано залучати експертів та використовувати широко відомі методи експертних оцінок, таких як методи Дельфі, конференція ідей, метод комісії, відстороненого оцінювання та ін. Овечкіна О.А. та К.В. Іванова розглядають методи аналогій, методи оцінки окремих складових потенціалу та розрахунок інтегрального показника, що застосовується для оцінки інноваційного розвитку регіонів. Вороніна В.Л., М.М. Зюкова та А.Є. Артеменко систематизують методи оцінювання інноваційного потенціалу на аналітичні, статистичні, графічні, методи якісного аналізу [4]. Хмизова О.В. та О.М. Сисан пропонують оцінювати інноваційний потенціал на базі витратного підходу [5]. Маслак О.І. та Л.А. Квятковська в якості інтегрального ефекту впровадження інновацій пропонують розглядати чистий дисконтований дохід, тобто по суті – ефект реалізації інноваційного проекту [6]. Не відкидаючи необхідність оцінювання ресурсної складової потенціалу, автори не дають зрозумілого зв'язку між ресурсами та результатами. Темненко С.М. пропонує застосовувати інтегральний показник, заснований на методі відстаней, поділяючи при цьому складові потенціалу на стимулятори та дестимулятори [7].

Отже, можна зазначити, що інновації на сьогоднішній день відіграють ключову роль в розвитку підприємств. Поняття інноваційного потенціалу залишається предметом дискусій, які перекидаються і на методичний апарат, доцільний для оцінювання інноваційного потенціалу.

Інформаційні джерела

1. Гурочкіна В.В. Інноваційний потенціал підприємств: сутність та система захисту. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 5 (21). С. 51-57. URL:

https://www.researchgate.net/publication/340633617_INNOVACIJNIJ_POTENCIA_L_PIDPRIEMSTVA_SUTNIST_TA_SISTEMA_ZAHISTU

2. Яненкова І.Г. Інноваційний потенціал підприємства: складові та фактори впливу. *Науковий огляд*. 2015. № 14. С. 63-71. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/465>

3. Сидорчук І.П. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Економіка і регіон*. 2014. № 2(45). С. 97–101

4. Вороніна В.Л., Зюкова М.М., Артеменко А.Є. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства як засіб ефективного управління його розвитком. *Економічний простір*. 2020. № 162. С. 57-62. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/5693/1/Voronina.pdf>

5. Хмизова О.В., Сисан О.М. Напрями розвитку інноваційного потенціалу підприємства. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія" J*. Серія : Економіка. 2016. Т. 285, Вип. 273. С. 83-88.

6. Маслак О.І., Квятковська Л.А. Система показників оцінки інноваційного потенціалу промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=298>

7. Темненко С.М. Методи оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Науково-технічний бюлетень*. 2012. № 1(2). С. 474–477 URL: <http://archive.inenbiol.com.ua:8080/ntb/ntb7/92.pdf>

8. Kashchena N., Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship. Monograph. Edited by T. Staverska, O. Mandych. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. Pp. 255-238.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Мушкетова В.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **К.Ю. Величко**
Державний біотехнологічний університет

Міжнародна міграція робочої сили є соціально-економічним явищем, яке впливає на глобальні відносини та економічний розвиток країн. Війна, що зараз відбувається на території України, створила суттєві виклики для міграційних процесів, впливаючи, у тому числі, і на обсяги та напрямки міграції робочої сили. Фактично війна в Україні спричинила масштабну гуманітарну кризу та призвела до безпрецедентної міграції населення. За оцінками фахівців на кінець 2023 року закордоном перебувало 8 177 638 українців. З більшості

українців, що зараз перебуває за кордоном, найбільша частина з них знаходиться в трьох країнах: Польщі, де мешкає 22% українців, Німеччині з 14,6% та США з 11%. Крім того, значна кількість громадян України знайшла притулок у Чехії (7,9%), Іспанії (3,4%), Італії (5%), Ізраїлі (2,75%), Канаді (4,9%). Це свідчить про широкий географічний розподіл української міграції та значну кількість українців, що шукають нові можливості та умови життя за кордоном [1]. Ситуація, що склалася з українською міграційною хвилею є складною для приймаючих країн та потребує подальшої уваги [2]. Біженці отримують різноманітну допомогу від приймаючих країн відповідно до прийнятих програм (можуть різнитися за країнами), а саме: соціальні виплати, гуманітарну допомогу, житло, безкоштовні мовні курси, базове медичне старування, освітні послуги для неповнолітніх та ін. Так, наприклад, в Німеччині високий рівень забезпечення житлом для українських біженців (71,2%) та значна частка охоплення українців у мовних курсах (62,2%). Українці, що беруть участь у мовних курсах у Німеччині, отримують стипендію, і ці курси обов'язкові для подальшого працевлаштування [3].

Одним з неоднозначних є вплив біженців на ринок житла приймаючих країн, бо значна кількість біженців призводить до збільшення попиту на оренду житла в країнах Європи, де вартість оренди і так занадто висока. Формально, всі європейські країни, що приймають найбільшу кількість біженців, такі як Польща, Німеччина, Чехія, Італія, повинні забезпечувати безкоштовне проживання [3]. Проте, тривалість та умови безкоштовного проживання відрізняються від країни до країни. Майже половина українських біженців (48,3%) має можливість проживати у власних квартирах чи будинках. Значна частка також обирає життя у кімнатах, розташованих у квартирах чи будинках разом з іншими українцями чи місцевими жителями (30,4%), або обирає гуртожитки чи центри для біженців (13,8%). Для більшості українських біженців (84,4%) умови проживання є задовільними [3].

Також слід відзначити інтеграцію українських біженців у ринок праці приймаючих країн. Географічне та культурне наближення України до Європи, а також наявність української діаспори, сприяють збільшенню участі мігрантів у робочій силі приймаючих країн. Прогнозується, що в середньостроковій перспективі рівень зайнятості українських мігрантів працездатного віку буде коливатися від 25% до 55%. Хоча мігранти можуть створювати додаткові фінансові труднощі для приймаючих країн у короткостроковій перспективі, їх подальша інтеграція суттєво посилить трудовий потенціал країн, позитивно впливатиме на економічне зростання цих країн [5, С.77-82].

Дані свідчать, що вимушені мігранти з України досить помірно інтегруються до ринків праці країн перебування. Наприклад, лише у вересні знайшли роботу, у Німеччині – менше 10% вимушених мігрантів, у Франції – близько 15%, в Іспанії – лише 13% з 90 тис. українців працездатного віку. З іншого боку, у Польщі близько половини з 1,2 млн. мігрантів знайшли роботу, хоча більшість працює з меншою оплатою праці [3]. За даними Міжнародної організації праці вплив мігрантів з України на ринок праці приймаючих країн зростає, але на європейському ринку відсутні загрозливі структурні зміни. Наприклад, у Польщі рівень безробіття знизився, незважаючи на значну кількість мігрантів. [6]. Крім того, мігранти, які мають можливість працювати та вільно пересуватися, можуть створювати значну додану вартість для суспільства, у якому вони працюють. Вони можуть приносити свої знання, навички та енергію у нові галузі та сфери економіки, що сприяє зростанню продуктивності та конкурентоспроможності. Крім того, мігранти часто вносять інновації та нові підходи, що сприяють розвитку нових технологій та підвищенню рівня життя у господарстві приймаючої країни.

Взагалі, недостатнє інвестування в розвиток людського капіталу мігрантів на початковому етапі можуть призвести до збільшених витрат у довгостроковій перспективі. Крім того, якщо після процесу адаптації мігранти повертаються до країни походження, це може негативно вплинути на економіку приймаючої країни, оскільки витрати, понесені на початковому етапі, не будуть компенсовані.

Процес інтеграції мігрантів та їх включення у ринок праці приймаючих країн є тривалим і складним, особливо на початкових етапах. Мовні бар'єри, визнання кваліфікацій та ін. ускладнюють активну участь мігрантів у ринку праці. Тим не менш, більшість країн, де проживають українці, вживають заходів для полегшення входу на ринок праці, включаючи підтримку пошуку роботи, навчання та курси мов [6].

Таким чином, міжнародна трудова міграція в умовах війни представляє складне явище, яке потребує комплексного підходу до управління. Урахування економічних, гуманітарних та соціально-культурних аспектів має вирішальне значення у формуванні політики та стратегій для ефективного вирішення проблем, пов'язаних з міграцією під час конфлікту. Необхідно забезпечити захист прав та гідне ставлення до мігрантів, сприяти їхній інтеграції та сприяти збереженню соціальної стабільності в приймаючих країнах шляхом розробки відповідної законодавчої бази, програм і політик інтеграції, а

також спільної роботи з міжнародними організаціями та громадськими організаціями.

Інформаційні джерела

1. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>
2. Міжнародна міграція та розвиток: глобальні виклики, соціальні та економічні наслідки, політичні рішення. URL: <https://www.un.org/development/desa/publications/international-migration-anddevelopment-global-challenges-social-and-economic-consequences-political-decisions>
3. Number of refugees from Ukraine crossing Central and Eastern European borders after Russia's invasion of Ukraine from February 24 to May 19, 2022, by selected country. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293403/cee>
4. Панченко Т. Перспективи інтеграції українських біженців на німецький ринок праці: результати онлайн-опитування IFO 2022. URL: <https://www.cesifo.org/en/publikationen/2022/article-journal/prospects-integration-ukrainian-refugees-german-labour-market>).
5. Стаканов Р.Д. Регулювання міжнародної трудової міграції на регіональному та глобальному рівнях. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 77-82.
6. Туча О., Співка І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіку країн-реципієнтів: дослідження. Національний банк України. 31.12.2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf
7. Кашена Н. Б., Цуканова О. В. Методика аналізу забезпечення підприємств ресторанного бізнесу трудовими ресурсами. *Часопис економічних реформ*. 2015. № 3(19). С. 39-42.
8. Чернобай Л., Маліброда С. Вплив міжнародної міграції на економіку України. *Вісник Економіки*, №. 1, 2024, pp. 168-79, <https://doi.org/10.35774/>.

ЕКОНОМІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ: УКРАЇНА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Овсянікова Ю.С., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

Економіка України вже третій рік поспіль працює в умовах зростання цін на сировину, матеріали, мінеральні добрива, засоби

захисту рослин, перебоїв з водо- та теплопостачання. Значні пошкодження енергетичної інфраструктури через масовані ракетні атаки росії спричинили перебої з електропостачанням.

Дослідженнями стану економіки України, потреб українського бізнесу під час війни займаються різні міжнародні, вітчизняні організації, серед яких: Advanter Group, громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проект Дія.Бізнес тощо.

Станом на червень 2022 р. не працювали майже 50% підприємств малого та середнього бізнесу (далі МСБ) з 24 лютого [1]. У лютому 2023 р. майже на повну, повну та більшу потужність працювали 58% підприємств, що є найвищим показником за всі хвили опитування [2]. Через місяць після початку війни частка підприємств МСБ, що повністю зупинили роботи становила 75,3%, у червні 2022 р. – 16,7%. Кожні сім із 10 підприємств залучені у волонтерську діяльність. На кінець 2022 р. спеціалісти прогнозували темп зміни обсягу реалізованої продукції у розмірі 48% до рівня 2021 р. (скорочення на 52%) [1].

Відновленню діяльності підприємств МСБ сприяла релокація бізнесу. Виключно у межах бізнесу було релоковано у середньому за п'ять місяців 2022 р. 10% підприємств МСБ. Не проводили переміщення бізнесу 77% суб'єктів господарювання. У рейтингу із 24 галузей економіки України, підприємства яких не змогли провести релокацію, галузь «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність» посідала 1 місце, «Переробна промисловість» - 6 місце, галузь «Сільське господарство, лісове та рибне господарства» - 7 місце. Повністю за кордон релокувалися 2,2% підприємств МСБ (переважно галузей «Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування», «Професійна, наукова та технічна діяльність») [1].

Прямі втрати бізнесу (втрачені ресурси, товари, основні фонди, змушені переплати, витрати на релокацію) без урахування непрямих за перші три місяці війни 2022 р. оцінювалися спеціалістами у \$85 млрд. Не всі підприємства МСБ адаптувалися до шоку війни. Станом на червень 2022 р. кожне 10-е підприємство не бачило сенсу в розвитку бізнес-стратегій, бізнес-планів розвитку з урахуванням нових реалій [1].

Суттєвих втрат зазнали людські, кадрові ресурси підприємств малого та середнього бізнесу, 20% яких були скорочені (частина

перейшла в ЗСУ), 20% були відправлені у відпустку, у 27% працюють на умовах скорочення заробітних плат.

Опитування підприємств, проведене станом на лютий 2023 р. [2] засвідчило тенденцію до покращення фінансово-економічної ситуації, яка зберігалася протягом грудня 2022 – лютого 2023 р. Свідченням цього є незначне, але поступове, збільшення значення індексу поточної фінансово-економічної ситуації на підприємстві із «-0,14» у січні до «-0,11» у лютому 2023 року.

У лютому 2023 р. не зафіксовано активного відновлення виробництва: рівень завантаження виробничих потужностей залишається майже на одному рівні впродовж 4-х місяців поспіль. У сумі на майже повні, повні та вище ніж повні обсяги виробництва в лютому працювали 49% опитаних (47% в листопаді – січні). Незважаючи на вимкнення електропостачання та ракетні обстріли, не працювали лише 4% опитаних підприємств (3% у січні), були завантажені менше ніж на 25% потужності лише 4% підприємств (5% у січні). Найкраще долають труднощі війни підприємства галузі харчової промисловості та легкої промисловості, оскільки забезпечують базові потреби людини. Відсоток підприємств, які працюють на майже повну та повну потужність по них становить, відповідно, 66% та 52%. У 2023 р. порівняно з 2022 р. фінансово-економічна ситуація є кращою по великих підприємствах, у порівнянні з МСБ [2].

Головною проблемою підприємств є забезпечення потреб у фінансуванні. Негативні тенденції до зниження стосуються таких важливих показників, як обсяги виробництва та замовлень, кількість працівників, інвестиції в розвиток. Це ускладнює фінансове становище бізнесу, оскільки витрати зростають при зменшенні прибутків.

Інформаційні джерела

1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2326>.

2. Український бізнес під час війни. *Нове щомісячне опитування*. Випуск 10 (02.2023). URL: https://business.dia.gov.ua/uploads/5/29486-rezul_tati_desatogo_somiascnogo_opituvanna_kerivnikiv_promislovih_pidpriemstv_ukrains_kij_biznes_v_umovah_vijni.pdf.

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Передрій В.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **В.В. Антошенкова**
Державний біотехнологічний університет

Ключове бажання та мета, заради якої наразі працює кожен українець – перемога України над ворогом та відновлення територіальної цілісності нашої держави. Однак, складними обставинами сьогодення продовжують користуватись рейдери, які змогли адаптуватись навіть до закриття на тривалий час на початку широкомасштабного вторгнення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [1, с.11].

Наразі, рейдери, спекуюючи на темі війни, активно намагаються приховувати «рейдерські захоплення» нерухомого майна, активів та бізнесу під приводом, нібито, їх примусового відчуження на потреби Збройних Сил України. У прагненнях виконати свій громадянський обов'язок та допомогти армії не потрібно квапитись. По-перше, слід уважно перевірити повноваження тих осіб, що звернулись з відповідною вимогою та надіслати запит до Міністерства оборони України на предмет того, чи дійсно існує військова частина, на потреби якої відбуватиметься вилучення майна вашого підприємства, а також дізнатись чи дійсно суб'єкт звернення є командиром цієї частини [2].

По-друге, потрібно належним чином (хоча б шляхом складання акту приймання-передачі) зафіксувати факт передачі майна ЗСУ, максимально детально вказавши його технічні, кількісні характеристики, а також ринкову оцінку на момент відчуження. Вказані дії у подальшому допоможуть отримати компенсацію від держави за вилучене майно. Розпочата РФ військова агресія не залишилась без належної правової реакції з боку уряду та Верховної Ради України. Постановою КМУ «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» від 03.03.2022 №187 було заборонено:

1) виконання, у тому числі в примусовому порядку, грошових та інших зобов'язань, кредиторами (стягувачами) за якими є: фізичні особи – громадяни РФ; юридичні особи – резиденти РФ; українські юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником з часткою у статутному капіталі 10% і більше, якої є

держава РФ чи фізичні особи – громадяни РФ, юридичні особи – резиденти РФ (надалі – особи, пов’язані з державою-агресором);

2) відчуження у будь-якій формі нерухомого майна, цінних паперів, корпоративних прав, транспортних засобів, повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання особами, пов’язаними з державою-агресором, а також відчуження таким особам або на користь РФ, крім безоплатного відчуження на користь держави Україна.

3) відчуження, передачу в заставу, будь-які інші дії, які мають чи можуть мати наслідком відчуження нерухомого майна, цінних паперів, корпоративних прав, транспортних засобів, повітряних та морських суден, суден внутрішнього плавання на користь осіб, пов’язаних з державою-агресором, або на користь Російської Федерації.

У свою чергу, виконання будь-яких зобов’язань (поставка товару, сплата за поставлений товар чи послуги, позика та інші правочини) та відчуження нерухомого майна, цінних паперів тощо на користь осіб, пов’язаних з державою-агресором чи відчуження нерухомого майна, цінних паперів тощо такими особами є забороненим, а вчинені такі правочини, всупереч мораторію, є нікчемними. Крім того, нотаріальне посвідчення відповідних угод (крім окремих винятків) забороняється.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, Бюро економічної безпеки України надіслало тисячі листів суб’єктам підприємницької діяльності у яких «наполегливо рекомендувало» розглянути можливість розірвання існуючих договорів (навіть укладеного задовго до 24.02.2022) з резидентами РФ та Білорусі. Незважаючи на те, що широкомасштабне вторгнення РФ внесло ряд коректив у діяльність бізнесу та змусило більш ретельно вести свою діяльність, не потрібно легковажно ставитись до своїх зобов’язань перед працівниками чи податковими органами. Також, став ще більш актуальними маркетинговий та медійний комплаєнс підприємства. Так, відстежування появи нових коментарів чи дописів/статтей про вашу компанію у соціальних мережах та інтернеті наразі є особливо актуальним.

Інформаційні джерела

1. Антощенкова В. В., Дейнега М. В. Историко-теоретичні аспекти корпоративної соціальної відповідальності / Вчені записки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; [редкол.: О. Яценко (голов. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2023. Вип. 30. С. 6-14. URI: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/39942>.

2. Базовий комплаєнс на підприємстві: ризики в умовах воєнного стану. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/13070_bazoviy-komplans-na

pdprimstv-riziki-v-umovakh-vonnogo-stanu.

3. Онегіна В. М., Антошенкова В. В.. Дифузія інновацій в аграрному бізнесі в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2021. №2. С. 22-27.

ПРИЧИНИ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ ВИНИКНЕННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Різван Р.І., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.С. Баламут**
Державний біотехнологічний університет

Підприємницька відповідальність створює передумови формування законодавчо врегульованих процедур банкрутства, так і інша важлива ознака підприємництва в ринковій економіці, а саме ризик, лежить в основі сукупності причин банкрутства. Ринок спонукає підприємців ризикувати, вкладаючи кошти у бізнес, але не забезпечує гарантій їх повернення. Тому, у своїх невдачах підприємці часто схильні звинувачувати зовнішні обставини, ігноруючи власні прорахунки. Сила впливу зовнішніх факторів на діяльність підприємств дійсно є потужною. Вони можуть як створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, так і нести загрози розвитку криз та банкрутства. До групи зовнішніх факторів з найбільш суттєвим впливом на діяльність підприємств, їх фінансово-економічний стан, ми відносимо такі: економічні, ринкові, нормативно-правові, природні. Цей перелік безумовно не є вичерпним, і в літературі широко представлені й інші класифікації.

Найбільше нарікань з боку підприємців зазнають фактори, що характеризують загальний стан економіки. Цикли розвитку світової економіки складаються з періодів зростання (економічний бум) і скорочення (спад). Під час економічного розширення підприємства зазвичай відчують підвищений попит, покращення фінансових умов, потенціал отримання вищих прибутків. Однак під час економічного спаду підприємства часто стикаються зі зниженням попиту, падінням доходів, погіршенням умов кредитування та іншими фінансовими проблемами. Ці несприятливі економічні умови можуть призвести до проблем з грошовими потоками, неможливості обслуговування боргів і, зрештою, до заяв про банкрутство.

Одним з індикаторів фінансової стабільності в економіці є індекси інфляції. Аналізуючи динаміку показників інфляції в Україні з

2000 року (рис. 1) можна виокремити найбільш нестабільні періоди: 2008 рік, 2014-2015 роки та 2022 рік, пов'язані як з загальносвітовими трендами, так і внутрішніми проблемами країни.

Рис. 1. Зміна індексу споживчих цін в Україні [1]

Економічна криза 2008-2009 років в Україні стала наслідком світової фінансової кризи. Нарощування негативного зовнішньоторговельного сальдо і зовнішні борги ускладнювались політичною кризою й кризою споживчого кредитування. В 2009 році відповідно до аналізу Всесвітнього банку економіка України різко погіршилась через негативні умови торгівлі й перепрофілювання потоків капіталу [1], а найбільший ризик для України представляв фіскальний дисбаланс, викликаний падінням бюджетних доходів, яких було недостатньо для фінансування бюджетних зобов'язань й значних фінансових потреб Нафтогазу. При цьому спостерігалось падіння реальних доходів населення, що безумовно скорочувало споживчий попит та поглиблювало економічні проблеми підприємств, утруднюючи збут продукції.

Високі темпи інфляції в Україні в 2014-2015 роках були зумовлені, насамперед, сукупністю внутрішніх і зовнішніх факторів, які ще більше посилювалися політичною та економічною нестабільністю країни в цей період. Політична невизначеність, територіальні суперечки та військові дії порушили економічну діяльність, призвели до відтоку капіталу та підірвали довіру

інвесторів. Ці фактори сприяли погіршенню макроекономічної стабільності країни та спричинили інфляційний тиск. Девальвація гривні призвела до зростання вартості імпортованих товарів, зокрема енергоносіїв та сировини. Зростання цін на товари та послуги було зумовлено також збільшенням витрат на енергоносії. Ще до кризи Україна зіткнулася зі структурними недоліками та економічною вразливістю, включаючи корупцію, неефективні інституції та надмірну залежність від певних галузей, таких як важка промисловість і сільське господарство. Ці фактори стримували економічне зростання та робили країну більш вразливою до шоків та інфляційного тиску.

Погіршення економічної ситуації у 2022 році пов'язано з згоранням або призупинкою діяльності значної кількості виробництв, зумовлених збройною агресією. Зменшення податкових надходжень до бюджету та зростання потреб в частині видатків в черговий раз провокують фіскальний дисбаланс.

Однак і в умовах відносно стабільної економіки є низка чинників, що може спричинити розвиток кризових явищ на підприємстві аж до банкрутства. Зміни в ринкових умовах, наприклад, втрата ключового постачальника чи клієнта, поява нового потужного конкурента, посилення конкурентних позицій іншого ринкового гравця, відтік персоналу в інші галузі, які пропонують вищий рівень заробітної плати або кращі соціальні пакети, – усе це може спровокувати зменшення доходів, невиконання власних зобов'язань, падіння прибутковості та інші негативні наслідки.

Зміни в законодавстві, регуляторних вимогах або податковій політиці можуть також мати значний вплив на фінансовий стан підприємства. Наприклад, зростання податкових ставок, нові регуляторні обмеження або ускладнення процедур отримання ліцензій можуть збільшити витрати і призвести до фінансових труднощів для підприємства.

Безумовно, кожне підприємство зіштовхується з своїми особистими специфічними причинами криз. Кожна з цих криз може вимагати особливих стратегій управління, реорганізації, залучення додаткових ресурсів або перегляду бізнес-моделі для подолання фінансових труднощів і забезпечення виживання підприємства. Враховуючи це, керівництво підприємства має визначити певний перелік маркерів розвитку кризи та постійно відслідковувати процеси на підприємстві відповідно до цих маркерів.

Інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

СІМЕЙНЕ ФЕРМЕРСТВО, ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО, ЕКОЛОГІЧНО ТА ЕКОНОМІЧНО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Семперович І.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **В.В. Антошенкова**
Державний біотехнологічний університет

Сільське господарство є центральною складовою української економіки та основним джерелом засобів до існування для приблизно однієї третини населення України. Однак сільське господарство також було зоною напруженості в Україні, де протягом багатьох років співіснували два різні способи виробництва, а саме: великий індустріальний агробізнес і сімейні фермерські господарства. Агробізнес контролює 53,9% орних земель і забезпечує 54,5% валового внутрішнього сільськогосподарського виробництва України, головним чином спеціалізуючись на виробництві зернових та олійних культур на експорт. Іншу частку, 46,1% сільськогосподарської продукції, забезпечують різноманітні малі і середні сімейні фермерські господарства і особисті селянські господарства, які обробляють 45,5% землі, вирощуючи картоплю, овочі, фрукти, зерно та виробляючи молочну та м'ясну продукцію для особистого споживання та продажу на внутрішніх ринках [1;2]. Незважаючи на важливу роль, яку відіграють сімейні фермерські господарства у сільськогосподарському виробництві для внутрішньої продовольчої безпеки, українські політики часто ігнорують інтереси сімейних фермерських господарств і особистих селянських господарств та віддають перевагу великому бізнесу у своєму баченні економічного розвитку [3, с.95]. Багато програм розвитку сільського господарства та сільської місцевості де-юре спрямовані на підтримку різних виробників продуктів харчування, але де-факто бенефіціаром є агробізнес, який отримує близько 60-70%¹ державних сільськогосподарських субсидій і монополізує індустріальний ланцюг створення вартості агропродовольчої продукції. Війна не усунула напруженість між великими та дрібними виробниками сільськогосподарської продукції в Україні. Навпаки, це загострило напруженість. Росія вторглася в Україну в розпал земельної реформи, спрямованої на скасування мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення, який діяв з 2001 року. Незважаючи на заклики стурбованих науковців, неурядових організацій та фермерів, уряд не зупинив реформу. Навпаки, багато політиків сподіваються, що лібералізація ринку землі збільшить інвестиції в українське велике сільське господарство та забезпечить

експортні надходження до бюджету, необхідні для відновлення країни після війни (до війни на долю сільськогосподарської галузі припадало 45% експортних надходжень). У той же час, беручи до уваги тверді наміри України приєднатися до ЄС, український уряд тепер має переглянути правила та норми щодо розвитку сільського господарства та сільських територій, щоб вони відповідали Спільній аграрній політиці ЄС (що теоретично мало б означати меншу підтримку для великомасштабного експортно-орієнтованого агробізнесу і більше інвестицій у комерціалізацію сімейних фермерських господарств та у програми сільського розвитку).

Незважаючи на те, що уряд України чітко орієнтований на великий агробізнес і проводить неоліберальну аграрну політику, він має певною мірою реагувати на вимоги громадських та наукових організацій, які представляють інтереси сімейних фермерів та особистих селянських господарств. Крім того, уряд України зобов'язаний привести українське законодавство та політику у відповідність до стандартів ЄС та міжнародних стандартів, що вимагатиме додаткових зусиль для підвищення рівня сталості українського сільського господарства, розширення різноманітності моделей ведення сільського господарства (особливо сімейного типу) та сприяння розвитку сільської місцевості.

Таким чином, український уряд зараз стоїть перед великою дилемою: чи продовжувати підтримувати широкомасштабну експортно-орієнтовану модель сільського господарства, яка розглядається багатьма політиками як спосіб реконструкції та відновлення країни після війни, чи переорієнтуватись на сімейне фермерство, яке є соціально, екологічно та економічно сталим і більш стійким у часи кризи, і його необхідно посилити, якщо Україна хоче інтегруватися далі та зрештою приєднатися до ЄС. Політичний вибір у цьому непростому питанні визначатиме майбутнє українського сільського господарства та села в довгостроковій перспективі.

Інформаційні джерела

1. Українське сільське господарство у воєнний час. URL: <https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime?translation=uk>

2. Базовий комплаєнс на підприємстві: ризики в умовах воєнного стану. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/13070_bazoviy-komplans-na-pdprimstv-riziki-v-umovakh-vonnogo-stanu.

3. Антощенко В. В., Кравченко Ю. М. Земельна реформа, досвід, тенденції та перспективи. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2018. Вип. 193. С. 94-102.

ВСТУП УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ: АДАПТАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Супруненко Ю.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **В.А. Чеботарьов**
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Вступ України до Європейського Союзу є на порядку денному, принаймні, з 2022 р., коли вона в умовах російсько-української війни подала заявку на вступ. Додатковими визначальними складовими подання Україною такої заявки було намагання забезпечити реалізацію повоєнної відновлювальної політики та проголошеного євроінтеграційного курсу. Більше 10 років Євросоюз не приймав нових членів. І навіть самі дискусії щодо розширення не велися.

Все змінила війна, розв'язана росією проти України. Новий етап розширення ЄС цілком правомірно є геополітичним наслідком російської агресії. Європа має об'єднуватись, щоб вижити. Наразі десять країн-кандидаток перебувають на різних стадіях приєднання: Північна Македонія, Чорногорія, Албанія, Сербія, Боснія і Герцеговина (країни субрегіону Західних Балкан), а віднедавна - Україна та Молдова. Переговори з Туреччиною, яка стала кандидаткою на вступ понад 20 років тому, фактично заморожено через проблеми з порушенням прав людини. Косово та Грузія були потенційними кандидатами. Але Тбілісі таки надали кандидатський статус авансом, щоби захопити Грузію вийти з-під впливу Росії. Україна (як і Молдова) має залишити ілюзії щодо прискороного вступу до Євросоюзу і максимально ретельно проаналізувати відповідний досвід інших країн з метою максимально ефективного використання можливостей євроінтеграції ґрунтуючись на національних інтересах. Є всі підстави вважати, що найбільш досконало (і корисно для себе) вступ до Євросоюзу «пройшла» Польща; достатньо ефективним був вступ до ЄС Угорщини. Однак, низка проблем у даному контексті набула поширення в країнах Західних Балкан (особливо – Боснії і Герцеговині). Важливим етапом реалізації євроінтеграційного курсу Польщі став саміт країн – членів Євросоюзу у Копенгагені 21-22 червня 1993 р. На ньому Рада Європи як керівний орган ЄС проголосила, що певні держави Центрально-Східної Європи можуть стати повноправними членами співдружності за умов відповідності критеріїв ЄС. Рада Європи сформулювала політичні та економічні критерії до країн, які бажають і подали Заявки стати членами ЄС (це – так звані Копенгагенські критерії; вони продовжують залишатися актуальними і в сучасних умовах). Їм має відповідати й Україна,

головними з яких є: стабільність державного устрою, який реально забезпечує дотримання демократії і прав людини й основних свобод у їхньому загальноцивілізаційному розумінні; формування основ ринкової економіки, здатної впоратися з дією жорсткої конкуренції, яка існує в ЄС; здатність виконати обов'язки держави перед людиною і суспільством, що є обов'язковим для членів ЄС.

Економічну складову вступу країни-кандидата ЄС складають так звані «Програми передвступу», з яких головними є Програми PHARE та ISPA (IPA) [1]. Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі у лютому 2022 р., а у червні 2022 р. Європейська Комісія надала свій позитивний висновок щодо неї, а всі країни-члени ЄС одразу надали Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Проте, перед Україною (як і перед кожним кандидатом) висунуто певні умови. Головними з них є: 1) ухвалення законодавства щодо процедури добору суддів Конституційного Суду, яке б включало етап попереднього відбору суддів-кандидатів на основі оцінювання їхньої доброчесності та відповідних професійних навичок; 2) проведення прозорої перевірки доброчесності кандидатів у члени Вищої ради правосуддя та прозорий відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів; 3) посилення боротьби з корупцією; насамперед, – з корупцією серед ТОП-посадовців; 4) призначення нового директора НАБУ (після попереднього прозорого відбору кандидатів); 5) забезпечення відповідності вітчизняного законодавства про боротьбу з відмиванням грошей існуючим стандартам міжнародної Групи з фінансових заходів (відома як FATF); 6) опрацювання програм завершення ринкових реформ за галузевою, секторальною та регіональною ознаками; 7) реформування законодавства для забезпечення розвитку національних меншин [2]. Насправді, висунуті умови щодо вступу України до Європейського Союзу є дуже складними. Відповідні складнощі поглиблюються самою війною (а також – затримкою західної допомоги та загостренням відносин України з окремими країнами (Угорщиною та Словаччиною). Отже, перед Україною постають додаткові завдання: не лише врахування недоліків інших країн при їх вступі до ЄС (наприклад, країн Західних Балкан), а й поглиблення взаємовигідних відносин з країнами – стратегічними партнерами (Польщею та країнами Балтії).

Інформаційні джерела

1. Чеботарьов В. А. Державна регуляторна політика інноваційної структурної трансформації харчової та переробної промисловості: моногр. Луганськ, 2011. 448 с.
2. Твоє місто. URL: <http://surl.li/ssnvf>.

СТАН ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фоменко В.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, доц. **В.В. Антошенкова**
Державний біотехнологічний університет

Сільське господарство – локомотив української економіки [1, с.15]. Розгорнута РФ широкомасштабна агресивна війна суттєво вплинула на економіку нашої країни, зокрема на її аграрний сектор. На сьогодні збитки, завдані агросектору України внаслідок активних бойових дій, обчислюються мільярдами доларів. Безпрецедентні умови, в яких опинилась Україна внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення РФ, спровокували кардинальні зміни в усіх сферах суспільного життя, функціонуванні державних і недержавних інституцій в країні. Всупереч різноманітним прогнозам Україна не лише встояла, а й, незважаючи на дуже болючі втрати, героїчно виборює власну свободу й незалежність. Завдяки значній світовій підтримці економічна система України витримала потужні удари та змогла адаптуватись до нових обставин [2]. Протягом 2022 р. серйозні випробування відбувались на ринку праці, однак відсутність статистичних даних значно обмежила можливості оцінки реального стану й характеру змін, що відбуваються в Україні.

Основними чинниками погіршення ситуації на ринку праці України стали безпрецедентні економічна й міграційна кризи. За підсумками 2022 р. ВВП країни скоротився більше ніж на 30%, значно знецінилася національна валюта, зросли ціни й істотно впав рівень доходів населення. Разом із цим, у результаті повномасштабної агресії РФ проти України, що спричинила загрози особистій безпеці населення, відбувся масовий виїзд людей за кордон. Протягом 2022 р. з України виїхало майже 8 млн осіб. Водночас майже 5 млн стали внутрішньо переміщеними особами. Не менш вагомим чинником, що вплинув на ринок праці й зайнятість, стало введення воєнного стану й мобілізації. Призов у лави ЗСУ суттєво вплинув на обсяги найму працівників, призвів до змін обороту кадрів, зумовив особливості попиту й пропозиції, а також посилив дефіцит кадрів на ринку праці.

Мобілізація працівників підприємства також веде до збитків за рахунок скорочення робочої сили, необхідної як для здійснення поточних операцій, так і для адаптації, відновлення та модернізації активів. За рахунок відсутності певних категорій працівників навіть придатні до експлуатації активи можуть бути заблокованими для

виробництва. Відсутність необхідних фахівців впливає також на швидкість відновлення пошкоджених активів і тим самим завдає додаткових збитків. Згорання виробничої діяльності за рахунок відсутності можливості експлуатувати та відновлювати активи, скорочення обсягів виробництва за рахунок відсутності робочої сили для поточного виробництва також можуть вимірюватися розміром доходу. Війна стала причиною величезних збитків української економіки. Зокрема, за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), галузь сільського господарства внаслідок воєнної агресії РФ втратила до \$6 млрд. Близько 30% земель сільськогосподарського значення потрапило під окупацію чи у зону активних бойових дій, були знищені посіви, техніка та зерносховища. Функціонування цієї галузі є стратегічно важливим для утримання економіки держави [3]. Усвідомлюючи це, компанії сфери сільського господарства продовжують роботу попри всі складнощі війни. Активний сезон збору зернових культур відбився і на пошавленні ринку праці у цій сфері. Так, починаючи з травня, не зважаючи на загальну кризу на ринку праці, у сфері сільського господарства почалося активне зростання кількості вакансій. Якщо у період з лютого до квітня 2022 року частка пропозицій роботи для працівників сільського господарства складала 3,3-3,4% від усіх на ринку праці, то у травні 2022 року вона збільшилася до 4,2%, а у червні до 5%.

Сфера сільського господарства зараз входить до десятки найбільш активних на українському ринку праці. У багатьох сферах через війну цей показник значно знизився, проте сільське господарство попри те, що у кількісному вираженні вакансій на ринку праці досі втричі менше, ніж було до війни, частка пропозицій роботи у сільському господарстві зараз наблизилася до показників мирного 2021 року. Середній показник частки вакансій для працівників сільського господарства за весь 2021 рік – 4,1%.

Інформаційні джерела

1. Onegina, V., Megits, N., Antoshchenkova, V., Boblovskyi, O. Outcome of capital investment on labor productivity in agriculture sector of Ukraine. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 7(1), 2020 12-25. URL: <https://doi.org/10.15549/jeecar.v7i1.355>

2. Як війна вплинула на ринок праці у сфері сільського господарства? URL: Agravery.com

3. Артеменко А.К., Антощенко В.В., Пономарьова М.С. Мотивація та стимулювання праці в ефективному управлінні та інноваційній діяльності підприємства. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки»*. № 1, 2020 р. С.152-164 DOI: 10.31359/2312-3427-2020-1-152. URL: http://visen.knau.kharkov.ua/visn20201_14.html.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВПЛИВУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА БІЗНЕС

Щеглова Я. С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.І. Кущенко**
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

В сучасному світі поняття Європейської інтеграції та глобалізації стають не лише ключовими термінами у галузі економіки, а й визначальними факторами розвитку бізнесу. В контексті швидко змінюваної та глибоко пов'язаної світової економіки, вивчення впливу цих процесів на бізнес стає актуальною та необхідною умовою.

За визначенням, європейська інтеграція – це процес політичної, юридичної, економічної (а у деяких випадках – соціальної та культурної) інтеграції європейських держав, у тому числі й частково розташованих в Європі [1]. В свою чергу, глобалізація – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції [2]. Отже, в обох поняттях основою є інтеграція. Вона охоплює цілу низку аспектів. Варто окремо сказати про соціально-економічні та правові аспекти, які полягають у наступному:

1. Торгівля та інвестиції: Європейська інтеграція сприяє створенню внутрішнього ринку з вільним рухом товарів, послуг, капіталу і людей. Це стимулює торгівлю та інвестиції як в межах Європейського Союзу, так і з іншими країнами світу. Глобалізація робить цей процес ще більш широким, забезпечуючи доступ до нових ринків та можливостей для бізнесу.

2. Конкурентоспроможність: Європейська інтеграція вимагає, щоб підприємства були конкурентоспроможними на внутрішньому ринку, що може призвести до вдосконалення їх ефективності та інновацій. Глобалізація робить цю конкуренцію ще жорсткішою, але також надає більше можливостей для розширення бізнесу на міжнародному рівні.

3. Регулювання та законодавство: Європейська інтеграція призводить до гармонізації законодавства між країнами-членами Європейського Союзу, зокрема щодо торгівлі, конкуренції, праці та екології. Глобалізація вимагає також розвитку міжнародних стандартів та правил для забезпечення ефективного функціонування світової економіки.

4. Соціальні наслідки: Інтеграція та глобалізація можуть мати різні соціальні наслідки, такі як зміни у зайнятості, умовах праці та рівні доходів. Деякі сектори економіки можуть зазнати стресу через

конкуренцію з-за кордону, тоді як інші можуть скористатися новими можливостями на міжнародних ринках.

5. Економічна залежність та ризики: Інтеграція та глобалізація можуть зробити країни та підприємства більш вразливими до економічних шоків у світовій економіці. Наприклад, кризи в інших частинах світу можуть мати великий вплив на європейські економіки через зв'язки в торгівлі та фінансах.

Отже, у перших трьох пунктах описано позитивний вплив Європейської інтеграції та глобалізації на економічні аспекти, це стосується торгівлі та бізнесу, а також на правові аспекти у контексті того, що завдяки їм економіка України зможе «йти в ногу» з економічним прогресом країн Європейського Союзу.

У четвертому пункті зазначено про непередбачуваність соціальних наслідків. Проте, саме такі зміни пішли б на користь бізнесу і якби відбулися певні погіршення, то економіка б відновилась через певний час. Це пояснюється:

- ринковим саморегулюванням (принцип, згідно з яким ринок має властивість автоматично виправляти дисбаланси в економіці через механізми попиту і пропозиції. Наприклад, коли ціни на певний товар зростають, збільшується стимул для виробництва цього товару, що врешті-решті призводить до збалансованого ринку.)

- здатністю економіки до самовідновлення (коли економіка або ринок відновлюються після стресових подій, таких як економічні кризи, негативні зовнішні впливи тощо. Це може включати адаптацію виробництва, інновації у фінансових механізмах та стимулювання споживчого попиту.)

У п'ятому пункті відзначається те, що економіка України може стати більш вразливою до економічних шоків. Як відомо, вплив економічного шоку може бути як позитивним, так і негативним. Але важливо зауважити, що якраз завдяки зв'язкам з країнами Європейського Союзу, при негативних наслідках економічного шоку, економіці буде легше повернутися у рівновагу.

Отже, європейська інтеграція та глобалізація здатні позитивно вплинути на економіку не тільки у власне економічних аспектах, а й у правових і соціальних. Окрім цього, наслідком даних явищ буде підвищення авторитету України, розширення можливостей для ведення міжнародного бізнесу та торгівлі. Підсумуємо, що європейську інтеграцію та глобалізацію варто підтримувати, адже саме за ними стоїть майбутнє України.

Інформаційні джерела

1. Європейська інтеграція. Вікіпедія. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F

2. Глобалізація. Вікіпедія. URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Яцюк О.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Євроінтеграція спрямована на встановлення тісних економічних, політичних та правових зв'язків між країною-кандидатом та Європейським Союзом, що включає гармонізацію законодавства, розвиток торгівлі, інвестицій та співробітництво у сфері науки та технологій. В цьому контексті зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) відіграє ключову роль, оскільки забезпечує реалізацію економічних зв'язків України з іншими державами, що сприяє розвитку міжнародної торгівлі, залученню інвестицій та розширенню зовнішньоекономічних можливостей.

Завдяки міжнародній торгівлі країни збагачують свої виробничі та споживчі можливості, отримують необхідні внутрішнім споживачам продукти, реалізують профіцит продукції, який не поглинається внутрішнім ринком, посилюють конкуренцію на світовому ринку. Формування ефективної системи економічних відносин країни з іншими державами у сфері торгівлі товарами і послугами, інвестицій, фінансових операцій та інших форм співпраці потребує чіткого розуміння сутності ЗЕД, ідентифікації її теоретичного базису.

Теоретичний базис ЗЕД формують різноманітні економічні теорії, концепції та моделі, що використовуються для аналізу та пояснення процесів та явищ, що відбуваються у сфері зовнішньої торгівлі, інвестицій та міжнародного бізнесу. Зокрема теорії:

– міжнародної торгівлі, що вивчає обмін товарами та послугами між країнами, включаючи доктрини відносної переваги, відносних факторних витрат, імпортозаміщення тощо.

- міжнародних інвестицій, що досліджує рух капіталу між країнами, іноземні інвестиції та їх вплив на економічний розвиток;
- міжнародного бізнесу, що аналізує стратегічні аспекти ведення бізнесу на міжнародних ринках, включаючи глобалізацію, міжкультурний менеджмент, міжнародний маркетинг і управління ланцюгами постачання;
- міжнародних фінансів, що досліджує фінансові взаємозв'язки між країнами, валютні курси, фінансові інструменти та міжнародні фінансові інституції;
- економічного розвитку та інші економічні концепції, які допомагають розуміти вплив зовнішньоекономічних процесів на економіку країни.

Наразі відсутня єдність думки щодо змісту ЗЕД на законодавчому рівні і у наукових колах. Перш за все існує певна суперечність визначення поняття у Господарському кодексі України [1] та Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2], що істотно впливає на ефективність зовнішньоекономічних зв'язків та результати господарської діяльності держави на світових ринках, і дещо ускладнює розвиток цієї сфери вітчизняної економіки. У [1] основною ознакою ЗЕД виступає перетинання митного кордону України майном та (або) робочою силою. Хоча ЗЕД може бути представлена ще й у вигляді навчання, наукової діяльності, оренди, фінансових операцій тощо. Подане в [2] трактування поняття «зовнішньоекономічна діяльність» встановлює її підпорядкованість до господарської діяльності певного суб'єкта господарювання, але не висвітлює конкретні її напрями ЗЕД. Зауважимо, що в обох зазначених нормативних документах ЗЕД розкривається через поняття «господарська діяльність».

Науковці також по-різному трактують дане поняття, зокрема як:

- 1) діяльність суб'єктів ЗЕД України із суб'єктами ЗЕД інших країн [3];
- 2) сферу економічної політики держави [4];
- 3) сукупність експортно-імпортних операцій певних організацій [5];
- 4) частину загальної діяльності підприємства, пов'язана з його участю в зовнішньоекономічних операціях та виходом на зовнішній ринок [6];
- 5) сфера економічної діяльності підприємств і держави [7].

Як бачимо, ЗЕД є частиною загальної діяльності підприємства, що здійснюється на міжнародному рівні у форматі відносин з контрагентами з інших країн. Відтак, ЗЕД – це взаємодія українських

та іноземних суб'єктів господарювання, яка передбачає здійснення взаємних видів діяльності, що має місце як на території України, так і за її межами, та здійснюється за напрямками, передбаченими відповідними міжнародними договорами про співробітництво.

Основні види ЗЕД згідно [2], представлені на рис. 1, передбачають широкий комплекс різних відносин (правових, господарських, виробничих, торговельних, валютно-фінансових тощо). Кожний із різновидів ЗЕД здійснюється у відповідних формах. Ключовими з них є: експорт, імпорт, реекспорт.

Рис. 1. Види зовнішньоекономічної діяльності [3]

Викладене доводить, що у фокусі євроінтеграційних прагнень України ЗЕД є важливими компонентом стратегії економічного розвитку країни, спрямованим на відкриття нових можливостей для підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Інформаційні джерела

1. Господарський кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15?find=1&text>
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12?find=1&text=>
3. Гордополов В.Ю. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності резидентів України. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/>
4. Завгородній А. В. Принципи зовнішньоекономічної діяльності: національні та регіональні виміри. Український журнал прикладної економіки. 2019. Т. 4. № 1. С. 85-93.
5. Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О. Економічний словник. Київ: «Кондор», 2006. с. 356.
6. Заячківська О. В. Характеристика наукових поглядів щодо поняття «зовнішньоекономічна діяльність». Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки» Вип. 3(91), 2020. С. 72-78.
7. Мельник Л. Г. Економіка та інформація: Економіка інформації та інформаційна в економіці: енциклопедичний словник. ВТД: «Університетська книга», 2015. 384 с.

Секція 3
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТА ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ
У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

ADVANTAGES OF DIGITAL TRANSFORMATION OF
ACCOUNTING IN AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

Zhovtenko Yu.G., Semenova O.A., Penkova K.V.

Bachelor of Education degree holders
Research supervisor – Candidate of economic sciences, associate professor,

L.A. Polyvana

State Biotechnological University

The development of the processes of digital transformation is now very fast in Ukraine. Because today all the requirements for processes of this level are being improved. Digital transformation now integrates all levels and directions of modern enterprises in Ukraine and also becomes the main topic of enterprise development. Important tools used for the growth of enterprises are provided precisely by intelligent technologies, with the help of which higher results are achieved in business.

Digital information is not only the implementation of digital technologies, but also the transformation of many horizontal and vertical business processes, optimization of operational procedures, change of outdated models and formats of interaction between participants in the chain of creation of a new product. It is new technological solutions that require new investments in improving organizational practices, developing employee competencies, tools for working with data and digital solutions.

The advantages of the digital transformation of accounting at agricultural enterprises include:

- in-depth data analysis for decision-making in the modern era (many agricultural enterprises evaluate the efficiency of work based on the data of past years. It should be noted that the processes of manual data collection, processing and analysis are quite gradual and do not allow to quickly use the opportunities that open up. Modern ERP - advanced analytics systems and tools will allow businesses to see data in real time and deploy powerful

analysis algorithms, ensuring the best decisions are made more accurately at the right time);

- optimization of customer demand (customers always appreciate the convenience and quality of the process of interaction with the company. Personalization, interaction, individual service relations and access to real-time data will help increase the number of potential customers and retain those who have long had a relationship with the company);

- increasing efficiency and productivity (network devices and the Internet continuously transmit data, logs of equipment operation. With the help of advanced analytics tools, this data can become the basis for diagnostic maintenance, reduce downtime and provide the necessary information, increasing the productivity and efficiency of work processes.

- change in business processes – automated data processing, use of artificial intelligence, mobility of workplaces, use of remote work methods;

- implementation of innovations in the business model (in today's changing conditions, the needs of users and the market are changing. Attention is gradually being focused on the modernization of business models as a tool for creating values. Without automated products and services, without real-time data collection and analysis, business expansion is impossible);

- maintaining the reliability and competitiveness of the corporate development strategy.

Digital transformation is developing in the field of personnel management. Currently, most enterprises are actively digitizing accounting. More and more documents and processes are being converted to paperless form.

In the era of digital transformation, everyone now has mobile gadgets, in most cases they are smartphones with Internet access. Even if accounting employees are not automated in the middle of the enterprise, interaction can take place with them (it is possible to transfer corporate information and receive feedback requests through corporate mail.

Having analyzed the advantages of digital transformation, it should be noted that it does not happen quickly, because the project requires a lot of time, money and effort. Thus, the digital transformation in accounting consists in the gradual abandonment of paper document circulation and its transfer to electronic form, in facilitating the daily work of personnel thanks to the introduction of automated information systems. And the advantages of the digital transformation of accounting, such as reducing accounting costs, increasing the efficiency of the economic activity of a business entity, and increasing the speed of data processing without compromising

information security, make this process quite important for many agricultural enterprises in Ukraine.

In order to overcome the problems associated with the implementation of the digital transformation of accounting at agricultural enterprises of Ukraine, we suggest taking the following steps:

1. Continuous training of personnel (software must be updated, employees of enterprises should be trained in the latest technologies);

2. Clearly support the ideas of the company's employees and their innovations (it is necessary to create a system at the company that will stimulate the emergence of new ideas and reward employees who have contributed to the digital transformation of accounting);

3. Update and integrate accounting systems (one of the tasks of digital transformation is to integrate various systems and processes to improve efficiency and expand capabilities. Implement new tools and communication channels, collect feedback and analyze it to optimize processes and improve service quality);

4. Create a team that will deal with digital transformation. We need workers who have not only technical knowledge, but also know how to organize processes, find optimal solutions and establish communication between departments and employees.

We also proposed to increase measures of state support for the purpose of the transition of agricultural enterprises to digital transformation and to stimulate small and medium-sized businesses regarding the digitization of their activities.

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Артеменков О.В., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.С. Андрищенко**
Державний біотехнологічний університет

Основною метою адміністрування податків є забезпечення своєчасного та повного виконання податкових зобов'язань усіма платниками податків, незалежно від їх юридичного чи фізичного статусу. Крім цього, існує ряд інших цілей, які визначаються стратегічними завданнями розвитку держави та безпосередньо пов'язані з реалізацією податкової політики. Серед цих цілей можна визначити контроль, включаючи реєстрацію та облік платників

податків, інформування платників податків, вирішення та забезпечення податкових спорів, зміцнення податкової дисципліни, зменшення податкових витрат, упорядкування податкових відносин, а також модернізація взаємин між податковими органами та платниками податків [1, с. 145].

Робота системи адміністрування податків передбачає:

- впровадження механізмів контролю спрямованих на ефективне виявлення порушень та своєчасне реагування на них для забезпечення дотримання платниками податкового законодавства;

- забезпечення ефективної профілактики, виявлення, розкриття та розслідування протиправної діяльності платників податків, зборів і внесків, а також реалізацію заходів щодо відшкодування збитків державі при виявленні податкових правопорушень, для цього створено систему оперативного та комплексного контролю, спрямовану на вдосконалення процесів взаємодії між органами фіскальної служби та правоохоронними органами;

- ефективну взаємодію податкових органів та інших органів державного управління, для цього створено систему координації та обміну інформацією з метою спільного вирішення завдань щодо оптимізації податкової політики та забезпечення ефективної реалізації законодавства.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну військ російської федерації виникла низка проблем у системі адміністрування податків, що ускладнила ряд процесуальних дій щодо суб'єктів підприємницької діяльності, а саме:

- втрата правосуб'єктності великою кількістю суб'єктів підприємницької діяльності через загибель, травми, визнання зниклими безвісті, тощо;

- втрата платниками податків об'єктів оподаткування через їх знищення, руйнування, незаконне вилучення, тощо;

- втрата платниками податків дозвільної, реєстраційної, технічної та іншої документації;

- відсутність технічної можливості збирати інформацію та здійснювати своєчасні комунікації з контролюючими органами через втрату чи вихід з ладу технічних пристроїв для фіксації господарських операцій, передачі звітності, в тому числі пов'язаною із проблемами в електроенергетиці та окупацією частини території України;

- вимушена зміна місця реєстрації суб'єктами підприємницької діяльності, в тому числі виїзд з України;

– непередбачувана зміна обсягів господарських операцій, а також зміна видів економічної діяльності, яка здійснюється платником податків, що може супроводжуватися необхідністю здійснення окремих реєстраційних процедур, в тому числі пов'язаних зі зміною системи оподаткування, тощо [2, с. 81-82].

Окремі проблеми було вирішено у рамках Закону № 2260-IX від 12 травня 2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану». Тим не менш, зрозуміло, що податківці повинні вже зараз працювати над питанням ревізії об'єктів оподаткування та відновлення податкової правосуб'єктності вітчизняних суб'єктів господарювання. Розвиток системи податкового адміністрування суб'єктів господарювання є надзвичайно важливим для України, оскільки їй необхідно набратися сил для подолання військової агресії російської федерації та її швидкого відновлення у післявоєнний період.

Інформаційні джерела

1. Вінницька О. Теоретичні засади податкового адміністрування: основи фіскального управління. Економічні горизонти. 2018. Вип. 1 (27). С. 142-149. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.1\(27\).2024.299231](https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(27).2024.299231)

2. Замула О.В., Замула О.О. Розвиток системи адміністрування податків суб'єктів підприємницької діяльності України. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). 2023. Вип. 1. С. 79-83. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.1.79>

ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ЗЕРНА КУКУРУДЗИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Афанасьєв Д.В., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Облік витрат на виробництво зерна кукурудзи є важливою складовою частиною економічного процесу. Він дозволяє контролювати та аналізувати витрати, пов'язані з кукурудзяним виробництвом, з метою покращення ефективності цього процесу. Дана

робота присвячена детальному вивченню обліку витрат на виробництво зерна кукурудзи та аналізу їх ефективності.

Облік витрат на виробництво зерна кукурудзи має велике значення для сільськогосподарських підприємств. Він дозволяє визначати справедливую вартість виробництва, контролювати витрати та аналізувати їх ефективність. Це допомагає підприємствам планувати свою діяльність, приймати обґрунтовані рішення та досягати найбільш оптимальної ефективності виробництва.

Теоретичні аспекти обліку витрат на виробництво зерна кукурудзи включають визначення обліку витрат, основні принципи й методи обліку витрат на виробництво цього виду продукції. Визначення обліку витрат полягає у систематичному зборі, обробленні та аналізі інформації про витрати, що виникають у процесі виробництва зерна кукурудзи. Основні принципи обліку витрат включають принципи об'єктивності, системності, порівнянності, маєтності та інші. Методи обліку витрат на виробництво зерна кукурудзи включають прямий, накопичувальний, нормативний, стандартний та інші методи.

Визначення обліку витрат полягає у систематичному зборі, обробленні та аналізі інформації про витрати, пов'язані з виробництвом зерна кукурудзи. Облік витрат дозволяє визначати вартість виробництва, контролювати витрати та аналізувати їх ефективність. Це важливо для підприємств, що займаються сільськогосподарською діяльністю, зокрема, вирощуванням кукурудзи.

Основні принципи обліку витрат на виробництво зерна кукурудзи включають принципи об'єктивності, системності, порівнянності, маєтності та інші. Принцип об'єктивності передбачає, що облік витрат повинен ґрунтуватися на достовірних та об'єктивних джерелах інформації. Принцип системності вимагає враховувати всі види витрат, які виникають у процесі виробництва. Принцип порівнянності дозволяє порівнювати витрати між різними періодами або підприємствами. Принцип маєтності передбачає, що витрати повинні відображати реальний стан майна підприємства.

Методи обліку витрат на виробництво зерна кукурудзи можуть включати прямий, накопичувальний, нормативний, стандартний та інші методи. Прямий метод передбачає визначення витрат відповідно до безпосереднього використання продукції та послуг у процесі виробництва. Накопичувальний метод заснований на зборі загальних витрат і подальшому їх розподілі на окремі види продукції. Нормативний метод базується на встановленні норм витрат на одиницю продукції. Стандартний метод використовує стандартизовані

норми витрат для визначення вартості продукції. Існує багато інших методів обліку витрат на виробництво зерна кукурудзи, які можуть використовуватися підприємствами залежно від їх потреб та особливостей діяльності.

Аналіз витрат на виробництво зерна кукурудзи є важливою частиною дослідження. Він зосереджується на вивченні всіх видів витрат, пов'язаних з вирощуванням кукурудзи, таких як витрати на насіння, робочу силу, добрива і захист від шкідників. Цей аналіз дозволяє встановити точну кількість ресурсів, витрачених на виробництво зерна кукурудзи і визначити їхню ефективність.

Визначення витрат на одиницю продукції кукурудзи є важливим кроком у дослідженні. Для цього необхідно детально розрахувати всі складові витрат, зокрема витрати на насіння, добрива, обробку ґрунту, полив, опалення та інші. Ці дані дозволять з'ясувати, скільки коштує виробництво однієї одиниці продукції і допоможуть визначити раціональні шляхи зниження витрат.

Визначення вартості виробництва зерна кукурудзи передбачає не лише врахування витрат на вирощування, але і охоплення витрат на обслуговування та управління фермерським господарством. Для цього необхідно враховувати заробітну плату працівників, витрати на утримання машин та обладнання, а також витрати на опалення, освітлення та інші комунальні послуги. Всі ці фактори впливають на загальну вартість виробництва зерна кукурудзи і важливі при визначенні ціноутворення.

Витрати на виробництво зерна кукурудзи мають прямий вплив на прибуток фермерського господарства. Збільшення витрат може призвести до зниження чистого прибутку, тоді як ефективне використання ресурсів і зниження витрат дозволяють збільшити прибуток. Вплив витрат на прибуток також допомагає визначити оптимальні стратегії виробництва і управління, щоб забезпечити успішне функціонування господарства.

Інформаційні джерела

1. Nazarova H., Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N., Kashperska A. (2022). Theoretical and methodological aspects of improving the functioning of the accounting system. Amazonia Investiga. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.23>.
2. Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N. (2021). Monitoring of natural capital indicators as tool for achieving sustainable development goals Improving living standards in a globalized world: opportunities and challenges. Monograph. Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/514>.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ

Бабіч В.Є., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.В. Нестеренко**
Державний біотехнологічний університет

Сучасні агропідприємства стикаються з численними викликами, пов'язаними з управлінням великими земельними масивами, моніторингом стану посівів та ґрунтів, оптимізацією виробничих процесів та контролем витрат. Геоінформаційні технології (ГІТ) пропонують інноваційні рішення для подолання цих викликів та підвищення ефективності бухгалтерського обліку в агробізнесі.

Основними типами геоінформаційних технологій, які в широкому спектрі застосовуються в управлінні сільським господарством, є: автопілотування за допомогою цифрових камер, глобальна система позиціонування, безпілотні літальні апарати, електронні мапи агродіяльності, роботизований агрохімічний аналіз ґрунту, паралельно-дотичний рух агротехніки та інші [1, с. 42]. Застосування системи глобального позиціонування (GPS) у сільському господарстві збирає дані про місцезнаходження, маршрути переміщення та виконання функцій сільськогосподарською технікою. Саме GPS-навігація робить геопросторове розташування об'єкта максимально точним, достовірним та доступним в режимі реального часу. Інтегровані GPS-системи синхронізують всі ланки аграрного підприємства (виробництво, доставку, збут, логістику), створюючи комплексну систему управління, що сприяє покращенню фінансових показників завдяки чіткому розумінню виробничо-транспортних процесів. [2, с. 154]. За наявності проблем з рівномірним покриттям земельних ділянок при наземному внесенні рідких добрив, пестицидів або інших хімічних препаратів, використання безпілотників стає вигідним та зручним методом обприскування рослин на пізніх стадіях вегетативного розвитку. Функціонал безпілотників виходить за межі агрономічних робіт, адже вони стають незамінними інструментами для аеровізуального моніторингу агрокультури. Так, дані GPS та аеровізуального моніторингу об'єднуються в єдину інформаційну систему, що дозволяє отримати чітке уявлення про стан посівів у просторовому розрізі [3]. З метою кращого візуального розуміння та практичного застосування керівництвом, цю інформацію доцільно візуалізувати на електронних геокадастрових картах. Такі карти

використовуються для оперативної оцінки результатів агровиробництва та слугують інформаційною базою для прийняття управлінських рішень. На основі сформованих геопросторових карт можна планувати масштабування агровиробництва та розробляти шляхи оптимізації витрат [4, с. 42].

Розвиток ГІТ впливає на організацію обліку і контролю агродіяльності в умовах реалізації позитивних функціональних можливостей новітніх технологій. У цьому випадку пріоритетним є відстеження стану посівів, ефективне управління та аудит сільськогосподарських угідь, контроль сільськогосподарських робіт на полях і перевірка проведення технологічних операцій, зокрема дотримання трудової дисципліни та виробничої технології. Трансформаційні процеси відбуваються і у документуванні, інвентаризації, оцінці, відображенні у системі рахунків бухгалтерського обліку та звітності агропідприємств. Попри наявність розроблених методик економічної оцінки та обліку діяльності агропідприємств фактично відсутні чіткі правила акумулювання інформації щодо екологічної складової використання земельних ресурсів. Програмне забезпечення дозволяє оптимізувати структуру посіву з урахуванням аналізу ґрунтових культур. Трансформація числових показників у графічні моделі сприяє підвищенню оперативності управління роботою сільськогосподарської техніки, оптимізувати внесення добрив і хімічних засобів захисту рослин, використання палива, оцінці ефективності і впливу на навколишнє середовище при використанні конкретної сільськогосподарської площі [5, с. 60]. Для узагальнення цієї інформації доцільно створити обліковий реєстр, який дозволить агропідприємству враховувати як фактичні, так і планові показники. Своєчасне виявлення відхилень дозволяє контролювати вплив сільськогосподарської діяльності на екологічний стан ділянки та ефективно використовувати ресурси залежно від природних показників. Такий реєстр може оперативно заповнюватись накопичувальним підсумком за результатами кожної технологічної операції, яка здійснюється на конкретній земельній ділянці агропідприємства. Його використання дозволить в режимі реального часу оцінювати дотримання технологічної дисципліни, зменшувати перевитрати ресурсів (насіння, добрив, палива, інсектицидів тощо), контролювати прийнятний рівень забруднення земельної ділянки хімічними сполуками та здійснювати оцінку ефективності проведених робіт. У майбутньому розвиток геоінформаційних технологій в бухгалтерському обліку агропідприємств може мати ряд інноваційних тенденцій і змін, а саме:

збільшення точності і прецизії (подальше покращення точності геопросторових даних за допомогою супутникових систем, що дозволить збирати більш деталізовану і точну інформацію про земельні ділянки, виробничі процеси та інші параметри сільськогосподарських підприємств); інтеграція з іншими технологіями, такими як штучний інтелект (AI), аналітика даних, хмарні технології та Інтернет речей (IoT); розвиток аналітики та прогнозування.

Таким чином, геоінформаційні технології в бухгалтерському обліку і контролі сприяють: формуванню інтегрованого інформаційного середовища, збору первинних джерел даних, ідентифікації виробничих витрат, плануванню собівартості агропродукції, комунікації з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами. Імплементация даних технологій в діяльність агропідприємств чинить позитивний вплив на їх фінансові результати, дозволяє поєднувати географічну інформацію з даними бухгалтерського обліку.

Інформаційні джерела

1. Sharma Shikha. Precision Agriculture: Reviewing the Advancements, Technologies, and Applications in Precision Agriculture for Improved Crop Productivity and Resource Management. 2023. № 4. P. 41–45. DOI: 10.26480/rfna.02.2023.41.45.

2. Kashchena N., Kovalevska N., Nesterenko I. Organizational and methodological aspects of audit of integrated reporting of enterprise. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach*. 2022. No 14. P. 153-164. DOI: 10.54264/0040 URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9999>

3. Hajyzadeh Mortaza, Egi Yunus. Innovative and groundbreaking technologies for sustainable agriculture. 2023. DOI: 10.5281/zenodo.8292204.

4. Ковалевська Н.С., Нестеренко І.В., Янчева І.В., Лопін А.О. Диджиталізація обліково-аналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 1(33). С. 32-43. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/3302>

5. Лебідь О.В., Кіпоренко С.С., Вовк В.Ю. Використання технологій штучного інтелекту в сільському господарстві: європейський досвід та застосування в Україні. *Електронне моделювання*. 2023. Том 45. № 3. С. 57-71. DOI: 10.15407/emodel.45.03.057.

6. Kashchena N., Nesterenko I. Intelligent information systems for monitoring and managing environmental safety in the focus of the european green deal. *Ekologia i racjonalne zarządzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej, Łomża. Żytomierz, 15.11.2023 r. Część 1*. Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2023. S.191-198

КОМПЛАЄНС АУДИТ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ

Баслик О.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник– канд. екон. наук, проф. **Н.С. Ковалевська**
Державний біотехнологічний університет

В епоху інформаційних технологій цифрові активи, такі як криптовалюти, токени, NFT, та інші віртуальні активи, стають все більш поширеними. Ця тенденція призводить до зростання потреби у чітких правилах та регуляціях, що стосуються цих активів. Інтеграція бізнесу у світову економіку обумовлює необхідність комплаєнс-контролю, що потребує дотримання встановлених правил внутрішньої взаємодії, процедур і процесу прийняття рішень відповідно до міжнародних вимог, а також виявлення, оцінювання та моніторинг комплаєнс-ризиків, пов'язаних із професійним веденням бізнесу. Слід зазначити, що "комплаєнс" у перекладі з англійської мови означає згоду, відповідність, а за визначенням International Compliance Association (Міжнародна комплаєнс-асоціація), «комплаєнс – це забезпечення відповідності діяльності встановленим вимогам і стандартам» [1, с. 133]. За цих умов комплаєнс аудит цифрових активів - це процес оцінки відповідності цифрових активів та пов'язаних з ними операцій чинному законодавству, нормам та внутрішнім політикам. Даний вид аудиту стає все більш важливим для компаній та індивідуальних інвесторів, які володіють або користуються цифровими активами [2, с. 155].

Основними цілями комплаєнс аудиту цифрових активів є: виявлення та оцінка потенційних ризиків, які пов'язані з цифровими активами, такі як відмивання грошей, фінансування тероризму, шахрайство та кібербезпека; забезпечення відповідності, тобто гарантування того, що цифрові активи та пов'язані з ними операції відповідають чинному законодавству, нормам та внутрішнім політикам; підвищення прозорості та довіри до цифрових активів, шляхом представлення чіткої картини їх використання та управління; вдосконалення управління ризиками (проведення аудиту може допомогти компаніям та індивідуальним інвесторам вдосконалити свої практики управління ризиками, пов'язані з цифровими активами).

Організація комплаєнс аудиту цифрових активів може включати наступні етапи:

1. Планування. Визначення обсягу та мети аудиту, а також розробка плану аудиту.

2. Збір інформації. Збір інформації про цифрові активи, пов'язані з ними операції та відповідні правила та політики.

3. Оцінка ризиків. Виявлення та оцінка потенційних ризиків, пов'язаних з цифровими активами.

4. Тестування. Тестування відповідності цифрових активів та пов'язаних з ними операцій чинному законодавству, нормам та внутрішнім політикам.

5. Звітування. Складання звіту про результати аудиту, який включає виявлені ризики, рекомендації щодо покращення та план дій.

Під час проведення комплаєнс аудиту цифрових активів, доцільно застосовувати наступні методи. Аналіз даних, шляхом використання аналітичних інструментів, для виявлення потенційно підозрілих операцій з цифровими активами. Проведення опитувань та інтерв'ю з співробітниками, які володіють або користуються цифровими активами. Інспектування, тобто перевірка документації та записів, пов'язаних з цифровими активами. Тестування за допомогою проведення тестових транзакцій з цифровими активами [3].

Комплаєнс аудит – багатоаспектне поняття, метою проведення якого є зведення до мінімуму ризиків, що можуть стати для суб'єктів бізнесу не тільки фінансовими втратами, але й втратою довіри з боку суспільства, зокрема регулювальних органів, інвесторів, партнерів, акціонерів, клієнтів [4, с. 41]. Так, ризики, пов'язані з цифровими активами, зростають. Зростає кількість випадків відмивання грошей, фінансування тероризму, шахрайства та кіберзлочинів, пов'язаних з цифровими активами. Законодавство та норми щодо цифрових активів постійно розвиваються, а уряди та регулятори по всьому світу розробляють нові закони та норми, що стосуються цифрових активів.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, ринок цифрових активів стрімко розвивається. Тому комплаєнс аудит цифрових активів може стати важливим інструментом для забезпечення відповідності українському законодавству. В Україні наразі немає комплексного законодавства, що регулює цифрові активи. Проте, існують певні нормативні акти, які можуть застосовуватися до цієї сфери. Комплаєнс аудит може допомогти компаніям та індивідуальним інвесторам зрозуміти, як ці норми впливають на їх діяльність з цифровими активами та вжити заходів для їх дотримання. Також він сприяє підвищенню довіри до українського ринку цифрових активів. Проведення комплаєнс аудитів може допомогти підвищити прозорість та довіру до українського ринку цифрових активів. Це може залучити нових інвесторів та стимулювати розвиток ринку. Комплаєнс аудит

може допомогти захистити інтереси інвесторів, гарантуючи, що їхні кошти використовуються відповідально та законно [5].

Таким чином, комплаєнс аудит цифрових активів може стати важливим інструментом для розвитку українського ринку цифрових активів. Завдяки чітким нормам та правилам, а також підвищенню обізнаності та підтримці розвитку професії комплаєнс аудиторів, Україна може стати одним із лідерів у цій сфері. Розробка чітких норм та правил регуляторами допоможе компаніям та індивідуальним інвесторам краще зрозуміти свої зобов'язання та полегшить проведення комплаєнс аудитів. Також важливо підвищувати обізнаність про комплаєнс аудит цифрових активів серед компаній та індивідуальних інвесторів. Це можна зробити за допомогою інформаційних кампаній, семінарів та інших заходів. Підтримувати розвиток професії комплаєнс аудиторів цифрових активів, дозволяє створення навчальних програм, сертифікацій та інших заходів. З огляду на вищесказане, можна зробити висновок, що комплаєнс аудит цифрових активів має значний потенціал для розвитку українського ринку цифрових активів.

Інформаційні джерела

1. Карпушенко М., Карпушенко О. Теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнс-контролю. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*, 2023. 1, с. 132–142. DOI: 10.30837/ITSSI.2023.23.132

2. Kashchena N., Kovalevska N., Nesterenko I. Organizational and methodological aspects of audit of integrated reporting of enterprise. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach*. 2022. No 14. P. 153-164. DOI: 10.54264/0040. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9999>

3. Пальцун І. М. Compliance-політика як складова корпоративної культури підприємства. URL: <http://library.donnnet.dn.ua/files/doc/trade/2013/35/Palcun.pdf>.

4. Ковалевська Н.С., Бойченко Н.В., Нестеренко І.В. IT-аудит як пріоритетний напрям внутрішнього контролю діяльності підприємств готельного бізнесу. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2019. Вип. 2(30). С. 34-45. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/2773>

5. Цюцяк А. Л. Впровадження системи комплаєнс-контролю у вітчизняну систему незалежного фінансового контролю та аудиту. *Науково-інформаційний вісник (економіка)*. 2019. № 3. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nivif/2011_3/30.pdf.

6. Кашена Н. Б., Наумова Т. А., Кашперська А. І. Аудит: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Видання доповнене та перероблене; за ред. Т. А. Наумова, А. І. Кашперська. Харків: ДБТУ, 2023. 259 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ТА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Баєва Я.В., Шкуратова Д.О., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.В. Руденко**
Державний біотехнологічний університет

Сталість та інклюзивність в сучасному бізнесі означають здатність суб'єктам його здійснення зберігати економічну та соціальну стабільність на тривалий термін, враховуючи потреби різних зацікавлених сторін та різні запити внутрішнього та зовнішнього середовища. Ці принципи реалізації бізнесу є стратегічними, вони сприяють збереженню конкурентної переваги, створенню позитивного репутаційного фону та розбудові економічної стійкості в умовах непередбачуваності та змін. Важливо також розуміти, що забезпечення сталості та інклюзивності у розвитку бізнесу є не лише моральною обов'язковістю для його власників, але й ключовим фактором збереження довгострокової конкурентоспроможності. Цей підхід сприяє побудові довірчих відносин з партнерами, залученню талановитих працівників, зниженню ризиків та витрат у зв'язку з виробничими або екологічними проблемами, а також відкриває нові можливості для розвитку інноваційних продуктів та послуг, спрямованих на вирішення актуальних суспільних проблем. Такий підхід є важливим в довгостроковій перспективі не лише для окремих підприємств, але й для всього економічного середовища, що сприяє сталому та гармонійному розвитку суспільства.

Акімова Л., Левицька С., Павлов К., Купчак В., та Карпа М. у своєму колективному дослідженні зазначають, що бухгалтерський облік і бухгалтер, як особа, що відповідальна за контроль у будь-якій організації, прямо або побічно впливають на завершення цілей сталого розвитку. Відмічаючи, що активне впровадження інтегрованої звітності викликане розвитком нових об'єктів обліку – інтелектуальний капітал, соціальний капітал (соціальний і репутаційний, соціальний і комунікаційний), природний капітал, що, у свою чергу, вимагає розроблення методів їхньої оцінки та подання в бухгалтерському обліку [1].

Говорячи про діючі практики бухгалтерського обліку в Європейському Союзі, можемо виділити ряд напрямів, які забезпечують розвиток інклюзивної економіки та бізнесу, серед яких, зокрема, створення прозорої, достовірної та доступної фінансової

звітності, що сприяє інклюзивній участі різних соціальних та економічних груп у ринковій діяльності, серед яких малі суб'єкти господарювання, соціальні підприємства та громадські організації, також просліджується чіткий вектор на організацію та ведення бухгалтерського обліку з метою створення умов для розвитку малих та середніх підприємств, що є важливим джерелом зайнятості та економічного зростання для різних соціальних груп. Крім того, бухгалтерський облік суб'єктів бізнесу Європейського Союзу через дотримання вимог та принципів, що визначені Директивами ЄС, дає змогу відстежувати інформацію про їх соціальні витрати та інвестиції, а також звітувати про них, формувати інформацію для зовнішніх користувачів про рівень соціальної відповідальності. Вимоги до складання фінансової звітності в Європейському Союзі націлені на формування інформації, яка, в тому числі, може допомогти виявляти економічні та соціальні нерівності, що дозволяє ухвалювати ефективні заходи для їх зменшення.

Варто говорити, що європейське суспільство та її уряд розуміють важливість бухгалтерського обліку в забезпеченні сталості та інклюзивності бізнесу, про що, зокрема, свідчить прийняття Директиви ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку у грудні 2022 р., яка почне застосовуватися у 2024 фінансовому році. Дана Директива ЄС, серед іншого, вимагає від компаній розкривати у звітності більший обсяг інформації про результати їх діяльності у сфері сталого розвитку, аніж будь-який інший досі прийнятий нормативно-правовий акт з бухгалтерського обліку та звітності в Європейському Союзі.

Отже, варто констатувати, що в процесі інтеграції України до Європейського Союзу важливим напрямком є адаптація та розвиток нашої облікової системи до європейських стандартів, серед яких чільне місце займає забезпечення суспільства інформацією про сталий та інклюзивний розвиток суб'єктів бізнесу.

Інформаційні джерела

1. Akimova L.M., Levytska S.O., Pavlov K.V., Kupchak, V.R., Karpa M.I. The role of accounting in providing sustainable development and national safety of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2019. Vol. 3(30). P. 54-61. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i30.179501>.
2. Крюкова І.О., Руденко С.В., Накісько О.В. Цифровізація як інструмент забезпечення сталого обліку. Причорноморські економічні студії. 2022. №77. С178-184. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-2>.
3. Руденко С., Погрібняк Д. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 1. С. 265-269. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-290-1-46>.

СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА ПОДАТКОВОЇ СФЕРИ

Бурашнікова О.С. здоб. ступ. PhD
Науковий керівник – д-р. філос. н., проф. **В.Г. Воронкова**
ІННІ ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету

Сучасна економіка постійно еволюціонує, відображаючи складні взаємодії між різноманітними факторами. У цьому контексті, податкова сфера, як ключовий компонент фінансової системи, також піддається впливу складних динамічних процесів. Структурування та аналіз податкової системи за допомогою синергетичної парадигми дозволяє розглядати її як самоорганізовану систему, що піддається впливу атракторів, проявляє емерджентність, піддана впливу ентропії та біфуркації. Використання цифрових інструментів дозволяє уникнути помилок, пов'язаних з ручною обробкою даних, та забезпечити більшу точність та надійність податкової звітності, сприяти забезпеченню прозорості та відкритості в податковій системі шляхом забезпечення доступу до інформації та створення механізмів для перевірки дотримання податкових обов'язків.

Синергетичний підхід дозволяє врахувати взаємозв'язки та взаємодії між різними аспектами податкової системи та цифровими інструментами, та краще зрозуміти їх вплив. Теоретичне і практичне значення дослідження в тому, що синергетична методологія дозволяє розробляти більш ефективні стратегії впровадження цифрових інструментів у податкові системи, враховуючи міжнародний досвід та враховуючи взаємозв'язки між різними чинниками.

Атрактори визначають стабільні стани системи, до яких вона тенденційно притягується. У контексті податкової системи, атрактори можуть відображати різноманітні фактори, такі як рівень оподаткування, спрощення податкових процедур, або рівень податкових витрат. Аналіз атракторів дозволяє прогнозувати можливі траєкторії розвитку податкової системи та впливати на неї для досягнення бажаних результатів.

В синергетиці та теорії систем атрактор може бути використаний для аналізу і розуміння динаміки податкових систем. Податкова система - це складний комплекс правил, законів і процедур, які регулюють збір податків та фінансові потоки у суспільстві. Атрактор у податковій системі може представляти стабільний стан або структуру, до якої система сходиться під впливом різних факторів. Атрактором в податковій системі може бути стабільний рівень збору податків, який система намагається досягти впродовж певного часу.

Цей атрактор може бути досягнутий шляхом регулювання податкових ставок, зміни законодавства, контролю за використанням фіскальних ресурсів та інших дій. Зміни в податковій системі, такі як податкові реформи або економічні кризи, можуть призвести до зміни атрактора, і податкова система може намагатися досягти нового стабільного стану. Атрактор у податковій системі може також бути хаотичним, особливо в умовах нестабільності і непередбачуваності. Аналіз атракторів у податковій системі може допомогти аналізувати та прогнозувати реакції системи на різні події і політичні рішення, а також розробляти стратегії для досягнення певних податкових цілей. Атрактором може бути певний рівень податкового навантаження (відсоток від ВВП), який податкова система намагається підтримувати стабільним. Для досягнення цього атрактора можуть вживатися заходи з податкової політики, такі як зниження або підвищення ставок податків, спрощення або ускладнення системи оподаткування. Важливо розуміти, що атрактори в податковій системі можуть бути дуже складними і взаємодіяти один з одним. Синергетика допомагає аналізувати ці взаємодії та передбачати, як податкова система може реагувати на різні зміни та стимули. Розуміння атракторів допомагає у вирішенні важливих завдань управління податковою системою та досягненні соціально-економічних цілей.

Емерджентність вказує на виникнення нових властивостей або структур на основі взаємодії складових системи. У податковій сфері, емерджентні явища можуть включати зростання або зменшення ефективності податкових процедур, а також розвиток нових форм оподаткування. Розуміння емерджентності допомагає виявити нові можливості та ризики в податковій системі. Емерджентність в податковій системі вказує на те, що властивості і взаємозв'язки в цій системі можуть призводити до виникнення непередбачуваних і складних явищ, які виникають на більш високому рівні організації, ніж на рівні окремих податкових компонентів або елементів системи. Емерджентність є ключовим поняттям в комплексному підході до аналізу податкових систем та інших складних систем. Наприклад, в податковій системі можуть виникати емерджентні явища такі як:

- 1) Емерджентність може призводити до виникнення системних ризиків, коли невеликі зміни або помилки в одній частині системи можуть мати серйозні наслідки для всієї податкової системи.
- 2) Емерджентність також може виявлятися у способі, яким окремі компоненти податкової системи взаємодіють між собою та впливають на функціонування системи в цілому. Наприклад, податкові пільги для певних секторів економіки можуть призвести до ефекту "доміно", де

зміни в одному секторі впливають на інші сектори. 3) Податкова політика, яка виглядає логічною на одному рівні, може мати неочікувані наслідки на більш високому рівні системи, такі як зміни в економіці або суспільній діяльності. Для керування податковою системою та реагування на емерджентні явища, важливо використовувати аналіз синергетики, який допоможе передбачити наслідки різних рішень та змін у податковій політиці. Комплексний підхід до управління податковою системою враховує її складність і може сприяти досягненню бажаних соціальних та економічних цілей, уникненню кризових ситуацій і забезпеченню сталої розвитку суспільства.

Ентропія відображає ступінь хаосу або непорядку в системі. У податковій сфері, ентропія може відображати складність податкових процедур, різноманітність податкових ставок, та рівень дотримання податкових правил. В податковій системі ентропія може бути використана для аналізу різних аспектів, таких як складність податкового кодексу, рівень ухилення від сплати податків, а також загальна впорядкованість та ефективність системи. Якщо податковий кодекс дуже складний і заплутаний, то це може призводити до великої ентропії в системі. Висока ентропія в цьому випадку вказує на велику кількість правил, винятків та непередбачуваність оподаткування, що ускладнює процеси сплати податків для платників. Велика ентропія може також вказувати на проблеми з ухиленням від сплати податків. Якщо система неефективна або недостатньо контролюється, то це може створювати можливості для платників ухилитися від оподаткування, що призводить до втрати доходів для держави. Низький рівень ентропії може вказувати на ефективну та впорядковану податкову систему, де правила є чіткими і прозорими, а контроль та виконання добре забезпечені. Ефективна податкова система може також сприяти податковій справедливості, забезпечуючи рівний доступ до вигод і відповідальності для всіх громадян і підприємств.

Біфуркація, з іншого боку, вказує на виникнення нових структур чи поведінки в системі при зміні параметрів. У податковій системі, біфуркація може призвести до зміни оптимальних податкових стратегій та форм оподаткування. При зміні податкових ставок, структури оподаткування або методів збору податків може виникати різне розгалуження для платників податків та системи загалом. Наприклад, зниження податкових ставок може призвести до зменшення доходів держави, але одночасно до стимулювання інвестицій та економічного зростання. Міжнародні податкові угоди та договори також можуть призводити до біфуркації. Залежно від змін у

податковій політиці і угодах з іншими країнами можуть виникати різні сценарії для бізнесу та платників податків. Зміни в економічних умовах, такі як економічні кризи, можуть призводити до біфуркації у податковій системі. Біфуркація у податковій системі може бути складною, оскільки вона може призвести до різних результатів та вимагати відповідного реагування та адаптації. Управління такими різними шляхами розвитку вимагає аналізу та передбачення можливих наслідків, а також розробки стратегій для досягнення бажаних цілей.

Поліфуркація може вказувати на різні види розгалужень, різноманітність і комплексність у податковій системі. Поліфуркація в податковій системі може бути пов'язана з наступними аспектами:

- 1) Податкова система може включати різні види податків, такі як податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний податок, податок на нерухомість і багато інших. Це створює поліфуркацію в системі, де кожен вид податку має свої особливості та правила.
- 2) Податкова система може включати в себе спеціальні правила, винятки та пільги для різних категорій платників податків. Це призводить до поліфуркації, оскільки правила для одних можуть відрізнятися від правил для інших.
- 3) У багатьох країнах податкова система складається з різних рівнів уряду, включаючи центральний уряд, регіональні уряди та місцеві органи. Кожен рівень уряду може встановлювати свої податки та правила, що також призводить до поліфуркації.
- 4) У випадку міжнародних податкових відносин, поліфуркація може виникати через різні податкові угоди, договори та ставки між різними країнами. Управління поліфуркацією в податковій системі може бути важким завданням, оскільки вона вимагає збалансованого підходу до різноманітних податкових питань та їх координації. Урядовці різних країн спрямовані на спрощення та оптимізацію системи для досягнення більшої ефективності та справедливості.

Синергетична парадигма надає можливість глибокого розуміння та аналізу податкової системи як складної динамічної системи. Застосування термінів атракторів, емерджентності, ентропії та біфуркації допомагає розкрити особливості та закономірності її функціонування. Розуміння цих концепцій може бути корисним для розробки ефективних податкових стратегій та політик.

Синергетична методологія дозволяє розробляти більш ефективні стратегії впровадження цифрових інструментів у податкові системи, враховуючи міжнародний досвід та враховуючи взаємозв'язки між різними чинниками. Ця методологія дозволяє проводити комплексну оцінку ефективності впроваджених цифрових

інструментів, враховуючи не лише кількісні показники, а й якість обслуговування, зручність для користувачів та інші аспекти. На основі аналізу міжнародного досвіду та застосування синергетичної методології можна розробити конкретні рекомендації для податкових органів щодо впровадження та оптимізації цифрових інструментів. Синергетичний підхід дозволив розглянути податкову систему як комплексну систему, де різні цифрові інструменти взаємодіють між собою, створюючи ефект синергії або можливість оптимізації. Цифрові інструменти дозволяють податковій системі швидко реагувати на зміни у законодавстві, економічному середовищі та технологічних тенденціях. Податкова система не існує відокремлено від суспільства. Синергетичний підхід допомагає враховувати соціальні, економічні та політичні аспекти взаємодії податкової системи з громадянами, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Висновки дослідження вказують на потенціал для використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та аналітика даних, для підвищення ефективності податкової системи через їх інтеграцію та оптимізацію. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку включають: 1) Глибше вивчення взаємозв'язку між цифровими інструментами та результативністю податкової системи. 2) Розробка нових алгоритмів та моделей для аналізу та прогнозування ефективності цифрових інструментів. 3) Дослідження впливу технологічних інновацій на сприйняття та довіру громадян до податкової системи. 4) Експерименти з впровадженням нових цифрових інструментів та оцінка їх впливу на податкові надходження та адміністративні витрати. Загалом, синергетична методологія виявляється дорогоцінним інструментом для дослідження та вдосконалення податкових систем у контексті швидкоплинного цифрового середовища.

Інформаційні джерела

1. Банерджі Абхиджит, & Дюфло Естер. Дієва економіка для важких часів. / пер з англ. Роман Ключко. Київ : Наш формат, 2021. 416 с.
2. Бурашнікова О.С. Міжнародний досвід цифровізації у податковій сфері. *HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers* / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica", 2023. 14 (91). С. 148-157.
3. Воронкова В. Г., Бурашнікова О. С. Міжнародний досвід податкових систем світу: податкова система у Сінгапурі. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Актуальні питання сталого науково-технічного та соціально-економічного розвитку регіонів України» 17-20 жовтня 2023 року*. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. С. 528-529.

4. Бурашнікова О. Синергетична методологія аналізу податкової системи. Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-економічного циклу в умовах діджиталізації : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 23-24 листопада 2023 року / Наукові редактори: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова, д.е.н., проф. Метеленко Н.Г. / Львів: Торунь-Liha-Pres, 2023. С.269-275.

5. Бурашнікова О.С. Міжнародний досвід побудови цифрових та інтелектуальних податкових сервісів та систем. *Vectors of the development of science and education in the modern world : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California., 2023. С. 46-66.*

6. Бурашнікова Олена. Синергетична методологія аналізу податкової системи. Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-економічного циклу в умовах діджиталізації / *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23-24 листопада 2023 року* / Наукові редактори: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова, д.е.н., проф. Метеленко Н.Г. / Львів: Торунь-Liha-Pres, 2023. С.269-275.

7. Гупта Суніл. Цифрова стратегія. Посібник із переосмислення бізнесу / пер. з англ. І. Ковалишеної. Київ : Вид-во КМ-БУКС, 2020. 320 с.

8. Кай-Фу Лі. Наддержави штучного інтелекту. Китай, Кремнієва долина і новий світовий лад / пер. з англ. Вячеслав Пунько. Київ: Форс Україна, 2020. 303 с.

9. Марко Янсіті, & Карім Лохані. Конкуренція за доби штучного інтелекту. Київ : Форс Україна, 2021. 304 с.

10. Олтрейд Дагого. Нове мислення. Від Айнштейна до штучного інтелекту: наука і технології, що змінили світ / пер. з англ. І. Возняка. Харків : Віват, 2021. 368 с.

11. Рисін В. В., Карпець А. Р. Особливості новітніх способів відмивання грошей з використанням фінансових установ. *Бізнес Інформ.* 2021. № 3. С. 132–140.

12. Рисін, В., & Печенко, Р. Роль цифрових платіжних технологій у розвитку підприємництва. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2022, (3 (03), 103-108.

13. Роуен Девід. Non-bullshit innovation. Радикальні ідеї від найпотужніших інтелектуалів світу / пер. з англ. Наталя Палій. Дніпро : Баланс Бізнес Букс», 2021. 464 с.

14. Трусова Н. В., Чкан І. О. Платіжні системи в Україні та ризики їх функціонування. *Бізнес Інформ.* 2021. № 1. С. 257–263

15. Устенко М. О., Руських А. О. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки тран-спорту та промисловості.* 2019. № 68. С. 181–192.

16. Шваб Клаус. Четверта промислова революція, Формуючи четверту промислову революцію. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2019. 426 с.

17. Шарма Ручір. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива» / пер. з англ. Андрій Іщенко. Київ : Наш формат, 2018. 296 с.

ІНТЕГРАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСКУ СИСТЕМУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Вітценко Л.Р., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Ю.С. Синиця**
ІННІ ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету

Сучасний стан національної системи обліку в Україні можна визначити як трансформаційний, оскільки він характеризується частими змінами нормативно-правової бази, що регулює питання обліку; катастрофічними наслідками, що несе за собою повномасштабне військове вторгнення Росії; економічними та соціальними потрясіннями, які впливають на розвиток держави, а також гострою необхідністю гармонізації обліку, що зумовлено активізацією євроінтеграційних процесів в нашій державі.

Перші кроки інтеграції національної облікової системи розпочалися з реформування нормативно-правового забезпечення відповідно до вимог законодавства ЄС у сфері бухгалтерського обліку. Так, було прийнято Указ Президента України «Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики» (1992 р.), яким покладено на Державну службу статистики України, Міністерство фінансів України, Міністерство економіки України, Національний банк України загальне керівництво впровадженням в Україні єдиної системи обліку, що відповідає загальноприйнятій міжнародній практиці [1, с. 332].

Безпосереднє запровадження міжнародних стандартів шляхом їх адаптації до економіко-правового середовища і ринкових відносин в Україні почалося із ухвалення Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів (1998 р.). Значним кроком на шляху реформування обліку стало затвердження Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні (2007 р.), при цьому основним державним органом, який відповідав за організацію роботи з адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері бухгалтерського обліку було визначено Міністерство фінансів України.

У 2011 р. було створено Інтернет-ресурс Міністерства фінансів України, який забезпечив безкоштовний доступ до інформації щодо ключових питань МСФЗ та їх правових аспектів, навчальних матеріалів, наукових статей та практик застосування МСФЗ підприємствами в Україні. Це створило необхідні передумови для

формування та реалізації заходів щодо застосування МСФЗ; моніторингу їх застосування; координації діяльності та інформаційної підтримки у сфері застосування МСФЗ; заходів з підвищення кваліфікації бухгалтерів тощо [1, с. 334].

Однією з умов Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) стало впровадження на національному рівні МСФЗ для поступового наближення законодавства у сфері бухгалтерського обліку до норм ЄС. У 2017 р. Верховна Рада України внесла зміни до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які зробили обов'язковим складання звітності за МСФЗ українськими компаніями, які підпадають під такі критерії: емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, великі підприємства. Крім цих категорій, компанії можуть самостійно прийняти рішення про перехід на модель обліку за МСФЗ в Україні.

На думку окремих дослідників, з метою ефективного впровадження МСФЗ, вітчизняній нормативно-правовій базі у сфері регулювання бухгалтерського обліку слід вирішити ряд проблем, до яких можна віднести:

- велику кількість нормативно-правових актів та їх неузгодженість;
- спрямованість державного регулювання на затвердження нормативно-правових актів без чіткого визначення виконавців та органів, відповідальних за їх розробку та контроль за виконанням;
- недостатнє методичне забезпечення порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у розрізі конкретних видів економічної діяльності, галузей та об'єктів обліку;
- часту зміну або швидке прийняття нових нормативно-правових актів;
- ненадійність системи управління для складання фінансових звітів за міжнародними стандартами фінансової звітності;
- неузгодженість норм міжнародних стандартів з існуючим в Україні законодавством [1, 3].

Виходячи з цього, для забезпечення належного рівня інтеграції національної системи обліку в європейську необхідно забезпечити:

- 1) зростання ефективності та прозорості втручання держави у формування та реалізацію політики у сфері бухгалтерського обліку з урахування стандартів соціальної відповідальності;
- 2) здійснення коротко-, середньо- і довгострокового програмування загальнодержавної облікової політики в тісній

співпраці державних та недержавних інституцій, які формують та реалізують політику у сфері обліку та звітності;

3) законодавче визначення категорії «професійний бухгалтер», відповідно до законодавства Європейського Союзу;

4) законодавче врегулювання місця та функцій професійних організацій бухгалтерів та аудиторів у процесі формування та реалізації політики у сфері бухгалтерського обліку;

5) створення налагодженого процесу своєчасного оприлюднення перекладів текстів МСФЗ та змін до них, а також відповідного методичного забезпечення до них;

6) регулювання бухгалтерського обліку з врахуванням специфіки окремих сфер та галузей національної економіки;

7) залучення професійних громадських об'єднань та іншої зацікавленої громадськості до розробки стандартів, норм та правил регулювання обліку;

8) співпраця з міждержавними, міжурядовими, професійними організаціями у сфері обліку та зацікавленою громадськістю;

9) необхідність зміцнення кадрового потенціалу у сфері бухгалтерського обліку [1, 2].

Таким чином, підготовка вступу України до ЄС вимагає інтеграції бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів, що в свою чергу допоможе покращити прозорість, конкурентоспроможність та управління українських компаній, а також забезпечить довгостроковий розвиток економіки нашої держави.

Інформаційні джерела

1. Долбнєва Д. В. Інтеграційні процеси в обліковій системі України: сучасний стан та основні напрямки здійснення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2017. Випуск 1 (49). Т.1. С. 330-337.

2. Олійник Я. В. Організація бухгалтерського обліку в умовах міжнародної інтеграції : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ, 2016. 528 с.

3. Шафранська Л. Т. Адаптація вітчизняної системи бухгалтерського обліку та звітності до міжнародних стандартів. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Тернопіль, 20 листопада 2017 року. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25125/1/63.PDF>

ЕЛЕМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Герасименко Є.В., здоб. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд.екон. наук, доц. **В.О. Велісва**
Державний біотехнологічний університет

Економіка постійно зазнає змін, що стають фактором появи фінансових труднощів в роботі підприємств. Глобальна економічна криза спричинила низку негативних змін в бізнес-середовищі. Багато підприємств зіткнулись з нездатністю оплатити свої борги, зі зниженням доходів та збитками. Внаслідок повномасштабної збройної агресії усі суб'єкти господарювання України зазнали великих збитків, що призвело до зменшення платоспроможності деяких підприємств та організацій, а подекуди й до їх банкрутства. Статистика процедур банкрутства складається кожного статистичного періоду і не виключним є період воєнного стану.

Стащук О. В., Шостак Л. В., Булик Д. В. провели статистичний аналіз кількості відкритих справ про банкрутство підприємств, кількості відкритих процедур ліквідації та санації суб'єктів господарювання з початку війни в Україні: з початку введення воєнного стану в Україні та до кінця вересня було відкрито 237 проваджень у справі про банкрутство підприємств, 262 суб'єкта господарювання було визнано банкрутами і відносно них відкрито ліквідаційну процедуру. Стосовно 11 юридичних осіб було розпочато процедуру санації. Порівняно зі статистикою попередніх років, то можна виявити, що кількість збанкрутілих компаній за такий самий період менша (у 2020 р. – відкрито 297 проваджень, а у 2021 р. – 469 проваджень за перше півріччя). Важливо те, що банкрутство є інструментом відновлення фінансової стійкості підприємства, а не тільки ліквідація або продаж майна для позбавлення від боргів.

Банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури.

В Україні діє Державний орган з питань банкрутства. Його завданнями є аналіз фінансового та господарського стану суб'єктів підприємницької діяльності, визнання того чи іншого підприємства банкрутом або створення умов для боржника задля відновлення його платоспроможності. Орган здібний виявляти ознаки фіктивного банкрутства, розробляти санаційні та заходи реструктуризації,

готувати документи щодо банкрутства, встановлювати вимоги їх заповнення. Додатково, Держорган з питань банкрутства формує реєстр арбітражних керуючих, надає їм підготовку та здійснює контроль над їх діяльністю.

Під час діагностики банкрутства підприємства відбувається аналіз його фінансової стійкості, прибутку, витрат, обсяги реалізації продукції, активи та ресурси, господарської діяльності, здатності вчасно оплачувати кредиторську заборгованість, тощо. Завданням діагностики банкрутства підприємства є виявлення показників, що свідчать про фінансову нестабільність функціонування, неплатоспроможність та параметрів кризового стану підприємства.

Метою діагностики банкрутства полягає в оцінці стану підприємства, а саме його фінансової стійкості та ідентифікації ризиків можливості його банкрутства, які можуть виникнути внаслідок прийняття помилкових рішень щодо управління підприємством. В результаті діагностики ми маємо виявити, чи здатне підприємство погасити свої кредиторські зобов'язання та позики без загрози подальшої господарської діяльності, а також можемо допомогти ефективно уникнути ризиків банкрутства.

Для початку необхідно виявити чинники, що впливали на фінансовий стан і діяльність підприємства та в подальшому стали причинами його банкрутства. Аналіз фінансових показників підприємства, як перший етап діагностики, вимагає збору та подальшого дослідження фінансової звітності та таких показників як рентабельність, ліквідність, платоспроможність, фінансова стабільність тощо.

На другому етапі діагностики Державний орган з питань банкрутства має, ґрунтуючись на результатах аналізу показників, виявити ризики, що можуть в подальшому призвести до банкрутства підприємства. До деяких можливих причин банкрутства включають:

- відсутність раціонального планування та використання ресурсів;

- занадто велика сума або кількість кредиторської заборгованості, які підприємство не в змозі погасити;

- економічні кризи або зміни на ринку;

- низька реалізація готової продукції, відсутність продажів товарів та, як наслідок, відсутність прибутку;

- помилки в управлінні фінансами підприємства, невірні шляхи розв'язання проблем та стратегії розвитку підприємства;

- конфліктні ситуації з партнерами або співробітниками;

- провальні інвестиції та безперспективні проекти;

– юридичні проблеми (наприклад, судові розгляди, скарги від споживачів) тощо.

Якщо на попередньому етапі були виявлені перспективи виходу підприємства з кризи та відновлення його фінансової стабільності, то на четвертому етапі передбачається проведення санацій.

Опираючись на Кодекс України з процедур банкрутства № 19, ми дізнаємось, що санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство – це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати засновник (учасник, акціонер) боржника, власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інші особи з метою запобігання банкрутству боржника шляхом вжиття організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до відкриття провадження у справі про банкрутство.

У плані санації має бути передбачені заходи, способи та засоби, що мають на меті відновлення платоспроможності підприємства, а також погашення грошових зобов'язань, що виникли після згоди керівника на проведення досудової санації. Основні положення щодо порядку проведення санації боржника до порушення провадження у справі про його банкрутство зазначені в Положенні «Про порядок проведення санації до порушення провадження у справі про банкрутство».

Таким чином, діагностика банкрутства – це той дуже важливий етап в управлінні підприємства, що допомагає уникнути його ліквідації. Особливо важливою діагностикою є для кредиторів та інвесторів, які ретельно вивчають фінансовий стан підприємства та звертають увагу на діагностику його банкрутства. Так як, вони вкладають свої кошти в діяльність підприємства, їх мета – це збереження його стану та уникнення його банкрутства. Саме таким шляхом можна виявляти проблеми та ризики, що можуть призвести до зупинки діяльності та виробництва. Крім цього, діагностика дає змогу оцінювати фінансове становище та розробляти план дій і методики для подальшого не тільки функціонування, а й розвитку підприємства, як наприклад, вчасне застосування санацій.

Інформаційні джерела

1. Staverska T., Kashchena N., Zhyliakova O. (2018). Financial diagnostics as instrument for promoting sustainable development of the enterprise in a crisis conditions Professional competency of modern specialist: means of formation, development and improvement: monograph. Warsaw: BMT Eridia Sp .z o.o., 383-398.

ЕКОЛОГІЧНА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Герасимов Ю.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.В. Нестеренко**

Державний біотехнологічний університет

На сьогоднішній день існує низка підходів до формування системи бухгалтерського обліку, здатної задовольнити потреби менеджменту компанії в прийнятті управлінських рішень і забезпечити користувачів достовірною інформацією щодо економічних, екологічних і соціальних аспектів діяльності підприємства. Облікові процедури дозволяють компанії: оцінити витрати на збереження навколишнього середовища; визначити вигоди, отримані від такої діяльності; забезпечити найкращі можливі засоби кількісного вимірювання наслідків впливу діяльності компанії на навколишнє середовище та надати підтримку розкриття елементів природного капіталу у звітності підприємства. Під збереженням навколишнього середовища слід розуміти діяльність з запобігання, зменшення та уникнення впливу бізнесу на навколишнє середовище, усунення такого впливу, відновлення після здійснення основної та інших видів діяльності [1, с. 365]. Екологічна звітність слугує інструментом оцінки впливу економічної діяльності на навколишнє середовище та сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо екологізації виробництва та споживання. Вона представляє собою систему збору, обробки та подання інформації про вплив діяльності підприємства на довкілля, яка включає дані про викиди забруднюючих речовин, використання природних ресурсів, поводження з відходами та інші екологічні аспекти діяльності [2, с. 482]. Екологічна звітність може використовуватися як для внутрішніх, так і для зовнішніх цілей. Внутрішнє використання екологічної звітності дозволяє підприємству: оцінити екологічні ризики, пов'язані з його діяльністю; розробити та впровадити заходи з екологізації виробництва; підвищити екологічну ефективність; зменшити витрати на екологічні платежі; поліпшити імідж підприємства. Зовнішнє використання екологічної звітності сприяє: інформуванню громадськості про екологічні аспекти діяльності підприємства; підвищує довіру інвесторів та споживачів до підприємства; збільшує конкурентоспроможність підприємства.

Розкриття окремих показників, що характеризують стан природного капіталу суб'єктів господарювання, регламентується Глобальною ініціативою зі звітування (GRI) [3]. Глобальний стандарт

став одним із найпоширеніших форматів звітів зі сталого розвитку, що визначає рамкові умови підготовки та розкриття показників нефінансової звітності про результати суб'єктів господарювання щодо забезпечення сталого розвитку. Система GRI призначена для застосування підприємствами будь-якого типу, розміру, організаційно-правової форми і місцезнаходження. Вона постійно удосконалюється і розширюється в міру накопичення досвіду в звітуванні та зміни інформаційних потреб основних стейкхолдерів. Згідно стандарту GRI, підприємства, які звітують з досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР) мають подавати у звітах інформацію за наступними індикаторами: 301 «Матеріали»; 303 «Вода»; 305 «Викиди»; 306 «Стоки та відходи»; 308 «Екологічна оцінка постачальника». Спеціально створеній Міжнародній групі експертів ООН з досягнення ЦСР було доручено розробку глобальної структури індикаторів моніторингу та вимірювання ключових аспектів виконання порядку денного на 2030 рік. Дотепер держави-члени, і Україна в тому числі, перебувають у процесі розробки своїх національних показників відповідно до Порядку денного до 2030 року з урахуванням національних обставин. Наразі розроблено набір ключових індикаторів (Core Indicators) ООН з досягнення ЦСР суб'єктами корпоративного сектору, який містить 33 показники за економічною, соціальною, екологічною та інституціональною сферами [4]. Зокрема, до показників екологічної сфери, вимірювання яких регламентовано Ключовими індикаторами, відносяться: індикатори відповідального використання води групи В.1 (В.1.1. Переробка та повторне використання води, В.1.2. Ефективність використання води, В.1.3. Дефіцит водних ресурсів); індикатори ефективності управління відходами групи В.2 (В.2.1. Скорочення обсягів утворення відходів, В.2.2. Відходи, що переробляються та повторно використовуються, В.2.3. Небезпечні відходи); індикатори викидів парникових газів групи В.3. (В.3.1. Викиди парникових газів (сфера 1), В.3.2. Викиди парникових газів (сфера 2)); індикатори забруднення озоноруйнуючими речовинами та хімікатами групи В.4. (В.4.1. Озоноруйнуючі речовини та хімікати); індикатори енергоспоживання групи В.5. (В.5.1. Відновлювальна енергія, В.5.2. Енергоефективність). Метою Керівництва з визначення корпоративного внеску в реалізацію ЦСР стало надання практичної інформації про те, як зазначені показники можна було б вимірювати послідовно та відповідно до національних потреб країн щодо контролю за дотриманням порядку денного ЦСР. Крім того, керівництво має слугувати інструментом розробки на національному рівні звітності, яка надала б змогу країнам звітувати на міжнародному

рівні про показник 12.6.1. «Кількість підприємств, які публікують звіти із сталого розвитку». В Україні екологічна звітність є обов'язковою для певних категорій суб'єктів господарювання. Вимоги до екологічної звітності встановлені Законом України "Про охорону навколишнього середовища". Також існують добровільні стандарти екологічної звітності, такі як ISO 14001, що дозволяють підприємствам вдосконалити свою екологічну діяльність та підвищити довіру до них з боку інвесторів та споживачів [5, с. 33].

У сучасному світі екологічні проблеми стають все більш актуальними. Це пов'язано з інтенсивним розвитком промисловості, сільського господарства та інших галузей, що призводить до забруднення навколишнього середовища та виснаження природних ресурсів. В цих умовах важливо використовувати інструменти, які дозволяють оцінювати вплив економічної діяльності на довкілля та сприяти сталому розвитку. Одним з таких інструментів є екологічна звітність, яка дозволяє: оцінити екологічну ефективність економічної діяльності; визначити екологічні пріоритети розвитку; розробити та впровадити політику сталого розвитку.

Інформаційні джерела

1. Бражнікова Л. М., Гарна С. О., Шнурко А. М. Особливості формування системи електронної звітності на підприємствах України. *Інфраструктура ринку*. 2020. No 39. С. 365-370. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/62.pdf
2. Кашена Н. Б., Нестеренко І. В. Цифровізація та екологізація інноваційного розвитку бізнесу: маркетингові аспекти повоєнного відновлення. Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри: колективна монографія. Львів. 2023. С. 482-504. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9999>
3. GRI – Global Reporting Initiative. URL: <http://www.globalreporting.org/>
4. Economic and Social Council. Report of the inter-agency and expert group on sustainable development goal indicators. New York. UN. 2016. URL: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/47th-session/documents/2016-2-IAEG-SDGs-E.pdf>.
5. Ковалевська Н.С., Нестеренко І.В., Янчева І.В., Лопін А.О. Диджиталізація обліково-аналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 1(33). С. 32-43. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31522>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Герман К. А., Боднарчук Д.Б. здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.С. Прокопишин**
Львівський національний університет природокористування

У сучасному світі в різних регіонах, між країнами з різними соціально-економічними системами, на різних континентах відбуваються інтеграційні процеси, які відрізняються за своїм змістом, темпами і глибиною.

Усе більшої актуальності на нинішньому етапі розвитку набуває проблема встановлення балансу між екологічними й економічними інтересами людей. Несприятлива екологічна ситуація посідає чільне місце з-поміж глобальних проблем людства. Чимало екологічних проблем вдається вирішувати за допомогою економічних важелів. Однак нанівець зводиться багато зусиль через недосконалу систему бухгалтерського обліку, в якій нині використовується недостатній обсяг екологічних показників.

Стратегічною метою для України є членство в Європейському Союзі. Серед цілей ЄС, яких має прагнути досягти кожна держава, яка хоче стати членом євроспільноти, – високий рівень охорони довкілля й підвищення його якості. Тому на сучасному етапі екологічне управління України повинно відбуватися саме у фокусі євроінтеграційних процесів. Україна, щоб посісти гідне місце у світовому співтоваристві, мусить впроваджувати норми й правила, спрямовані на охорону навколишнього середовища.

Через дисбаланс між використанням природних ресурсів і їх відновленням необхідно розробляти стратегічні програми та перспективні плани управління екологічною діяльністю аграрних підприємств. Це дасть змогу адекватно й своєчасно реагувати на зміни в природному середовищі і створювати конкурентні переваги підприємствам, які використовують у сільськогосподарському виробництві екологічно чисті і безпечні технології.

Так, Л. Р. Воляк звертає увагу на те, що аналіз змін зовнішнього середовища, до якого відносимо й довкілля, потребує інформації особливого характеру, яку традиційний облік не може забезпечити. Інформаційним забезпеченням екологічного управління діяльністю сільськогосподарського підприємства повинна стати належно побудована обліково-аналітична система екологічного типу, яка

відповідає рівням управління і в якій враховано параметри та вимоги зовнішнього середовища [1].

Отже, об'єктивно виникає необхідність враховувати екологічну складову в бухгалтерському обліку. Таким чином, із прийняттям нашою країною стратегії сталого розвитку постає потреба в обліку природно-ресурсного потенціалу та врахуванні бухгалтерським обліком екологічної складової.

Інформаційним забезпеченням стратегічного управління діяльністю сільськогосподарського підприємства повинна стати належно побудована обліково-аналітична система стратегічного типу, яка відповідає рівням управління і в якій враховано параметри та вимоги зовнішнього середовища. Вона визначається як інтегрована система обліку, планування, контролю й аналізу, що забезпечує систематизацію інформації для оперативних управлінських рішень і координацію майбутнього розвитку підприємства. Важливою частиною цієї системи є стратегічний облік [2].

Як показують дослідження, найбільшу частку екологічних витрат за регіонами формують власні кошти підприємств, установ, організацій. Тому такі витрати доцільно показувати окремо в обліку і звітності підприємств. На сьогодні бухгалтерський облік ще не здатний враховувати екологічний вплив на навколишнє природне середовище діяльності підприємств, установ, організацій і на належному рівні забезпечити інформаційно екологічне управління.

Екологічний облік, який ще одержав назву «зеленого», а також екологічний контроль відносять до новітніх питань фінансового обліку та звітності, які на сьогодні серед усіх сфер міжнародної бухгалтерії розвиваються найбільш динамічно. Вони охоплюють управлінський і фінансовий облік, екологічний аудит та звітність за екологічними показниками.

Стосовно організації екологічного обліку та подання звітності щодо природоохоронних заходів існує чимало перешкод: надто складно виділяти витрати на природоохоронну діяльність зі суми загальних витрат; відсутній стимул враховувати зобов'язання через необхідність вираховувати витрати з доходу, який оподатковується після їх здійснення; недостатнім є нормативно-правове регулювання питань, що пов'язані з інформаційним забезпеченням управління охороною навколишнього середовища, раціонального природо-користування й екологічної безпеки суб'єктів господарювання; відсутні конкретні рекомендації стосовно надання інформації щодо природоохоронної діяльності й організації екологічного обліку на підприємствах; відсутня методика ухвалення рішень щодо зменшення і

попередження екологічних ризиків; екологічні витрати не показуються окремо, а повністю відносяться до собівартості виробленої продукції; облік і списання екологічних витрат ведуться безсистемно і за загальною методикою, не враховуючи їх особливостей; відсутні конкретні рекомендації стосовно організації екологічного обліку на підприємствах; у фінансовій звітності відсутня інформація щодо екологічних витрат, екологічних доходів та зобов'язань.

Облік є основною інформаційною системою підприємства, а отже, повинен надавати керівництву інформацію для ухвалення управлінських рішень щодо зниження й попередження екологічних ризиків.

Огляд міжнародної практики надання відомостей про екологічні зобов'язання, ризики й природоохоронну діяльність свідчить про те, що понад п'ятсот компаній в усьому світі готують спеціальні звіти про природоохоронну діяльність, хоча не завжди щорічно. Екологічна звітність особливо розвинена в Північній Америці й Західній Європі [3]. Однак відсутність відповідних національних стандартів обліку надає підприємствам можливість широкого вибору інформації, яка включається у звіти. Підприємства надають мало кількісної інформації на регулярній основі, що не дозволяє користувачам визначити динаміку впливу екологічних проблем на їх фінансове становище й результати діяльності.

З метою досягти підприємству запланованих результатів модернізації, включно з поліпшенням показників екологічної і виробничої діяльності, на підприємстві має бути встановлена, впроваджена і підтримуватись у робочому стані й постійно поліпшуватись система екологічного менеджменту; потрібно забезпечити відповідність продукції до вимог ЄС, які стосуються безпечності, і проведення сертифікації на відповідність продукції підприємства міжнародним стандартам.

Інформаційні джерела

1. Воляк Л. Р. Стратегічний облік в управлінні природно-ресурсним потенціалом. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* 2013. № 181-3. С. 41-46.

2. Левик І. С. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного управління. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/5652/1/82.pdf>.

3. The report on an ecological situation in the countries of northern America and Europe. *Materials of the international conference.* Bruxelles, 2004.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Гончаренко П.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук. доц. **О.О. Горошанська**
Державний біотехнологічний університет

В умовах посилення негативного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників ефективного функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання особливо актуальним стає своєчасне та ґрунтовне дослідження причин зміни фінансових результатів їх діяльності. Для аналізу формування фінансових результатів за видами діяльності підприємства та розрахунку низки відносних показників ефективності може бути використана інформація, яка міститься у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід).

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства має ґрунтуватися на певній методиці, тобто послідовності використання сукупності правил, прийомів та методів вивчення та опрацювання фінансової інформації. До основних методів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства можна віднести горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний та факторний. Вибір та використання існуючого набору методів обумовлюється глибиною дослідження.

Відповідно до діючого законодавства фінансові результати визначаються як різниця між доходами та витратами за певними видами діяльності підприємства. Саме тому при проведенні детермінованого факторного аналізу використовуються методи, які дозволяють кількісно оцінити вплив чинників різних рівнів (табл. 1), зв'язок яких з результативним показником може бути подано у вигляді адитивної моделі. Серед чинників першого рівня на особливу увагу заслуговують показники виручки від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції. Причини їх зміни, а саме кількість реалізованої продукції, її ціна та собівартість, можна розглядати як чинники наступного порядку, що впливають через зміну валового прибутку на показник фінансового результату від операційної діяльності та фінансового результату до оподаткування. Для оцінки впливу рівня умовно-змінних витрат на збут використовується модель залежності суми змінних витрат на збут від даного чинника та виручки від реалізації продукції. Така деталізація чинників зміни показників фінансових результатів дозволить більш детально дослідити причини їх зміни та визначити приховані резерви зростання.

Таблиця 1 – Підпорядкованість чинників впливу на фінансові результати діяльності підприємства

Показник	Чинники першого рівня	Чинники другого рівня	Чинники третього рівня	Чинники четвертого рівня
Валовий прибуток	Виручка від реалізації продукції	Ціна одиниці продукції		
		Кількість реалізованої продукції		
	Собівартість реалізованої продукції	Собівартість одиниці продукції		
Фінансовий результат від операційної діяльності	Валовий прибуток	Виручка від реалізації продукції	Ціна одиниці продукції	
	Інші операційні доходи	Собівартість реалізованої продукції	Кількість реалізованої продукції	
	Адміністративні витрати	Рівень умовно-змінних витрат на збут	Собівартість одиниці продукції	
	Витрати на збут	Умовно-постійні витрати на збут		
	Інші операційні витрати			
Фінансовий результат до оподаткування	Фінансовий результат від операційної діяльності	Валовий прибуток	Виручка від реалізації продукції	Ціна одиниці продукції
	Дохід від участі в капіталі	Інші операційні доходи	Собівартість реалізованої продукції	Кількість реалізованої продукції
	Інші фінансові доходи	Адміністративні витрати	Рівень умовно-змінних витрат на збут	Собівартість одиниці продукції
	Інші доходи	Витрати на збут	Умовно-постійні витрати на збут	
	Фінансові витрати	Інші операційні витрати		
	Втрати від участі в капіталі			

ВПЛИВ ВИТРАТ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Губенок Ю.О. здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Т.О. Меліхова**
ІННІ ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету

Формування фінансової звітності багато в чому залежить від витрат, оскільки вони визначають рівень рентабельності підприємства. Рівень витрат впливає на ключові фінансові показники, такі як валовий, чистий та операційний прибуток. Тому ефективне управління витратами є важливим для підтримання стабільного фінансового стану підприємства та забезпечення її довгострокового зростання.

Загальновиробничі витрати охоплюють витрати, пов'язані з виробничим процесом, які включають амортизацію обладнання, зарплату виробничого персоналу, електроенергію та інші витрати, що не прив'язані до конкретного продукту або послуги. Вони є частиною собівартості продукції, і їх зростання знижує валовий, операційний і чистий прибуток.

Згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» до складу витрат належать:

1) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), якою є виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) або собівартість реалізованих товарів;

Запропонована форма групування загальновиробничих витрат, які відносяться до собівартості реалізованої продукції наведена у табл. 1.

Операційні витрати є значущими для формування фінансової звітності, оскільки вони визначають рентабельність підприємства. Операційні витрати включають витрати, пов'язані з щоденною діяльністю. Операційні витрати можна поділити на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Запропонована форма групування операційних витрат, наведена у табл. 2.

2) фінансові витрати (витрати на проценти за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу);

3) втрати від участі в капіталі – збитки від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі;

Таблиця 1 – Запропонована форма групування загальновиробничих витрат, які відносяться до собівартості реалізованої продукції

Собівартість реалізованої продукції	
до виробничої собівартості продукції Рахунок 91	
прямі матеріальні витрати;	вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу виробленої продукції
прямі витрати на оплату праці	заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції,
інші прямі витрати	
змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати	
постійні	змінні
витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності.	витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності.
Витрати на управління виробництвом Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва Витрати на опалення, освітлення, водопостачання Витрати на охорону праці, техніку безпеки Амортизація основних засобів та НМА загальновиробничого	
Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення	

4) інші витрати – витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг);

5) податки на прибуток (визнаються витратами згідно з НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»).

Запропонована форма групування фінансових витрат наведена у табл. 3.

Розробка таблиць витрат для підприємства є ефективним способом організувати, класифікувати і обліковувати дані про витрати. Такі таблиці допомагають структурувати фінансову інформацію, забезпечують чіткий запис витрат, полегшують проведення аналізу і складання звітності, а також допоможуть своєчасно виявляти відхилення в статтях витратах.

Запропонована форма групування витрат за рахунками наведена у табл. 4.

Таблиця 2 – Запропонована форма групування операційних витрат

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю		
Адміністративні витрати рахунок 92	Витрати на збут рахунок 93	Інші операційні витрати рахунок 94
загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати	витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;	витрати на дослідження та розробки відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»
витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу	оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут	сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів
витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання	витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)	втрати від операційної курсової різниці
винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна	витрати на передпродажну підготовку товарів	втрати від знецінення запасів
витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні	витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;	нестачі й втрати від псування цінностей
амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання	витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг	визнані штрафи, пеня, неустойка
податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі	витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги,	витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти	витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства	інші витрати операційної діяльності.

Таблиця 3 – Запропонована форма групування фінансових витрат

До фінансових витрат відносяться витрати рахунок 95	До складу інших витрат включаються витрати рахунок 97
витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облигаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо)	собівартість реалізованих фінансових інвестицій (балансова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій);
інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до НП(С)БО 31 «Фінансові витрати».	втрати від зменшення корисності необоротних активів
	втрати від безоплатної передачі необоротних активів;
	втрати від неопераційних курсових різниць;
	сума уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій
	витрати на ліквідацію необоротних активів (розбирання, демонтаж тощо);
	залишкова вартість ліквідованих (списаних) необоротних активів

Таблиця 4 – Запропонована форма групування витрат за рахунками

Категорія витрат	Опис витрат	Рахунок	Сума, грн	Дата	Додаткові примітки
Оренда приміщень	Витрати на оренду офісних або складських приміщень	92	50000	2024-04-01	Оренда на 6 місяців
Юридичні послуги	Витрати на юридичні консультації та інші послуги	92	15000	2024-04-05	Укладання договорів
Консультаційні послуги	Витрати на бізнес-консультації та аналіз	92	20000	2024-04-10	Консультації з питань оптимізації
Амортизація	Витрати на амортизацію основних засобів та обладнання	91	30000	2024-04-15	Амортизація за місяць
Транспорт	Витрати на доставку	93	20000	2024-04-05	Доставка продукції
Витрати на виставки	Участь у виставках	93	15000	2024-04-15	Презентація продукції
Зарплата	Зарплата адміністративного персоналу	92	100000	2024-04-01	Зарплата за квітень
Всього					

Отже, важливість витрат у формуванні фінансової звітності полягає в тому, що вони оказують вплив на рівень рентабельності підприємства. Витрати безпосередньо впливають на такі ключові фінансові показники, як: валовий, чистий і операційний прибуток. Якщо витрати зростають, це може призвести до зниження цих показників, що може сигналізувати про зменшення ефективності роботи підприємства. Тому управління витратами є важливим для підтримки стабільного фінансового стану підприємства та сприяє її довгостроковому зростанню.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Гуназа А.Д., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Ключовим компонентом ефективного управління державними фінансами, забезпечення прозорості та підзвітності використання бюджетних коштів є облік доходів і витрат бюджетних установ. Тому на часі питання щодо належної організації і методології обліку доходів і витрат розпорядників бюджетних коштів задля забезпечення стабільного функціонування і розвитку бюджетних установ в умовах обмежених ресурсів та зростаючих потреб суспільства.

Зважаючи на особливості фінансування та функціонування бюджетних установ [1-3], організаційно-методичні аспекти обліку доходів і витрат мають свої специфічні атрибути і властивості, пов'язані із: законодавчим регулюванням; організацією і регламентацією облікового процесу; документуванням господарських операцій і методикою відображення доходів і витрат на рахунках обліку; звітуванням і контролем тощо. розглянемо більш докладно.

1. Основою організаційно-методичного забезпечення обліку доходів і витрат є нормативно-правова база, що включає закони, постанови та інструкції, розроблені центральними органами виконавчої влади (зокрема: Бюджетний кодекс України, закони про державний бюджет на відповідний рік, нормативні акти Міністерства фінансів України, а також Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі тощо), та регламенти, розроблені безпосередньо бюджетною установою (зокрема облікова політика). Їх синергія формує вимоги до ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. На особливу у вагу при цьому заслуговує облікова політика бюджетних установ в частині доходів та витрат. Вона визначає методи та принципи ведення обліку в конкретній установі, розробляється на основі загальноприйнятих стандартів і затверджується керівником установи. Основні елементи облікової політики включають методи оцінки доходів і витрат, принципи нарахування, амортизації та інші.

2. Організація бухгалтерського обліку передбачає: розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії; автоматизацію облікових процесів за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення; контроль за правильністю обліку та складання звітності. Організаційна структура бухгалтерських служб повинна бути адаптована до потреб установи, включаючи визначення зон відповідальності і забезпечення внутрішнього контролю. Підвищити точність і оперативність облікових даних дозволяє відігравати автоматизація облікових процесів. Використання сучасних бухгалтерських програм забезпечує ефективне управління обліковими операціями.

3. Важливою складовою облікового процесу є своєчасне і правильне оформлення документів, що забезпечує достовірність облікових даних. Документування доходів і витрат є необхідною умовою для їх правильного обліку. Це включає складання первинних документів (рахунків, накладних, актів виконаних робіт), які підтверджують факти здійснення господарських операцій.

4. Методика обліку доходів передбачає їх визнання, класифікацію, відображення на рахунках та у звітності. Облік доходів бюджетних установ здійснюється на підставі затвердженого бюджету і кошторису доходів та видатків. Доходи класифікуються за джерелами надходжень, включаючи асигнування з державного або місцевого бюджету, доходи від надання платних послуг, гранти та інші надходження. Облік доходів ведеться за касовим методом, що

передбачає відображення доходів у момент їх надходження на рахунки установи.

5. Методика обліку витрат передбачає їх визнання, класифікацію, відображення на рахунках та у звітності. Витрати бюджетних установ класифікуються за економічними елементами (заробітна плата, матеріальні витрати, капітальні витрати тощо) та функціональними напрямками діяльності. Облік витрат здійснюється на підставі первинних документів, що підтверджують фактичне здійснення витрат. Застосування стандартів обліку забезпечує єдність підходів до визнання і оцінки витрат.

6. Бюджетні установи зобов'язані регулярно складати фінансову звітність, яка відображає доходи та витрати за певний період. Звітуння здійснюється згідно з вимогами Міністерства фінансів України та інших регулюючих органів. Звітність включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та інші форми, що забезпечують повну і об'єктивну інформацію про фінансовий стан установи. Контроль за правильністю ведення обліку та звітності здійснюють як внутрішні (внутрішній аудит), так і зовнішні органи (Рахункова палата, Державна аудиторська служба). Забезпечення прозорості фінансової звітності є ключовим для довіри з боку громадськості і контролюючих органів.

7. Невід'ємними складовими ефективного управління фінансами бюджетних установ є внутрішній контроль і аудит. Регулярні перевірки, аудит і аналіз фінансової діяльності дозволяють виявити та усунути можливі порушення і недоліки в обліку.

8. Ефективний облік доходів і витрат дозволяє керівництву бюджетної установи аналізувати фінансовий стан, планувати використання ресурсів і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності установи та забезпеченню раціонального використання бюджетних коштів.

На завершення зазначимо, що організація і методика обліку доходів і витрат бюджетних установ є важливими аспектами фінансового управління в державному секторі, що забезпечують прозорість, ефективність та раціональність використання бюджетних коштів. Останнє є запорукою не лише стабільного функціонування та розвитку бюджетних установ в умовах сучасних викликів, але й загальної стабільності і розвитку державних фінансів.

Інформаційні джерела

1. Nazarova H., Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N., Kashperska A. (2022). Theoretical and methodological aspects of improving the functioning of the

accounting system. Amazonia Investiga. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.23>.

2. Kashchena N., Nesterenko I. (2022). Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship. Monograph. Edited by T. Staverska, O. Mandych. Tallinn: Teadmus OÜ, 255-238.

3. Pylypenko K.A., Babiy I.V., Volkova N.V., Feofanov Lev K., Kashchena L.K. Structuring economic security of the organization. Journal of Security and Sustainability. 2019. Issues 9 (1), pp. 1516-1529. URL: [http://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1\(3\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1(3))

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

Сва О.А., здоб. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.О. Велісва**
Державний біотехнологічний університет

Рослинництво відіграє ключову роль в аграрному секторі, оскільки традиційно займає найбільш вагомую частку в структурі валового продукту сільського господарства України та є основою для формування кормової бази тваринництва. Об'єм виробництва сільськогосподарської продукції один з основних показників, які характеризують діяльність сільськогосподарських підприємств. Від його величини залежить об'єм реалізації продукції, а отже і ступінь задоволення потреб населення в продуктах харчування.

Забезпечення виробництва продукції, необхідної для задоволення потреб населення та держави, є метою діяльності будь-якого підприємства. Виробництво є головною ланкою суспільного розвитку і базується на споживчих потребах людини. Від об'єму виробництва продукції залежить також рівень її собівартості, сума прибутку. Об'єм виробництва продукції рослинництва залежить від багатьох факторів, і всі вони діють комплексно.

Нині надзвичайно актуальним в Україні є розвиток сільського господарства як вирішальної передумови функціонування основних галузей економіки. Основна частина фонду споживання формується за рахунок продукції сільського господарства, тому аграрне виробництво – життєво необхідна галузь і головна умова існування суспільства.

Зернове господарство завжди було й залишається базовим у формуванні ефективності агропромислового сектору України. Однією з нагальних потреб аграрної галузі є забезпечення зростання

виробництва сільськогосподарської продукції та вирішення продовольчої безпеки країни. Зернова галузь є стратегічною для України й має велике значення для розвитку внутрішніх і зовнішніх ринкових спроможностей, підвищення її іміджу на міжнародній арені. Забезпечити ефективне функціонування підприємств в умовах інтеграції сільського господарства України в світове співтовариство можливо за рахунок інтенсифікації виробництва, тобто використання нових досягнень селекції, агрономії, техніки та технології.

В аграрному секторі економіки ефективність виробництва є запорукою продовольчої безпеки країни та індикатором виходу галузі із економічної кризи. Тому розуміння сутності економічної ефективності, особливо в ринкових умовах господарювання сільськогосподарських господарств та товаровиробників має важливе значення.

Серед зернових культур, які вирощують в Україні, велике продовольче значення має озима пшениця, який характеризується високою поживною цінністю зерна і урожайністю. Оцінка ефективності виробництва пшениці ґрунтується на комплексному підході до визначення її кінцевих результатів з урахуванням залучених ресурсів та ступеня їх використання. Від своєчасно проведеного аналізу виробництва продукції, залежить оцінка діяльності підприємства з використанням наявних можливостей збільшення виробництва продукції, а також повнота і реальність виявлення резервів і як результат цього – збільшення виробництва продукції, зниження її собівартості, зростання прибутку та рентабельності підприємства.

На кількість виробництва зерна впливають багато факторів, але основними є урожайність і площа посівів. Також великий вплив має і структура посівних площ.

Урожайність – це середній збір того чи іншого виду продукції з одиниці площі. Чим більша доля високо урожайних культур в загальній посівній площі, тим вище при інших умовах валовий вихід продукції і навпаки. Також на обсяг виробництва продукції має вплив загинь посівів. Отже, збільшення виробництва продукції може бути досягнуто за рахунок розширення посівних площ, вдосконалення їх структури і підвищення урожайності.

Перехід до ринку істотно розширив права і відповідальність підприємств стосовно як відносин, так і господарювання. Нині господарства самі розробляють і затверджують свої плани, а центральний механізм доведення планових завдань замінено

договірними відносинами. Проте і тепер відчувається взаємна заінтересованість держави і виробника.

Держава прагне одержати необхідний обсяг продукції, а підприємство – мати гарантований ринок збуту своєї продукції, нормальні закупівельні ціни, зустрічні поставки товарно-матеріальних цінностей та інше. Таким чином, звідси основне завдання – дати обґрунтовану оцінку доцільного розподілу продукції за основними напрямками, щоб продукція використовувалася за бажанням підприємств.

Отже, щоб достатньо задовольнити потреби різних сфер народногосподарського значення та потреби господарств, сільськогосподарські виробники повинні намагатися досягти певних запланованих меж у обсязі одержання продукції. А це досягається шляхом виконання плану, зокрема по таких показниках як зібрана площа та урожайність.

Проведемо розрахунок впливу урожайності і розміру посівних площ ячменю ярого на валовий збір.

Оскільки, урожайність та посівна площа – основні фактори, що впливають на обсяг валового збору. Збільшення валового збору за рахунок підвищення урожайності – основна мета інтенсифікації виробництва

Найважливішими результативними показниками сільськогосподарського виробництва в цілому є урожай і урожайність. Рівень урожайності відображає вплив економічних і природних умов, а також якість організаційно - господарської діяльності сільськогосподарських підприємств і господарств.

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Єрьомка Є.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Облік виробничих запасів є важливою складовою частиною ефективного функціонування підприємства. Цей процес включає реєстрацію, визначення, контроль і аналіз всіх виробничих запасів, що наявні на підприємстві. Результати обліку дають можливість визначити точну кількість і вартість запасів, а також виявити будь-які неправильності або недоліки в процесі управління запасами.

Ознайомлення з обліком виробничих запасів допомагає підприємству побачити загальну картину щодо наявних запасів, розуміти, як вони впливають на різні етапи виробництва та розподілу товарів, а також забезпечує підґрунтя для вдосконалення та оптимізації управління запасами.

Облік виробничих запасів має велике значення для підприємств з метою контролю та оптимізації їх використання. Він дозволяє належним чином оцінити наявні ресурси та планувати їх закупівлю, зберігання та використання з урахуванням потреб виробництва. Крім того, облік виробничих запасів забезпечує точність і надійність фінансової і документальної звітності, що є важливим фактором для успішної діяльності підприємства.

Метою обліку виробничих запасів є забезпечення належного контролю та управління запасами підприємства. Головні завдання обліку виробничих запасів полягають у визначенні оптимального рівня запасів для забезпечення неперебільшених потреб виробництва, зменшення затрат на зберігання запасів та зниження ризиків, пов'язаних з відсутністю необхідних матеріалів на виробництві. Крім того, облік виробничих запасів сприяє підвищенню ефективності виробництва та зниженню часу підготовки до виробництва шляхом забезпечення стабільного постачання необхідних ресурсів на підприємство.

Основні принципи обліку виробничих запасів передбачають точний відлік і контроль за всіма запасами, що знаходяться на підприємстві. Для цього використовуються методи обліку, які забезпечують визначення початкових загальних собівартостей запасів, розподіл їх вартості на виробництво продукції і нормування розподілу. Також принципи обліку включають реєстрацію руху запасів, звірку фактичного наявного товару з обліком, а також визначення обсягу, стану і якості запасів.

Організація обліку виробничих запасів включає в себе розроблення внутрішньо-організаційних документів, що регламентують порядок ведення обліку запасів на підприємстві. Такі документи повинні містити інструкції з вимогами до обліку запасів, порядок реєстрації і звітності, відповідальність за недоліки в обліку. Організація обліку також передбачає визначення структури облікової служби, призначення відповідальних осіб та розподіл обов'язків виконавців.

Системи обліку виробничих запасів включають періодичний і постійний облік. Періодичний облік передбачає визначення залишків запасів на кінець звітного періоду на основі фактичного обліку, а

постійний облік включає безпосереднє ведення документації про прихід і видачу запасів на всіх етапах їх руху. Крім того, системи обліку враховують використання приладів контролю і регулювання, які дозволяють забезпечити точний облік і контроль за запасами.

Управління запасами на підприємстві включає в себе планування, закупівлю, зберігання і розподіл запасів. Для успішного управління необхідно враховувати попит на продукцію, оптимальну кількість запасів на складі, терміни замовлення і поставки, а також здійснювати контроль за якістю і станом запасів. Для цього використовуються методи прогнозування і розрахунку запасів, обліку споживання і потреби в запасних частинах, та інші аналітичні і алгоритмічні засоби управління.

Автоматизація обліку виробничих запасів передбачає використання спеціалізованого програмного забезпечення, яке дозволяє автоматизувати процеси обліку, збереження, замовлення та контролю за виробничими запасами на підприємстві. Це дозволяє знизити ризик помилок в обліку, прискорити процеси розрахунків і звітності, а також забезпечити доступ до реальних даних про стан і рух запасів. Автоматизований облік також дозволяє забезпечити інтеграцію з іншими системами підприємства, що сприяє покращенню ефективності управління запасами.

Інформаційні джерела

1. Олійник О.В. Облік виробничих запасів на підприємствах України: проблеми та перспективи розвитку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2023. № 3. С. 12- 18.

2. Кашена Н.Б., Цуконова О.В. Удосконалення методики аналізу виробничих запасів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. № 2. С. 128–135.

3. Кашена Н.Б., Остапенко, Р.М., Велієва В.О. Бізнес-аналітика як інструмент обробки даних. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-14>

4. Кашена Н.Б., Остапенко Р.М., Чміль Г.Л. Стратегічний аналіз в управлінні діяльністю підприємств агробізнесу: організаційно-методичний аспект. *Наукові праці МАУП*. 2023. № 2 (69). <http://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/2493>

5. Остапенко Р.М., Дорошенко М.О. Управління виробничими запасами підприємств у країнах ЄС. Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід в матеріалах Міжнар. наук.-практ. конф., 10 листопада 2023 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2023. С. 45-48.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Завгородько С.В., здоб. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.О. Велісва**
Державний біотехнологічний університет

Фінансовий стан підприємства характеризується широким колом показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Визначення фінансового стану на ту чи іншу дату допомагає відповісти на питання, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передував цій даті.

Існує багато різноманітних методів аналізу фінансового стану. В нашій країні за досвідом економічно розвинених країн все більшого розповсюдження отримує методика, що заснована на розрахунку і використанні системи коефіцієнтів.

Взагалі, аналіз фінансової звітності – це процес, за допомогою якого оцінюють минуле та теперішнє становище і результати діяльності організації.

Для того, аби визначити фінансове становище підприємства використовується ряд характеристик, які найбільш повно і точно показують його становище. Проводять аналіз фінансового стану підприємства, зазвичай, за допомогою інструментів фінансового аналізу, таких як:

- аналіз структури балансу;
- розрахунок коефіцієнтів ліквідності;
- розрахунок коефіцієнтів рентабельності;
- розрахунок коефіцієнтів ділової активності;
- розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості;
- розрахунок коефіцієнтів вірогідності банкрутства.

Взагалі, відомо що основними цілями аналізу фінансового стану підприємства є:

- визначення фінансового положення підприємства;
- виявлення основних факторів, що викликають зміни у фінансовому стані;
- прогнозування основних тенденцій фінансового стану підприємства.

Як відомо, інформаційною базою для розрахунку показників підприємства слугує фінансова звітність, яка слугує основним джерелом інформації про його фінансово – господарську діяльність.

Всебічне та детальне вивчення звітності розкриває причини досягнутих успіхів, а також недоліків по роботі підприємства.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» застосовуються такі форми фінансової звітності, як:

- балансу (звіту про фінансовий стан) (Форма №1);
- звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (Форма №2);
- звіту про рух грошових коштів (Форма №3);
- звіту про власний капітал (Форма №4);
- приміток до фінансової звітності (Форма №5);

Річна фінансова звітність дає уявлення про фінансово – господарську діяльність підприємства і являється точкою відліку для складання річного фінансового плану.

Трансформація бухгалтерської звітності в фінансову звітність відбувається в результаті проведення коректування в бухгалтерській звітності, у відповідності з цілями фінансового аналізу підприємства. Потрібно також відзначити що у вітчизняній практиці фінансового аналізу використовуються аналітичні форми бухгалтерської звітності.

Загалом комплексна оцінка фінансової звітності підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або, іншими словами, вона дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі. Оцінка майнового та фінансово – економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для прийняття різноманітних управлінських та фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі – продажу бізнесу, напрямів виробничого розвитку, залучення чи здійснення інвестицій тощо.

Найбільш інформативною формою для аналізу і оцінки фінансового стану підприємства являється бухгалтерський Баланс (форма №1). В ньому фіксують вартість залишків майна, матеріалів, фінансів, власний капітал, фонди, прибуток, зобов'язання, кредити та інші заборгованості.

Одним із суттєвих обмежень Балансу є закладений в ньому принцип використання цін придбання. Всі основні і оборотні засоби оцінюються по поточним цінам їх придбання. В умовах інфляції, росту цін, низького оновлення основних засобів багато статей відображають сукупність однакових по функціональним призначенням, але різних за вартістю облікових об'єктів.

Варто нагадати, що однією із головних цілей функціонування підприємства є саме отримання прибутку. Проте, саме цей показник

відображається в Балансі в недостатньо повному обсязі. Надана в ньому абсолютна величина накопиченого прибутку у розрізі від витрат та обороту реалізації не показує, в результаті чого склалася саме така її величина. Наданий в балансі показник прибутку може загалом бути прибутком абсолютно різних за розміром оборотів і ресурсів підприємства, що використовуються.

Дані по числовим показникам в звітності проводяться мінімум за два роки – звітний та попередній звітному. Якщо дані за період, що передував поточному року, неспівставні з даними за звітний період, то перші із названих даних підлягають коректуванню, виходячи із правил, що встановленні нормативними актами.

Робота по аналізу бухгалтерської звітності повинна задовільняти багато потреб. Коло користувачів включає різноманітні категорії – від серйозних аналітиків до випадкових «любителів». Всі вони керуються загальною метою для досягнення своїх інтересів – оцінити за даними фінансової звітності фінансовий стан організації.

Отже, бухгалтерська інформація повинна надавати достовірне і повне уявлення про майновий і фінансовий стан організації, про його зміни, а також фінансові результати її діяльності. Достовірною, в свою чергу, вважається бухгалтерська звітність, що сформована і складена виходячи з правил, що встановлені нормативними актами по бухгалтерському обліку України. Варто зазначити, що саме при формуванні фінансової звітності організацією повинна бути забезпечена нейтральність інформації, що містяться в ній, тобто виключено одностороннє задоволення інтересів одних груп користувачів перед іншими.

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ігнатська І.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Облік основних засобів на підприємстві є однією з важливих складових бухгалтерського обліку. Цей процес включає реєстрацію основних засобів, їх інвентаризацію, оцінку та відображення у бухгалтерському обліку. Реєстрація основних засобів полягає у визначенні їх характеристик, таких як назва, тип, вартість, дата

придбання тощо. Інвентаризація - це періодичний облік основних засобів з метою перевірки їх кількості, стану та належного використання. Оцінка основних засобів передбачає визначення їх поточної вартості на підставі факторів, що впливають на їх вартість. Відображення основних засобів у бухгалтерському обліку передбачає створення відповідних записів та документів, що відображають наявність, вартість та зміни у стані основних засобів.

Організація обліку основних засобів на підприємстві передбачає наявність спеціальної документації та реєстрів, що фіксують всі відомості про ці засоби. Документація має містити повну інформацію про кожний основний засіб: дату придбання, вартість, технічні характеристики, даних про ремонт та заміну, а також інші дані, необхідні для проведення обліку. Реєстри обліку (наприклад, картотека основних засобів) дозволяють систематизувати цю інформацію та забезпечити доступ до неї. Організація обліку основних засобів на підприємстві є необхідною для здійснення контролю за їхнім використанням та збереженням.

Документація та реєстри обліку основних засобів є важливою складовою системи обліку на підприємстві. Документація включає в себе всі документи, пов'язані з придбанням, експлуатацією, ремонтом і списанням основних засобів. Це можуть бути рахунки-фактури, акти прийому-передачі, акти ввідно-видаткові на ремонт, накази про списання тощо. Реєстри, на відміну від документації, містять комплексну інформацію про всі основні засоби підприємства. Наприклад, картотека основних засобів містить відомості про дати придбання, вартість, технічні характеристики, стан тощо. Використання документації та реєстрів обліку дозволяє забезпечити належний контроль за основними засобами і документально підтвердити всі операції, пов'язані з ними.

Відповідальність за облік та збереження основних засобів несуть певні працівники підприємства, які мають бути уповноважені на це. Зазвичай такі особи визначаються наказом або іншим документом, що встановлює і розподіляє функції та обов'язки між співробітниками. Вони повинні знати всі процедури обліку основних засобів, розуміти, які документи потрібно вести і забезпечувати їх належне ведення. Відповідальність включає в себе не тільки облік, а й організацію збереження основних засобів. Працівники повинні вживати всіх необхідних заходів для запобігання пошкодженню, втраті або крадіжці цих засобів.

Відображення основних засобів у бухгалтерському обліку - це процес створення відповідних записів та документів, що відображають

наявність, вартість та зміни у стані основних засобів на підприємстві. Цей процес забезпечує достовірну та точну інформацію про основні засоби, їх використання, знос та знецінення. У бухгалтерському обліку використовуються відповідні рахунки, журнали та звіти для фіксації та представлення інформації про основні засоби. Це дозволяє підприємству керувати своїми активами, враховувати їх вартість та зміни у процесі використання.

Аналіз ефективності використання основних засобів є важливою складовою діяльності підприємства. Цей аналіз допомагає визначити, наскільки ефективно використовуються основні засоби для досягнення поставлених цілей. Підприємство може виміряти ефективність використання основних засобів за допомогою різних показників та методів аналізу. Даний аналіз дозволяє виявити потенційні проблеми та знайти шляхи їх вирішення для покращення ефективності використання основних засобів на підприємстві [1].

Для вимірювання ефективності використання основних засобів на підприємстві використовуються різні показники. Один з них - показник витрат на обслуговування основних засобів. Цей показник вказує, скільки коштів підприємство витрачає на обслуговування та ремонт основних засобів. Інший показник - показник використання основних засобів. Він показує, наскільки інтенсивно використовуються основні засоби, наприклад, за кількістю робочих годин або за обсягом виробництва. Ці показники дозволяють оцінити ефективність використання основних засобів та знайти потенційні напрямки для покращення.

Для аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві застосовуються різні методи. Один із них - горизонтальний аналіз ефективності використання основних засобів. Цей метод дозволяє порівняти ефективність використання основних засобів протягом певного періоду часу, наприклад, місяця або року. Інший метод - вертикальний аналіз ефективності використання основних засобів. В даному методі порівнюються ефективність використання основних засобів різних одиниць підприємства, наприклад, різних підрозділів або відділів. Ці методи допомагають отримати об'єктивну оцінку ефективності використання основних засобів та знайти можливі шляхи покращення.

Для покращення ефективності використання основних засобів на підприємстві можна використати різні практичні рекомендації. По-перше, варто зменшити витрати на обслуговування та ремонт основних засобів шляхом використання більш ефективних технологій та матеріалів. По-друге, можна збільшити використання основних

засобів шляхом оптимізації робочих процесів та планування ресурсів. По-третє, слід забезпечити вчасне технічне обслуговування та ремонт основних засобів, що дозволить їх тривалу та безперервну роботу. Ці рекомендації можуть допомогти підприємству покращити ефективність використання основних засобів та досягти більш високих результатів в своїй діяльності [2].

Облік і контроль основних засобів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві є важливими складовими процесу управління. Ці процедури допомагають підприємству належним чином зарховувати, зберігати та використовувати основні засоби, а також контролювати їх стан та вартість. Вивчення теоретичних аспектів обліку основних засобів та визначення їх ролі на підприємстві дозволяє забезпечити правильний облік та збалансоване використання ресурсів підприємства. Дослідження проблематики ефективного використання основних засобів дозволяє розробляти стратегії управління та приймати обґрунтовані рішення щодо поліпшення фінансової позиції підприємства.

Інформаційні джерела

1. Олійник О.В., Пархомчук В.В. Методичні аспекти аналізу ефективності використання основних засобів на підприємстві. Бухгалтерський облік і аудит. 2022. № 8. С. 15-20.
2. Павлюк О.В., Пилипчук О.В. Облік основних засобів в умовах удосконалення методології бухгалтерського обліку: питання теорії та практики. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Облік і аудит". 2023. № 85. С. 3-8.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕНСИВНОСТІ ДИНАМІКИ СПЛАТИ ПДВ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ігнат'єва І.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

За даними Державної податкової служби, надходжень податків і зборів, платежів (контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС) за січень 2024 р. до державного бюджету – 783599,3 млн грн. Якщо аналізувати у розрізі окремих платежів, то частка податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з

урахуванням бюджетного відшкодування становить 27,4%. (до початку повномасштабного вторгнення на кінець 2021 р. вона була 24,2%).

Як бачимо, ПДВ становить більше ніж п'яту частину доходів державного бюджету. Цей податок збирається виробником ще до продажу товару споживачеві. ПДВ є опосередкованим податком, оскільки на кожній стадії виробництва товару додається додаткова вартість, яка наростає до моменту продажу. Хоча система нарахування податку складна, у кінцевому підсумку його сплачує споживач. Отже, можна пояснити ПДВ як додатковий збір, який споживач оплачує при купівлі товару, але відповідальність за його сплату лежить на підприємстві.

Метою дослідження є аналіз інтенсивності динаміки податкових зобов'язань і податкового кредиту «Підприємства А» протягом 12 місяців 2022 р. Джерелом даних були дані «Податкової декларації з податку на додану вартість» (розділ I «Податкові зобов'язання», розділ II «Податковий кредит», розділ III «Розрахунки за звітний період»).

Для порівняння відносної швидкості двох паралельних процесів ми застосували: 1) відносні характеристики динаміки (ланцюгові темпи зростання); 2) коефіцієнт випередження, який визначається співвідношенням ланцюгових темпів зростання одного показника за різними об'єктами або різних показників за одним об'єктом. У нашому дослідженні це буде співвідношення темпів зростання податкових зобов'язань до темпів зростання податкового кредиту за кожний місяць 2022 року по підприємству А:

$$\text{Коефіцієнт випередження} = \frac{\text{темпи зростання ПЗ}}{\text{темпи зростання ПК}}$$

де ПЗ – податкові зобов'язання (у % до попереднього місяця), ПК – податковий кредит за відповідний місяць (у % до попереднього місяця) (табл.1).

Аналіз проведених у табл. 1 розрахунків дає підстави для таких висновків. Податкове зобов'язання (вихідний ПДВ), який представляє собою «усю суму ПДВ, сплаченого покупцем за певний період у складі послуг, робіт чи товарів» [1], протягом 12 місяців має тенденцію до скорочення. Початок війни відбився на фінансовому стані підприємства і вже у березні 2022 р. сума податкових зобов'язань становила лише 35,7% до рівня попереднього місяця. Далі відбувалося незначне повільне зростання податкових зобов'язань, але за рік вона так і не досягала довоєнного рівня січня 2022 р. у цілому за рік податкові зобов'язання скоротилися майже на 20%.

Аналогічна ситуація характерна і для динаміки податкового кредиту, сума якого за перший місяць війни скоротилася у 4 рази

(24,1%). Коливання цього показника протягом року є значно сильнішим за податкові зобов'язання, про що свідчить коефіцієнт варіації: 36,2% проти 24,1%.

Таблиця 1 - Динаміка зміни податкових зобов'язань і податкового кредиту по «Підприємству А», 2022 р.

Місяць	Сума, грн.		Різниця (ПЗ – ПК)	Темпи росту, %		k випередження
	ПЗ	ПК		ПЗ	ПК	
01	621427	678002	-56575	-	-	-
02	517124	265399	251725	83,2	39,1	2,126
03	184379	63986	120393	35,7	24,1	1,479
04	291714	307696	-15982	158,2	480,9	0,329
05	455547	441078	14469	156,2	143,3	1,089
06	497610	541827	-44217	109,2	122,8	0,889
07	480751	525689	-44938	96,6	97,0	0,996
08	468607	449226	19381	97,5	85,5	1,141
09	492892	554102	-61210	105,2	123,3	0,853
10	499079	429769	69310	101,3	77,6	1,305
11	563000	597687	-34687	112,8	139,1	0,811
12	504245	597084	-92839	89,6	99,9	0,897
k варіації, %	24,1	36,2	x	x	x	x

У табл. 1 розрахована сума податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню. Для цього ми знайшли різницю між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту по досліджуваному «Підприємству А» [2]. У п'яти місяцях із 12 податкові зобов'язання перевищують податковий кредит. Дані табл. 1 показують, що це є наслідком того, що темпи росту (спаду) податкових зобов'язань є вищими за темпи зміни податкового кредиту. Протягом семи місяців маємо від'ємне значення ПДВ (рис. 1).

У місяцях, коли податковий кредит перевищував податкові зобов'язання, тобто у платника формувалося від'ємне значення ПДВ звітного (податкового) періоду, можна припустити, що підприємство здійснювало більше операцій зі сплатою ПДВ, ніж отриманням ПДВ від своїх клієнтів. Підприємство отримує гроші від своїх клієнтів раніше, ніж сплачує ПДВ, що може позитивно позначитися на його грошовому потоці та ліквідності. Менші податкові зобов'язання можуть вказувати на ефективне управління фінансами підприємства, бо воно може здійснювати оптимальне використання податкових кредитів та мінімізувати податкові витрати.

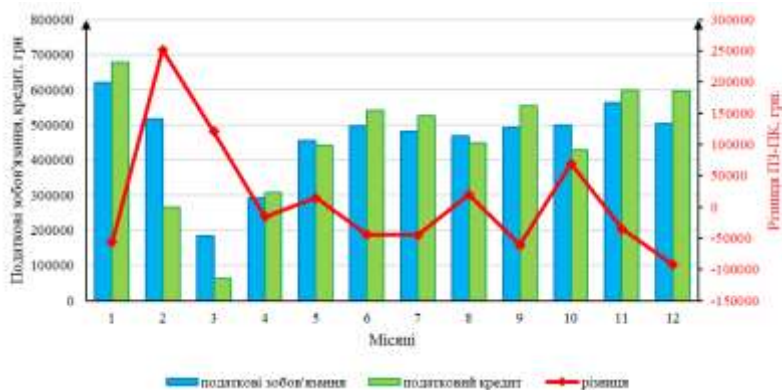

Рис. 1. Динаміка суми податку платника А, що підлягає перерахуванню до Державного бюджету України, 2022 р.

Менш бажаною для підприємства А ситуацією є перевищення податкових зобов'язань над податковим кредитом – нестача коштів для сплати податків. Це може вказувати на загальні фінансові труднощі, а саме, на грошовий дефіцит, недостатність грошових потоків.

Інформаційні джерела

1. Усе про ПДВ. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/vse-pro-pdv>.
2. Щодо особливостей декларування від'ємного значення ПДВ. URL: <https://ch.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/494852.html>.

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Климчук Д.С., здоб. ОС «фаховий молодший бакалавр»

Науковий керівник – викладач вищої категорії,

викладач-методист **С.Л. Яковенко**

Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Цифровий бухгалтерський облік не має стандартного визначення, а лише стосується змін в обліку за рахунок обчислювальних та мережових технологій. Бухгалтерський облік повинен включити у свою теорію та практику патч-карти та мейнфрейми, бази даних та сховища даних, персональні комп'ютери та

продуктивність, спеціалізоване програмне забезпечення для бухгалтерського обліку та системи планування ресурсів організації, локальні мережі та ширококутові мережі – для введення даних, зберігання інформації, вдосконалення механізмів обробки, кінцевих звітів, внутрішнього контролю, аудиторських перевірок. Тому визначення процесу цифровізації бухгалтерського обліку пропонується сформулювати як:

- Трансформацію облікових процесів за допомогою сучасних економічних, організаційно-управлінських та інституційних напрямів;
- IT-модернізацію електронно-цифрових пристроїв, засобів, систем електронно-комунікаційного обміну для інтегральної, віртуальної та фізичної взаємодії, створення простору в рамках системи бухгалтерського обліку. Адже кінцева мета IT-модернізації не цифровізація обліку (перенесення контрольно-облікових процесів в електронний формат), а створення СМАРТ-обліку, «розумного» обліку господарських операцій з ефективними інструментами контролю та управління суб'єктом господарювання, автоматизацію всіх аспектів та сфер діяльності підприємства, організації, установи.

Можна виділити такі етапи IT-трансформації бухгалтерського обліку.

1. Підготовчий етап дозволяє встановити загальну мету та локальні завдання, оцінити масштаби та обмеження щодо впровадження насамперед технологічні. Впровадження вимагає коригування структури, інформаційних потоків між підрозділами, внутрішніх нормативів та регламентів обліку.

2. Етап застосування. Він передбачає отримання синергетичного ефекту від застосування організаційної структури та документообігу, раціоналізацію взаємодій в обліковій системі з деталізацією регламентів та стандартів обліку. При цьому підвищується прозорість, керованість, забезпечується оперативне коригування відхилень та окремих елементів під час реалізації проекту IT-модернізації.

3. Етап застосування. Характеризується поєднанням професійних аспектів обліку та IT-інфраструктури, окреслює перспективи у вирішенні проблем шахрайства, спотворення інформації про економічну реальність, задоволення інтересів окремих користувачів у якісній інформації щодо внутрішніх та зовнішніх процесів суб'єкта управління. Застосування технологічних IT-інновацій у методології бухгалтерського обліку змінює форму його організації, підвищує рівень професійних компетенцій та відповідальності кадрів, виводить систему інформаційного забезпечення на якісно новий рівень

прозорості, безпеки, оперативності, релевантності. Особливо важливим є застосування ІТ-інновацій для вдосконалення документообігу. Завдяки ІТ-модернізації облікових процедур вирішуються такі завдання: збирання, угруповання та впорядкування інформаційних потоків (бухгалтерський облік фактів господарської діяльності в режимі реального часу); швидкий доступ та видача інформації (обмін електронними даними — від первинних до звітних); скорочення інтервалу між отриманням інформації та занесенням її до бази даних (BigData); зниження ризиків виникнення помилок в обліку та у процесах прийняття рішень, що дозволяє підприємству уникати спотворення інформації у бухгалтерському обліку; інтеграція всіх рівнів обліку на створення єдиної інформаційної бази (розширена мова фінансової, управлінської, податкової звітності різних сфер бізнесу); автоматичне формування звітів («хмарні технології» обчислення, облікові операції); забезпечення ефективного оперативного контролю (штучний інтелект, модернізація математичного моделювання сучасними інноваціями).

Переваги під час бухгалтерського обліку із застосуванням ІТ-технологій пов'язані з прискоренням, здешевленням, формалізацією. Так, блокчейн у бухгалтерському обліку та при складанні звітності підвищує безпеку зберігання даних та надає підтвердження проведених у бухгалтерському обліку транзакцій. Контроль над проведенням фінансових операцій при надійній синхронізації даних та із забезпеченням захисту від навмисних та непередбачених втрат та підмін виводять технологію блокчейну на принципово новий рівень, а трансформація системи бухгалтерського обліку подолає проблему обмеженої прозорості.

«Загальний механізм цифровізації бухгалтерського обліку стане синергетичним поєднанням таких елементів:

- Політики модернізації бухгалтерського обліку (інформаційно-цифрова політика, політика зв'язку);

- Створення сприятливого середовища (структура облікового та управлінського персоналу, коригування принципів діяльності);

- розгалуження цифрової інфраструктури (інтернет, телекомунікації, електронна ідентифікація та автентифікація, інформаційна безпека, хмарна інфраструктура);

- Впровадження та об'єднання в єдиний простір цифрових рішень (електронний облік, електронна комерція, електронна логістика, цифрові фінанси, ІТ-стандарти);

- інтеграція внутрішніх процесів із зовнішніми платформами (державними реєстрами, сервісами)».

Запропонований комплексний підхід до цифровізації обліку включає перелік цифрових навичок та компетенцій бухгалтера, доступ до сучасних ІТ-технологій. Раціональний підхід до цифрового робочого місця бухгалтера потребує належної організації, оскільки воно має відповідати змісту та характеру його роботи. Це має бути інформаційно-технічне та комунікаційне забезпечення ефективної діяльності облікових працівників, створення для них більш сприятливих умов праці.

Інформаційні джерела

1. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 6. С. 105-112.
2. Соколенко Л. Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку. Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 4 (90). С. 167-175.
3. Україна 2030Е — країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ

Коваль О.П., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.С. Акімова**
Державний біотехнологічний університет

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку під обліковою політикою варто розуміти певні основи, конкретні принципи, укладені правила та результативність попередньої практики по відношенню до суб'єкта господарювання на етапах формування і подання фінансової звітності.

В умовах сьогодення формування облікової політики суб'єктів господарювання в Україні має низку проблем:

- встановлення користувачів облікової інформації;
- обрання інформативної бази на шляху до формування облікової політики;
- узагальнення напрямків застосування облікової політики;
- окремі підприємства формують наказ про облікову політику, при цьому певні елементи наказу не мають належного обґрунтування та дублюють окремі пункти нормативних документів;

– зміст значної кількості наказів про облікову політику не структуровано, певні питання розкрито стисло чи абсолютно не висвітлено;

– зазвичай у додатках до облікової політики відсутні: робочий план рахунків, графік документообігу, перелік облікових реєстрів;

– відсутні розробки облікової політики для управлінського обліку [1].

Дослідивши аспекти облікової політики, та з точки зору управлінських рішень, побудову облікової політики варто організувати у наступній послідовності:

На першому етапі формування облікової політики будь-якого підприємства варто ретельно дослідити сутність нормативних регламентів (як вітчизняних, так і зарубіжних) відносно певних ділянок обліку.

На другому етапі провести ідентифікацію зацікавлених в отриманні облікової інформації осіб (як внутрішніх, так і зовнішніх).

На другому етапі в обов'язковому порядку варто встановити основні фактори, які здійснюють безпосередній вплив на процес формування облікової політики підприємства на макрорівні (податкова система; ринкова інфраструктура; ринкова інвестиційна ситуація; інфляційні процеси) і на мікрорівні (підприємницька стратегія; організаційно-правовий статус; система інформаційного забезпечення; рівень кваліфікації облікового персоналу).

На основі усього вище вказаного, вважаємо за доцільне структурувати зацікавлені сторони та фактори впливу наступним чином:

1. Фінансовий облік: основні принципи повноцінної забезпеченості інформаційних потреб підприємницької облікової системи; методи нарахування амортизації; методи оцінки запасів; форми та порядок нарахування заробітної платні; основні організаційні засади проведення інвентаризації; порядок документування.

2. Аудит: організація поточного внутрішнього контролю з метою запобігання помилок та викривлень у процесі формування облікових показників.

3. Управлінський облік: методи оцінки та розподілу доходів і витрат за центрами відповідальності; дотримання алгоритму прийняття управлінського рішення.

4. Аналіз: оцінка повноцінності дотримання суб'єктом господарювання встановлених нормативними регламентами вимог, методів та принципів формування показників фінансової звітності.

5. Менеджмент: алгоритм потреб на шляху до прийняття ефективних рішень, оцінка повноцінного інформаційного забезпечення, ефективність реалізації та ймовірні наслідки [2].

Доцільність дослідження основних засобів з економічної точки зору обґрунтовується наступними положеннями:

- основні засоби, що призначені для використання у виробничій сфері, становлять матеріальну основу продуктивних сил, засобів праці та виробничий апарат;
- основні засоби, що підлягають застосуванню у невиробничій сфері, сприяючи підвищенню рівня культури та науки;
- оптимізація якісного складу основних засобів – основа підвищення продуктивності праці.

Розглянемо основні елементи облікової політики щодо основних засобів (рис. 1).

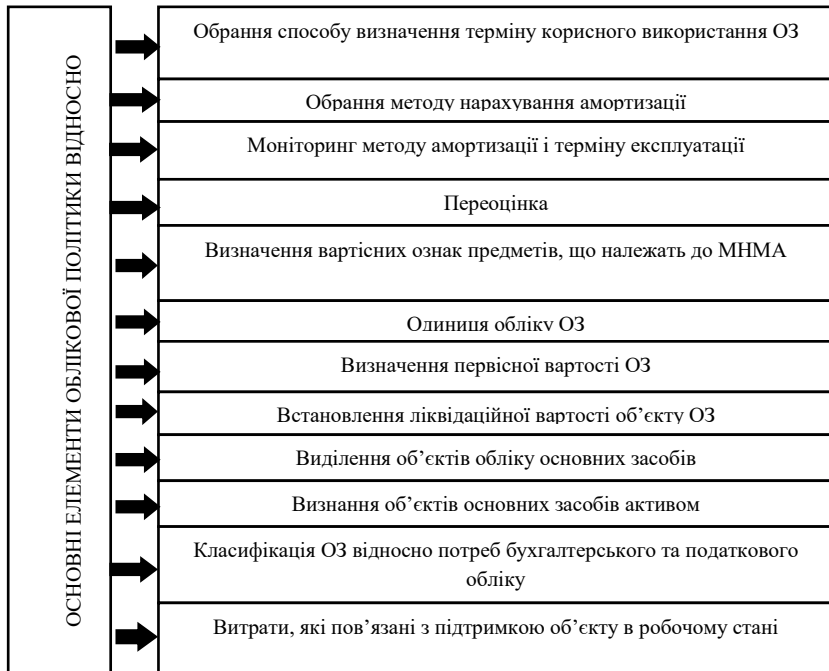

Рис. 1. Основні елементи облікової політики щодо основних засобів

Отже, можна зробити висновок, що формування облікової політики відносно основних засобів має першочергове значення при формуванні ефективної системи управління суб'єктом господарювання, при цьому, належне обрання елементів облікової політики дадуть змогу підвищити прозорість інформації та її достовірність, оптимізувати його виробничо-збутову діяльність.

Інформаційні джерела

1. Левченко О.П. Галузеві особливості облікової політики в організації обліку сільськогосподарських підприємств України. Збірник наукових праць ТДАУ імені Дмитра Моторного. 2019. №1(39). С. 216-221

2. Святенко І. М. Формування облікової політики підприємства відносно обліку основних засобів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 1 (6). С. 143–147.

URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/6223>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ

Коломієць Л.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **А.І. Кашперська**
Державний біотехнологічний університет

Реалії сьогодення вимагають від суб'єктів господарювання прийняття зважених і, часом, непередбачуваних управлінських рішень. Вплив воєнного стану на стан вітчизняного торговельного бізнесу є незліченим. Так, для того, щоб не втратити місце на торговельному ринку, деякі суб'єкти господарювання перейшли на незвичний для себе – віддалений формат праці та продовжують здійснювати господарську діяльність в онлайн-форматі. Причинами цього є небезпечне місцерозташування, неможливість продовження діяльності із-за завданих збитків, відсутність зв'язку та електроенергії тощо.

Крім того, велика кількість працівників змінила своє місце проживання у пошуках безпечніших умов, частина трудових ресурсів була мобілізована – все це вплинуло на виникнення дефіциту кадрів [2].

Ще за часів карантинних обмежень зазнала розвитку галузь e-commerce. Проте, з початком війни та проблем з логістикою багато інтернет-магазинів опинилися на межі закриття. Але, наразі показники

e-commerce зросли, і тому торговельним підприємствам доцільно використовувати цей напрям продажів [3].

Для багатьох торговельних підприємств, які розташовані в зонах активних бойових дій або можливих бойових дій, за умови, якщо немає можливості продовжувати діяльність з реалізації товарів в магазинах, найкращим варіантом організації подальшої діяльності є зміна місця розташування підприємства та перевезення товару на безпечнішу територію або перехід на інтернет-торгівлю, тобто організація продажу товарів зі складів за допомогою мережі Інтернет. Прийняття такого управлінського рішення може бути обґрунтоване наявними політичними, економічними та соціальними чинниками.

Організація торговельної діяльності через Інтернет потребує виконання певних вимог. Так, якщо суб'єкт господарювання планує займатися інтернет-торгівлею, в його внутрішніх нормативних документах (Статуті, наказі про облікову політику), а також Єдиному державному реєстрі має бути зазначено відповідний код економічної діяльності.

У разі здійснення підприємствами роздрібною торгівлю через мережу Інтернет, їх діяльність відповідає КВЕД 47.91 «Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет». Цей клас включає роздрібну торгівлю за допомогою компаній поштового замовлення або мережі Інтернет, тобто діяльність із роздрібною торгівлю, де покупець здійснює свій вибір, засновуючись на рекламних оголошеннях, каталогах, інформації веб-сайтів чи будь-якій іншій рекламній продукції, та здійснює замовлення поштою, телефоном або через мережу Інтернет. Товар, який купується, може бути або завантажений з веб-сайту, або доставлений покупцеві [4].

Крім того, в пригоді можуть стати наступні коди: 53.2 «Інша поштова та кур'єрська діяльність»; 49.4 «Вантажний автомобільний транспорт, надання послуг перевезення речей» – якщо доставка має окрему вартість і виділяється в договорі, первинних документах; 73.11 «Рекламні агентства» – якщо заплановане розміщення реклами на веб-сайті інтернет-магазину.

Зауважимо, що прийняття рішення щодо формату діяльності підприємства – це лише початок. Насправді, подальше здійснення інтернет-торгівлі потребує певних організаційних дій не лише з боку керівництва та іншого управлінського персоналу, а і з боку бухгалтерської служби, яка відповідає за ефективність здійснення бухгалтерського обліку на підприємстві, та інших співробітників.

Так, в обліковій політиці має бути зазначено особливості торгівлі через веб-сайт, а саме: які рахунки використовуються, система оплати, транспортування, облік витрат та доходів, реєстри обліку тощо. Діяльність інтернет-торгівлі повинна бути прозорою як для покупців, так і для держави [1].

При розробці Робочого плану рахунків доцільно передбачити певні синтетичні та аналітичні рахунки обліку, пов'язані з інтернет-торгівлею, що сприятиме підвищенню аналітичності процесу реалізації через Інтернет та створенню інформаційного підґрунтя для прийняття правильних управлінських рішень.

Здійснення інтернет-торгівлі в певному сенсі передбачає укладення договору в електронній формі: покупець, відповідно до своїх потреб та уподобань, самостійно здійснює вибір в інтернет-магазині, кладе товар у кошик та натискає кнопку «купити». Зрозуміло, що в договорах такого виду відсутній особистий контакт підприємства-продавця з певним покупцем.

Суб'єкти господарювання, які здійснюють інтернет-торгівлю, мають застосовувати належним чином зареєстровані програмні реєстратори розрахункових операцій або реєстратори розрахункових операцій. У разі, якщо суб'єкт господарювання здійснює реалізацію товарів за готівку без застосування РРО/ПРРО, то це вважається порушенням вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг». Державною податковою службою наголошено на тому, що фізичні особи-підприємці – платники єдиного податку (крім 1-ї групи) мають застосовувати реєстратори на загальних підставах.

Крім того, суб'єкти господарювання також мають приймати безготівкову оплату за товар із використанням реквізитів банківської платіжної карти до рахунку, відомості про яку подано до контролюючого органу, тобто рахунок відкрито для ведення господарської діяльності.

Також варто наголосити на необхідності оформлення трудових відносин з працівниками підприємства (заклучення трудових угод). Особливо важливим це питання постає в умовах воєнного стану.

Говорячи про організацію обліку інтернет-торгівлі, розуміємо, що основними об'єктами обліку для даного виду діяльності є запаси. Якщо власник підприємства прагне до ефективного управління запасами, то першим кроком має бути впровадження на підприємстві автоматизованої системи обліку, яка дозволить контролювати наявність та рух товару в режимі реального часу, складати звітність, а також планувати закупівлі, здійснювати оптимізацію логістики. Все це стає

можливим за допомогою застосування відповідних цифрових технологій, які сприятимуть інтеграції всіх процесів управління запасами – від їх придбання та зберігання до безпосередньо – реалізації.

Отже, належна організація обліку, з урахування податкового законодавства, правильне та повне документальне оформлення здійснення господарських операцій, своєчасне подання звітності, контроль за рухом запасів в умовах цифровізації сприятиме підвищенню ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємства.

Інформаційні джерела

1. Кашперська А.І. Деякі аспекти обліку в інтернет-торгівлі. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 22-23 березня 2023 р. Ч. 1. Львів : ЛНУП, 2023. С. 365-367.

2. Мурована Т.О. Вплив воєнного стану на підприємництво в Україні: поточний стан та перспективи його стабілізації. Інвестиції: практика та досвід, № 13-14/2022. С. 34-39. URL : <https://nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/191/191>

3. Пашкуда Т.В., Аффенді А.І. Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. Вип. № 43/2022. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1759/1695>

4. Сервіс визначення кодів видів економічної діяльності. URL : https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/47/KVED10_47_91.html

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ПОТОКІВ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ МЕРЕЖЕВОЇ ТОРГІВЛІ

Кондратов В.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Л.М. Янчева**
Державний біотехнологічний університет

Відмінною особливістю другої половини ХХ, початку ХХІ століття в організації споживчого ринку стає виникнення та розвиток торгових мереж. Рушійним мотивом цього процесу стало прагнення торгових операторів отримати економічний ефект від інтеграції ресурсів та укрупнення форм ведення бізнесу, що передбачає перехід до мережових принципів організації бізнес-структур. Процеси

виникнення бізнес-структур, що мають мережеву організацію, набули широкого поширення у роздрібній торгівлі.

Мережевий ритейл – мережа одноформатних магазинів, об'єднаних великим вибором послуг та продукції із застосуванням спеціальних прийомів та технологій продажу, розташованих як правило територіально вигідно як для споживачів так і співпрацівників [1].

Однією з основних функцій мережевих ритейлів є функція підтримки посередницького зв'язку між виробниками товарів та кінцевими споживачами, виконання якої пов'язане з вирішенням цілого ряду організаційних завдань, що тягнуть за собою виникнення додаткових витрат.

Сучасний рівень розвитку роздрібно торгівлі характеризується багатоланковою системою товаропостачання і тут можливі три основні стратегії руху товару:

1. Почергове постачання центральним складом нижчестоящих ланок, у якому кожне поповнення направляється лише одній ланці незалежно від її ієрархії у системі руху товару (це може бути і магазин, і дрібнооптовий склад).

2. Залежно від замовлень проводиться розподіл поставок між ланками системи (це двокаскадна система, за якої проміжні дрібнооптові склади відсутні).

3. Низхідне постачання при кожному поповненні групи нижчих ланок (це класична схема руху товарів по дистрибутивних каналах).

Великі роздрібні оператори мають власні РЦ та розгалужені логістичні ланцюжки та працюють у багатошаровій системі товароруку, вибираючи одну з двох моделей:

1. Основна частина товарних запасів зберігається на складах розподільчих центрів, та здійснюються часті допостачання дрібних товарних партій до магазинів роздрібно мережі.

2. Істотна частина сукупних товарних запасів перебуває безпосередньо на складах магазинів, а постачання з розподільчих центрів (РЦ) здійснюються рідко і одночасно великою партією.

У першому випадку виникають великі транспортні витрати, у другому - витрати на зберігання та можливе псування товару. Виходячи з віддаленості РЦ та інших факторів, приймається рішення про використання тієї чи іншої стратегії товароруку.

Слід зазначити тенденцію розширення застосування в Україні системи MRP - управління (Material Requirements Planning), що полягає в автоматизованому управлінні замовленнями, поставками, контролю та обліку всього торгового процесу. MRP - система вимагає централізованого управління ресурсами, чіткого підпорядкування

мережевих магазинів єдиному керуючому центру і передбачає консолідоване замовлення та поставки товарів на розподільчий центр роздрібної мережі. Впровадження MRP - систем сприяє зниженню витрат на всіх етапах товароруку, але має недолік, що полягає у порівняно високій ціні її застосування. Тим не менш, розвиток ритейлу на Заході показав затребуваність та ефективність MRP – стандарту.

У сучасних умовах інтеграції та глобалізації, ефективна діяльність можлива лише за наявності комплексної системи управління сучасної організації торгівлі, одним з елементів якої є управлінський облік.

Порівняння маркетингових стратегій для цілей управлінського обліку та управління показує, що в першому випадку нижчий рівень товарних запасів у ланках товароруку, у другому випадку високі вимоги пред'являються до зниження витрат із зберігання та управління товарними запасами в дистрибутивних каналах, оскільки рівень запасів при push - стратегії значний і відповідно великі кошти заморожені в товарних запасах.

Пропонована послідовність вирішення проблеми впровадження управлінського обліку товарних потоків підприємств мережевої торгівлі наведена на рис.1.

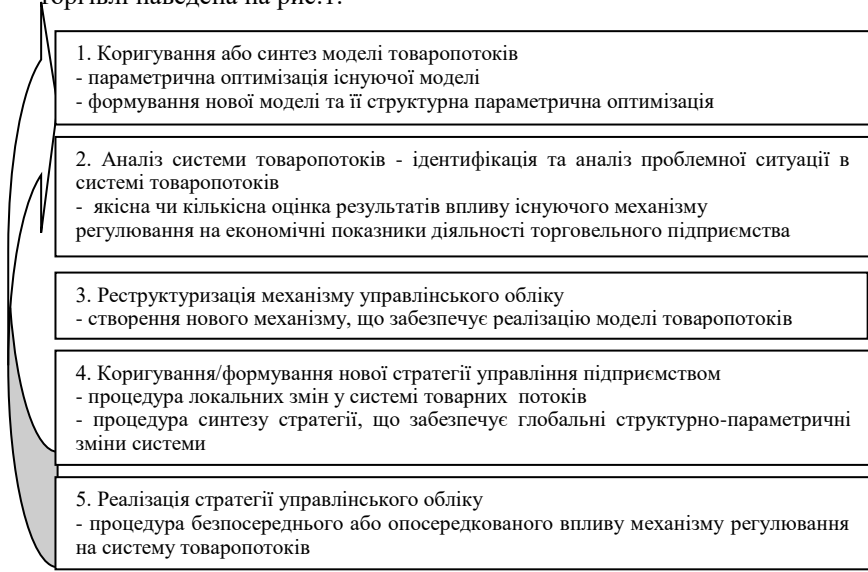

Рис. 1. Послідовність вирішення проблеми впровадження управлінського обліку товарних потоків організацій мережевої торгівлі

Таким чином, процес розробки та функціонування систем управлінського обліку схильний до впливу багатьох факторів. Серед них можна виділити такі: організаційні та технологічні особливості, застосовувані технології обробки даних, потреба в управлінській інформації, економічні можливості створення та функціонування таких систем. Системи управлінського обліку спрямовані на формування різної інформації. При цьому застосовуються різноманітні способи обробки даних та рівень вимірювання інформації.

Інформаційні джерела

1. Наумова Т.А., Кирильєва Л.О., Лемешко Я.І. Трансформація ринку мережевого ритейлу України в умовах глобальних криз та війни. *Економіка і суспільство*. 2023. №56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3077/3000>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИКОНАННЯ РОБІТ ЗА БУДІВЕЛЬНИМИ КОНТРАКТАМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Котлярова В.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд.екон.наук, доц. **О.М. Єремян**
Херсонський національний технічний університет

Одним з дієвих напрямів ефективного управління будівельним підприємством є вивчення проблемних питань сучасного стану обліку витрат на виконання робіт за будівельними контрактами. До проблемних питань обліку витрат будівельних підприємств можна віднести визнання витрат, використання методів ведення обліку, відображення їх у внутрішній та фінансовій звітності тощо.

В Україні дедалі більше приділяють уваги правилам ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами через інтеграцією нашої країни до світового економічного простору. Процес переходу з національних стандартів бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності має також деякі проблеми, серед яких:

– підготовка кваліфікованих бухгалтерів та студентів за профільною спеціалізацією до міжнародних норм вимагає чимало часу та фінансових ресурсів;

– відсутність програмного забезпечення, що може формувати

звітність за міжнародними стандартами;

– зміни в самих МСФЗ, що призводить до постійного вивчення нових правил та принципів бухгалтерського обліку.

Так, наприклад, у 2018 р. відбулася заміна МСБО 11 «Будівельні контракти» на МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» для будівельних підприємств. Цей стандарт визначає порядок обліку додаткових витрат, пов'язаних з укладенням та виконанням договору з клієнтами, якщо ці витрати не належать до сфери застосування іншого стандарту.

Додаткові витрати, понесені у зв'язку з укладанням договору з клієнтами як актив, визнаються, якщо суб'єкт господарювання сподівається відшкодувати ці витрати. Також суб'єкт господарювання може скористатися практичним прийомом, за яким додаткові витрати понесені у зв'язку з укладанням договору визнаються як витрати у момент їх виникнення, якщо період амортизації активу не перевищує одного року. Якщо витрати, понесені при виконанні договору з клієнтом, не належать до сфери дії іншого Стандарту (наприклад, МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби» або МСБО 38 «Нематеріальні активи»), суб'єкт господарювання визнає актив внаслідок витрат, понесених з метою виконання договору, тільки якщо ці витрати відповідають усім таким критеріям (рис. 1).

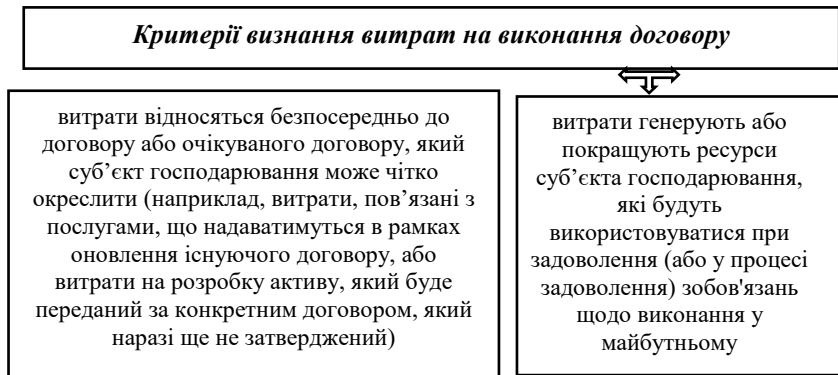

Рис. 1. Визнання витрат згідно МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами»*

**Примітка. Складено автором на основі джерела [1].*

До витрат, пов'язаних безпосередньо з договором (або конкретним очікуваним договором), належать:

- прямі витрати на матеріали (наприклад, сировина та матеріали, що використовуються у наданні обіцяних послуг клієнту);
 - прямі трудові витрати (наприклад, заробітна плата працівників, які надають обіцяні послуги безпосередньо клієнту);
 - розподіл витрат, безпосередньо пов'язаних з договором або з діяльністю за договором (наприклад, витрати на здійснення управління договором та контролю за його виконанням, страхування та амортизацію інструментів і обладнання, що використовуються при виконанні договору);
 - витрати, які, відповідно до договору, оплачує клієнт;
 - інші витрати, понесені тільки тому, що суб'єкти господарювання уклали договір (наприклад, платежі субпідрядникам).
- Витрати, які суб'єкт господарювання визнає у момент їх виникнення наведені на рис. 2.

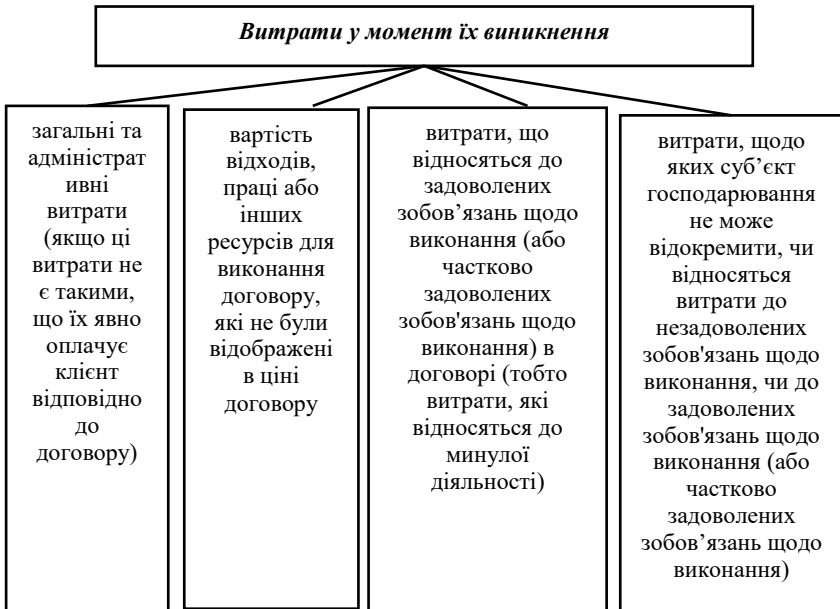

Рис. 2. Витрати, які суб'єкт господарювання визнає у момент їх виникнення згідно МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами»*

**Примітка. Складено автором на основі [1].*

Головною проблемою застосування даного стандарту на

будівельних підприємствах є те, що МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» не враховує особливості визнання доходів і витрат будівництва у зв'язку з довготривалістю виробничого процесу, на відміну від МСБО 11 «Будівельні контракти» та П(с)БО 18 «Будівельні контракти».

В міжнародних стандартах не передбачено стандарт, який був би схожий на П(с)БО 16 «Витрати» - це викликає певні розбіжності щодо переліку витрат, що можуть бути включеними до будівельного контракту. В даному випадку слід спиратися на загальнодоступні публікації Тлумачень щодо застосування на практиці підприємствами МСФЗ. Тільки так можливо наблизити вітчизняну фінансову звітність до реальності міжнародної практики.

Інформаційні джерела

1. IFRS Taxonomy 2021. A view organised by IFRS Standard — in Ukrainian URL:<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/standards/taxonomy/translations/ukrainian/2021/ukrainian-taxonomy-iti-2021-standard.pdf>

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Кравченко О.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник - канд. екон. наук, доц. **І.С. Андрищенко**
Державний біотехнологічний університет

Вагомим джерелом формування фінансових ресурсів держави серед прямих податків сучасної системи оподаткування України є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). ПДФО належить до групи основних загальнодержавних бюджетоутворюючих податків Зведеного бюджету України та є головним джерелом формування місцевих бюджетів, що свідчить про ефективне виконання ним фіскальної функції. Фіскальний потенціал системи оподаткування доходів фізичних осіб залежить, передусім, від механізму справляння податків, зокрема величини податкової бази та податкових ставок, а також ступеня їх раціонального встановлення. У довгостроковій перспективі до зазначених чинників додається ступінь збереження податкоспроможності платників, оскільки в умовах воєнного стану її виснаження негативно впливає на надходження бюджету. Реалізація фіскального потенціалу системи оподаткування доходів фізичних осіб також значною мірою залежить від зовнішніх факторів, зокрема, стану

податкового законодавства, макроекономічної ситуації в країні, системи податкового адміністрування тощо.

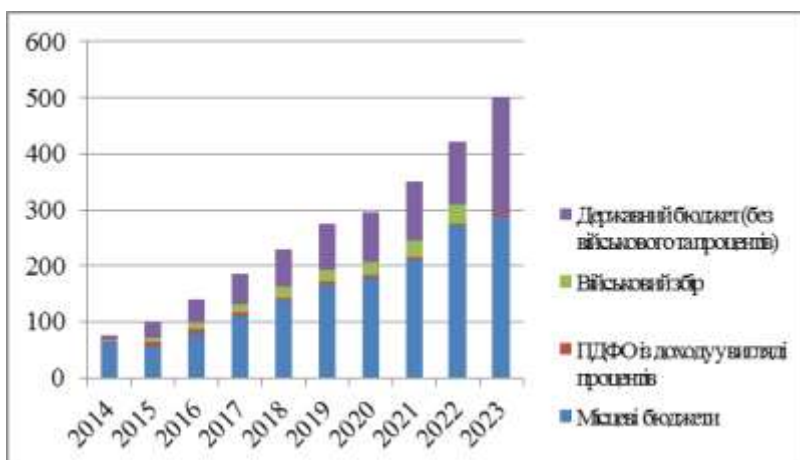

Рис. 1. Надходження податку та збору на доходи фізичних осіб та його частку у ВВП

В контексті фіскального значення податок на доходи фізичних осіб розглянемо на макроекономічному рівні через показники питомої ваги ПДФО у структурі доходів державного бюджету. На рис. 1 можна побачити, що протягом останніх десяти років надходження від податків та зборів на доходи фізичних осіб до Зведеного бюджету України мають постійну тенденцію до зростання.

За підсумками 2014-2023рр. ПДФО зріс на 194 млрд грн або 1616%, при цьому:

- військовий збір збільшився на 1033%;
- податок на доходи фізичних осіб із доходів у вигляді заробітної плати збільшився на 4%;
- податок на доходи фізичних осіб з відсотками за депозитами збільшився на 4,5%.

Тож можна зробити висновок, що система оподаткування доходів фізичних осіб в сучасних умовах не використовується в повному обсязі, як регулятор соціально-економічних процесів, перетворившись на фіскальний інструмент, що забезпечує зростання податкових надходжень до державного та місцевого бюджетів в умовах політико-економічної нестабільності. Введення воєнного стану призвело до змін, перш за все, у податковій системі України, оскільки надзвичайно

важливо, щоб керівництво держави забезпечило стабільне надходження податків до бюджетів з метою стабільного функціонування держави в умовах війни. У контексті сучасного етапу розвитку національної державності, треба наголосити на необхідності активного розгортання стратегічної концепції оподаткування особистих доходів громадян України, особливо в умовах введення воєнного стану та раптового зменшення економічних можливостей населення.

Інформаційні джерела

1. Державна податкова служба. Розділ IV. Податок на доходи фізичних осіб. URL: <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o/>
2. Тучак Т.В., Колокольна А.М., Цілі ефективного оподаткування доходів фізичних осіб як справедливого регулятора соціально-економічного розвитку країни. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2081/2009>
3. Лега О.В., Черненко К.В., Фіскальна та регулююча роль податку на доходи фізичних осіб у воєнний час. 2022. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/97/91>

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Куліш Г.Є., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.О. Велієва**
Державний біотехнологічний університет

Ефективність визначається відношенням результату (ефекту) до витрат, що забезпечили його отримання. Ефективність розкриває характер причинно-наслідкових зв'язків виробництва. Вона показує не сам результат, а те якою ціною він був досягнутий.

Тому ефективність найчастіше характеризується відносними показниками, що розраховуються на основі двох груп характеристик (параметрів) – результату і витрат. Це, втім не виключає використання і абсолютних значень вихідних параметрів. Автор розрізняє соціальну та економічну ефективність. Найважливішим якісним показником суспільного виробництва є його ефективність.

Соціальна ефективність – це коли потреби суспільства, окремої людини задовольняються отриманим результатами господарської діяльності.

Суть економічної ефективності чітко пояснюється основним правилом і метою діяльності будь-якого підприємства – це максимальний прибуток при мінімальних витратах виробництва.

Якщо для нашої країни головним показником ефективності (ефекту) від діяльності є прибуток, то для європейських країн – скільки припадає чистого доходу на 1 працівника, а також показник норми прибутку.

Прибуток від реалізації формується під впливом трьох відомих факторів: кількості продукції, що реалізована, собівартості реалізації та ціни.

Кількість реалізованої продукції це кількісний показник, що знаходиться в прямій залежності від прибутку, тобто зі збільшенням кількості прибуток зростає, зі зменшенням кількості – прибуток теж зменшується.

Ціна, в даному випадку, показник якості, тобто, з підвищенням ціни можна очікувати на більший прибуток від реалізації і навпаки – зменшення ціни призводить до зменшення прибутку від реалізації.

Собівартість – показник, який знаходиться в оберненій залежності від прибутку. Тобто, якщо зростає собівартість – прибуток зменшується, і навпаки – якщо спостерігається зниження собівартості – очікувано, що прибуток збільшиться.

Виробнича собівартість соняшнику у 2021 році знизилась, дослідимо, що відбувалось з собівартістю реалізованої продукції. Для чого проаналізуємо, як вплинули на прибуток від реалізації соняшнику обсяг реалізації (кількість), ціна та собівартість реалізованої продукції

Для початку проаналізуємо усі складові показник таблиці. Кількість реалізованої продукції зменшилась на 3089 ц у 2021 році порівняно з минулим. Перш за все, це зумовлено меншою кількістю виробленої продукції у 2021 році.

Собівартість 1 ц реалізованої продукції збільшилась майже на 167 грн у 2021 році. Середня ціна реалізації 1 ц насіння соняшника у ДП ДГ «Елітне» теж збільшилась на 182,2 грн. Це можна пояснити загальним підвищенням цін на товари, продукцію (інфляційні процеси, підвищення курсу валют).

Прибуток від реалізації соняшнику, який підприємство отримало у 2020 році становив 1595,2 тис. грн. А у 2021 році його розмір склав 1121,1 тис. грн, що менше на 474,1 тис. грн.

Щодо факторів, то відмітимо – за рахунок скорочення обсягу (кількості) реалізованого насіння соняшнику прибуток зменшився на 557,3 тис. грн.

Зростання собівартості 1 ц реалізованого насіння соняшника призвело до зменшення прибутку на 907,4 тис. грн. Звідси, можна запропонувати підприємству переглянути складові собівартості реалізованого насіння соняшнику та зменшити їх, бо зростання призвело до значних втрат у 2021 році.

Підвищення ціни 1 ц реалізованого насіння соняшнику призвело до прибутку на суму майже 1 млн. грн (990,6 тис. грн.).

Соняшник – культура, яка майже завжди прибуткова, більшість сільгоспвиробників, фермерів сходяться до єдиної думки, що його вирощування вигідне, а при правильному дотриманні агротехнічних заходів, підживлення, внесення добрив, застосування високоврожайних гібридів – не зашкодить ґрунту, як вважалось раніше. І, навіть не вимагається дотримуватись 7-річного терміну сівозміни. Головне – правильно застосовувати сучасні засоби захисту рослин та агротехніки.

ДП ДГ «Елітне» можемо порекомендувати скоротити собівартість 1 ц реалізованого насіння соняшника, оскільки перевитрати за цим показником мають збиткові наслідки.

Щодо ціни – варто працювати над якістю насіння соняшнику, щоб підвищувати ціну. Працювати над розширенням ринків збуту, налагодженням товарних зв'язків, поповненням клієнтської бази, виходити на світові ринки. Ціна – це один із головних чинників отримання прибутку від реалізації насіння соняшнику, тому її підвищення – запорука успіху.

Товарність – це показник реалізації продукції, детальніше – співставлення кількості реалізованої продукції до виробленої. Рівень товарності визначається у % та вказує на скільки ефективним є виробництво та реалізація певного виду продукції.

Ефективність діяльності вимірюється двома показниками — прибутком і рентабельністю. Чим більше величина прибутку і вище рівень рентабельності, тим стабільніше його фінансовий стан. Під фінансовим результатом розуміють прибуток (збиток), отриманий від реалізації продукції або різниця між виручкою від реалізації та повною або комерційною собівартістю реалізованої продукції.

Прибуток і рентабельність – це результативні показники господарської діяльності господарства, які характеризують ефективність господарства. Величина отриманого сільськогосподарським підприємством прибутку характеризує ефективність використання виробничих фондів, землі, матеріальних і трудових ресурсів.

Отже, протягом останніх п'яти років у ДП ДГ «Елітне» зменшилися обсяги реалізації насіння соняшника на 275 ц і 3089 ц відповідно у порівнянні з 2017 та 2020 роками.

Інформаційні джерела

1. Кашена Н.Б., Остапенко, Р.М., Велієва В.О. Бізнес-аналітика як інструмент обробки даних. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-14>

2. Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N. Monitoring of natural capital indicators as tool for achieving sustainable development goals Improving living standards in a globalized world: opportunities and challenges. Monograph. Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. Pp. 156-166. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/514>.

3. Kshchena N., Nesterenko I., Chmil H., Kovalevska N., Veliieva V., Lytsenko, O. (). Digitalization of Biocluster Management on Basis of Balanced Scorecard. *Journal of Information Technology Management*, 2023. №15(4), 80-96. DOI <https://doi.org/10.22059/jitm.2023.94711>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Купріянова Н.Л., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Н.О. Бірченко**
Державний біотехнологічний університет

Облік розрахунків за виплатами працівникам є значною складовою організації бухгалтерського обліку на підприємства. Ефективне управління цією сферою діяльності може значно впливати на задоволеність працівників, продуктивність та конкурентоспроможність підприємства.

Організація обліку розрахунків за виплатами працівникам має важливого значення в роботі підприємства, адже заробітна плата є базою для утримання податку на доходи фізичних осіб, військового збору та нарахування єдиного соціального внеску.

Основними завданнями організації обліку розрахунків за виплатами працівникам є:

- дотримання встановлених термінів нарахування та виплати заробітної плати;

- здійснення своєчасного та правильного віднесення суми заробітної плати на собівартість продукції (товарів, робіт, послуг);

- проведення заходів контролю за наявністю та рухом кадрів, використанням робочого часу та виконанням працівниками правил внутрішнього трудового розпорядку;

- групування показників для складання фінансової, управлінської звітності та форм статистичного спостереження.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» регламентує порядок та правила бухгалтерського обліку виплат працівникам та розкриття інформації у фінансовій звітності. П(С)БО 26 містить такі види виплат: поточні види виплат, виплати при звільненні, виплати після закінчення трудової діяльності, виплати інструментами власного капіталу, інші виплати працівникам [1].

Згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку для розрахунків за виплатами працівникам визначено синтетичний рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». На рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» ведеться узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до не облікового складу, - з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за неодержані в установленний строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами. Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має субрахунки: 661 «Розрахунки за заробітною платою» 662 «Розрахунки з депонентами» 663 «Розрахунки за іншими виплатами» [2].

Для ефективнішого процесу накопичення, розподілу та аналізу інформації про розрахунки за виплатами працівникам доцільно удосконалити аналітичний облік субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» шляхом впровадження додаткових аналітичних рахунків, а саме:

6611 «Основна заробітна плата за окладами та тарифами»;

6612 «Виплата премій та інших заохочувальних виплат»;

6613 «Виплати за лікарняними»;

6614 «Розрахунки за виплатою відпусток»;

6615 «Розрахунки у зв'язку з простоями»;

6616 «Інші нарахування за оплатою праці»;

6617 «Виплати при звільненні»;

6618 «Виплати після закінчення трудової діяльності».

Включення цих аналітичних рахунків до субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» покращить аналітичний облік заробітної плати, дозволить більш ефективно використовувати робочий час для подальших розрахунків та зменшить кількість

можливих помилок при нарахуванні та виплаті заробітної плати та інших виплат.

Використання спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації процесу обліку розрахунків може значно спростити та прискорити процес удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам.

Отже, удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам є важливим завданням для підприємств у забезпеченні ефективного управління. Шляхом впровадження сучасних технологій можна забезпечити надійність та точність обліку розрахунків, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Інформаційні джерела

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: затв. наказом М-ва фінансів України від 28.10.2003р. №601. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11.1999р. № 291. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Курінна І.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Визначення обліку виробничих витрат на підприємстві включає процес встановлення та реєстрації всіх витрат, пов'язаних з виробництвом товарів або наданням послуг. Облік виробничих витрат дозволяє з'ясувати, скільки коштує виробництво кожного окремого товару чи послуги, а також контролювати і оптимізувати витрати підприємства. Для визначення обліку виробничих витрат необхідно аналізувати всі фактори, що впливають на витрати, включаючи сировину, матеріали, оплату праці, амортизацію, енергокомунікації, технологічні втрати та інші складові. Коректний облік виробничих витрат допомагає приймати ефективні управлінські рішення та планувати бюджет підприємства.

Облік виробничих витрат на підприємстві є системою, яка відображає та контролює всі витрати, пов'язані з виробництвом товарів

або наданням послуг. Виробничі витрати включають в себе витрати на сировину, матеріали, оплату праці, амортизацію обладнання, електроенергію та інші затрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом. Облік виробничих витрат є необхідним для планування виробництва, контролю за витратами, формування вартості готової продукції та прийняття управлінських рішень. Він відіграє важливу роль у фінансовому управлінні підприємством. Ця система дозволяє збирати, аналізувати та контролювати фінансові дані, пов'язані з виробництвом. Відомості про витрати, отримані в процесі обліку, допомагають управлінцям приймати рішення щодо оптимізації процесів, зниження витрат та підвищення ефективності виробництва. Крім того, облік виробничих витрат впливає на формування фінансової звітності підприємства, що є важливим для його фінансового стану та звітності перед стейкхолдерами.

Облік виробничих витрат має прямий вплив на прибуток підприємства. Ідентифікація, вимірювання та контроль витрат на виробництво дозволяє оптимізувати їх розподіл та ефективно використовувати ресурси. Завдяки цьому підприємство може знизити витрати на виробництво та збільшити прибуток. Крім того, облік виробничих витрат допомагає ідентифікувати невігідні джерела витрат та приймати заходи щодо їх зменшення. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та забезпечує його сталий розвиток.

Система обліку виробничих витрат на підприємстві є важливим компонентом ефективного управління виробництвом. Вона включає в себе комплексну систему методів, правил і процедур, які дозволяють обліковувати всі види витрат, пов'язаних з виробничою діяльністю. Головною метою системи обліку виробничих витрат є точне відображення витрат на виробництво продукції, що дозволяє керівникам здійснювати грамотне управління фінансовими ресурсами підприємства і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Організація обліку виробничих витрат на підприємстві включає в себе встановлення системи обліку, розподіл витрат на елементи та області виробництва, встановлення технологічних карт для контролю витрат, впровадження інформаційних систем для обліку витрат. З метою забезпечення точності і об'єктивності обліку виробничих витрат, необхідно використовувати систему внутрішнього контролю, проводити регулярну перевірку обліку і аналізувати відхилення. Ефективна організація обліку виробничих витрат дозволяє забезпечити ефективне управління виробництвом і підвищити прибутковість підприємства.

Види обліку виробничих витрат на підприємстві включають прямий облік витрат, операційний облік, бюджетний облік і нормативний облік. Прямий облік витрат передбачає визначення витрат на кожну одиницю продукції і ведення обліку по об'єктах виробництва. Операційний облік включає в себе облік всіх операційних витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції. Бюджетний облік дозволяє контролювати використання фінансових ресурсів підприємства і встановлювати бюджетні показники. Нормативний облік базується на встановленнях нормативних витрат і дозволяє забезпечити контроль і аналіз різниці між фактичними і нормативними витратами.

Методи обліку виробничих витрат на підприємстві включають сумовий метод, розподільний метод і прямий метод. Сумовий метод базується на загальній підсумковій оцінці витрат на виробництво продукції і використовується для початкового аналізу. Розподільний метод передбачає розподіл витрат на елементи виробництва з використанням нормативних коефіцієнтів або фізичних одиниць. Прямий метод дозволяє визначити точні витрати на кожну одиницю продукції шляхом безпосереднього виміру. Вибір методу обліку виробничих витрат залежить від особливостей підприємства і сфери його діяльності.

Виконання обліку виробничих витрат на підприємстві має велике значення для його успішної діяльності. Цей процес дозволяє керівникам моніторити та аналізувати витрати, встановити ефективність виробництва, контролювати бюджет та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Облік виробничих витрат допомагає збільшити прибутковість підприємства шляхом усунення непродуктивних витрат та вдосконалення виробничих процесів. Крім того, він надає можливість порівнювати витрати на різні періоди часу, що дозволяє виявляти тенденції та прогнозувати майбутні витрати. У результаті, облік виробничих витрат є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством і виконання його стратегічних цілей.

Інформаційні джерела

1.Кашена Н.Б., Остапенко, Р.М., Веліва В.О. Бізнес-аналітика як інструмент обробки даних. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-14>

2.Кашена Н. Б., Остапенко Р. М., Чміль Г. Л. Стратегічний аналіз в управлінні діяльністю підприємств агробізнесу: організаційно-методичний аспект. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. *Економічні науки*. 2023. Випуск 2 (69). С. 40-46.

ЗАКОНОДАВЧІ НОВАЦІЇ ЩОДО ПДВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Курінна І.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

Починаючи з 24 лютого 2022 року, в Україні діє правовий режим воєнного стану, вперше введений Указом Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» і з тих пір неодноразово продовжений [4].

Задачами обліку податку на додану вартість полягає у встановленні часу виникнення податкових обов'язків та їх суми, створенні податкових накладних та коригувальних розрахунків, а також у складанні звіту «Декларація з ПДВ» на основі податкової документації.

У період воєнного стану влада впроваджує різноманітні законодавчі новації, спрямовані на полегшення управління бізнесом у таких умовах. Ці зміни ставлять перед собою кілька головних цілей: забезпечення максимального спрощення ведення бізнесу в умовах воєнного стану, збереження функціонування підприємств, які мають важливе значення для економіки країни, підтримка суб'єктів господарювання та їхніх працівників, а також забезпечення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань в необхідному озброєнні та техніці. Такі заходи стали невід'ємною складовою політики в умовах кризи, що допомагає зберегти стабільність та функціонування країни в період напруженої ситуації.

З початком повномасштабної війни було закрито Єдиний реєстр податкових накладних (далі ЄРПН) у зв'язку з чим податкові накладні (ПН) не могли зареєструвати - тимчасово відмінилася їх реєстрація. Пунктом 32 підрозділу 2 Розділу XX Податкового кодексу України на період дії правового режиму воєнного стану були визначені особливості формування податкового кредиту. Наприклад, покупець, який придбав (отримав) товари або послуги, може скласти податкову накладну самостійно, якщо постачальник її не надав. На підставі цього складеного документа (якщо він має всі обов'язкові реквізити згідно ст. 9 Закону про бухоблік) він має право скористатися податковим кредитом, не чекаючи реєстрації податкової накладної.

Суми податкового кредиту з ПДВ, сформовані на підставі даних первинних (розрахункових) документів, отриманих від постачальників товарів/послуг, повинні відображатися платниками ПДВ у табл. 2.1

«Відомості про операції з придбання з податком на додану вартість, які підлягають оподаткуванню за основною ставкою та ставками 7% і 14%» додатку 1 до декларації з ПДВ.

По деяких товарах знизили ставку ПДВ Па ставкою ПДВ у розмірі 7% оподатковуються операції з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України бензинів моторних, важких дистилятів та скрапленого газу, нафти або нафтопродуктів сирих, одержаних з бітумінозних порід (мінералів).

Ми узагальнили основні зміни, які відбувалися у нарахуванні і сплаті ПДВ з лютого 2022 р. і які діяли (діють) «протягом дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану»:

- операції з добровільної передачі або відчуження коштів, товарів, у тому числі підакцизних, надання послуг на користь Збройних сил України та підрозділів територіальної оборони, без попереднього або наступного відшкодування їх вартості, не вважаються операціями з реалізації для цілей оподаткування [1];

- врахування у складі витрат у повному обсязі коштів та майна, що передається Збройним Силам України та іншим підрозділам [1];

- сума відшкодування вартості пального, витраченого при наданні послуг з перевезення для забезпечення потреб Збройних сил України та підрозділів територіальної оборони, не включається до складу оподатковуваного доходу фізичних осіб, які надають такі послуги [1];

- податкові зобов'язання з ПДВ не нараховуються та податковий кредит, сформований при їх придбанні, не коригується при знищенні (втраті) товарів, придбаних з ПДВ, при передачі в державну чи комунальну власність, на користь добровольчих формувань територіальних громад, інших осіб для потреб забезпечення оборони України [2];

- встановлено перелік установ, організацій, військових формувань, частин, підрозділів у відношенні до яких передача/надання товарів та послуг не є постачанням товарів та послуг. Не оподатковується не лише реалізація, а і постачання таких товарів або послуг, не виникає умовне податкове зобов'язання з ПДВ [2];

- податковий кредит формується на підставі податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН;

- податковий кредит формується за операціями, не підтвердженими реєстрацією в ЄРПН податковими накладними. [2];

- необхідність складання додатку 1 до «Декларації з ПДВ», а саме таблиці 2.1. «Відомості про операції з придбання з податком на

додану вартість, які підлягають оподаткуванню за основною ставкою та ставками 7% і 14%» [2];

- відображення податкового зобов'язання за незареєстрованими податковими накладними при прийнятті декларації супроводжується зменшенням реєстраційного ліміту постачальника на суму такого ПЗ. Одночасно виникає показник «Сума перевищення» на цю ж суму суму ПДВ – і на неї можна буде зареєструвати ПН за цей місяць, коли це стане технічно можливо [2];

- подання покупцем заяви про помилки або порушення, якщо продавець допустив помилки в податковій накладній або порушив встановлені терміни реєстрації в системі електронного адміністрування податків та зборів, з метою коригування податкових недоліків та забезпечення правильної сплати податку. Подання заяви про помилки не призведе до притягнення покупця до відповідальності за помилки продавця [2];

- покупці товарів або послуг зобов'язані протягом шести місяців після припинення воєнного стану уточнити свої показники податкового кредиту, враховуючи дані, зареєстровані в ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування [2, 3];

- під час дії воєнного стану при здійсненні операцій з постачання пального та інших нафтопродуктів до складу вартості таких товарів включається ПДВ, визначений за ставкою 7% [2].

Таким чином, у контексті продовження військових дій важливою стає ефективна податкова політика, спрямована на забезпечення економічної стійкості та підтримку підприємств в умовах конфлікту. Мета таких заходів – збереження економічного потенціалу, забезпечення оборонного потенціалу та підготовка до подальшого економічного відновлення країни після війни.

Інформаційні джерела

1. Бикова Г. Бізнес допомагає ЗСУ під час війни: які податкові наслідки? *Дебет-Кредит*. URL: <https://news.dtki.ua/taxation/common/75203>.

2. Бикова Г. ПДВ-зміни під час війни: за лютий та наступні місяці. *Дебет-Кредит*. URL: <https://news.dtki.ua/taxation/pdv/75438-pdv-zmini-pid-cas-viini-za-liutii-ta-nastupni-misiaci>. 21.03.2022.

3. Бухоблік ПДВ: 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7705-buhoblk-pdv>.

4. Фоменко В. Зміни в оподаткуванні ПДВ під час воєнного стану. URL: <https://www.integrites.com/uk/publications/changes-regarding-vat-taxation-during-the-martial-law/>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПОСЛУГ МОБІЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ

Курова А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.О. Кирильєва**
Державний біотехнологічний університет

В умовах ринкової трансформації економіки розвитку набувають підприємства, що здійснюють послуги мобільного харчування, діяльність яких пов'язана з виникненням значної суми витрат «на обслуговування процесу власного виробництва продукції, на реалізацію продукції власного виробництва та купівельних товарів, на організацію харчування споживачів» [1]. Витрати даних суб'єктів господарювання є багатоаспектними та потребують постійного контролю, застосовуючи інструменти управлінського обліку та сучасні можливості інформаційних технологій з метою підвищення ефективності здійснення бізнес-процесів.

Логічним завершенням ланцюгу процесів управлінської діяльності підприємств є контроль, що є забезпечує регулювання керуючої й керованої системи підприємства. Вважаємо, що в підприємствах мобільного харчування сьогодні необхідно організувати управлінський контроль, що визначається такими чинниками як: невизначеність середовища; впровадження якого небезпека щодо виникнення кризових ситуацій на ринку послуг; функціонування в конкурентному середовищі; боротьба за опанування ринків збуту. Аналіз літературних джерел свідчить, що поняття «контроль» в системі управління підприємством має різноманітні інтерпретації, зокрема: «операційний контроль», «управлінський контроль», «контролінг». Термін «управлінський контроль» є більш конкретний та безпосередньо наближений до господарської діяльності зазначених підприємств та забезпечує керівництву підприємств підтвердження щодо вірогідності його управлінських рішень, а також щодо здійснених ним коректив.

Для проведення управлінського контролю необхідно використовувати наступне інформаційне забезпечення: нормативні акти; фінансова та нефінансова інформація; юридичні документи; первинні документи; дані синтетичного та аналітичного обліку; фінансова та управлінська звітність.

Для оптимізації часу на проведення управлінського контролю витрат необхідно, щоб на підприємстві було розроблено

організаційний регламент «Положення про організацію контролю за витратами» та призначена відповідальна особа за проведення контрольних процедур.

Для підвищення рівня управлінського контролю за витратами в підприємствах, що здійснюють послуги мобільного харчування, необхідно запроваджувати процес бюджетування. – поточний план діяльності підприємства. Погоджуємося, що «основною метою бюджетування процесів інноваційного розвитку є підвищення ефективності, результативності та вдосконалення інноваційних процесів шляхом координації дій структурних підрозділів, реагування на чинники зовнішнього середовища і, як наслідок, коригування встановлених показників та параметрів» [2].

Заслугує на увагу застосування на підприємствах, що здійснюють послуги мобільного харчування, гнучких бюджетів з використанням методу «знизу вгору», технологією якого є: складання бюджету продажу; складання бюджетів за структурними підрозділами; послідовне узагальнення бюджетів та їх координація на вищому рівні управління; формування зведеного (генерального) бюджету підприємства. З метою оптимізації діяльності підприємства заслуговує на увагу метод управлінського контролю - ZBB (Zero-based budget), що дозволяє аналізувати ефективність роботи відповідальних осіб та визначати якість виконання бюджету. Зазначена методика передбачає, що управлінці щоразу мають обґрунтовувати заплановані витрати так, ніби діяльність здійснюється вперше. Zero-based budget базується на плануванні витрат діяльності підприємства з високою точністю, оскільки виключає всілякі припущення, які є характерними для класичного бюджетування.

Отже, організація управлінського контролю витрат з використанням технології бюджетування забезпечить координацію господарських операцій, прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат, зокрема транспортно-заготівельних, а також на мотивацію персоналу для досягнення цільових фінансових показників діяльності підприємств.

Інформаційні джерела

1. Янчева Л.М., А.В. Янчев, Л.О. Кирильєва , Д.Д. Шеховцова. Облік та аудит витрат підприємств ресторанного господарства: управлінський аспект : монографія. Х. : Видавець Іванченко І. 2017. 262 с.
2. Кирильєва Л. О., Шеховцова Д. Д., Наумова Т. А. Бюджетування в системі обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 5(28). С. 162-167.

АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Кушева Д.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук. доц. **О.О. Горюшанська**
Державний біотехнологічний університет

Грошові кошти були і залишаються тим активом, який забезпечує поточну платоспроможність суб'єктів господарювання, а відповідно, і можливості їх розвитку. Політика управління грошовими коштами має бути спрямована на оптимізацію розміру їх залишку, оскільки як надлишковий, так і дефіцитний характер чистого грошового потоку негативно позначається на діяльності підприємства. Дефіцитний грошовий потік призводить до зниження платоспроможності підприємства, несвоєчасного погашення ним кредиторської заборгованості, а відтак – до сплати штрафних санкцій за недотримання термінів оплати тощо. Надлишкове зростання залишку грошових коштів загрожує їх знеціненню через вплив інфляційних процесів та свідчить про недостатній рівень гнучкості фінансового менеджменту підприємства.

Основним джерелом інформації про залишки грошових коштів та причини їх зміни є Звіт про рух грошових коштів підприємства. Цей звіт відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Чистий грошовий потік обчислюється як різниця між додатним і від'ємним грошовими потоками. Сукупний чистий грошовий потік має бути додатним, але його структура може суттєво відрізнитися в залежності від стадії життєвого циклу підприємства. Позитивний результат руху грошових коштів від операційної діяльності вказує на фінансове «здоров'я» підприємства. Від'ємний чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності (придбання необоротних активів) підтверджує розвиток підприємства та його можливості отримати вигоди в майбутньому. Додатний грошовий потік від фінансової діяльності може свідчити про довіру основних кредиторів до підприємства.

В цілому по підприємству чистий грошовий потік можна визначити двома методами: прямим і непрямим. Прямий метод передбачає порівняння обсягу надходжень грошових коштів з обсягом їх витрачання. Даний метод дозволяє отримати повну інформацію про обсяг та склад грошових потоків підприємства, виявити напрями, які

характеризуються найбільшими обсягами надходжень і витрачань грошових коштів у розрізі видів діяльності.

Аналіз руху грошових коштів має на меті визначити причини, які вплинули на зміну надходжень та вибуття грошових коштів, а також оцінити ефективність їх використання. При цьому дослідження доцільно проводити за двома напрямками: аналіз абсолютних значень додатного та від'ємного грошових потоків та аналіз відносних показників грошових потоків.

Для оцінки змін обсягу чистого грошового потоку, надходжень та витрачань коштів за ряд періодів використовується горизонтальний аналіз. За допомогою вертикального аналізу вивчається структура додатного, від'ємного та чистого грошового потоку в цілому по підприємству, у тому числі за видами його діяльності.

Аналіз ефективності використання грошових коштів проводиться за допомогою відносних показників (коефіцієнтів), які показують достатність грошових коштів для здійснення поточної (операційної), інвестиційної та фінансової (кредити та позики) діяльності. Вибір коефіцієнтів підприємство здійснює залежно від мети та глибини проведених розрахунків.

Безліч відносних показників грошових потоків можна об'єднати у кілька груп: 1) показники синхронності; 2) показники рівномірності; 3) показники результативності використання; 4) показники генерування грошового потоку; 5) показники ліквідності грошового потоку. Систематизація цих показників дає можливість повною мірою проаналізувати грошові потоки підприємства.

Комплексно оцінити ефективність грошового потоку підприємства дозволить п'ятифакторна мультиплікативна модель, складовими якої є:

- 1) коефіцієнт чистого поповнення грошових коштів підприємства;
- 2) коефіцієнт осідання надходження грошових коштів;
- 3) коефіцієнт інкасації дебіторської заборгованості;
- 4) коефіцієнт ліквідності перспективного грошового потоку;
- 5) показник покриття кредиторської заборгованості поточними грошовими виплатами.

Отже, складений прямим методом Звіт про рух грошових коштів має широкі аналітичні можливості та може бути використаний різними його користувачами для прийняття управлінських рішень. Проте головним недоліком даної форми звіту є те, що він не розкриває взаємозв'язку отриманого фінансового результату зі змінами грошових коштів на рахунку підприємства.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Левенець В.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р. екон. наук, проф. **О.О. Нестеренко**
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Облік праці та її оплати є однією з найбільш складних, відповідальних та важливих ділянок облікового процесу для будь-якого суб'єкта господарювання. Це пов'язано з тим, що необхідно оперативнo, точно і повно збирати та аналізувати дані про працівників, їхню роботу, час, витрачений на виконання завдань, а також вести облік розрахунків з заробітної плати відповідно до законодавства та внутрішніх політик підприємства. Війна на території нашої держави суттєво вплинула на всі аспекти життя в Україні, включаючи трудові відносини. Ці зміни відбуваються на різних рівнях, які можна згрупувати за декількома аспектами. По-перше, це зміни в зайнятості. У зоні конфлікту зменшується можливість знаходження роботи через пошкодження, релокацію чи взагалі знищення підприємств, а також втрату ринків збуту. В той же час, зростає попит на працю в сферах, пов'язаних з військовими діями та відновленням критичної інфраструктури.

По-друге, це зміни в умовах праці, які можуть стати небезпечними через загрозу військових дій. В таких умовах працівники можуть потребувати додаткового навчання щодо власної безпеки та захисту від негативних впливів війни. І якщо місце роботи знаходиться в зоні бойових дій, то працівник має право звільнитись без обов'язкового попередження за 2 тижні до дати звільнення [1]. Станом на 1 січня 2024 р. загальна чисельність безробітних, зареєстрованих у Державній службі зайнятості, становила 96,1 тис. осіб (серед них понад 40 % мають вищу освіту) за наявності 40,2 тис. одиниць вакансій. Протягом 2023 р. мали статус безробітних 483,2 тис. осіб проти 867,6 тис. осіб – у 2022 р., з них у 2023 р. працевлаштовано 160,1 тис. осіб та пройшли професійне навчання 32,9 тис. осіб, у 2022 р. відповідно – 248,8 тис. осіб та 46,6 тис. осіб [2].

По-третє, це зміни в оплаті праці. Як правило військові конфлікти призводять до зменшення або, навпаки, до збільшення заробітної плати в залежності від галузей економіки та ситуації на ринку праці. Так, протягом 2023 р. зросла заробітна плата у будівельників, особливо у звільнених та прифронтових регіонах, адже

збільшилась потреба у виконанні робіт з відбудови постраждалих міст, зведенні будинків, відновленні інфраструктури у звільнених громадах [3]. Також може збільшитися попит на спеціалістів у галузях, пов'язаних з військовими потребами.

Згідно зі статистичними даними, 41% громадян України не повернулися на свої робочі місця. Серед тих, хто продовжує працювати – 24% працюють частково або віддалено, а 3% – почали працювати на новій роботі. Спостерігається поступове відновлення зайнятості на протязі 2023 початку 2024 рр. Проте, можна відзначити, що безробітним став майже кожен другий українець [4].

Враховуючи ситуацію, яка пов'язана з військовою агресією Росії проти України, у суб'єктів господарювання виникають проблемні питання щодо бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці та розрахунків із найманими працівниками. Военний конфлікт може призвести до збільшення витрат на забезпечення безпеки працівників, організацію евакуації або захисту виробництва. Ці витрати повинні бути правильно відображені в бухгалтерському обліку, що потребує розробки відповідних методичних підходів. Крім того, підвищений ризик для працівників і підприємства в цілому вимагає уваги до питань оцінки ризиків та створення відповідних фінансових резервів.

Ще одним проблемним питанням є швидкі законодавчі зміни, пов'язані з оплатою праці, соціальним захистом працівників та іншими аспектами трудових відносин на які має вчасно реагувати облікова система. Умови війни можуть також змусити підприємства реорганізувати свої бізнес-процеси, включаючи організацію роботи, розподіл обов'язків між працівниками та інші аспекти, що також впливають на бухгалтерський облік заробітної плати та вимагають підвищеної уваги до фінансового моніторингу, контролю за рухом грошей та вчасного виявлення будь-яких фінансових аномалій чи ризиків.

Інформаційні джерела

1. Трудові відносини. URL: <https://hotline.uba.ua/faq/person/3>
2. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/view>
3. Фахівців яких професій найбільше шукають на ринку праці. Olx. URL: <https://blog.olx.ua/34557/fahivciv-jakih-profesij-najbilshe-shukajut-na...>
4. Дев'яте загальнонаціональне опитування: соціально-економічні проблеми під час війни (26 квітня 2022) URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/devyatyy_obschenacionalnyy_opros_socialn_oekonomicheskie_problemy_vo_vremya_voyny_26_aprelya_2022.html.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Леонов В.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.О. Велисва**
Державний біотехнологічний університет

Головна мета управління оборотними коштами - встановлення складу оборотного капіталу, обсягу та джерел його фінансування, достатнього для довгострокового та ефективного функціонування підприємства. До обов'язків фінансового менеджера входить здійснення процесу формування оборотного капіталу в розмірі, що оптимізує управління поточною діяльністю. Невід'ємною частиною фінансово-господарської характеристики організації є його ліквідність.

Можлива втрата ліквідності організації, постійні зупинки у роботі та низький прибуток, якщо відсутня підтримка виробничої діяльності, за низького рівня оборотного капіталу. Прибуток вважається максимальним, при досягненні оптимального рівня оборотного капіталу.

Тому стратегія управління капіталом націлена на забезпечення взаємних поступок між ризиком втрати ліквідності та ефективністю поточної діяльності підприємства. Ця умова є вирішенням двох основних завдань: забезпечення прийнятної обсягу, структури та рентабельності активів; забезпечення платоспроможності. Ця умова не враховується у тому випадку, якщо в організації відсутні кошти на оплату за рахунками, а також не виконуються зобов'язання, то, зрештою, організація визнається банкрутом. Крім того, без достатнього рівня оборотного капіталу можливий контакт з ризиком неплатоспроможності.

Обсяг оборотних активів має забезпечувати платоспроможність підприємства. Виділяють зовнішні та внутрішні важелі, що впливають на стан, величину та структуру оборотних активів.

Зовнішні чинники включають: загальну економічну ситуацію в країні, темп інфляції, рівень ставок банківського кредитування, особливості податкового законодавства.

На сьогоднішній день найбільше значення для організації мають зовнішні фактори, такі, як взаємодії підприємства з постачальниками та замовниками. Від рівня злагодженості контактів із контрагентами залежать величини обсягу сировини, готової продукції, дебіторської заборгованості.

Внутрішні чинники включають: масштаб діяльності компанії,

розташування постачальників і підрядників, інтенсивність росту виробництва та реалізації продукції, конкурентоспроможність підприємства на ринку, облікова політика підприємства, результативність роботи менеджерів компанії.

Власні активи охоплюють тій сегмент, який побудований з допомогою внутрішнього капіталу.

Чисті оборотні активи визнають ту частину їхнього обсягу, яка сформована за рахунок власного та позикового капіталу.

Керування оборотними активами організації пов'язані з виявленими особливостями його оборотного циклу. Операційний цикл - період повного обороту, у процесі якого відбувається перетворення окремих видів активів.

имчасовий проміжок від придбання виробничих запасів до надходження коштів від реалізації, виробленої продукції. Період обертання активів організації у процесі їх кругообігу проходить чотири стадії, у яких змінює свої форми.

Перший ступінь – грошові активи, що використовуються для набуття сировини та матеріалів, тобто вхідних запасів.

Другий ступінь – в результаті виробничого циклу вхідні запаси перетворюються на готову продукцію.

Третій ступінь – запаси готової продукції відпускаються покупцям і до здійснення операції з їхньої оплати перетворюються на поточну дебіторську заборгованість.

Четвертий ступінь – інкасована поточна дебіторська заборгованість знову повертається на фінансові активи.

Значною рисою цього циклу, є його тривалість, оскільки він суттєво впливає на обсяг, структуру і ефективність використання оборотних активів. Тривалість операційного циклу - це період від моменту витрачання підприємством коштів на придбання вхідних цінностей до надходження грошей від дебіторів за реалізовану ним продукцію [3].

У тому числі, у процесі управління оборотними активами у рамках операційного циклу окреслюють дві невід'ємні складові: виробничий цикл підприємства та фінансовий цикл.

Виробничий цикл підприємства - період обертання елементів оберненого капіталу, що застосовуються для виробничого процесу, з моменту надходження сировини до моменту відвантаження готової продукції покупцям.

Фінансовий цикл – період між початком оплати постачальникам сировини та матеріалів і початком надходження коштів від покупця.

Основні кроки управління оборотними активами організації:

- аналіз оборотних активів підприємства у колишньому періоді.
Головна мета аналізу полягає у виявленні рівня забезпеченості активами та резервів підвищення ефекта від їх використання.

- вибір стратегії формування оборотних активів підприємства.
Політика має відображати загальну філософію фінансового управління. Virізнюють такі підходи до стратегії формування оборотних активів організації: консервативний, помірний, агресивний. Консервативний підхід- не лише надає гарантію комерційних та фінансових ризиків, а й негативно діє на ефективність використання оборотних активів, їх оборотність та рівень рентабельності. Помірний аспект забезпечує середньо допустиме співвідношення між рівнем ризику і рівнем ефективності використання оборотних активів. Агресивний підхід дозволяє мінімізувати всі види страхових резервів за окремими видами цих активів.

На закінчення слід зазначити те що, що з створенні комплексної політики управління джерелами фінансування оборотних активів, однією з основних обов'язків фінансового менеджера є вміння знаходити оптимальне для моменту часу співвідношення рівня ризику втрати ліквідності та рівня рентабельності.

Інформаційні джерела

1. Кашена Н. Б., Цуканова О. В., Горошанська О. О., Гаркуша Н. М. Удосконалення методики факторного аналізу рентабельності операційних витрат на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. 2009. Вип. 1 (1). С. 35–43.

2. Кашена Н.Б., Остапенко, Р.М., Велієва В.О. Бізнес-аналітика як інструмент обробки даних. Економіка та суспільство. 2024. № 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-14>

АУДИТ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Лялюк А.В., Семенова О.А. здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.А. Луценко**
Державний біотехнологічний університет

Сьогодні цифровізація охопила всі сторони національної економіки і суспільного життя людства, і аудит не є виключенням. Розвиток сучасних технологій та методик в аудиті дозволяє проводити його на якісно новому рівні, чим забезпечити надійність та повну

досконалість в роботі аудиторів. Основною перевагою використання цифрових інструментів в роботі аудитора є можливість покращення ефективності та якості надання аудиторських послуг, швидке реагування на зміни у нормативному законодавстві та регуляторних вимогах, можливість проведення детального та точного аналізу фінансової звітності, що значно зменшує ризики помилок та проблем зі звітністю.

Аудит в Україні в умовах цифровізації регулюють Міжнародні стандарти аудиту, які діють в Україні як національні з 18.04.2003 р., але постійно оновлюються і доповнюються [1].

Так, Міжнародний стандарт контролю якості 1 «Контроль якості для фірм, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості, і супутні послуги» вимагають від аудиторських організацій розробки та впровадження політик і процедур, які враховують сучасні технології, що використовуються в аудиторському процесі.

Міжнародний стандарт аудиту 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» дозволяє аудиторам розуміти ризики, пов'язані з комп'ютеризованими системами, та вживати відповідних заходів щодо їх управління.

Міжнародний стандарт аудиту 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» надає можливість аудитору зрозуміти, як суб'єкт господарювання відповів на ризики, що походять з ІТ.

Міжнародний стандарт аудиту 3000 «Завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації» передбачає надання впевненості щодо нефінансової інформації, яку також можна зберегти й обробити за допомогою комп'ютеризованих систем.

Слід зауважити, що цифрові технології завжди активно використовувалися в аудиторській діяльності для збору, аналізу та інтерпретації великих обсягів даних, але всі технологічні розробки були спрощеними пропозиціями порівняно з безліччю технологій, які зараз швидко змінюють світ. Сьогодні аудиторська діяльність знаходиться на порозі нової ери завдяки таким технологіям, як штучний інтелект (ШІ), машинне навчання, блокчейн та великі дані. ШІ та машинне навчання дозволяють автоматизувати складні процеси аналізу даних, виявляти аномалії та патерни, які могли б залишитися непоміченими при традиційному підході. Ці технології не тільки підвищують точність та швидкість аудиту, але й зменшують людський фактор у рутинних завданнях, що знижує ймовірність помилок та

шахрайства. Загалом, цифрові технології кардинально змінюють підхід до аудиту, роблячи його більш інтерактивним, точним та ефективним. У майбутньому аудиторська професія буде ще більше залежати від технологічних інновацій, що вимагає від аудиторів постійного навчання та адаптації до нових умов.

В табл.1. узагальнено перелік найбільш поширених цифрових технологій та охарактеризовано їх вплив на процес аудиту.

Таблиця 1 – Застосування цифрових технологій в аудиті

Цифровий інструмент	Характеристика
Автоматизація	Автоматизація багатоповторних завдань, що дозволяє аудиторам зосередитися на аналізі складніших аспектів фінансової звітності
Аналітика даних	Аналіз значного обсягу даних за допомогою спеціалізованих програм для виявлення аномалій, помилок та шаблонів, що допомагає аудиторам здійснювати більш ефективні аудиторські перевірки
Хмарні технології	Мають можливість: отримати доступ до необхідної інформації віддалено, зберігання значного обсягу даних у безпечному та доступному форматі; що підвищує зручність та ефективність процесів аудиту
Кібербезпека	Розуміння ризиків, які пов'язані з цифровими технологіями, кібератаками, витоком даних та ін. кібербезпекові загрози
Блокчейн	Забезпечення підвищеного рівня довіри до фінансової звітності, оскільки вона дозволяє створювати надійні записи, які не піддаються зміні
Штучний інтелект	Можливість автоматизації процесів аналізу даних та уникнення помилок, що сприяє більш ефективному аудиту та зниженню його вартості

Отже, впровадження цифрових інструментів у процес аудиту значно підвищує його ефективність, забезпечує більш точні, швидкі та надійні результати, дозволяє зменшити його вартість [1].

Такий розвиток аудиту призводить до більшого взаємозв'язку та прозорості та, як наслідок, більшої довіри з боку зацікавлених сторін. Отже, аудитори мають адаптуватися до цифрових технологій, розвивати свої навички та використовувати нові інструменти для досягнення найкращих результатів.

Інформаційні джерела

1. Кашена Н. Б., Наумова Т. А., Кашперська А. І. Аудит: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Видання доповнене та перероблене; за ред. Т. А. Наумова, А. І. Кашперська. Харків: ДБТУ, 2023. 259 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/42690>

ІНТЕГРОВАНІЙ ОБЛІК ТА ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ляпун О.М., здоб. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**
Державний біотехнологічний університет

Інтегрований облік та інтегрована звітність є життєво важливими інструментами для суб'єктів господарської діяльності, що прагнуть удосконалити бізнес-процеси, забезпечити прозорість та надійність звітності, підвищити ефективність стратегій та якість управління бізнесом. Ці підходи дозволяють об'єднати різні аспекти обліку та звітності в єдину систему, що сприяє збільшенню ефективності управління, зниженню ризиків та забезпеченню довіри стейкхолдерів. У контексті європейської інтеграції, де прозорість і підзвітність мають першорядне значення, впровадження практики інтегрованого обліку та інтегрованої звітності набуває все більшого значення.

Інтегрований облік спрямований на стандартизацію та гармонізацію облікових процедур і звітності відповідно до вимог Європейського Союзу. Він дозволяє підприємствам забезпечити відповідність міжнародним стандартам обліку та фінансової звітності, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на європейському ринку. Крім того, цей підхід сприяє зручності порівняння фінансових результатів різних підприємств із різних країн, що сприяє залученню інвестицій та розвитку міжнародних бізнес-відносин. Також, інтегрований облік допомагає підприємствам управляти ризиками, пов'язаними зі змінами в законодавстві та регулюванням ЄС, та вчасно адаптуватися до нових вимог. В комплексі це дозволяє підприємствам бути більш прозорими та надійними партнерами для міжнародних бізнес-співробітників та інвесторів.

Інтегрована звітність – це багатофункціональний інструмент фінансової звітності. Вона виникла у відповідь на обмеження традиційної практики звітності і дає цілісне уявлення про діяльність підприємства, включаючи його стратегію, управління і те, як воно створює цінність. Виходячи за рамки лише фінансової звітності інтегрована звітність орієнтована на задоволення потреб більш взаємопов'язаного та прозорого ділового світу.

Наразі вітчизняні бізнес-суб'єкти стикаються з проблемою узгодження своїх практик обліку і звітності з європейськими стандартами, що розвиваються, і водночас з дотриманням вимог різних нормативних актів. В основі інтегрованої звітності лежать принципи,

які підкреслюють узгодженість, взаємозв'язок і порівнянність. Регламентация архітектури інтегрованої звітності і вказівки щодо того, як структурувати і подавати інформацію, що охоплює фінансові, екологічні, соціальні й управлінські аспекти діяльності та презентує повну історію створення цінності компанії, сприяють гармонізації стандартів і розвитку культури прозорості.

Гармонізація стандартів звітності дозволяє суб'єктам господарських відносин подати фінансову та нефінансову інформацію у послідовний та порівнянний спосіб, полегшуючи тим самим процес звітування, а також продемонструвати власні зусилля у сфері сталого розвитку і зміцнити довіру зацікавлених сторін. Завдяки такій гармонізації вітчизняні суб'єкти бізнесу мають можливість демонструвати результати діяльності так, щоб говорити однією мовою з інвесторами та зацікавленими сторонами з різних європейських країн.

Поєднуючи фінансову та нефінансову інформацію в одному звіті, компанії змушені ретельно проаналізувати всі аспекти своєї діяльності та прозоро повідомити про це громадськості. Це не лише зміцнює довіру зі стейкхолдерами, але й робить компанії відповідальними за їхній вплив на суспільство та навколишнє середовище.

У контексті європейської інтеграції інтегрований облік та звітність відіграють вирішальну роль задля забезпечення прозорості діяльності компаній на міжнародному рівні, сприяння створенню більш згуртованого та відповідального бізнес-середовища. Майбутні тенденції їх розвитку вбачаються у розбудові нових технологій та інструментів білкового відображення даних, а також адаптації практик звітування до нових регуляторних вимог та очікувань зацікавлених сторін.

На завершення зазначимо, що європейська інтеграція сприяє створенню гармонізованого регуляторного середовища та підвищенню прозорості й підзвітності, що робить інтегрований облік та інтегровану звітність важливим інструментом для організацій, які працюють в ЄС, для дотримання стандартів звітності та ефективної комунікації зі стейкхолдерами.

Інформаційні джерела

1. Kashchena N., Nesterenko I. Bioeconomy development perspective in Ukraine on the basis of clustering: EU experience implementation. The EU Cohesion policy and healthy national development: Management and promotion in Ukraine: monograph / Edited by N. Letunovska, L. Saher, A. Rosokhata. 2023. P. 155-167. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/40755/1/Nesterenko_Bioeconomy%20development%20perspective%20in%20Ukraine%20of%20the%20basis%20of%20clustering_155-167.pdf

ОБЛІК І АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Мирошніченко Т.М., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кашена**
Державний біотехнологічний університет

Оборотні активи підприємства є основою життєдіяльності будь-якого виду бізнесу. Від забезпеченості підприємства оборотними активами, їхньої збалансованості і ступеня корисного використання, залежить стабільність виконання зобов'язань перед діловими партнерами, державою, власниками, найманими робітниками. У цьому зв'язку особливу актуальність набувають питання ефективного управління оборотними активами підприємств торгівлі.

Значна роль в ефективному управлінні оборотними активами підприємства приділяється бухгалтерському обліку й економічному аналізу. З їхньою допомогою виробляються стратегія і тактика підприємства в частині управління оборотними активами, облаштовуються плани й приймаються управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви росту надходження коштів на підставі підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати поточної діяльності підприємства, його підрозділів.

Для забезпечення точного та своєчасного відображення операцій, пов'язаних з оборотними активами вирішальне значення має облік оборотних активів. Це дозволяє підвищити прозорість фінансових показників підприємства, підтримувати управлінські рішення щодо оптимізації оборотного капіталу, а також забезпечувати відповідність нормативним вимогам і стандартам бухгалтерського обліку.

Підприємства використовують різні методи обліку оборотних активів, зокрема: метод FIFO (First In, First Out) для обліку запасів, що передбачає списання найраніше придбаних товарів у виробництво або на реалізацію; метод LIFO (Last In, First Out) та метод середньозваженої вартості; облік дебіторської заборгованості за номінальною вартістю або за дисконтованою вартістю, залежно від умов кредитування та строків погашення заборгованості.

Аналіз оборотних активів включає:

- аналіз структури та динаміки оборотних активів, що дозволяє виявити тенденції та зміни в складі активів;
- оцінку ефективності використання оборотних активів за допомогою коефіцієнтів обіговості, що показують, як швидко

підприємство перетворює свої активи на грошові кошти;

– визначення тривалості операційного циклу, що включає час від придбання запасів до отримання грошових коштів від реалізації продукції [1-3].

Сучасні інформаційні системи та технології відіграють важливу роль в обліку та аналізі оборотних активів. Автоматизація процесів обліку та аналізу дозволяє підвищити точність і оперативність обробки даних, що сприяє прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень.

На управління оборотними активами впливають макроекономічні умови, такі як інфляція, зміни валютних курсів та регуляторні вимоги. Підприємства повинні враховувати ці фактори при розробці своєї стратегії управління оборотними активами.

Основними проблемами в обліку оборотних активів на підприємствах є:

– недосконалість методів обліку та аналізу, що може призводити до неточностей у фінансовій звітності;

– високий рівень дебіторської заборгованості, що збільшує ризики неплатежів.

Для вдосконалення обліку і аналізу оборотних активів необхідно розробляти та впроваджувати нові підходи, використовуючи аналітичні методи та моделі для прогнозування потреби в оборотних активах, а також застосовувати сучасні інформаційні технології для автоматизації облікових процесів.

На завершення зазначимо, що оборотні активи відіграють ключову роль у фінансовій стійкості та ефективності підприємства, забезпечуючи його операційну діяльність і ліквідність. Управління оборотними активами є критично важливим аспектом фінансової діяльності підприємства. Правильний облік і ретельний аналіз оборотних активів дозволяють підприємству забезпечувати свою фінансову стійкість, оптимізувати використання ресурсів та підвищувати ефективність операційної діяльності. Використання сучасних технологій та методів управління оборотними активами сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, що забезпечують довгостроковий розвиток і стабільність підприємства.

Інформаційні джерела

1. Кащена Н. Б., Чміль Г. Л., Костинська М. В. Організаційно-інформаційна модель аналізу оборотних активів в контексті забезпечення стійкого розвитку підприємства. Information aspects of socio-economic systems' development: monograph. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2016. P. 366-374. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/23863>

2. Кащена Н.Б., Горошанська О.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення

управління оборотними активами підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2015. Вип. 2(22). С. 27-39. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/1032>

З. Кашена Н. Б., Цуканова О. В., Горошанська О. О., Гаркуша Н. М. Удосконалення методики факторного аналізу рентабельності операційних витрат на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*: зб. наук. пр. 2009. Вип. 1 (1). С. 35–43.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННИХ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Назарова І.Я., канд. екон. наук, доц.
Західноукраїнський національний університет

Інвентаризація завжди виступала головним інструментом підтвердження даних обліку. Саме вона є елементом методу бухгалтерського обліку, важливим інструментом для перевірки наявності та документального підтвердження активів і зобов'язань підприємства, необхідним засобом для забезпечення достовірності даних обліку та фінансової звітності. Адже інвентаризація дозволяє отримувати актуальну інформацію про наявність, стан й оцінку активів та зобов'язань і координувати управлінські рішення, виходячи з отриманих даних.

Порядок проведення інвентаризації та її організація регулюється Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. №879 [1]. Дане положення зорієнтоване в основному на проведення та оформлення результатів інвентаризації вручну, хоча в ньому задекларована й можливість використання частково чи повністю автоматизованого способів проведення інвентаризації. Також наголошується на те, що при неправильній організації інвентаризації перевірка в натурі матеріальних активів здійснюється лише із застосуванням ручного способу.

Виконання великого обсягу робіт із зняттям фактичних залишків з об'єктів майна є трудомісткою та довготривалою роботою, тому що необхідно перевірити десятки чи й сотні тисяч одиниць матеріальних цінностей, їх якість і ціну, провести таксування і обрахувати підсумки в інвентаризаційних описах. В окремих випадках намагання скоротити строки інвентаризації через пришвидшену обробку і оформлення результатів призводить до неякісного та

невчасного її проведення, і, відповідно, до невиявлення фактів відхилень фактичної наявності від облікових даних, а то й розкрадання чи зловживань. Усе це завдає певних витрат, втрати часу і, в якійсь мірі, спотворення результатів інвентаризації. У зв'язку з цим постає необхідність використання в процесі інвентаризації сучасних інформаційних систем і технологій.

Порядок проведення інвентаризації за допомогою ручного обрахунку та із застосуванням інформаційних технологій можуть суттєво різнитися. Зокрема, при проведенні ручної інвентаризації здійснюється:

- підготовка складу з організацією доступу до товарно-матеріальних цінностей;
- документальне оформлення всіх дій із ручним формуванням всіх описів та звіряльних актів, зокрема внесенням в порівняльні документи облікових даних для подальшого аналізу;
- припинення всіх операцій на складі на час проведення інвентаризації;
- збір даних шляхом перегляду, перерахування та переважування цінностей;
- ручне порівняння зібраних даних з даними в обліковій системі;
- оформлення результатів проведеної інвентаризації з коригуванням облікових залишків [2].

Всі вищенаведені етапи потребують суттєвих витрат часу та ресурсів.

В свою чергу, порядок виконання інвентаризації з використанням інформаційних систем та технологій буде відрізнятися залежно від того чи на підприємстві проведена часткова, а чи повна автоматизація обліку та складського господарства.

Так, при частковій автоматизації порядок проведення інвентаризації дещо схожий на ручний, проте деякі етапи можуть бути значно пришвидшені за рахунок комп'ютеризованої обробки. Наприклад, формування описів та звіряльних актів може здійснюватись автоматично з використанням облікового програмного забезпечення. Збір даних здійснюватиметься в такому ж форматі, як й при ручній інвентаризації. Далі відбувається внесення фактичних даних в базу та їх автоматичне порівняння з даними обліку. Кінцевим етапом є внесення коригувальних записів на підставі автоматично створених документів.

Повна ж автоматизація інвентаризації можлива при правильній організації і постійному контролі складського господарства.

Відповідно порядок її проведення включає такі процеси:

- за допомогою бухгалтерського програмного забезпечення автоматично створюється та заповнюється за обліковими даними документ щодо інвентаризації [3];

- створений документ вивантажується у термінал збору даних;

- за допомогою терміналу збору даних збирається і підраховується фактична кількість товарно-матеріальних цінностей (зокрема, з використанням методів штрих-кодування або ж радіочастотної ідентифікації [4]);

- з терміналу збору даних, документ з результатами роботи завантажується назад облікову інформаційну систему;

- за допомогою облікового програмного забезпечення здійснюється автоматичний аналіз результатів;

- на підставі автоматичного аналізу формуються документи для коригування облікових показників.

За таких умов є можливість майже повністю комп'ютеризувати процес здійснення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей.

Автоматизоване проведення та оформлення інвентаризації розв'язує одразу кілька проблемних питань, а саме: дотримання об'єктивності, точності, достовірності результатів завдяки здійсненню поточного (перманентного), а не епізодичного контролю; скорочення часу; виключення необґрунтованих витрат на інвентаризацію. Таким чином, у сучасних умовах з використанням інформаційних систем і технологій інвентаризація стає безперечною, швидшою, достовірнішою і менш затратною.

Інформаційні джерела

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Назарова І.Я. Організація та електронне документування інвентаризації товарно-матеріальних цінностей. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку в умовах глобалізації: моногр. / [З.-М. В. Задорожний, Я. Д. Крупка та ін.] ; за наук. ред. д. е. н., проф. З. М.-В. Задорожного. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка» 2020. С. 158-167.

3. Назарова І. Я., Муравський В. В. Інформаційні системи та автоматизоване робоче місце бухгалтера: навч. посіб. Тернопіль, 2016. 301 с.

4. Муравський В. Автоматизація інвентаризації в комп'ютерно-комунікаційній формі обліку. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. Вип. 3. С. 107-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_3_11.

ОБОРОТНІ АКТИВИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ

Омецінський О. В., здоб. ступ. PhD
Західноукраїнський національний університет

Сучасні українські підприємства, в тому числі будівельної галузі, перебувають в складних умовах функціонування. Спочатку пандемія, глобальна економічна криза, в подальшому війна в Україні вимагають обґрунтованого підходу до управління підприємством та прийняття швидких управлінських рішень у відповідності до змін зовнішнього середовища, часто негативних.

Важливий вплив на стабільність й ефективність виробничих процесів та діяльність підприємств в цілому мають оборотні активи, адже саме вони забезпечують безперебійність виробництва, впливають на величину витрат, характеризують платоспроможність суб'єктів господарювання. При цьому важливим є не лише обсяг та величина оборотних активів, але й їх структура, адже акумулювання значних коштів у запасах, з одного боку, вимагатиме відповідних витрат на їх утримання, а з іншого, не дозволить альтернативного використання коштів для інших цілей, які підвищили б ефективність діяльності підприємства.

Слід відмітити, що в структурі оборотних активів українських підприємств найбільшу частку складає дебіторська заборгованість – 60,2 % станом на 31.12.2022 р., запаси складають 24,8 % [1]. Щодо будівельної галузі, то тут дебіторська заборгованість займає меншу частку – 47,8 % станом на 31.12.2022 р. (табл. 1). Запаси займають також досить велику частину оборотних активів – 33 %, що зумовлено особливостями будівництва. Так як операційний цикл в будівельних підприємствах є досить довгим, тому незавершене виробництво акумулюється в запасах до здачі будівельно-монтажних робіт у способи, визначені Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти».

Інформація про оборотні активи підприємств представляється у фінансовій звітності форми № 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)», структура якої регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Розділ II «Оборотні активи» містить такі статті: «запаси; поточні біологічні активи; дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами, з бюджетом, у тому числі з

податку на прибуток, інша поточна дебіторська заборгованість; поточні фінансові інвестиції; гроші та їх еквіваленти; витрати майбутніх періодів; інші оборотні активи» [2].

Таблиця 1 - Структура оборотних активів будівельних підприємства України у 2021-2022 рр.

Вид оборотних активів	2021 рік		2022 рік	
	Величина, тис. грн	Частка, %	Величина, тис. грн	Частка, %
Запаси	173397633,7	33,03	175898793,2	33,37
Поточні біологічні активи	10365,8	0,00	19003,9	0,00
Дебіторська заборгованість	250817120,0	47,77	263506812,0	49,99
Поточні фінансові інвестиції	14280252,1	2,72	13939090,2	2,64
Грошові кошти та їх еквіваленти	38631082,0	7,36	27500239,5	5,22
Витрати майбутніх періодів	4804385,3	0,92	4181303,7	0,79
Інші оборотні активи	43067588,3	8,20	42034603,5	7,97
Разом	525008427,2	100,00	527079846,0	100,00

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Як уже зазначалось, особливості будівельного виробництва призводять до значної частки незавершеного виробництва у структурі запасів підприємств. Відображення у звітності інформації про запаси одним рядком не надає користувачам фінансової звітності об'єктивних даних про оборотні активи підприємства. Так, значна частка виробничих запасів свідчить про неефективне управління логістичними процесами, необхідність додаткових затрат на зберігання запасів тощо. В свою чергу, якщо значна величина запасів обумовлена наявністю незавершеного виробництва (в будівельній галузі – це незавершене будівництво), то це формує інше бачення про діяльність будівельного підприємства, наприклад, щодо наявності замовлень на здійснення будівельно-монтажних робіт.

Важливим для системи управління та прийняття управлінських рішень в частині платоспроможності будівельного підприємства є

наявність правдивої інформації про оборотні активи. Проблемним в даному випадку є відображення необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття окремо за межами оборотних активів. Такі активи є видом товарів підприємства, тому їх величина має бути включена у вартість оборотних активів при розрахунку поточної ліквідності будівельного підприємства. Так як, персонал суб'єкта господарювання, який залучений до прийняття управлінських рішень, та зовнішні користувачі облікової інформації часто не є фахівцями з бухгалтерського обліку, то необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття можуть бути упущені при розрахунку економічних показників діяльності підприємства. Це може призвести до прийняття помилкових рішень користувачами звітної інформації.

На нашу думку, подані пропозиції сприятимуть якісному формуванню інформації про оборотні активи будівельних підприємств, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення, особливо в складних умовах функціонування українських підприємств.

Інформаційні джерела

1. Оборотні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2013-2022) / статистична інформація / діяльність підприємств / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ПЕРСПЕКТИВНОЇ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Піпа А.М. здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд.екон. наук, доц. **В.О. Велієва**
Державний біотехнологічний університет

Становлення ринкової економіки в Україні, поява фінансових ринків, пріоритет фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи, як фінансовий аналіз. В сучасних економічних умовах діяльність кожного підприємства, організації являється предметом уваги широкого

кола користувачів, які зацікавлені в результатах його функціонування. На основі доступної звітно-облікової інформації користувачі здійснюють оцінку фінансового положення підприємства.

Основним інструментом для цього слугує фінансовий аналіз, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити внутрішні і зовнішні відносини об'єкта, охарактеризувати його платоспроможність, ефективність і прибутковість діяльності, перспективи розвитку, а потім по його результатам прийняти обґрунтовані рішення. Саме фінансовий аналіз показує, за якими конкретними напрямками потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позиції у фінансовому стані даного підприємства.

На сучасному етапі розвитку фінансового аналізу існує багато точок зору як вітчизняних так і закордонних вчених щодо того, що ж являє собою фінансовий аналіз. Якщо охарактеризувати коротко, то фінансовий аналіз – це складова аналітично-економічних досліджень щодо вивчення рівня змін і динаміки фінансових показників для забезпечення діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану. Головною метою є отримання достатньої кількості інформації для прийняття необхідних на даному етапі управлінських рішень.

Залежно від суб'єктів розрізняють внутрішній і зовнішній фінансовий аналізи. Деякі вчені розподіляють його на макроекономічний та мікроекономічний.

Внутрішній фінансовий аналіз дозволяє знаходити резерви покращення фінансового стану підприємства; нарощувати фінансові результати підприємства; об'єктивно оцінювати раціональність використання фінансових ресурсів як головного виду всіх ресурсів підприємства; своєчасно застосовувати комплекс заходів для підвищення рівня платоспроможності підприємства; забезпечувати оптимальний виробничий і соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених у ході фінансового аналізу резервів; забезпечувати розроблення плану фінансового оздоровлення підприємства. Суб'єктами внутрішнього аналізу є керівники структурних підрозділів і центрів відповідальності підприємства, бухгалтерія, фінансовий відділ, центр управління персоналом та інші службові особи, до функціональних обов'язків яких належать керівні та аналітичні функції. Внутрішній фінансовий аналіз здійснюється аналітиками, бухгалтерами та фінансистами підприємства.

Проведення зовнішнього фінансового аналізу дає змогу підприємству підвищувати рівень інвестиційної привабливості;

нарошувати рівень кредитоспроможності; підвищувати рівень ділової та ринкової активності; покращувати ділову репутацію в бізнес-оточенні. Зовнішній фінансовий аналіз здійснюється сторонніми аналітиками, аудиторськими фірмами, оцінювачами, фінансовими інститутами, інвесторами, кредиторами, постачальниками, клієнтами, комерційними банками, консалтинговими компаніями.

Фінансовий аналіз надзвичайно важливий для діяльності будь-якого підприємства. Він існує для того, щоб реально оцінювати фінансовий стан як свого підприємства, так і існуючих потенційних конкурентів. Проведення фінансового аналізу є основою та передумовою для прийняття управлінських рішень щодо формування, накопичення та використання фінансових ресурсів підприємства, поліпшення їх руху, поточного та довгострокового планування діяльності на підприємстві.

Фінансовий аналіз об'єднує такі основні напрями: оцінювання фінансових потреб підприємства; забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображала процеси та забезпечувала контроль фінансового стану підприємства; розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучення фінансових ресурсів і каналів їх отримання. Прикладом є кредити, пошук внутрішніх резервів, а також додатковий випуск акцій, облігацій;

Значення фінансового аналізу в умовах ринкової економіки полягає в підвищенні науково-економічної обґрунтованості фінансових планів і нормативів; об'єктивному і всебічному дослідженні виконання бізнес-планів та дотримання нормативів (за даними обліку і звітності); визначенні ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів (окремо і в сукупності); забезпеченні ефективного контролю за комерційною діяльністю; виявленні та вимірюванні внутрішніх резервів (на всіх стадіях діяльності підприємства); визначенні оптимальності управлінських рішень.

Отже, підсумувавши вище викладене, можемо зробити висновок, що на сьогодні у здійсненні фінансового аналізу є надзвичайно велика необхідність. Адже підприємство на всіх етапах своєї діяльності зацікавлене у отриманні інформації, що надає саме фінансовий аналіз. Фінансовий аналіз слід відокремлювати як самостійний напрям дослідження, як окрему систему, оскільки його елементи наявні на кожному із етапів стратегічного управління: від визначення стратегічних цілей до реалізації стратегії та оцінювання її ефективності.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Пригода К.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р. екон. наук, проф. **Н.І. Рижикова**
Державний біотехнологічний університет

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є ключовою складовою фінансового управління підприємства. Ефективний облік забезпечує оптимізацію фінансових потоків, зниження ризиків та підвищення конкурентоспроможності.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками – це процес фінансової взаємодії між підприємством та його контрагентами, який включає в себе оплату поставлених товарів чи наданих послуг, узгодження умов постачання, вирішення спорів та інше.

Відображення в обліку цих операцій регулюється Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «Зобов'язання» (П(С)БО 11).

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1].

Згідно з П(С)БО 11, зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду [2].

Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками та підрядниками – це короткострокові зобов'язання, що виникають під час постачання продукції чи наданні послуг [2].

Такі зобов'язання погашаються згідно з договорами про купівлю-продаж товарів, що укладаються з постачальниками чи підрядниками. Кредиторська заборгованість у підприємств та організацій виникає найчастіше через невиконання установами своїх зобов'язань.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками проводяться в готівковій та безготівковій формі або зарахуванням взаємних вимог на підставі первинних документів (накладних, товарно-транспортних накладних, актів приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг), податкових накладних, виписок банку).

Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства з постачальниками і підрядниками використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками і підрядниками ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунка) на сплату.

Напрямки подальшого розвитку обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками включають в себе:

- використання блокчейн технологій: їх може значно покращити ефективність та безпеку процесів розрахунків, забезпечуючи прозорість та недоступність для маніпуляцій у фінансових операціях;

- розвиток системи управління ланцюгом постачання: інтеграція обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у загальну систему управління ланцюгом постачання дозволить забезпечити більшу координацію та оптимізацію у всьому ланцюгу постачання.

- розвиток аналітичних інструментів: використання аналітичних інструментів для аналізу та прогнозування ризиків, оцінки ефективності постачальників та підрядників дозволить приймати більш обґрунтовані рішення щодо співпраці з ними.

Зміни в законодавстві щодо оподаткування, фінансової звітності та інші аспекти можуть значно вплинути на облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Підприємства повинні бути в курсі таких змін та адаптувати свою систему обліку відповідно до нових вимог.

Отже, облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливим аспектом фінансового управління підприємства. Ефективний облік дозволяє забезпечити оптимізацію фінансових потоків, зниження ризиків та підвищення конкурентоспроможності. Сучасні тенденції, такі як автоматизація процесів та стратегічне партнерство, відображають важливість постійного вдосконалення системи управління розрахунками з постачальниками та підрядниками для досягнення успішної діяльності підприємства.

Інформаційні джерела

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затв. наказом М-ва фінансів України від 31.01.2000р. №20. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Попова Є.В., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Н.Б. Кашена**
Державний біотехнологічний університет

Ефективний аналіз фінансової звітності є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що впливають на стійкість і розвиток підприємства. Удосконалення методик аналізу сприяє підвищенню точності та об'єктивності оцінки фінансового стану підприємства, що в свою чергу покращує його фінансове планування та управління.

Дослідження [1-5] доводять, що фінансовий аналіз є ключовим інструментом для оцінки фінансового стану підприємства, його ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ефективності діяльності. Він допомагає виявити сильні та слабкі сторони підприємства, оцінити його конкурентоспроможність та потенціал для розвитку.

Наразі снує виокремлюється кілька основних методик фінансового аналізу, які широко використовуються в практиці:

- горизонтальний аналіз: полягає у порівнянні фінансових показників за різні періоди, що дозволяє виявити тенденції та динаміку змін;

- вертикальний аналіз: передбачає визначення структури фінансових показників у загальній сумі відповідних статей, що допомагає оцінити співвідношення між різними показниками;

- коефіцієнтний аналіз: включає розрахунок фінансових коефіцієнтів, які характеризують різні аспекти фінансового стану підприємства (ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість тощо).

Незважаючи на їхнє широке використання, існуючі методики фінансового аналізу мають низку проблем, зокрема:

- суб'єктивність оцінок: значна залежність результатів аналізу від обраних аналітиком методів і припущень;

- обмеженість інформації: фінансова звітність не завжди відображає всі аспекти діяльності підприємства, що може призводити до неповної картини його фінансового стану;

- недостатність інтеграції з сучасними технологіями: традиційні методики не завжди враховують можливості сучасних інформаційних систем та аналітичних інструментів.

Для удосконалення методики аналізу фінансової звітності підприємств необхідно впроваджувати нові підходи та технології управлінських впливів, а саме:

- використання сучасних інформаційних технологій: автоматизація процесів збору, обробки та аналізу фінансової інформації за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;

- впровадження методів прогнозного аналізу: використання моделей прогнозування для оцінки майбутніх фінансових показників і виявлення потенційних ризиків;

- інтеграція нефінансових показників: врахування екологічних, соціальних та управлінських показників (ESG), що дозволяє отримати більш комплексну оцінку діяльності підприємства;

- розширення аналітичних показників: введення нових коефіцієнтів та індикаторів, які враховують специфіку галузі та особливості діяльності підприємства.

Для ефективного впровадження удосконалених методик фінансового аналізу рекомендується:

- підвищення кваліфікації персоналу: навчання працівників новим методам і технологіям аналізу фінансової звітності;

- застосування інтегрованих інформаційних систем: впровадження еgr-систем, які забезпечують комплексний підхід до управління фінансами підприємства;

- регулярний аудит методик аналізу: проведення внутрішніх аудитів для оцінки ефективності застосовуваних методик і внесення необхідних коректив;

- співпраця з зовнішніми експертами: залучення консультантів та експертів для обміну досвідом і впровадження передових практик.

Таким чином, удосконалення методики аналізу фінансової звітності підприємств є необхідним кроком для забезпечення фінансової стабільності та ефективного управління. Впровадження сучасних технологій, розширення аналітичних показників та інтеграція нефінансових факторів дозволяють отримати більш точну та об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства. Це сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, що забезпечують довгостроковий розвиток і стійкість підприємства.

Інформаційні джерела

1. Кашена Н. Б., Гаркуша Н. М., Руденко І. В., Польова Т. В. Фінансовий аналіз: опорний конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей галузі знань 0305 "Економіка і підприємництво" освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «магістр». Харків: ХДУХТ, 2016. 198 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/10561>

2.Кашена Н. Б., Лисак Г. Г., Бойко А. О. Статистичний моніторинг фінансового стану підприємства як інформаційна система підтримки прийняття рішень з його стабілізації. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2009. Вип. 1 (1). С. 120-127. 193.

3.Кашена Н.Б., Ставерська Т.О. Концептуалізація фінансової діагностики в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.2018. Вип. 2 (10). С. 52-64.

4.Сідорова Т. О., Кашена Н. Б., Лисак Г. Г. Діагностика фінансового стану підприємств торгівлі на підставі інтегральної оцінки їх фінансовоекономічного потенціалу. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2009. Вип. 2 (10). С. 201-208.

5.Кашена Н. Б., Гаркуша Н. М., Сідорова Т. О., Лисак Г. Г. Аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посібник; Харк. держ. ун-т харч. та торг. Харків: ХДУХТ, 2013. 396 с.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ВІВСА

Пронь Е.В. здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд.скон. наук, доц. **В.О. Велієва**
Державний біотехнологічний університет

Овес вважається найбільш розповсюдженою зерною культурою всебічного використання. Зерно вівса є цінною кормовою, продовольчою і технічною культурою. Овес використовується на фуражні цілі (для годівлі свиней, великої рогатої худоби і птиці), є сировиною для виробництва круп, пластівців, борошна, кавових напоїв.

Перші згадки про культуру вівса знаходимо в записях грецького лікаря Діейхіса, який жив у IV віці до нашої ери. В творах грецького філософа Теофраста (370-285 роки до нашої ери) згадується овес як лікарська рослина.

В творах Плінія (79-23 роки до нашої ери) вперше говориться про овес як культуру германців. Колумелла, сучасник Плінія, писав, що овес вирощувався в ті часи не тільки на зерно, але й на зелений корм. У древніх германців до V-VI століття нашої ери овес був основною продовольчою рослиною.

На території України та Прибалтики овес введений в культуру значно пізніше, ніж в Західній Європі. Згідно з археологічними даними, в Латвії він був відомий в V столітті нашої ери, а обвуглені

зернівки були знайдені при розкопках в Старій Ладозі та відносяться до VII століття нашої ери.

Овес пройшов дуже довгий шлях від первинних примітивних форм до сучасних сортів високої культури землеробства.

Виробництво сільськогосподарських культур забезпечує продовольчу безпеку нашої країни. Серед круп'яних просо не займає перші місця за популярністю серед аграріїв. Але, з роками простежується тенденція до поширення цієї культури.

У ТОВ «Агротон» теж спостерігається загальна тенденція до збільшення виробництва проса. У 2021 році підвищилась урожайність проса в кілька разів.

До речі, ТОВ «Агротон» – це відоме сільськогосподарське підприємство в Україні та за її межами, що займається виробництвом виключно продукції рослинництва (майже 100 %). Основними культурами, що вирощується є озима пшениця та соняшник. Частка інших культур у структурі незначна.

Підприємство є середнім за розмірами з незмінною площею земельних угідь 1819 га. Чисельність працівників у 2021 році стала на 4 особи меншою, ніж у 2020 році.

У 2021 році в результаті своєї діяльності підприємство отримувало прибуток, хоча у 2019 році був зафіксований збиток. За показниками платоспроможності, ліквідності балансу підприємство має певні проблеми з погашенням заборгованості.

Бухгалтерський облік у підприємстві налагоджений. Застосовується автоматизована форма ведення бухгалтерського обліку. Порушень у роботі бухгалтерської служби виявлено не було. Програмне забезпечення сучасне, постійно оновлюється, на підприємстві цьому приділяється особлива увага.

Основний економічний ефект це отримання максимального прибутку. Звичайно, на рівень прибутку впливає також ціна, кількість реалізованої продукції, але витрати на виробництво, на нашу думку, є основним фактором впливу на кінцевий результат.

Виробнича собівартість 1 ц вівса у 2021 році була найнижчою у динаміці за 2016-2021 рр. та склала 527,08 грн за ц. До речі, починаючи з 2016 році виробнича собівартість 1 ц вівса щорічно стабільно підвищувалась, і тільки у 2021 році відмічається її зниження більш, ніж у 2 рази з 1219,51 грн за ц до 527,08 грн за 1 ц.

Можемо припустити, що між зниженням витрат на виробництво та зростанням урожайності існує прямий зв'язок. Підприємству слід продовжувати курс на підвищення урожайності та

зниження витрат на виробництво, що матиме в перспективі максимальний позитивний ефект.

Виробництво вівса можна вважати прибутковим, хоча отримана сума прибутку від реалізації незначна. У 2021 році значно зросла урожайність, що вплинуло на зниження його собівартості майже на 294 тис. грн. у порівнянні з 2020 роком. Щодо прибутку від реалізації, то низькою у 2021 році була ціна, що призвела до скорочення прибутку.

Детальніше по 2021 року – обсяг реалізованого вівса зріс на 120 ц, собівартість знизилась на 136,8 грн/ц, середня ціна реалізації зменшилась на 416,7 грн/ц. Тобто, основна причина зменшення прибутку від реалізації вівса – суттєве зниження ціни з 585,4 грн/ц до 168,7 грн/ц. Можемо припустити, що у 2021 пропозиція вівса була значною, що призвело до зниження прибутку від реалізації, пропозиція перевищувала попит. Ще однією причиною може бути зниження якості реалізованої продукції, класності просу. Можливо, у 2020 році реалізовувався овес вищої якості, що і впливало на ціну.

В цілому, діяльність підприємства у 2021 році можна вважати ефективною. Пропонуємо звернути увагу на погіршення показників платоспроможності, ліквідності, своєчасно проводити розрахунки з дебіторами.

Щодо перспективності виробництва вівса, то можемо запропонувати: підвищити якість продукції, оновити насінневу базу, розширити ринки збуту, бо виникають запитання до низької ціни реалізації у 2021 році. Витрати на виробництво у 2021 році майже у 2,5 рази скоротились – за рахунок економії практично за всіма складовими елементами. Підвищення урожайності мало ряд позитивних зрушень на загальні показники ефективності виробництва вівса. Тому, варто і надалі використовувати цей досвід.

Інформаційні джерела

1. Герасименко Ю.С., Велієва В.О. Екологічно безпечне виробництво органічної продукції. Наукові перспективи. 2023. №5(35). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4885/4912> (дата звернення 10.09.2023).
2. Velieva V. Kovalevska N., Ostapenko R. Economic education in ensuring sustainable development. Integration vectors of sustainable development: economic, social and technological aspects: collective monograph. The University of Technology in Katowice Press. 2023. 265-274 pp. URL: 4590eced55c10da0a688c59d48eb7512.pdf (дата звернення 22.09.2023).
3. Герасименко Ю.С., Велієва В.О., Остапенко Р.М. Стратегічні напрями формування механізму державного стимулювання розвитку екологічно

орієнтованого агробізнесу. Проблеми економіки. 2020. № 4 (46). С. 364-375. URL: https://www.problecon.com/article/?year=2020&abstract=2020_4_0_364_375&lang=ua.

4. D. Shyian, Y. Herasymenko, N. Ulianchenko, V. Velieva, I. Kotelnikova Household income as a factor forming potential demand on the market of organic products Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal. 2021. Vol. 7(4). – P. 100-114. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26860>

5. Iryna Koshkald, Oleksandr Kniaz, Alona Rymasnyanska, Viktoriya Velieva Motivation Mechanism for Stimulating the Labor Potential. URL: <https://doi.org/10.5430/rwe.v11n4p53>.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ

Рідкокаша Т.М., здоб. ОС «магістр»

Нижня А.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Накісько**
Державний біотехнологічний університет

Україна, як суверенна та демократична держава обрала курс на входження до Європейського Союзу. На даний час через військове вторгнення російської федерації на територію нашої країни зазнали змін майже всі соціально-економічні процеси, відбувається їх адаптація до умов воєнного часу. Постає актуальне питання щодо формування і реалізації податкової політики України в тій сукупності викликів і загроз, що існують, а також в рамках євроінтеграційного вектору, який є єдиним можливим щодо геополітичного руху незалежної держави – України.

Податкова політика України в контексті євроінтеграційних пріоритетів має велике значення для економічного розвитку країни та забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Євроінтеграція передбачає гармонізацію податкової системи з європейськими стандартами, що сприяє залученню іноземних інвестицій, розвитку підприємництва та створенню сприятливого клімату для бізнесу. У той же час податкова політика України, яка існує одночасно в умовах війни та євроінтеграції, повинна бути спрямована на забезпечення стабільності економіки, підтримку військових потреб, залучення міжнародної підтримки та виконання європейських стандартів у сфері оподаткування.

З переліку принципів побудови податкової системи, яким необхідно приділити особливу увагу вітчизняній податковій політиці в

контексті євроінтеграційних пріоритетів, на нашу думку, потрібно виділити:

- прозорість та прогнозованість, що в першу чергу важливо для залучення інвестицій та розвитку підприємництва в Європейському Союзі;

- соціальна відповідальність, а саме врахування соціальних аспектів у податковій політиці, таких як заохочення відповідальної споживчої поведінки та підтримка соціально вразливих верств населення через соціальні податкові пільги та програми;

- ефективність адміністрування податків через автоматизацію процесів, зменшення адміністративних бар'єрів та спрощення процедур для платників податків;

- підтримка малих та середніх підприємств через введення спеціальних податкових заохочень та пільг для таких підприємств з метою сприяння їхньому розвитку та конкурентоспроможності;

- врахування екологічних аспектів у податковій політиці в контексті сталого розвитку, в тому числі через встановлення екологічних податків та стимулів для зменшення викидів та сприяння екологічно чистому виробництву.

Розглядаючи вітчизняну податкову політику з позиції стратегії євроінтеграції варто звернутися до ґрунтовного дослідження Крисоватого А.І., Мельника В.М. та Кошук Т.В., які визначають, що вона має бути спрямована насамперед на: удосконалення податкової системи з метою забезпечення надійної фінансової основи функціонування держави і створення умов для зростання ВВП (як передумови підвищення зацікавленості в нашій державі як у новому члені Європейського Союзу); запозичення податкових механізмів країн Європейського Союзу, якщо вони виявилися ефективними за схожих до вітчизняних економіко-інституційних умов; врахування вимог щодо приведення положень вітчизняного податкового законодавства у відповідність до директив Європейського Союзу [1].

Безперечно, важливим аспектом євроінтеграції в податковій сфері є боротьба з корупцією та підтримка прозорості та ефективності управління публічними фінансами. У першу чергу, це включає в себе впровадження ефективних механізмів контролю за використанням бюджетних коштів, запобігання податковим ухиленням та вдосконалення системи адміністрування податків.

Якщо Україна не завершить свій євроінтеграційний шлях до закінчення війни з російською федерацією, то можна прогнозувати, що одним з ключових напрямків євроінтеграційних зусиль у сфері податків буде зниження податкового тягара для бізнесу та розробка

шляхів податкового регулювання щодо росту інвестицій, зокрема через створення стимулів для розвитку інноваційного сектору та експортної діяльності.

Вважаємо, що узгоджена податкова політика України в контексті євроінтеграційних пріоритетів сприятиме економічному зростанню, підвищенню життєвого рівня населення та зміцненню позицій держави на світовій арені.

Інформаційні джерела

1. Крисоватий А.І., Мельник В.М., Кошук Т.В. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції: монографія / за ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 236 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДХОДУ ДО МЕТОДІВ ОБЛІКУ В ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Саєнко Н.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.С. Акімова**
Державний біотехнологічний університет

Сучасний стан економіки будь-якої країни, яка будує свої відносини в різних сферах за ринковими законами, ставить ресторанний бізнес перед необхідністю формування напрямів розвитку господарської діяльності за специфікою й особливостями ринку, проведення зваженої і обґрунтованої політики з виробництва продукції і надання послуг, необхідних споживачам.

Заклад ресторанного господарства здійснює виробничо-торговельну діяльність: виробляє, продає та організовує споживання продукції власного виробництва та купівельних товарів, може організовувати дозвілля споживачів. Отже, ресторанне господарство має ознаки виробництва, роздрібної торгівлі та сфери послуг.

Зважаючи на таку специфіку, вважати ресторанну діяльність у цілях бухгалтерського обліку суто роздрібною торгівлею або тільки виробництвом не можна.

Тому відповідно до таких особливостей для рестораторів були розроблені Методичні рекомендації щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами [1].

Цей нормативно-правовий документ містить два підходи до обліку в закладах ресторанного господарства: торговельний і виробничий:

– торговельний метод, за якого бухгалтерський облік відповідно до цього методу ведеться аналогічно до обліку товарів на підприємствах торгівлі;

– виробничий метод, відповідно до якого калькуляція собівартості готової продукції провадиться так, як на промислових підприємствах. Він базується на використанні стандартних методів і прийомів бухгалтерського обліку, а саме ведення обліку запасів відповідно до НП(С)БО 9 і витрат відповідно до НП(С)БО 16.

Досить важливою проблемою на підприємствах ресторанного господарства є відсутність єдиного підходу щодо застосування виробничого чи торговельного методу, що впливає на відображення бухгалтерського обліку запасів за їх видами, а також на формування ціни продукції таких суб'єктів господарської діяльності. Підприємства ресторанного господарства на свій розсуд можуть вибрати будь-який із методів ведення бухгалтерського обліку – торговельний чи виробничий

Результати дослідження практики діяльності суб'єктів господарювання свідчать, що на сучасному етапі підприємства ресторанного господарства застосовують торговельний підхід. Більшість кафе та ресторанів облік сировини, напівфабрикатів на складах здійснюють на субрахунку 281 «Товари на складі» за цінами продажу. За цим підходом не калькулюють собівартість готової продукції, у зв'язку з вищезазначеним рахунок 23 «Виробництво» не використовують. На субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» здійснюється узагальнення інформації щодо собівартості реалізованих закупівельних товарів та продукції власного виробництва. На рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства в цілому. На рахунку 93 «Витрати на збут» відображаються витрати, пов'язані зі збутом (реалізацією, організацією споживання, продажем) продукції (товарів, робіт, послуг). На цьому ж рахунку підприємства ресторанного господарства відображають також витрати, які безпосередньо пов'язані з випуском власної продукції (нарахування заробітної плати працівникам виробництва; нарахування на соціальні заходи; нарахування амортизації основних засобів тощо).

Цим методом цілком можуть користуватися заклади ресторанного господарства, що проводять незначну обробку сировини

до виходу в готову продукцію

На наш погляд, такий вищенаведений підхід є економічно некоректним, у зв'язку з тим, що основні виробничі витрати не можуть бути визначені як збутові або інші операційні. Вважаємо діючий порядок відображення прямих витрат неправомірним, оскільки в цьому випадку наведені бухгалтерські записи не проводяться через рахунок 23 «Виробництво», що не відповідає його економічному змісту та сутності прямих витрат як елемента виробничої собівартості.

Для рестораторів із складнішим процесом виробництва Методрекомендації № 157 пропонують злегка «мутований» торговельний метод обліку (з елементами виробництва), тобто вартість сировини, що використовується при виробництві продукції (страв) запропоновано відображати на рахунку 23 «Виробництво», а його списання проводити на субрахунок 902 «Собівартість реалізованих товарів». Вести облік за торговельним методом досить просто, проте його «мутований» варіант не зовсім узгоджується з вимогами НП(С)БО, а також з Інструкцією № 291 у частині правил застосування рахунків 23 «Виробництво» і 28 «Товари».

Отже, враховуючи недосконалість методичних підходів щодо відображення бухгалтерського обліку витрат, які формують фактичну виробничу собівартість запасів на підприємствах ресторанного господарства за торговельним методом, застосування якого безпосередньо впливає на формування собівартості продукції, пропонуємо виробничий метод бухгалтерського обліку запасів для підприємств ресторанного господарства, який забезпечує узагальнення наступної інформації:

- вартість використаної сировини для виготовлення страв відображати на рахунку 23 «Виробництво» за фактичною собівартістю в розрізі об'єктів витрат. Перелік об'єктів витрат підприємство встановлює для себе самостійно (з урахуванням особливостей виробництва, технології тощо). Об'єктом витрат на підприємствах ресторанного господарства є випуск готової продукції в цілому;

- витрати на обслуговування і управління процесу виготовлення страв відображати на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» (заробітна плата з відрахуванням завідувача виробництва, кухарів, вартість спожитої електроенергії, газу, водопостачання, витрати на амортизацію і ремонт основних засобів виробничого призначення);

- витрати на збут на рахунку 93 «Витрати на збут» (заробітна плата з відрахуваннями офіціантів, касирів, мийників посуду,

прибиральниць залу, витрати на амортизацію і ремонт обладнання, яке використовується для продажу продукції власного виробництва).

Таким чином, пропонується синтезувати усі витрати виробництва на калькуляційному рахунку 23.1 «Витрати на виробництво продукції підприємств ресторанного господарства» та використовувати рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» для відображення витрат, що забезпечують процес виробництва.

Інформаційні джерела

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами. Мінекономіки, європ. інтеграції; Наказ, Рекомендації від 17.06.2003 № 157. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0157569-03>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ

Свержевська А.А., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **А.І. Кашперська**
Державний біотехнологічний університет

Не зважаючи на політичні та економічні умови, в яких ми опинилися, можна й надалі стверджувати, що Україна є аграрною країною. Відмінності організації обліку в сільському господарстві зумовлені особливостями технологічних процесів. Специфіка галузі впливає як на статті витрат, так і на формування собівартості процесу вирощування зернових культур. Планування витрат, контроль за ефективністю використання ресурсів потребує відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення. Зауважимо, що існують певні характерні особливості навіть в залежності від певної галузі сільського господарства, що обумовлює необхідність формування окремих підходів до організації бухгалтерського обліку.

Зернова галузь є однією з провідних галузей вітчизняного сільського господарства. Особливості процесу вирощування зернових культур, їх збору потребують належного документального оформлення зазначених господарських процесів, з урахуванням специфіки технологічних процесів. Все це обґрунтовує необхідність належної організації бухгалтерського обліку на підприємствах зернової галузі,

що сприятиме формуванню комплексного підходу до отримання, обробки та узагальнення інформації про продукцію сільськогосподарських підприємств, як одну зі складових продовольчої безпеки нашої країни.

Варто відзначити трудомісткість процесу виробництва сільськогосподарської продукції, зокрема вирощування зернових культур, на які знаходяться під постійним впливом природно-кліматичних умов. Саме тому питання обліку процесу вирощування зернових культур, потребує дослідження та удосконалення.

Безумовно, вирощування та збирання зернових культур – клопіткий та відповідальний виробничий процес. Сільськогосподарським підприємствам треба ретельно налагодити його. А бухгалтерам – перевірити, чи всі бухгалтерські записи щодо цих операцій підтверджено первинними документами, й пересвідчитись у достовірності бухгалтерської оцінки зернової продукції. Крім того, щодо зерна, переданого на зберігання, слід провести коригуючі записи на фактичну суму убутку в результаті його доробки тощо» [1].

Ведення кількісно-якісного обліку зерна та продуктів його переробки на зернових та зернопереробних підприємствах усіх форм власності здійснюється відповідно до затвердженої Інструкції, в якій зазначено процедуру ведення такого обліку та оформлення господарських операцій із зерном та продуктами його переробки на складах і зернопереробних підприємствах усіх форм власності за певним виключенням.

Облік витрат на вирощування та збирання врожаю здійснюється відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та НП(С)БО 16 «Витрати». Так зазначені витрати є витратами основної діяльності, які пов'язані з біологічним перетворенням біологічних активів. Отже, вони мають обліковуватись за окремими об'єктами обліку витрат, а саме: окремими видами біологічних активів, групою біологічних активів).

Варто пам'ятати, що витрати основної діяльності є виробничою собівартістю, до якої належать: як прямі витрати, так і змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Наразі особливої актуальності набули питання законного, правильного та достовірного формування та розрахунку витрат та подальшого їх відображення в обліку, що має прямий зв'язок зі специфікою сільського господарства. Саме від правильності розрахунку собівартості залежить і ефективність управління підприємством, і усунення ризиків, і підвищення рентабельності, і,

відповідно, досягнення основної мети діяльності – збільшення прибутку.

Примірний перелік статей витрат у рослинництві наведений у Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств № 132, а саме: витрати на оплату праці; насіння та посадковий матеріал; паливо та мастильні матеріали; добрива; засоби захисту рослин; роботи та послуги; витрати на ремонт необоротних активів; інші витрати на утримання основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати; загальновиробничі витрати [2].

Всі витрати до моменту оприбуткування зернових, тобто збирання врожаю, акумулюються на рахунку 23 «Виробництво». Ці дані є основою калькуляції виробничої собівартості зернових культур.

Первісне визнання сільськогосподарської продукції відображають у тому ж звітному періоді, в якому її відокремили від біологічного активу, тобто, фактично, на дату, коли продукцію збрали та доставили до місця зберігання [3], з відображенням на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» з відповідною деталізацією на аналітичних рахунках.

Повертаючись до питання документального оформлення, не можна не наголосити на тому, що правильність відображення в обліку залежить, насамперед, від наявності, повноти та правильності заповнення первинних документів за кожною господарською операцією, в тому числі при збиранні врожаю зернових культур та їх доставки до місця зберігання. Так, підприємство, на власний розсуд, може обрати один зі способів документування, які передбачають застосування: талонів комбайнера та шофера, а також відповідних реєстрів приймання зерна; путівок на вивезення продукції з поля; Книга (реєстр) відправки зерна й іншої продукції з поля; власних розроблених первинних документів.

Варто також наголосити на доцільності впровадження на підприємствах управлінського обліку та здійсненні бізнес-планування, що сприятиме забезпеченню раціональної та ефективної діяльності.

На сьогодні, характерним для підприємств зернової галузі є збільшення витрат на виробництво зернових культур, особливо озимих, наявність певних логістичних проблем, проблем зі збутом врожаю, достатньо низьким рівнем цін на ринку. Перед суб'єктами господарювання стоїть достатньо складне завдання: досягнення рентабельності, беззбитковості та прибутковості не зважаючи на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників. Для досягнення зазначеної мети сільськогосподарським підприємствам важливо розрахувати очікувану

собівартість виробництва зернових культур, з урахуванням різних факторів: місцерозташування, погодно-кліматичних умов конкретного регіону, різних рівнів врожайності, ринкових цін на ресурси та техніко-технологічне забезпечення.

Інформаційні джерела

1. Вирощування та збір зернових. Спецвипуск для агропідприємств. 2021. URL : <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-spetsvypusky-dlia-ahropidpriemstv-91-vyrashhivanie-i-sbor-zernovux>
2. Наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01>
3. Швець О., Сердюк О. Документування, облік та оприбуткування врожаю зернових культур. 23.07.2023. URL : <https://buhplatforma.com.ua/article/9164-oblk-vrojaju-zernovih-kultur>

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Свічка Я.І., Хоменко А.О. здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.А. Луценко**
Державний біотехнологічний університет

Сьогодення ведення вітчизняного бізнесу диктує нові реалії роботи з документами, через це все більше підприємств застосовують у своїй діяльності електронний документообіг.

Використання електронного документообігу визнано на державному рівні.

Законом України «Про Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 01.01.2024р. визначено правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

У Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг» 851-IV від 31.12.2023 зазначено основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів.

Законом України «Про електронну комерцію» від 03 вересня 2015 року № 675-VIII визначено організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлено

порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем та визначено права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції.

У Законі України «Про електронні довірчі послуги» від 05 жовтня 2017 року № 2155-VIII визначені правові та організаційні засади електронної ідентифікації та надання електронних довірчих послуг, права та обов'язки суб'єктів відносин у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг.

Типова інструкція з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 55 розкриває порядок проходження електронного документа з моменту його створення або одержання і до моменту відправлення або передавання до архівного підрозділу установи; загальні засади функціонування та використання системи електронної взаємодії органів виконавчої влади; оперативний інформаційний обмін з використанням службової електронної пошти.

Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання (Наказ Мін'юсту 11.11.2014 № 1886/5) встановлює загальні вимоги щодо впровадження електронного документообігу із застосуванням кваліфікованого електронного підпису чи печатки, організації роботи з електронними документами у діловодстві в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності (далі - установа) та щодо їх підготовки до передавання на архівне зберігання.

В табл. 1 наведено сутність поняття «електронний документ та електронний документообіг» та специфіка його функціонування.

Проте, документ становиться юридично значущим після накладання на нього Кваліфікованого електронного підпису (КЕП), технологія роботи якого ґрунтується із застосуванням криптографічного алгоритму.

Сьогодні вітчизняний ринок пропонує різні програмні продукти для створення ЕДО на підприємстві. Найбільш популярними в Україні є такі: «Вчасно», «М.е.doc», «СОТА», «FREDO:Звіт», «FREDO:ДокМен», «FlyDoc» та ін. Звичайно, кожен з них має свої певні особливості, недоліки та переваги. Але застосування електронного обміну документами надає можливість:

Таблиця 1 – Сутність поняття «Електронний документ і електронний документообіг»

Законодавчий акт	Характеристика
ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» від 13.12.2023 р. № 851 (ст. 5, розд. II)»	Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа
ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» від 13.12.2023 р. № 851 (ст. 8, розд. II)»	Юридична сила електронного документа не може бути заперечна виключно через те, що він має електронну форму
ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» від 13.12.2023 р. № 851 (ст. 7, розд. II)	Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора, або підписом прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «про електронні довірчі послуги»
ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» від 13.12.2023 р. № 851 (ст. 7, розд. II)	Якщо автором створюються ідентичні за документарною інформацією та реквізитами електронний документ на папері, кожен із документів є оригіналом і має однакову юридичну силу
ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» від 13.12.2023 р. № 851 (ст. 9, розд. III)	Електронний документообіг - сукупність процесів створення, обробки, відправлення, передачі, отримання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які відбуваються з використанням перевірки цілісності та, в разі необхідності, з підтвердженням факту одержання таких документів.

1.Економити ресурси: скоротити витрати на друк і надсилання документів, зменшити кількість паперів в офісі;

2.Ефективно управляти документообігом на підприємстві: контролювати рух документів, відстежувати затримки в погодженні та підписанні і вчасно їх усувати;

3.Оперативно отримати доступ до документів і ефективно управляти їх рухом. Усі відповідальні співробітники працюють у єдиному середовищі. В сервісах ЕДО їм приходять сповіщення про надходження нових документів на підписання. Завдяки цьому загальний час на опрацювання документа значно скорочується.

4.Безпека зберігання забезпечує забезпечення високого рівня захисту документів.

Таким чином, використання електронного документообігу дозволяє спростити й оптимізувати процеси в середині компанії, а також роботу з контрагентами. Електронний документообіг є більш продуктивним і менш витратним і, саме керівнику підприємства, потрібно обрати той програмний продукт, який повністю врахує всі потреби підприємства.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОРИНКУ

Сербін С.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.О. Велієва**
Державний біотехнологічний університет

Сільське господарство є важливою та перспективною галуззю економіки України. Забезпечуючи населення якісними та доступними продуктами харчування та формуючи продовольчий фонд, створюючи сировинну базу для харчової та легкої галузей промисловості, займаючи значне місце в експортному потенціалі, галузь впливає на економічну безпеку країни.

В Україні на нього покладено завдання дедалі повніше забезпечувати внутрішні потреби країни в сировині та продовольстві, налагоджувати експортні відносини. За належних інвестицій аграрний потенціал України може досягти високого рівня. Проте на даний момент не існує чіткої та злагодженої політики щодо використання наявних можливостей та виведення даної галузі на належний рівень.

На фоні позитивних зрушень, що відбуваються в галузі, існує багато невирішених проблем. Економічна та політична нестабільність, недосконалість законодавства, відсутність належної системи державної підтримки підсилюють негативні тенденції, які простежуються в сільському господарстві на протязі тривалого періоду часу.

Зменшення виробництва окремих видів продукції сільського господарства, зростання залежності від імпорту негативно позначаються на продовольчій безпеці країни. Вітчизняна сільськогосподарська продукція не має стабільних конкурентних переваг, внаслідок незавершеності процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів, нестійких взаємовідносин з країнами-імпортерами. Темпи оновлення техніки, виробництва залишаються низькими, збільшується вартість

сільськогосподарської продукції, зростає залежність виробництва від природно-кліматичних умов, обмежений доступ до фінансових ресурсів. Слабка державна підтримка розвитку сільськогосподарського господарства, недосконалість податкової і митної політики, прогалина в страхуванні. Основною причиною відставання галузі є низька інвестиційна привабливість аграрного сектору, хоча в останній час цей процес активізується.

Сільське господарство повинно стати надійною основою соціально-економічного розвитку. Необхідно провести ряд заходів щодо реформування агропромислового комплексу та переведення його на перспективні засади розвитку, збільшити інвестиційну привабливість, підвищити конкурентоспроможність виробленої продукції.

Основними глобальними векторами розвитку сільськогосподарської галузі на інновативній основі повинні стати:

- ресурсозбереження, можливість забезпечення якого безпосередньо пов'язана з рівнем інноваційного розвитку аграрного сектору;

- прискорення розвитку виробництва продукції з високою доданою вартістю;

- забезпечення доступності та безпеки агропродовольства;

- стабілізація та підвищення доходів, насамперед малих і середніх сільгоспвиробників, чий фінансовий стан на сьогодні є надзвичайно вразливим і традиційно має менший запас фінансової стійкості порівняно з великими агропідприємствами;

- акцентування уваги на зростанні ролі кліматичного чинника в забезпеченні сталості постачання та споживання сільськогосподарської продукції, що ще більше актуалізує проблеми деградації сільськогосподарських земель.

Отже, впровадження інноваційних технологій у сільському господарстві України – єдиний ефективний сценарій розвитку цієї галузі з огляду на те, що вона є однією із стратегічно важливих галузей національної екосистеми, і саме від темпів її розвитку залежить рівень продовольчої безпеки держави, соціально-економічний стан сільських територій та рівень життя сільського населення в цілому

Сільське господарство було і залишається перспективним для розвитку України. Для його підтримки та подальшого стратегічного розвитку необхідно вжити ряд заходів: підвищити рівень продовольчої безпеки шляхом збільшення виробництва продуктів харчування належної якості; збільшити експортний потенціал; завершити проведення земельної реформи; знизити собівартість

виробленої продукції шляхом використання альтернативних джерел палива та сировини; підвищити ефективність системи управління в сільському господарстві; забезпечити інноваційний розвиток галузі; вдосконалити систему кредитування; сприяти введенню інвестицій; запобігати процесам виснаження земель сільськогосподарського призначення, зниження їх якісних показників; використовувати високоврожайні сорти рослин та продуктивні породи тварин; збільшити внесення органічних добрив та сприяти виробництву безпечної та якісної продукції. Та головне – підтримка сільського господарства з боку держави.

Отже, стратегічним аспектом розвитку є підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі збільшення обсягів виробництва продукції високої якості, зниження негативного впливу на довкілля, відновлення родючості ґрунту, забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Проблеми розвитку АПК можна вирішити тільки за стабільної державної підтримки, збільшення фінансової підтримки.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РЕГУЛЮВАННЯ, ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Сердюк А.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **А.І. Кашперська**
Державний біотехнологічний університет

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей нашої країни. В умовах євроінтеграції сучасна аграрна політика України спрямована передусім на налагодження виробничих відносин в аграрній галузі. Так, поява нових суб'єктів господарювання різних форм власності, налагодження міжнародних зв'язків в аграрному секторі сприятиме конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Наразі доволі розповсюдженою формою діяльності суб'єктів підприємництва аграрної галузі є фермерське господарство.

Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р. № 973-IV із змінами та доповненнями «фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію,

здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону» [1].

Серед основних відмінностей діяльності фермерських господарств можна виділити наявність певних особливостей трудових правовідносин, а також використання землі. Так, члени господарства та наймані працівники мають різні статуси і соціальні гарантії [2]. Крім того, незрозумілим є процес надання фізичним особам в оренду (постійне користування) землі для створення окремого фермерського господарства: проблеми з приватизацією, невизначеність щодо того, хто має сплачувати податок на землю: фермерське господарство чи член фермерського господарства – фізична особа.

Ще однією особливістю діяльності фермерських господарств є те, що, на відміну від осіб, які залучені до роботи за трудовою угодою, члени господарства не отримують заробітну плату як наймані працівники. Проте, вони можуть отримувати розподілений між членами господарства дохід (залежно від їх вкладу до статутного капіталу або пропорційно до трудової участі кожного з них у господарстві).

Фермерське господарство, як і будь-який суб'єкт господарювання, зобов'язане вести бухгалтерський облік результатів своєї діяльності зі своєчасним поданням відповідним органам фінансової звітності, а також статистичної та іншої інформації.

Можна виділити основні чинники, які потрібно урахувати при визначенні змісту облікової політики, що сприятиме раціональній організації обліку, а також забезпечить ефективне використання обліково-аналітичних даних. Так, при складанні облікової політики мають значення: особливості діяльності з урахуванням специфіки галузі; структура підприємства; технологія та організація виробничого процесу; наявність найманих працівників та їх чисельність; обсяг виробництва та реалізації продукції; особливості процесів постачання та збуту; матеріально-технічна база; форма обліку; система оподаткування та звітності; кваліфікація працівників бухгалтерії; система матеріальної відповідальності.

Що стосується форми обліку, фермерське господарство може обрати для себе: просту форму яка не передбачає використання подвійного запису (за умови незалучення найманих працівників, тобто працівниками є власник та члени його сім'ї); спрощену форму; облік на загальних засадах.

Крім того, власник фермерського господарства має визначитися з обліковою моделлю: самостійне ведення обліку, аутсорсинг тощо.

Незважаючи на військову агресію, представники аграрного бізнесу роблять все для того, щоб продовжувати свою діяльність. Сільське господарство є постійно діючим механізмом, який неможливо призупинити і якому властива сезонність, певні терміни, визначені процеси та технології.

Значний відсоток підприємств, які займаються рослинництвом та промисловим тваринництвом, повідомили про значне або різке зниження доходів протягом першого року війни. Сімейні фермери та особисті селянські господарства виявилися більш стійкими під час війни. Більшість терміново започаткованих урядових програм на початку війни були спрямовані на вирішення гострої проблеми з експортом зернових та олійних культур [3].

Відбулися певні зміни в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національних стандартах, які стосуються сільського господарства. Крім того, майже у кожного представника агробізнесу з'явилися нові та нетипові події, господарські операції, що є наслідком воєнного стану.

На сьогодні окрім вирішення питань торгівлі та експорту, урядом внесено низку змін до законодавства, щоб гарантувати внутрішню продовольчу безпеку під час війни, для вирішення проблеми з договорами оренди землі, спрощено реєстрацію землі в органах місцевого самоврядування та передбачено можливість безоплатного надання земель, які належать до державної власності або власності громади, для ведення сімейного фермерського господарства [3]. Крім того, було спрощено процедури сертифікації як насінневих матеріалів, так і сільськогосподарської техніки.

Постановою Кабінету міністрів України № 91 від 26.01.2024 року було подовжено строк кредитування суб'єктам підприємництва, які отримали кредит в уповноваженому банку в 2022-2023 роках з метою провадження сільськогосподарської діяльності, за укладеними кредитними договорами, до 31 березня 2025 р. [4]. Внесення зазначених змін сприятиме не лише раціональному використанню фінансових ресурсів суб'єктами агробізнесу, зокрема фермерськими господарствами, а й надасть можливість здійснювати поступове погашення заборгованості за наданим державним кредитом.

Отже, на період воєнного стану підприємці-аграрії постійно стикаються з нововведеннями щодо здійснення основної операційної діяльності, трудових відносин, сплати податків та подання звітності. Все це обґрунтовує об'єктивну необхідність приділення власниками

господарств особливої уваги як організації діяльності в цілому, так і ведення обліку та сплати податків.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р. № 973-IV із змінами та доповненнями. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

2. Фермерські господарства: створення, діяльність, реорганізація, ліквідація. Спецвипуски для агропідприємств. 2020. URL : <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-spetsvypusky-dlia-ahropidpriemstv-91-fermerskie-hozyajstva-sozdanie-deyatelnost-reorganizaciya-likvidaciya>

3. Мамонова Н., Бородіна О., Кунс Б. Українське сільське господарство у воєнний час: стійкість, реформи та ринки. URL : http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/Ukrainian-agriculture-in-wartime_resilience-reforms-and-markets_UKRAINIAN.pdf

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 91 від 26.01.2024 р. «Про внесення змін до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/91-2024-%D0%BF#Text>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сердюк Д.Г., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **О.О. Нестеренко**
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Згідно з офіційними даними Державної податкової служби, щорічні втрати від ухилення сплати податків сягають щонайменше 7,7 млрд. дол. або 282 млрд. грн на рік, в той час як оцінки незалежних експертів також зазначають схожий діапазон в 200-300 млрд. грн на рік [1].

Проблема недоотримання податкових надходжень поширена у багатьох країнах світу, і через це існує значна кількість підходів та методів контролю та оцінки податкової бази для покращення ефективності роботи податкових органів. Контрольна функція податків як фінансової категорії полягає в тому, що з'являється можливість кількісного відображення податкових надходжень і їх зіставлення з потребами держави у фінансових ресурсах.

Основне визначення податкового контролю наведено в Податковому кодексі України (ст. 63.1), згідно з яким: податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2].

Таким чином, податковий контроль є спеціальним державним механізмом, що відноситься до сфери оподаткування і наділений державою особливою компетенцією. На початку військових дій на території нашої держави всі податкові перевірки були зупинені, законодавче визначення щодо подальшого контролю було відсутнє. Проте 5 вересня 2023 року Кабінет Міністрів схвалив проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» [3]. Законопроектом вносяться зміни до Податкового кодексу та Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування», згідно з якими з 1 жовтня 2023 року відновилося проведення документальних перевірок, проведення яких було заборонено до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України. Обов’язковою вимогою щодо проведення перевірок під час дії воєнного стану є наявність безпечних умов для їх проведення.

Проаналізувавши законодавство, необхідно констатувати, що в період воєнного стану на території України діють усі основні види перевірок, а саме: камеральні перевірки, документальні позапланові перевірки та фактичні перевірки. Виключенням є лише документальні планові перевірки та деякі документальні позапланові перевірки.

В контексті дії військового стану, податковий контроль набуває ще більшого значення та актуальності, оскільки:

- ефективний податковий контроль допомагає забезпечити достатні фінансові ресурси для вирішення військових завдань та потреб у період військового стану (утримання оборонного комплексу; соціальне забезпечення населення (виплати ВПО тощо); забезпечення військових та їх сімей; відновлення критичної інфраструктури тощо);
- сприяє мобілізації фінансових ресурсів шляхом забезпечення додаткових джерел надходження коштів до державного бюджету;

- забезпечує прозорість та відкритість фінансових операцій. Під час військового стану важливо мати прозору та відкриту систему фінансових операцій, що забезпечує ефективний контроль за використанням бюджетних коштів;

- податковий контроль допомагає у боротьбі з незаконним обігом коштів та уникненням фінансування неправомірних дій під час військових конфліктів;

- сприяє стабілізації економіки країни під час військових дій, допомагаючи уникнути фінансової нестабільності та забезпечити потрібні ресурси для ведення оборонних операцій.

Ці завдання спрямовані на покращення фінансового стану країни, забезпечення стабільності бюджетної системи та підтримку післявоєнного економічного розвитку.

Інформаційні джерела

1. Федчишин В. Застосування непрямих методів податкового контролю в Україні. URL:<https://ces.org.ua/policy-brief-indirect-methods-of-tax-control/>

2. Податковий кодекс України : Закон України: від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/275517>

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX URL: <https://tax.gov.ua>

ПІДХОДИ ДО ДЕФІНІЦІ ПРИНЦИПІВ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Синельник Д.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Макогон**
Державний біотехнологічний університет

Ефективне функціонування будь-якої держави та верховенство права безпосередньо залежить від дотримання низки теоретичних принципів та їх реалізації на практиці. Теоретичною основою такого податкового права є податкові принципи як основні положення, які є керівними ідеями, що відображають основні напрями податкової політики нашої держави. Слід зазначити, що на різних етапах соціально-економічного розвитку державотворення податкові принципи змінюються відповідно до цілей і функцій, покладених на податкову систему. Сьогодні проблема розвитку та уточнення принципів оподаткування опинилася в центрі уваги не тільки

науковців, а й практиків. Більше того, зі зростанням інтересу до непрямих податків особливого значення набуває аналіз принципів, які розкривають особливості, якості та сутність непрямих податків.

Загальновідомо, що непрямі податки, на відміну від прямих, мають низку особливостей та притаманних їм характеристик, які визначають їх особливе становище в національній податковій системі.

Безумовно, принципи податкового права, що містяться у статті 4 ПКУ, є загальними для всієї податкової системи, в тому числі і для системи непрямого оподаткування. Крім того, загальні положення щодо оподаткування відображені у спеціальних розділах ПКУ, а саме у розділі V "Податок на додану вартість", розділі VI "Акцизний податок" та розділі IX "Митні платежі" Митного кодексу України.

Вважаємо за доцільне наголосити на правовому принципі непрямого оподаткування. Принципи, викладені у статті 4.1 Податкового кодексу України, можна поділити на загальні принципи непрямого оподаткування та спеціальні принципи непрямого оподаткування.

До загальних принципів непрямого оподаткування в Україні належать загальність оподаткування, рівність усіх платників податків перед законом, недопущення будь-яких форм податкової дискримінації, невідворотність юридичної відповідальності у разі порушення норм податкового законодавства, норм законів чи інших нормативно-правових актів, виданих на підставі різних законів чи різних нормативно-правових актів або внаслідок їх невизначеності, презумпція правомірності рішення платника податків тощо.

Серед специфічних принципів непрямого оподаткування, які найкраще характеризують природу та особливості непрямого оподаткування в Україні, є фіскальна адекватність та податкова ефективність. Дійсно, непрямі податки, такі як ПДВ, акцизи та мито, є найбільш бюджетоутворюючими, а сума надходжень від їх сплати до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування.

Крім того, як уже зазначалося, непрямі податки є ефективним фіскальним інструментом регулювання економічних процесів у нашій країні та інструментом стимулювання підприємницької виробничої діяльності бізнес-організацій. Непрямі податки також можуть використовуватися як регулятор цінової політики. Це пов'язано з тим, що через рівень цін держава може здійснювати свій регулюючий вплив на реальні доходи споживачів. Уряд може стимулювати або стримувати споживчий попит, встановлюючи, змінюючи або скасовуючи ставки ПДВ. За допомогою ставок акцизного податку уряд може регулювати рівень споживання товарів, які є шкідливими для здоров'я населення, і

застосовувати пільгові ставки на предмети розкоші, за які споживачі можуть дозволити собі сплачувати ці податки. Держава також може впливати на імпортно-експортні операції через тарифи, стимулювати експорт та захищати вітчизняних виробників від конкуренції з боку імпорту.

Таким чином, в сучасних умовах непрямі податки повинні сприяти стимулюванню економічного розвитку країни, залученню інвестицій та створенню умов для розвитку приватного сектору, зменшенню податкового навантаження та сприяти стабільному наповненню дохідної частини державного бюджету України.

З огляду на вищевикладене, пропонується внести зміни до статті 4 ПКУ, якими доповнити існуючі принципи податкового права такими важливими та актуальними принципами, як принцип економічної спрямованості оподаткування та принцип стимулювання підприємницької виробничої та інвестиційної діяльності.

З огляду на вищезазначене, вважаємо, що поняття "принцип непрямого оподаткування" має бути кодифіковане шляхом внесення відповідних змін до ПКУ. Тому пропонуємо доповнити пункт 14.1 статті 14 ПКУ наступною редакцією: "Принцип непрямого оподаткування - це основний принцип та основна ідея податкового законодавства України щодо системи заходів по встановленню, зміні та скасуванню непрямих податків (ПДВ, акцизного збору та мита)".

Хоча думка А.О. Полянчика є цілком слушною, правові принципи оподаткування в Україні не мають яскраво вираженої прямої дії, їх недотримання практично не є податковим правопорушенням і, відповідно, відсутня актуальна судова практика застосування та тлумачення основних принципів оподаткування конституційними судами України. З огляду на це, Верховному Суду України, Вищому господарському суду України та Вищому адміністративному суду України було б доцільно впорядкувати практику застосування статті 4 Основного Закону України.

Слід зазначити, що принципи оподаткування, передбачені чинним законодавством, мають частково декларативний характер і ще не знайшли повного відображення в сучасному податковому законодавстві. Тому ці принципи можуть розглядатися як основний напрямок розвитку податкового законодавства і мають велике значення в контексті реформування та постійного вдосконалення чинного законодавства.

Інформаційні джерела

1. Атаманчук Н.І. Принципи непрямого оподаткування. Вісник НТУ "КПІ". Сер.: Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 4. 81-85.

2. Гетманцев Д.О., Форсюк В.Л., Беліцький І.С. Теорія, принципи та історія податку. Правовий аспект: науково-практичний посібник. Київ, Юрінком Інтер, 2017. 496 с.

3. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17

4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України від 09.11.2012. № 44-45, № 46-47, № 48.

5. Полянничко А.О. Принципи податкового права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014. 20 с.

РОЛЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УСПІШНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Скворцова А.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Ярова**
Державний біотехнологічний університет

Воєнні обставини спричинили фінансову кризу практично всіх бізнес-структур в Україні.

Оцінка фінансових результатів відіграє важливу роль у керівному процесі, дозволяючи компаніям приймати обґрунтовані рішення щодо майбутнього розвитку бізнесу. Аналіз цих результатів може стати основою для змін у стратегії на ринку, виробничих процесах, асортименті продукції, постачальників, робіт та послуг і т. д. Успіх підприємства сьогодні залежить від надійного і ефективного формування фінансових результатів. Дослідження різних факторів, що впливають на ринкові тенденції, дозволяє здійснити аналіз і прийняти обґрунтовані рішення, які впливають на всю діяльність підприємства.

Аналіз фінансових результатів відіграє критичну роль у забезпеченні успішності підприємств у складних умовах війни в Україні, оскільки:

1) Стає ключовим інструментом для стратегічного планування підприємств в умовах війни. Військовий конфлікт може викликати значні зміни на ринку, і фірми повинні ретельно аналізувати свої фінансові показники для реагування на нові умови.

2) Допомогає визначити оптимальне використання наявних фінансових та матеріальних ресурсів з урахуванням обмежених ресурсів через військові дії.

3) Допомагає виявити та зменшити ризики, пов'язані з економічною нестабільністю, змінами у споживчому попиті та іншими факторами, оскільки військовий конфлікт супроводжується збільшеним ризиком для бізнесу.

4) Ідентифікує потенційні проблеми та забезпечує достатні резерви для відповіді на негативні економічні впливи з метою забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах війни.

5) Допомагає створити переконливий бізнес-кейс для потенційних інвесторів щоб підприємства могли активно працювати над залученням інвестицій для забезпечення фінансової стабільності та подальшого розвитку.

Аналіз літератури дозволив узагальнити і представити у табл 1 види прибутку за відповідними класифікаційними ознаками.

Таблиця 1 - Систематизація видів прибутку підприємства за основними класифікаційними ознаками [1]

Ознаки класифікації прибутку підприємства	Види прибутку за відповідними класифікаційними ознаками
1. Джерела формування прибутку використані в його обліку	прибуток від реалізації продукції; прибуток від реалізації майна; прибуток від позареалізаційних операцій.
2. Джерела формування прибутку за основними видами діяльності підприємства.	прибуток від операційної діяльності; прибуток від інвестиційної діяльності; прибуток від фінансової діяльності.
3. Склад елементів, що формують прибуток	маржинальний прибуток; балансовий чи валовий прибуток; чистий прибуток.
4. Характер оподаткування прибутку	оподатковуваний прибуток; прибуток, що не підлягає оподаткуванню.
5. Характер інфляційного «очищення» прибутку	прибуток номінальний; прибуток реальний.
6. Розглянутий період формування прибутку	прибуток попереднього періоду; прибуток звітного прибутку; прибуток планового періоду.
7. Регулярність формування прибутку	регулярно формований прибуток; спожитий (розподілений) прибуток.
8. Характер використання прибутку	капіталізований (нерозподілений) прибуток; спожитий (розподілений) прибуток.
9. Значення підсумкового результату господарювання	позитивний прибуток; негативний прибуток (збиток).

Досліджуване нами «Підприємство 1» до війни спеціалізувалося на виробництві натуральних продуктів харчування, зокрема на основі зернових та бобових культур: основний вид діяльності 10.61

«Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості». До війни тут впроваджували інноваційні методи виробництва та дотримувалися високих стандартів якості. Головна мета, з якою воно було створено – це популяризація виробництва органічної продукції серед населення України та інших країн здорового способу життя і здорового харчування, а також отримання прибутку шляхом задоволення потреб працівників та партнерів якісними товарами та послугами від діяльності. Застосування сучасних технологій аналізу сировини та готової продукції, дозволили «Підприємству 1» одержати сертифікати: Organic Standard, HalalCertificate, Certificate FDA.

Підприємство мало стабільно високий рівень поточної ліквідності, мало достатньо готівкових ресурсів та активів, щоб погасити свої невідкладні зобов'язання. Але, стосовно фінансового стану та стійкості спостерігається негативна тенденція показників, оскільки залежить від зовнішніх джерел фінансування, зокрема від експорту своєї продукції.

Доходи від реалізації, як одим з економічних показником результатів діяльності, в довоєнному 2020 році зросли на 138973 тис. грн, або на 62,1% порівняно з попереднім роком. Підприємство отримувало додаткові операційні доходи за рахунок продажу товарів, робіт та послуг за кордоном. У 2021 році спостерігалось ще більше зростання даного показника, а саме на 5860,00 тис. грн або на 88,2%. Дохід виріс завдяки успішним маркетинговим стратегіям, що сприяли збільшенню обсягу продажів і розширенню клієнтської бази.

Було виявлено зміни в показнику «Собівартість реалізованої продукції»: у 2020 р. вона збільшилася на 21762,00 тис. грн або на 15,5% порівняно з 2019 р.; у 2021 р. приріст повної собівартості становив вже 62,1% або 138973,00 тис. Грн.

Отже, роль і особливості аналізу фінансових результатів суб'єктів господарювання під час війни в Україні полягають у забезпеченні стратегічного планування підприємств, ресурсного управління, мінімізації ризиків, фінансової стійкості і сприянні залучення інвестицій.

Інформаційні джерела

1. Скоробогатова Н.Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, видав. «Політехніка», 2017. 248 с.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НАКЛАДНИХ ВИТРАТ

Спиця М.О., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. Н.О. Бірченко
Державний біотехнологічний університет

Накладні витрати є невід’ємною складовою діяльності будь-якого підприємства. Аудит накладних витрат є важливим інструментом для оцінки ефективності управління цими витратами та виявлення можливостей для їх оптимізації.

Накладні витрати - це витрати, які не можуть бути прямо віднесені до конкретних виробничих одиниць або продуктів і включають в себе загальновиробничі витрати.

Метою аудиту накладних витрат є оцінка точності та повноти відображення накладних витрат у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, виявлення можливих помилок та ризиків.

Першим кроком у проведенні аудиту накладних витрат є ретельне планування. Це включає в себе визначення обсягу аудиту, визначення цілей та завдань, складання робочого графіка та призначення відповідальних співробітників. Далі аудитор збирає всю необхідну інформацію та документацію, пов’язану з накладними витратами.

Після збору необхідної інформації та документації аудитор переходить до їхньої перевірки та аналізу. Основні аспекти, які перевіряються аудитором, включають, але не обмежуються, такі:

1) Дотримання внутрішніх процедур та політик: аудитор перевіряє, чи дотримується підприємство внутрішніх процедур та політик управління накладними витратами. Це може включати перевірку відповідності витратних документів до встановлених стандартів та процедур;

2) Точність та повнота даних: аудитор перевіряє точність та повноту накладних витрат, які відображені у фінансовій звітності підприємства. Це може включати порівняння даних із зовнішніми джерелами, такими як рахунки-фактури, звіти постачальників тощо;

3) Відповідність правовим та регуляторним вимогам: аудитор перевіряє, чи відповідають накладні витрати всім вимогам законодавства та регуляторних актів, що стосуються конкретної галузі діяльності підприємства;

4) Аналіз структури витрат: аудитор аналізує структуру накладних витрат для виявлення можливих неточностей або

неефективних витратних патернів. Це допомагає в ідентифікації можливостей для їхньої оптимізації та зменшення;

5) Перевірка документального підтвердження: аудитор перевіряє наявність та достовірність документації, що підтверджує накладні витрати, такої як рахунки-фактури, договори, квитанції тощо;

6) Аналіз ризиків: аудитор проводить аналіз потенційних ризиків, пов'язаних з накладними витратами, та визначає заходи для їхнього управління та мінімізації;

7) Перевірка внутрішнього контролю: аудитор оцінює ефективність систем внутрішнього контролю, які забезпечують правильне відображення та управління накладними витратами.

Ці процедури дозволяють аудитору здійснити повноцінну оцінку накладних витрат підприємства та забезпечити надійність та точність фінансової звітності.

Заключним етапом аудиту є підготовка звіту про результати проведеного аудиту, в якому повинні бути відображені всі виявлені недоліки, рекомендації щодо їхнього усунення, а також висновки та рекомендації щодо оптимізації накладних витрат.

Основними викликами аудиту накладних витрат є: складність визначення накладних витрат (неоднозначність та різноманітність видів накладних витрат може ускладнити їх аудит та оцінку) та підвищення конкуренції (зростання конкуренції на ринку може стимулювати підприємства мінімізувати накладні витрати, що вимагає більш детального та ефективного аудиту).

До перспектив розвитку аудиту накладних витрат можна віднести використання програмного забезпечення штучного інтелекту та машинного навчання. Сучасні програмні продукти, спеціалізовані на аналізі фінансових даних, дозволяють автоматизувати процеси аналізу, виявлення аномалій та створення звітності. Штучний інтелект та машинне навчання можуть бути використані для розпізнавання патернів та неточностей у фінансових даних, що допоможе виявити можливі помилки або шахрайство.

Аудит накладних витрат є важливим етапом фінансового аналізу підприємства, який дозволяє оцінити ефективність управління цими витратами та виявити можливості для їх оптимізації. Перед проведенням аудиту необхідно ретельно визначити цілі та методи, а також врахувати особливості та виклики, які можуть виникнути під час його проведення. Застосування сучасних технологій та вдосконалення стандартів аудиту дозволять підвищити ефективність цього процесу та забезпечити стабільність фінансового стану підприємства.

УПРАВЛІННЯ ПОСЛУГАМИ З ДОСТАВКИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ З НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Старосільська В.В., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник-канд. екон. наук, доц. **Т.А. Наумова**
Державний біотехнологічний університет

Функціонування та розвиток електронної торгівлі є необхідною умовою функціонування ринку як внутрішньої так і міжнародної торгівлі. Завдяки необхідності забезпечення базової потреби населення у послугах з доставки в системі електронної торгівлі, активно превалює велика кількість підприємств, які задовольняють існуючий попит населення в наданні цих послуг. Усі послуги надаються компаніями з доставки в режимі реального часу. Це призводить до нагального реагування відповідних систем управління на вимоги та реалії інформаційно-технологічних рішень щодо засобів доставки кінцевому споживачу [1, с.87]. Важливим узагальнюючим показником ефективності функціонування підприємств з надання послуг доставки є дохід від реалізації. Діяльність будь-якого підприємства спрямована на забезпечення зростання прибутку або його стабілізацію на певному рівні. За таких умов завданням обліку та контролю є забезпечення управлінського персоналу інформацією для оперативного формування доходів від реалізації послуг з доставки, планування управління інноваційним розвитком компаній шляхом реінжинірингу бізнес-процесів. Прийняття управлінських рішень здійснюється на підставі інформації про послуги з доставки, що формується у системі бухгалтерського обліку.

Отримання доходу - це основна мета та вектор діяльності будь-якого підприємства. Об'єктом і предметом праці в досліджуваних компаніях є надання послуг з доставки. Саме формування доходу від надання цих послуг є основним напрямом діяльності та функціонування логістичних компаній в Україні. Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [2]. Окремий стандарт, що регулює порядок визнання доходів, згідно до діючого законодавства – П(С)БО 15 «Дохід» [3]. Згідно з П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» [4], термін «дохід» означає валовий приплив (надходження) економічної вигоди протягом звітного періоду,

який виникає у процесі звичайної діяльності підприємства. Якщо ці припливи сприяють збільшенню власного капіталу (крім збільшення, яке пов'язане з внесками акціонерів), то його називають прибутком, а якщо зменшенню – то збитком.

Рис 1. Класифікація послуг з доставки за видами для ефективного управління підприємств з надання логістичних послуг

Сучасна наукова спільнота по-різному трактують поняття доходів. На наш погляд ці підходи можна розділити на дві категорії:

1) сучасні науковці, які ототожнюють дохід із виручкою від реалізації продукції;

2) науковці та дослідники, які визнають дохід окремою категорією та зазначають про його вплив на визначення результату діяльності суб'єкта господарювання і величину власного капіталу.

Підсумовуючи думки науковців, пропонуємо уточнене визначення у такій редакції: доходи – це грошові надходження за певний період часу, у результаті господарської діяльності підприємства, які призводять до зростання власного капіталу (за

винятком внесків учасників) внаслідок здійснення певного виду діяльності й отриманих конкурентних переваг у результаті застосування інноваційних бізнес - процесів та прийняття ефективних управлінських рішень.

Кінцевою метою процесу надання послуг є задоволення потреб клієнта. Найважливішим елементом у системі взаємодії є клієнт, обслуговуючий персонал, фізичне оточення. Для забезпечення ефективного управління доходу від реалізації послуги з доставки необхідна їх класифікація за низкою організаційних ознак. Урахування характерних рис окремої групи послуг та специфіки їх створення і використання в підприємствах з надання логістичних послуг, зокрема компанії «НОВА ПОШТА», повинні деталізувати рішення у сфері управління доходами. Класифікація послуг на нашу думку, необхідна для ведення аналітичного обліку та формування доходів від реалізації цих послуг (рис1). З цією метою пропонуємо застосувати інтегрований підхід до робочого плану рахунків обліку, шляхом відкриття аналітичних рахунків з урахуванням особливостей діяльності та виділених нами класифікаційних ознак. Для цього до рахунка 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» відкрити аналітичні рахунки у видів послуг, що надаються ними.

Отже, детальна класифікація послуг з доставки підприємств з надання логістичних послуг дає можливість глибше зрозуміти їхню сутність, а також допомагає обліковій та фінансовій службі отримувати необхідну інформацію про види послуг з метою їх оптимізації.

Інформаційні джерела

1. Наумова Т.А., Старосільська В.В. Реінжиніринг бізнес-процесів компаній з надання послуг доставки як спосіб підвищення ефективності управління. Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Ломжа - Харків. 2024. С.87-62. URL: https://mans.edu.pl/fcp/iOEUFz9Bjg/2/public/wydawnictwa/zbor_materialow_konferencji_czesc_2.pdf#page=87
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Із змінами внесеними наказами Мініфіну від 27.06.2013 р. №627 від 08.02.2014р. №48. URL: <http://buhgalter911.com/Res/NPSBO/NPSBO1.aspx>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99
4. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Трембовецький В.В., здоб. ОС «магістр»,
Єнін С.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **С.І. Василюшин**
Державний біотехнологічний університет

Аграрний сектор України є ключовою складовою економіки, але його розвиток стикається з численними викликами, зокрема, у сфері фінансового управління та бухгалтерського обліку. Сучасний підхід до цих питань передбачає активне використання бухгалтерських програмних продуктів.

Трансформація обліку є об'єктивним явищем у результаті посилення процесів цифровізації світової економіки та запровадження в облікову практику діджитал-технологій (діджиталізації). Діджиталізація економіки сприяла появі новітніх інтегрованих систем обробки та зберігання фінансової інформації, тому на зміну традиційним формам обліку прийшла автоматизована, яка базується на використанні комплексу програмного забезпечення, що автоматизує до 90 % усіх ручних операцій бухгалтера [1].

Як влучно підкреслюють І. Крюкова, С. Руденко та О. Накісько, «потреба бізнесу і управління у якісній, повній та прозорій інформації буде лише збільшуватись. При цьому, з урахуванням світових трендів і вимог, зростатимуть саме інформаційні запити у сфері можливостей і результатів сталого господарювання, своєчасне задоволення яких можливо лише за рахунок сталого бухгалтерського обліку на засадах цифровізації» [2, с. 182].

Однією з очевидних тенденцій в сучасному бухгалтерському обліку є перехід до цифрових технологій. Аграрні підприємства в Україні все більше використовують бухгалтерські програмні продукти для автоматизації процесів обліку та фінансового управління. Це дозволяє підприємствам збільшити ефективність своєї роботи, зменшити ймовірність помилок та швидше реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Іншою важливою тенденцією є зростання популярності хмарних бухгалтерських програмних продуктів. Вони надають підприємствам можливість працювати з даними з будь-якої точки світу, забезпечуючи при цьому високий рівень захисту інформації та можливість швидкої інтеграції з іншими системами.

Серед основних програмних продуктів які знайшли поширення в практиці роботи бухгалтерських служб аграрних підприємств:

- програми для автоматизації обліку: Microsoft Dynamics365 Business Central, SAP Business One, Net Suite, Zoho Books, Xero, Quick Books, Fresh Books; MASTER Бухгалтерія, Дебет Плюс, ISPro, Agrianalytica, Book Keeper, SMARTFIN.UA, Універсал ERP, Н-profit, UIS.WMS, Sivers Торгівля, Zarplata 24 та ін.

- програми для електронного документообігу: Deals, Schrif, EDIN, Вчасно, FREDO та ін.;

- програми для формування звітності: Електронний кабінет платника податків, Єдине вікно подання електронної звітності (безкоштовні сервіси від ДПС України), MEDocIS, iFin, ERP Foss, Арт-звіт плюс, Соната та ін.;

- програми для інвентаризації: Dilovod, EVIDEI, ERPJS, INVENTORY та ін [3].

На думку Л. Цимбал, «сьогодні українські агрокомпанії мають стратегічне значення задля забезпечення стабільності економіки в цілому, зважаючи на стратегічне значення експорту зерна та інших продовольчих культур. Вони також займають лідируючі позиції щодо впровадження діджитал-концепції управління виробництвом» [4 , с. 111].

Серед основних проблемних аспектів розвитку процесів діджиталізації в аграрних підприємствах України найбільш поширеними є:

- низька технологічна готовність (багато аграрних підприємств в Україні все ще мають обмежену доступність до технологічних рішень і недостатню кваліфікацію персоналу для ефективного використання цифрових інструментів);

- високі витрати на впровадження (діджиталізація може потребувати значних витрат на придбання програмного забезпечення, обладнання та навчання персоналу, що може бути важким для більш малих аграрних підприємств з обмеженими ресурсами);

- відсутність інфраструктури (у деяких регіонах України інфраструктура зв'язку та доступу до Інтернету може бути обмеженою або нестабільною, що ускладнює впровадження хмарних та онлайн-систем);

- відсутність стандартизації та сумісності (різноманітність бухгалтерських програмних продуктів та їх низька сумісність може ускладнювати обмін даними між різними системами, що може призвести до дублювання роботи та помилок);

– сприйняття з боку персоналу (навіть якщо технологічні засоби доступні, персонал може чинити певний опір до їх використання через страх перед змінами або недостатню підготовку);

– кібербезпека (аграрні підприємства часто працюють з великим обсягом конфіденційної інформації, тому захист цих даних є критично важливим. Однак, недостатність обізнаності з питань кібербезпеки та відповідних заходів може призвести до ризиків порушення безпеки даних).

Однією з головних перспектив використання бухгалтерських програм є підвищення ефективності управління аграрними підприємствами. Завдяки автоматизації процесів обліку, менеджмент отримує швидкий доступ до актуальних даних та може приймати більш обгрунтовані управлінські рішення.

Ще однією перспективою є підвищення рівня фінансової прозорості та довіри. Використання бухгалтерських програмних продуктів дозволяє підприємствам підтримувати високий стандарт обліку, що є важливим для приваблення інвестицій та розвитку бізнесу.

Таким чином, бухгалтерські програмні продукти стають необхідним інструментом для сучасних аграрних підприємств України. Вони дозволяють підприємствам підвищити ефективність своєї діяльності, забезпечуючи швидкий доступ до актуальної інформації та підвищуючи рівень фінансової прозорості. Зростаюча популярність цих продуктів свідчить про те, що вони будуть лише набирати обертів у майбутньому, сприяючи подальшому розвитку аграрного сектору країни.

Інформаційні джерела

1. Василішин С. Удосконалення важелів управління діджиталізаційними ризиками економічної безпеки та формування кібербезпеки облікової системи. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1. С. 97–110.

2. Крюкова І.О., Руденко С.В., Накісько О.В. Цифровізація як інструмент забезпечення сталого обліку. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 77. С. 178-184.

3. Нежид Ю. Діджиталізація системи обліково-інформаційного забезпечення як інструмент інноваційного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-66> (дата звернення: 19.04.2024).

4. Цимбал Л. Діджиталізація українських компаній як механізм конкурентної боротьби на глобальному ринку зернових. *Облік і фінанси*. 2022. № 4 (98). С. 107-113.

ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Хланта Є.Ю., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. Н.С. Акімова
Державний біотехнологічний університет

У сучасній економіці істотно підвищується значущість обліково-податкової інформації, необхідної для прийняття рішень на всіх рівнях управління, що сприяють досягненню безперервності та ефективності діяльності економічного суб'єкта. Тому найбільшу актуальність набувають проблеми наукового обґрунтування створення облікової, податкової та управлінської складових обліково-податкової системи, що формують інформаційний простір при розробці, прийнятті та реалізації ефективних управлінських рішень, що сприяють сталому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності економічних суб'єктів.

Обліково-податкова система є однією зі складових загальної системи, вона базується на бухгалтерській та податковій інформації і здійснюється працівниками бухгалтерії і іншими самостійними структурними підрозділами підприємства. Її суть полягає в об'єднанні облікових і податкових операцій в один процес у взаємозв'язку з аналітичними і контрольними процедурами, безперервності цього процесу і використанні його результатів при виробленні рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень [1, с.32].

Незважаючи на наявність безлічі глибоких, ґрунтовних наукових праць з проблеми гармонізації обліково-податкових систем, багато важливих аспектів недостатньо розроблено. Зокрема сьогодні в опублікованих наукових працях не достатньо досліджені: системна наукова концепція моделі інформаційної обліково-податкової системи; комунікаційна взаємодія елементів моделі; структура елементарних зв'язків та взаємовплив елементів інформаційної обліково-податкової системи; адаптація інформаційних потоків обліково-податкової системи до МСФЗ, гармонізація вітчизняної та міжнародної системи як результату взаємодії міжнародних, зарубіжних систем різного виду та рівня, а також оцінки впливу на вітчизняну обліково-податкову систему світових фінансово-економічних та податкових режимів.

Вирішення проблеми глобальної гармонізації обліково-податкової системи забезпечить сумісність бухгалтерської та податкової звітності та скоротить витрати на її складання, дозволить підвищити арактичний рівень обліково-податкової системи та дасть

можливість більш раціонально розподіляти ресурси.

Як показує вітчизняний та світовий досвід, розвиток обліково-податкової системи має відбуватися в тісному зв'язку зі змінами економічної ситуації в країні та відповідати характеру та рівню розвитку господарського механізму. Інформаційні потоки в рамках обліково-податкової системи мають задовольняти конкретні потреби управління залежно від рівня та характеру прийнятого рішення.

Ідея гармонізації обліково-податкової системи реалізується у рамках Європейського співтовариства (ЄС). Логіка її така: у кожній країні може існувати своя модель організації обліково-податкової системи та система стандартів, що її регулюють. Головне, щоб ці стандарти не суперечили аналогічним стандартам інших країн - членів спільноти, тобто, перебували у «гармонії» один з одним. Щодо принципів практичної реалізації ідеї гармонізації, то в їх основі лежить політична угода країн – учасників співтовариства. Саме тому основні положення обліково-податкових директив включені кожним членом ЄС до свого національного законодавства у частині, що стосується бухгалтерського обліку.

Основним напрямом в організації обліково-податкової системи на підприємстві є специфіка його діяльності, виходячи з якої необхідно грамотно виділити основні її підсистеми та компоненти, які згодом достовірно відобразатимуть результати економічної діяльності.

У вузькому значенні обліково-податкова система є системою конкретного підприємства, яка залежить від структури складових, їх взаємовпливу та від специфіки діяльності підприємства. У широкому значенні обліково-податкова система абстрагується від підприємства, формуючи принципи, методи, підходи універсальні для різних суб'єктів.

Модель інформаційної обліково-податкової системи має бути спрямована на задоволення потреб формування найбільш повної та комплексної інформації, необхідної суб'єкту господарювання, та адаптуватися до всіх змін зовнішнього середовища.

Обліково-податкова система є однією зі складових загальної інформаційної системи, вона базується на бухгалтерській та податковій інформації та здійснюється працівниками бухгалтерії та іншими самостійними структурними підрозділами підприємства. Її суть полягає в об'єднанні облікових та податкових операцій в один процес у взаємозв'язку з аналітичними та контрольними процедурами, безперервності цього процесу та використанні його результатів при виробленні рекомендацій для прийняття ефективних управлінських

рішень. Характеристики обліково-податкової системи представлені на рис. 1.

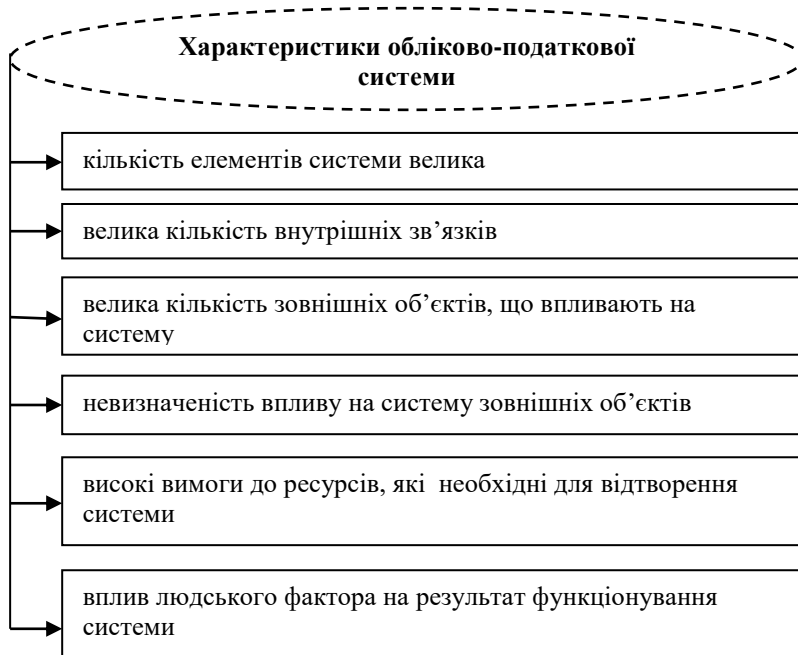

Рис.1. Характеристики обліково-податкової системи

Таким чином, створення обліково-податкової системи має об'єднати в собі численні адміністративні завдання обліку, аналізу, аудиту, звітності та оподаткування, вирішення яких за допомогою тісного взаємозв'язку та єдиної спрямованості складових системи дозволить приймати організації ефективні управлінські рішення.

Інформаційні джерела

1. Акімова Н.С. Організаційно-методичне забезпечення обліку і аудиту податкових розрахунків і платежів в системі інформаційного простору. Operation and development management of economic entities in European integration conditions: information service, mechanisms, digitalization : колективна монографія. Катівіце : Publishing House of Academy of Silesia, 2022. С. 25-48. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/a682b7e80e7138f9e82e40f826d8627f.pdf>

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗВІТНІСТЬ ЯК МОВА БІЗНЕСУ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Черевань А.А., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Задніпровський**
Державний торговельно-економічний університет

У сучасному світі, що характеризується зростанням обізнаності про економічні, соціальні та екологічні проблеми, бізнес став об'єктом пильної уваги, адже відіграє ключову роль у формуванні майбутнього планети. Для вирішення глобальних викликів компанії активно впроваджують у діяльність практики корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), яка ґрунтується на цілях сталого розвитку.

Згідно статистичних даних, 77% споживачів мотивовані купувати в компаніях, які віддані КСВ; 90% споживачів висловлюють більшу схильність довіряти соціально відповідальному бізнесу; понад 1000 глобальних компаній беруть участь в ініціативі ООН з КСВ, а 40% компаній зі списку Fortune 500 вже оприлюднюють свої зусилля з КСВ [1]. Подібні ініціативи вкрай важливі не лише для підприємства, яке може покращити свою репутацію, залучити лояльних споживачів та інвесторів, знизити існуючі ризики, збільшити прибуток та вийти на нові ринки, а і для суспільства з метою покращення його життя, для планети, адже вони сприятимуть захисту довкілля тощо.

Питання сутності концепції корпоративної соціальної відповідальності, процесу її формування, відображення у фінансовій та нефінансовій звітності, застосування й розвитку в бізнес-середовищі досліджувалось багатьма науковцями, серед яких можна виділити Боуена Х., Грицину Л. А., Зибареву О. В., Колота А. М., Король С. Я., Петрашко Л. П., Супрун Н. А., Фрідмена М. та інших, однак постійні зміни зовнішніх чинників, які впливають на КСВ і звітність щодо неї, зумовлюють потребу у подальших дослідженнях.

Згідно Міжнародного стандарту ISO 26000 “Керівництво із соціальної відповідальності”, корпоративну соціальну відповідальність доцільно розглядати як відповідальність організації за вплив її рішень та діяльності на суспільство і навколишнє середовище через прозору та етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, що включає здоров'я та добробут суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки [2].

У світі велика кількість компаній звітує щодо втілених ними практик, програм та їх результатів, використовуючи розроблені

різними провідними міжнародними організаціями стандарти звітності. В Україні цей процес лише набирає обертів, адже подібні звіти складають у більшості тільки великі відомі компанії, як українські, так і ті, що мають представництва у різних країнах світу. Важливим чинником запровадження міжнародних стандартів корпоративної соціальної звітності в Україні є інтеграція з Європейським Союзом, адже в рамках Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, що набула чинності у 2017 році, зазначається, що сторони сприятимуть корпоративній соціальній відповідальності та підзвітності, а також заохочуватимуть відповідальну ділову практику, що пропагується такими міжнародними організаціями як ООН, МОП, ОЕСР [3].

У 2020 р. українським урядом також була схвалена Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року, метою якої є створення нормативно-правової бази та здійснення заходів для впровадження міжнародних стандартів ведення соціально відповідального бізнесу в діяльність суб'єктів господарської діяльності для забезпечення сталого розвитку України та підвищення суспільного добробуту [4], але повномасштабна війна внесла свої корективи у цей процес – небагато компаній впроваджують КСВ у свою діяльність та звітуються, а достатнє законодавче підґрунтя наразі відсутнє. Але попри це в контексті глобалізаційних процесів, євроінтеграції України, з урахуванням стану економіки, екологічних і соціальних проблем у нашій країні стратегічно важливо забезпечити прозорість діяльності суб'єктів господарювання та інформувати суспільство про їхній внесок у сталий розвиток, використовуючи для цього можливості корпоративної звітності як основного засобу комунікації [5], тож важливо, щоб держава стимулювала та залучала компанії до впровадження КСВ, а також на законодавчому рівні зобов'язала усі підприємства звітуватись щодо здійснених ініціатив.

Кожен стандарт корпоративної соціальної відповідальності має свої особливості, переваги та недоліки, які компанія має враховувати, і в результаті обрати той, що відповідає також і особливостям практик її КСВ. Найпоширенішими міжнародними стандартами, за якими звітують компанії в Україні та світі є:

1) Стандарт ISO 26000 – визначаються основні принципи соціальної відповідальності: підзвітність; прозорість; етична поведінка; взаємодія з зацікавленими сторонами; правові норми; міжнародні норми; права людини.

2) Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative) - містить переважно кількісні показники результативності компанії за

трьома напрямками – економіка, екологія, соціальна політика; за формою наближений до фінансового звіту і складається практично за тими самими принципами.

3) Стандарт AA1000 - звіт за оцінкою успіху організації в економічній, екологічній та соціальному середовищі, заснований на діалозі із стейкхолдерами, може проходити аудит.

4) Стандарт SA8000:2001 «Соціальна відповідальність» - оцінює діяльність компаній по 8 ключових напрямках: дитяча праця; здоров'я та безпека; дискримінація; тривалість робочого часу; оплата праці; примусова праця; свобода формування об'єднань і свобода переговорів між роботодавцем і профспілками; дисциплінарні стягнення [6].

У сучасному світі бізнес усе частіше використовує практику корпоративної соціальної відповідальності, щоб подолати глобальні виклики та зробити внесок у сталий розвиток. У теперішніх умовах звітуння за міжнародними стандартами стає все більш важливим для компаній, які хочуть працювати відповідально, стабільно, та отримати від цього переваги. Наявність різних стандартів звітності (GRI, ISO 26000, AA1000, SA8000:2001 та інші) дає підприємствам можливість зважити усі плюси та мінуси, і обрати більш відповідний варіант.

Інформаційні джерела

1. Overvest M. Corporate Social Responsibility Statistics 2024 — 65 Key Figures. Procurement Tactics. 2024. URL: <https://procurementtactics.com/corporate-social-responsibility-statistics/>

2. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility. URL: https://iso26000.info/wp-content/uploads/2017/06/ISO-26000_2010_E_OBPpages.pdf

3. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, OJ L 161, 29.5.2014, p. 3–2137. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu>

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

5. Король С. Я., Курбет М. А., Семенова М. А. Упровадження звітності про сталий розвиток в Україні: стан і перспективи в умовах євроінтеграції. Бізнес Інформ. 2022. № 1. С. 294-301. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_202

6. Деліні М. М. Соціальна звітність в оцінці соціально-економічної відповідальності підприємництва. Інтелект XXI. 2017. № 6. С. 41-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2017_6_10.

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ РОЛІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Щиковська В.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.В. Макогон**
Державний біотехнологічний університет

Одним з найважливіших податків у податковій системі України є податок на додану вартість, який сплачується до державного бюджету як частина новоствореної вартості на кожному етапі виробництва товарів, виконання робіт та надання послуг. Його економічна сутність полягає в тому, що ПДВ оподатковується лише додана вартість, яка є різницею між ціною продажу та витратами на придбання товарів і послуг на даному етапі. Це досягається за рахунок того, що платники ПДВ отримують податковий кредит на свої оподатковувані покупки товарів або послуг у підприємств, зареєстрованих як платники ПДВ.

ПДВ є різновидом універсального акцизного податку, який нараховується і сплачується на кожному етапі руху товарів від виробника до споживача. Він відіграє важливу роль, оскільки передбачає оподаткування всіх ланок виробничого процесу, від видобутку сировини і матеріалів до продажу готової продукції, стимулює зниження цін і собівартості продукції, зменшує витрати і підвищує ефективність використання ресурсів, а також заохочує експорт шляхом запровадження нульової ставки податку для експортерів.

У ретроспективі адміністрування ПДВ є одним з найпоширеніших податків, але складним і суперечливим. В Україні ПДВ замінив податок з продажу та податок з обороту і почав відігравати провідну роль у формуванні доходів державного бюджету. Для оцінки ролі ПДВ у доходах державного бюджету України розглянемо податкові надходження в загальній системі доходів Зведеного бюджету. Так, у 2023 р. доходи зведеного бюджету за січень-грудень склали 3 104,3 млрд грн, що на 41,3% більше, ніж аналогічного періоду 2022 р. При цьому податкові надходження склали 52,8% зведеного бюджету України.

Слід зазначити, що ПДВ є основним податком у структурі доходів Зведеного бюджету України. Так, якщо частка надходжень від основних прямих податків (податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб) становила 5,1% та 16% відповідно, тоді як надходження від основних непрямих податків (ПДВ та акцизний податок) становили 18,7% та 6,1% відповідно.

Аналізуючи доходи державного бюджету у 2023 р., слід зазначити, що за рік до державного бюджету було перераховано 2,672 млрд грн. Передумовами для цього стали, зокрема, збільшення ПДВ з ввезених товарів на 113,1 млрд грн, акцизного податку на 65 млрд грн, податку на доходи фізичних осіб на 58,5 млрд грн, податку на прибуток підприємств на 26,8 млрд грн та ввізного мита на 16,3 млрд грн.

Аналізуючи доходи загального та спеціального фондів Державного бюджету на 2023 рік відзначимо, що найбільші надходження формуються за рахунок ПДВ з ввезених на митну територію України товарів, які досягли 366,2 млрд грн, що на 44,7% більше порівняно з 2022 р., ПДВ з вироблених товарів з урахуванням бюджетного відшкодування збільшився на 0,3% порівняно з 2022 роком і становив 214,6 млрд грн, при цьому на відшкодування ПДВ у 2023 році було спрямовано 132,4 млрд грн, що на 47,8 млрд грн або на 56,5% більше, ніж за аналогічний період 2022 року.

Зміна динаміки непрямих податків мала різні наслідки для наповнення бюджетів, позначившись на їхніх доходах та спроможності фінансувати нагальні потреби суспільства і держави. Зокрема, повернення до довоєнного рівня оподаткування пального через акцизний збір та ПДВ, а також повернення фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб зі спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування, де податок сплачується за єдиною ставкою 2%, позитивно позначилося на надходженнях до бюджету. Водночас, потенційні недонадходження були спричинені:

- поверненням залишку невідшкодованого відшкодування ПДВ за 2022 рік у першій половині 2023 року (за даними Державної податкової адміністрації, цей залишок зменшився на 21,3 млрд грн до 18,8 млрд грн станом на 1 січня 2024 року)

- тимчасове звільнення від оподаткування ПДВ операцій з ввезення природного газу на митну територію України;

- значне збільшення імпорту продукції оборонного призначення, яка звільняється від оподаткування при ввезенні на митну територію України.

Метою удосконалення системи справляння ПДВ у напрямі підвищення його фіскального значення є протидія необґрунтованому розширенню податкового кредиту та запобігання зміщенню бази оподаткування в бік суб'єктів, які не є платниками ПДВ.

Для досягнення першої цілі слід запровадити змішаний метод обчислення податку: Зобов'язання з ПДВ повинні розраховуватися за методом першої події, а податковий кредит - за касовим методом. Крім того, враховуючи практику оподаткування в Україні, слід обмежити

період реєстрації податкових накладних. Замість обмеження права на податковий кредит можна також запропонувати законодавчі заходи, що забороняють внесення змін до податкових накладних з метою коригування суми податкового кредиту в бік збільшення.

Інше питання – заохочення суб'єктів господарювання, які використовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, до реєстрації як платників ПДВ. Це дозволило б збільшити базу оподаткування за рахунок роздрібних продажів, здійснюваних такими суб'єктами, і на практиці вивільнити неявні суми ПДВ.

Оперативний контроль за фіктивним експортом є важливим заходом для оптимізації відшкодування ПДВ за експортними операціями.

Підсумовуючи, ПДВ є важливим джерелом надходжень до державного бюджету України і може впливати на економічну ситуацію в Україні. Однак необхідно реформувати ПДВ шляхом подальшого вдосконалення адміністрування ПДВ і водночас гармонізації національного законодавства з ПДВ з нормами ЄС; вжити заходів проти надмірного розширення податкових пільг з метою підвищення фіскальної ефективності ПДВ та запобігання можливому переміщенню бази оподаткування до суб'єктів, які не сплачують цей податок. На що слід звернути увагу.

Інформаційні джерела

1. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість. Галицький економічний вісник. 2013. № 2(41).118-126.

2. Слатвінська М.О. Аналіз фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість. Приазовський економічний вісник. 2018. С. 148-155.

3. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за січень – грудень 2022-2023 років. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2_Довідка_грудень_2023_29_01_2024.docx (дата звернення: 16.04.2024).

4. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2023 рік. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Інформація_щодо_викон_ДБУ_за_2023_рік.pdf (дата звернення: 16.04.2024).

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Ярова А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.А. Поливана**
Державний біотехнологічний університет

Капітальні інвестиції, як відомо, становлять значну частину активів підприємств і вимагають пристрасної уваги до їх ефективного управління. Запровадження автоматизації у сферу обліку капітальних інвестицій має кілька ключових переваг. По-перше, це надає можливість ефективно вести облік витрат на капітальні проекти, забезпечуючи контроль їх виконання та аналіз фінансових результатів. По-друге, автоматизація сприяє збільшенню точності та швидкості обробки фінансової інформації, що в свою чергу дозволяє приймати краще обґрунтовані управлінські рішення. Іншими словами, автоматизація дозволяє підприємствам точно відстежувати, як витрачаються кошти на капітальні проекти, і вчасно реагувати на будь-які зміни в умовах їх реалізації.

Матеріально-ресурсне забезпечення виробництва прямо впливає на його ефективність і результативність і залежить від обсягів, структури та напрямків інвестицій. Капітальні інвестиції, визначені як значні суми грошей, витрачені на придбання, розширення або покращення довгострокових активів, є стратегічно важливим елементом для бізнесу. Зокрема, будівлі, машини та обладнання, які входять до складу капітальних активів, відіграють ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

При будівництві за підрядним способом укладається договір між підприємством та будівельною організацією, охоплюючи весь обсяг робіт і встановлюючи терміни будівництва. Цей процес супроводжується складанням проектно-кошторисної документації, титульних списків і графіків передачі обладнання й матеріалів. У разі капітального будівництва або поліпшення об'єкта господарським способом витрати відображаються в обліку за НП(С)БО 16 «Витрати», базуючись на різних документах, таких як лімітно-забірні картки, наряди, облікові листки праці та інші.

Для успішного управління капітальними інвестиціями критично важливо мати програмне забезпечення, яке надає не лише зручність у виконанні операцій, але й ефективно веде облік витрат. Підвищена ефективність, точність та швидкість обробки фінансової інформації,

які надає автоматизована система, дозволяють знизити ризики помилок та оптимізувати фінансові процеси.

У світі бухгалтерського обліку існує ряд програмних продуктів, які надають широкі можливості для автоматизації обліку капітальних інвестицій. Зокрема, серед українських розробників варто відзначити "Agri:Бухгалтерію", яка спеціалізується на обліку капітальних інвестицій та може стати оптимальним вибором для підприємств цієї галузі. Більшість сучасних підприємств, особливо в галузі технологій, фінансів та інших, використовують автоматизовані системи для управління витратами та аналізу фінансової звітності. Відзначимо також, що для малого бізнесу існують доступні рішення, які не лише ефективно автоматизують процеси, але й мають низьку вартість, такі як Bookkeeper, що розвивається активно та забезпечує підтримку користувачів.

Однак, варто також розглянути інші популярні програми, такі як SMARTFIN, Dilovod, а також звернути увагу на зарубіжні рішення, наприклад QuickBooks, Zorro, Галактика та інші. Для малих бізнесів, зокрема для ФОП та некомерційних організацій, існують доступні рішення, які не лише автоматизують процеси, але й мають низьку вартість. Один з таких прикладів - Bookkeeper, який, крім високої функціональності, має зручний інтерфейс та підтримку користувачів. Наприклад, "Вправно" представляє собою інноваційний продукт, який може мати велике майбутнє в сфері автоматизації бухгалтерського обліку. З можливістю no code/low code розробки, він відкриває нові можливості для бізнесу, дозволяючи зосередитися на стратегічних завданнях, а не на технічних деталях.

Автоматизація бухгалтерського обліку капітальних інвестицій - це не лише шлях до підвищення ефективності і точності фінансових процесів, але й ключовий елемент стратегічного управління, який дозволяє підприємствам забезпечити стійкий розвиток та конкурентоспроможність на ринку. Вона дозволяє точно відстежувати витрати на капітальні проекти, забезпечує швидку та точну обробку фінансової інформації, а також знижує ризики помилок. Вибір оптимального програмного забезпечення, такого як "Agri:Бухгалтерія", "Bookkeeper" чи "Вправно", є важливим кроком у забезпеченні ефективного управління капітальними інвестиціями. Для малих бізнесів також доступні ефективні та вартісні рішення, які допомагають у здійсненні обліку та аналізі фінансових процесів. Отже, автоматизація обліку капітальних інвестицій стає не лише інструментом підвищення ефективності, але й ключовим чинником стратегічного управління, спрямованим на стійкий розвиток та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

ОБЛІК І АУДИТ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ярова А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Н.О. Бірченко**
Державний біотехнологічний університет

Облік і аудит капітальних інвестицій є важливими елементами для успішного управління фінансами будь-якого підприємства. Світова економіка постійно змінюється, із зростанням конкуренції та вимог до ефективного використання ресурсів. У цьому контексті правильний облік і аудит капітальних інвестицій стають важливими інструментами для забезпечення прозорості фінансової звітності, реалізації стратегій розвитку та збереження конкурентних позицій.

Капітальні інвестиції відіграють ключову роль у розвитку та зростанні підприємства. Ефективне управління цими інвестиціями вимагає належного обліку та контролю, а також аудиту для перевірки їхньої ефективності та відповідності стратегічним цілям підприємства.

Капітальні інвестиції є витратами коштів у довгострокові активи підприємства з метою отримання прибутку в майбутньому. Це можуть бути витрати на придбання обладнання, будівництво об'єктів нерухомості, розвиток нових продуктів та ін.

Облік капітальних інвестицій вимагає від підприємства точного ведення записів про всі інвестиції, включаючи витрати, що були зроблені, вартість активів, що були придбані, та прибутки, які були отримані.

Аудит капітальних інвестицій включає в себе незалежну перевірку цих записів з метою забезпечення їх достовірності. Аудитори перевіряють відповідність ведення обліку стандартам, виявляють помилки або неправильні обчислення, а також оцінюють ефективність використання інвестованих коштів.

Мета аудиту капітальних інвестицій полягає в тому, щоб впевнитися, що підприємство використовує свої кошти ефективно, що воно спроможне виконувати свої фінансові зобов'язання, а також перед акціонерами та іншими зацікавленими сторонами.

Облік капітальних інвестицій передбачає систематичний контроль за всіма витратами, пов'язаними з придбанням, впровадженням та експлуатацією нових активів. Основними складовими обліку капітальних інвестицій є:

- бюджетування і планування: визначення потреб у капітальних вкладеннях та розробка бюджетів на їхнє здійснення;

- оцінка ефективності: аналіз потенційних можливосте та ризиків, пов'язаних з інвестиціями, для визначення їхньої прибутковості;

- облік витрат: фіксація всіх витрат, пов'язаних з придбанням та впровадженням активів, включаючи витрати на матеріали, працю та послуги;

- амортизація: облік зносу капітальних активів протягом їхнього корисного терміну використання.

Аудит капітальних інвестицій є процесом перевірки правильності фінансової звітності та ефективності управління капітальними ресурсами. Він включає такі етапи:

1) Перевірка документації: аудитор аналізує усю документацію, що стосується капітальних інвестицій, включаючи угоди, рахунки-фактури та звітність.

2) Перевірка витрат: аудитор перевіряє витрати, пов'язані з капітальними інвестиціями, для визначення їхньої відповідності бюджету та ефективності використання коштів.

3) оцінка ризиків: визначення можливих ризиків, пов'язаних з капітальними проектами, та розробка рекомендацій щодо їхнього управління.

4) звітність: після завершення аудиту аудитор складає звіт зі своїми висновками та рекомендаціями для управління підприємством.

Облік і аудит капітальних інвестицій є важливими інструментами управління фінансами підприємства. Вони дозволяють ефективно використовувати кошти, мінімізувати ризики та забезпечувати прозорість у фінансовій діяльності. Ці процеси є ключовими для досягнення успіху та стійкого розвитку будь-якого бізнесу. Вони допомагають впевнитися, що кошти інвестуються та використовуються ефективно і приносять очікуваний прибуток.

Інформаційні джерела

1. Остапчук Т. П. Облік і контроль капітальних інвестицій: теорія і практика здійснення [Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук] – Тернопіль: ТАНГ, 2004. – 22 с.

2. Рудейчук С. Сутність поняття інвестицій та їх класифікація: обліково економічні аспекти Економічний аналіз. 2013. Вип. 12, ч. 2. С. 151-154.

3. Обсяг капітальних інвестицій за видами активів за окремими напрямками 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ІНФОРМАЦІЙНА АРХІТЕКТУРА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

Яценко В.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.В. Нестеренко**
Державний біотехнологічний університет

В умовах динамічного розвитку електронного бізнесу, питання забезпечення економічної безпеки підприємств стає все більш актуальним. Важливим інструментом для вирішення цієї задачі є моделювання інформаційної архітектури управління економічною безпекою. Електронний бізнес стикається з безліччю загроз економічній безпеці, таких як кібератаки, шахрайство, недобросовісна конкуренція та інші. Для ефективного протистояння цим загрозам необхідна чітка та структурована система управління економічною безпекою. Інформаційна архітектура управління економічною безпекою (ІАУЕБ) є основою цієї системи. Вона описує структуру, взаємозв'язки та функції інформаційних систем, що використовуються для управління економічною безпекою. Під управлінням економічною безпекою підприємства фахівці розуміють систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, що пов'язані із забезпеченням захисту його економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз [5, с. 12]. Основними функціональними цілями економічної безпеки підприємств електронного бізнесу є: забезпечення високої фінансової ефективності роботи та технологічної незалежності; підвищення продуктивності менеджменту, оптимізація організаційної структури управління підприємством; досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу; мінімізація руйнівного впливу результатів діяльності на стан навколишнього середовища; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності; забезпечення захисту інформаційного простору, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення; ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів [2].

Надійна система економічної безпеки підприємства можлива лише за умови використання комплексного і системного підходу, що дозволяє оцінити перспективи розвитку підприємства, розробити його тактику і стратегію, зменшити негативний вплив загроз та небезпек. Моделювання системи економічної безпеки підприємства доволі складний процес і ґрунтується на результатах: аналізу бізнес-процесів

(визначаються всі бізнес-процеси, пов'язані з управлінням економічною безпекою, та їхні інформаційні потреби); аналізу даних (визначаються всі типи даних, які є необхідними для управління економічною безпекою, та їх джерела). При моделюванні ІАУЕБ слід дотримуватися наступних принципів: інтегрованість з іншими інформаційними системами підприємства; гнучкість та адаптованість до нових загроз та викликів; масштабованість для задоволення потреб зростаючого бізнесу. Компонентами моделі ІАУЕБ є: система моніторингу інформаційних систем - для моніторингу інформаційних систем підприємства на предмет загроз та інцидентів; система управління ризиками - для ідентифікації, оцінки та управління ризиками, пов'язаними з економічною безпекою; система управління інцидентами - для реагування на них; система аналітики інформаційної безпеки - для аналізу даних та виявлення тенденцій [5, с. 12].

Важливими етапами моделювання інформаційної архітектури управління економічною безпекою є: розробка та впровадження методології визначення рівня безпеки підприємства; створення інформаційної платформи; постановка і вирішення завдань безпеки на оперативному рівні; визначення параметрів відхилень показників від нормативних значень; визначення причин відхилень від стратегічних й оперативно-тактичних цілей і завдань; розробка сценаріїв управління економічною безпекою підприємства; оцінка динаміки небезпеки і загроз кожного зі сценаріїв; розрахунок потреби в матеріально-технічних, фінансових, трудових ресурсах і ефекту реалізації сценарію; реалізація обраного сценарію. Завершальним етапом є контроль за виконанням розробленої програми з економічної безпеки підприємства електронного бізнесу [5, с. 12].

Обрана система заходів з управління економічною безпекою підприємства не є сталою, вона повинна відповідати умовам сьогодення, носити гнучкий характер та створювати максимальний захист від несприятливих чинників у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

Критеріями оцінювання рівня економічної безпеки є основні економічні показники та індикатори загроз. При здійсненні управління економічною безпекою підприємств електронного бізнесу необхідно знижувати можливі ризики впливу щодо таких аспектів як: кібербезпека (забезпечення захисту від кібератак, витоку конфіденційної інформації, крадіжки даних, вірусів та інших кіберзагроз); фінансова безпека (мінімізація ризику фінансових втрат через шахрайство, фінансові маніпуляції, а також управління фінансовими потоками і оптимізація витрат); юридична безпека

(забезпечення відповідності законодавству та регуляторним вимогам у сфері електронного бізнесу, включаючи захист інтелектуальної власності та вирішення юридичних питань); операційна безпека (запобігання можливим проблемам у виробництві, постачанні, логістиці та інших операційних аспектах електронного бізнесу); репутаційна безпека (збереження доброї репутації та відносин з клієнтами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами); технологічна безпека (забезпечення надійності та ефективності використання технологічних інструментів і платформ електронного бізнесу) [5, с. 12]. За умов неефективного управління економічною безпекою слабшає рівень економічної захищеності підприємства, знижуються результати діяльності, погіршуються умови та середовище діяльності підприємства. Такі наслідки визначають неотримання економічних вигід, погіршення фінансового стану та можливе банкрутство підприємства електронного бізнесу.

Таким чином, інформаційна архітектура відіграє критичну роль в управлінні економічною безпекою підприємств електронного бізнесу, забезпечуючи основу для доступності, цілісності та конфіденційності інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення стійкості підприємства до економічних загроз.

Інформаційні джерела

1. Дроб'язко С.І. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки. Дніпропетровськ: «ФОП Дроб'язко», 2014. 349 с.

2. Поняття про економічну безпеку підприємства та її визначення. Навчальні матеріали
онлайнURL: http://pidruchniki.com/13290311/ekonomika/tema_ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstva

3. Kashchena N, Nesterenko I. Digitalization of the innovative development management information service of the enterprise. Mechanisms for ensuring innovative development of entrepreneurship. Monograph. Tallinn: Teadmus OÜ, 2022. P. 238-254 URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31559>

4. Ковалевська Н.С., Нестеренко І.В., Янчева І.В., Лопін А.О. Диджиталізація обліково-аналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 1(33). С. 32-43. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/3302>

5. Живко З.Б. Стратегічне планування в системі економічної безпеки підприємства. *Проблеми науки*. 2018. № 4. С. 32-39.

Секція 4
ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ І ТЕХНОЛОГІЇ
ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ
В ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄДИНОГО РИНКУ ЄС

FINANSING OF THE UKRAINIAN IT-BUSINESS UNDER THE
CONDITIONS OF INTEGRATION TO THE EU SINGLE MARKET

Hendrikhovskiy M.S., Master's
Supervisor – PhD in Economics, Associate Professor **V.O. Ogloblina**
Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute,
Zaporizhzhia National University

The domestic IT sector is one of the largest exporters of IT services in Europe and the second largest exporter in Ukraine. Before the start of the full-scale Russian-Ukrainian war, the domestic IT market generated more than 4% of GDP. According to the NBU, in the military year of 2022, the IT industry ensured an increase in export revenue by 5.85%. The information and communication technologies (ICT) sector of Ukraine continues to demonstrate growth, which contributes to the modernization of the Ukrainian IT business in the context of integration into the EU single market.

In July 2023, a meeting of representatives of the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Digital Transformation and officials of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine with members of the Committee on Internal Market and Consumer Rights Protection of the European Parliament took place. At the meeting, it was noted that integration into the EU's Single Digital Market is an unchanging priority for Ukraine. Therefore, the Law of Ukraine «On Electronic Communications» was adopted. Adoption of the said draft law will stimulate the deployment of high-speed electronic communication networks, contribute to the stable functioning of electronic communication networks and access to digital systems or systems that provide equivalent functionality. Work is also ongoing on the draft Law of Ukraine «On Digital Services and Markets» [1].

Today, Ukraine is a signatory to the Association Agreement with the EU and has the status of a candidate for EU membership. Within the

framework of this Agreement, the European Commission has proposed to create a new instrument «Ukraine Facility» in the amount of 50 billion euros in the form of grants and loans to provide predictable financial support to Ukraine during 2024-2027. The Fund for Aid to Ukraine was established for the purpose of restoration, reconstruction and modernization of our country. The fund will support structural reforms and investments aimed at deepening the integration of digital markets.

Integration into the EU's single digital market has already begun. The acceleration of the digital transformation and the recovery of Ukraine's economy is facilitated by the financing of projects of digital global gateways of the EU Program «Connecting Europe Facility, CEF» in the amount of about 6 billion euros in the main directions [2]:

- high-performance computing - 2.2 billion euros (projects to calculate large data sets for decisions in the field of economy, defense industry, and health care);

- artificial intelligence, data and cloud services - 2.1 billion euros (projects that create products based on artificial intelligence to facilitate the work of enterprises, state administrations, research institutions);

- the use of digital technologies in the economy and society - 1.1 billion euros (projects that implement digitalization in business, e-government, health care, environment, education and culture, Smart City technologies);

- digital skills – 580 million euros (projects for acquiring new skills in the IT field);

- cyber security.

In the autumn of 2023, Ukraine joined the EU Program «Digital Europe», which provides for financing the digitalization of European countries in various directions. Thanks to this, a network of digital innovation hubs is being formed in Ukraine, which will help businesses test the necessary technologies and tools, as well as invest in the most effective of them.

Within the digital component of the EU program «Connecting Europe Facility, CEF», the new wave of tenders of the European Commission opens up the opportunity to finance projects for participants from Ukraine in the amount of 190 million euros for the development of Internet infrastructure and 5G in two directions:

- 100 million euros – for research and work on 5G coverage along transport corridors (road, railway, waterways);

- EUR 90 million – for research and work on the launch of trunk communication for digital global gateways Global Gateways (submarine cables, terrestrial satellite infrastructure).

The European Executive Agency for Health and Digital Technologies will co-finance projects related to the development of Gigabit and 5G networks. In addition, cooperation will contribute to the acceleration of the construction of the technological telecom infrastructure and the integration of Ukraine into the European digital ecosystem.

The USAID project «Cybersecurity of Critically Important Infrastructure of Ukraine» and the Ministry of Digital Transformation of Ukraine are launching a grant program in the amount of 500 thousand dollars. USA to finance innovative solutions and technological products in the field of cyber defense [3]. Funding of the program will enable the implementation of Ukrainian projects that will help protect critical infrastructure and gain an advantage over the enemy in cyberspace. Developers will receive about 50 thousand dollars. USA to implement ideas in the field of cyber defense.

So, today Ukraine is one of the most progressive digital states in the world. The involvement of international partners in the financing of projects within the framework of the Recovery Plan of Ukraine contributes to the acceleration of our country's approach to the EU's Single Digital Market, the implementation of digital reforms in all spheres of social life, the restoration of Ukraine's economy for the next digital transformation of the national economy and the activation of the digital potential of Ukrainian companies.

The European integration process should create a powerful synergy effect for both sides in the field of information technology development, because the European integration of Ukraine will increase the competitiveness of the EU in the digital sphere and provide the Ukrainian IT market with additional incentives for development.

References

1. Оглобліна В.О., Нетяга А.В., Сосновська А.А. Діджиталізація бізнесу в умовах інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-гуманітаристичного циклу в умовах діджиталізації» 22-23 листопада 2023 року. Львів: Торунь-Liha-Pres, 2023. С.472-475.

2. Україна долучилася до Програми «Цифрова Європа»: що це означає. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ukraina-doluchilasya-do-programi-tsifrov>.

3. USAID виділяє грант \$500 000 на впровадження інноваційних проєктів у сфері кібербезпеки. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/usaaid-vidilyae-grant-500-000-na-vprovadz>

A MODERN MECHANISM TO SUPPORT UKRAINIAN BUSINESS IN THE PROCESS OF INTEGRATION INTO THE EU SINGLE MARKET

Matsiuk V.S., applicant for educational degree «master's»
Supervisor – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Y.M. Kotko**
State Biotechnology University

Today, the Ukrainian economy is trying to meet European standards, it is more mobile and flexible, adaptive and able to respond effectively to modern challenges, despite the devastating conditions of war. According to international organizations, in 2022, small and medium-sized businesses accounted for almost 99% of the total number of enterprises, despite the dramatic transformations in the business sector and its environment, almost 60% of Ukrainian entrepreneurs continue to run their own businesses, 40% have changed their business, more than 15% have reoriented to the needs of society and state defense, and 10% have relocated. In addition, during the war, a record number of enterprises were launched - almost 315 thousand, or 60% more than in 2022 [1, pp. 155-156].

Thanks to the continuous support of partner countries, Ukraine has been trying to formulate a strategy for its stabilization, development and recovery since the beginning of the full-scale invasion, providing comprehensive assistance. The European Union motivates Ukraine to revive the economic potential of small and medium-sized businesses and modernize for the benefit of Ukrainians and EU partners on the path to its integration, and to this end, the EU has allocated more than €245 million to support small and medium-sized businesses through EU4Business projects in 2023 [2, p. 3]. As a result of close cooperation between the EU and Ukraine, a number of financial mechanisms are being developed and implemented that significantly support small and medium-sized businesses in the process of integrating them into the EU market, in particular:

- The program "Competitiveness of Small and Medium-sized Enterprises" provides fast and affordable financing for Ukrainian businesses in agriculture, food processing, logistics, and retail in the amount of EUR 100 million. This will help to more effectively protect food security and preserve livelihoods in Ukraine, expand technical expertise (in the form of trainings and support from consultants) and provide investment incentives (commercialization of investment projects, grant support), and the possibility of purchasing environmentally friendly technologies and equipment that meet EU technical and sanitary standards;

- The project "Business Bridge" UkraineReady4EU, offers financial support/microgrants/consultancy (EYE, ECCP, EEN) for 1500 Ukrainian small and medium-sized businesses in the amount of EUR 2500 (product expertise and certification, external support for export/import and patenting and licensing, ensuring the requirements of a sustainable, digital and resilient economy and participation in business meetings at official events in the EU);

- Programs Horizon Europe, Creative Europe, Digital Europe, Single Market Program under the Ukraine-Ready4EU initiative, which offer new opportunities for small and medium-sized businesses to develop through small grants: "Business Bridge (vouchers for access to various services) and Erasmus for Young Entrepreneurs - Ukraine;

- Program Ideas Powered for Business with the support of the SME Fund provides an opportunity to access financial resources for the protection of their intellectual property (protection of trademarks and industrial designs within the EU, protection of patents and protection of plant varieties). Financial support for small and medium-sized businesses in the field of intellectual property provides valuable assistance and stimulates innovation and commercialization, which will play an important role in the reconstruction of the Ukrainian state [3, pp. 72-73].

In 2023, the European Commission and Ukraine reached a joint agreement that created new opportunities for small and medium-sized businesses under the Single Market Program (SMP), which allows them to receive financial support, provide barrier-free access to markets at different levels, create a favorable business environment, and internationalize. In turn, this will open up new ways to expand cooperation and improve the economic and social growth of the country.

References

1. Hrosul V., Buhrimenko R., Smirnova P., Timchenko O., Balamut H., Rachkovan O. Specifics of economical digital transformation in the context of the diversification processes impact. *Ad Alta-Journal of Interdisciplinary Research*. - 2022. - Vol. 12, Issue 2: Special issue 31. - P. 154-159.
2. Mykytyn O., Zaverbnyi S. Osoblyvosti stanovlennia i harmoniinoho rozvytku partnerskykh vzaiemovidnosyn za yevrointehratsiinykh umov. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2023. (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-38>.
3. Kotko Ya. M., Levkina R. V. Finansovo-biudzhethna spromozhnist rozvytku subiektiv hospodariuvannia v Ukraini. *Ekonomika: realii chasu*. - 2023. - № 4. - S. 70-76.

HISTORICAL BACKGROUND OF ESCROW ACCOUNTS USAGE

Ponomarenko V.O., postgraduate student
Scientific supervisor – DSc of Economics, prof **O.O. Nesterenko**
V. N. Karazin Kharkiv National University

In December 2017, the legal news feed was stirred by the news that a new type of account was introduced in Ukraine for the first time – escrow accounts (better known abroad as «escrow»)[1].

The term «escrow» is derived from the English word «escrow» – «money, property or a document kept by a third party until a certain event or condition is fulfilled»; according to another version, this term has an Old French origin («escroue» as «scroll, list») [2].

For a long time, buyers and sellers have been using trusted third parties to store funds, important documents or acts to fulfil the parties obligations. However, the modern interpretation of the term «escrow» mainly refers to the receipt and payment of funds for real estate transactions.

It is believed that an escrow account was first used in Los Angeles in 1895, when a man travelling out of town asked Title Insurance & Trust to deliver a document to the buyer of his goods and send him the \$1,000 he owed [3]. Since then, third-party title settlement services have grown across the state and the country, and they are practiced and regulated in the United States in a variety of ways.

Michael Holden's research into the historical background of escrow shows that this financial mechanism in its original sense dates back to the early nineteenth century [4]. In particular, starting in the 1800s, real estate was transferred mainly on paper, and large amounts of cash were not common for such transactions. Temporary storage of small amounts of cash in local banks was used to protect against possible robberies.

In the transaction scenario of the time, the seller often held the buyer's mortgage. This meant that after the transaction was concluded, both parties would meet with a clerk or lawyer to draw up the necessary documents and sign them. In cases of money exchange, these were small amounts, and payments were made over time to the seller. It was in the UK that the development of mortgage lending began with the creation of building societies owned by borrowers [5].

This scenario of transactions in the 1800s illustrates the peculiarities of real estate ownership transfers and financial interactions between the parties, where cash played a less significant role compared to paper financial instruments.

In the second half of the nineteenth and early twentieth centuries, the banking sector began to actively provide credit financing for the purchase of residential real estate. Loans were mostly provided with a fixed interest rate, required significant down payments (usually at least 50%) and had a maturity of five years [6].

The financial crisis during the Great Depression created obstacles to refinancing these types of loans and many borrowers were unable to repurchase them. As a result, lenders repossessed a significant amount of real estate. Many banks experienced financial difficulties and were forced to cease operations, and sellers often received cheques directly from lenders at the time of closing. After the Great Depression, the Federal Housing Administration introduced fixed-rate mortgages, which determined the further evolution of the financial mechanism for closing loans.

At the same time, banks began to use law firms, title companies (companies that specialise in verifying property ownership and issuing certificates) and/or escrow companies to handle closings and disbursements, but this was still not the norm. Many closings took place in the following way: the buyer and seller came to the closing, and the buyer signed the loan documents for the lender. The lender then deposited the loan proceeds into the buyer's bank account at his institution. The buyer then proceeded to write several cheques in line with the final repayment. These cheques included the seller's proceeds; mortgage payment to the seller; real estate commission; taxes; recording and title fees. This was an inefficient way of conducting the closing and required a great deal of confidence that the buyer was using the loan proceeds correctly.

The next significant change in mortgage closing processing was the passage of the Real Estate Settlement Procedures Act (RESPA) in 1974, which was passed and signed into law by President Ford. This law delegated certain regulatory functions to the Department of Housing and Urban Development, including the creation of a standardised closing form called the HUD-1 Statement of Settlement. Under RESPA, only banks and law firms could open escrow accounts. These entities are obliged to keep records, verify the information and reputation of all parties to the transaction, as well as examine the documentation, the condition of the real estate and the storage of funds without the possibility of their use. Upon proper completion of all these steps and fulfilment of the buyer's and seller's obligations, a sale and purchase agreement was concluded, after which the escrow agent or bank had to monitor the timely deduction of tax and insurance payments related to the real estate. Thus, the preparation of the Statement of Settlement became the responsibility of the title agent, lawyer or escrow company. In 1974, less than half of all residential mortgages

involved the use of an escrow agent.

In 2019, forty-five years later, it is estimated that 98% of residential transactions were completed with the help of a neutral third party escrow agent [7].

Ukraine is actively working to develop its legal framework for e-commerce and digital financial services. The introduction of the escrow account mechanism opens up new opportunities to increase the level of trust in online transactions and contributes to the development of the digital economy. The study of innovative approaches to the implementation of escrow accounts in Ukraine will allow us to assess the potential of using blockchain technologies and other cryptocurrency solutions to ensure the security and reliability of transactions.

The escrow account mechanism can protect the interests of the parties to transactions, reduce the risk of fraud and increase trust between transaction participants. Escrow can create a level playing field for all parties, which will ensure a fairer and more efficient market. The study of escrow accounts will help to raise awareness of citizens about their rights and protection in economic transactions, which in turn will contribute to social stability and development.

References

1. Ліхачов М., Піголь О. Ескроу рахунки: міжнародна практика та її імплементація НБУ. Юридична газета. 2018. № 7. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/neruhomist-ta-budivnictvo/eskrou-rahunki-mizhnarodna-praktika-ta-yiyi-implementaciya-nbu.html>
2. Білоус Ю. І. Правова природа договору умовного зберігання (ескроу): порівняльно-правовий аналіз. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. Ч.2. С. 108-111. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.2.23>
3. The History of Escrow. URL: <https://www.vectorescrow.com/>
4. The Ramblings of a Title Man – The Very First Escrow? URL: <https://title-smart.com/the-very-first-escrow/>
5. Свистун Л.А., Довгаль Ю.С. Іпотечне кредитування в Україні: сучасні проблеми та фактори розвитку: монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2014. 159 с.
6. Wonder N., Wendy W., Fewings D. The Financial Rationality of Consumer Loan Choices: Revealed Preferences Concerning Interest Rates, Down Payments, Contract Length, and Rebates. *The Journal of Consumer Affairs* 42, no. 2 (2008): 243–70. <http://www.jstor.org/stable/23859644>.
7. The Ramblings of a Title Man – The Very First Escrow? URL: <https://title-smart.com/the-very-first-escrow/>

НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Боровков Є.Т. здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Євдокімова**
Державний біотехнологічний університет

Фінансові ресурси виступають одним із найбільш важливих для забезпечення діяльності суб'єктів господарювання видом ресурсів. Значущість фінансових ресурсів у фінансово-господарській діяльності підприємства зумовлюється здатністю фінансових ресурсів швидко трансформуватися у матеріальні, нематеріальні, технологічні, інноваційні та інші види ресурсів. На жаль, сьогодні вітчизняні підприємства найчастіше обмежені у виборі фінансових ресурсів через їх недоступність, при цьому власних джерел коштів виявляється недостатньо і використовуються вони не завжди ефективно [1].

Під фінансовими ресурсами розуміють грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства, які формуються ще до початку діяльності підприємства в процесі утворення статутного фонду. Далі кошти інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності і розширення та розвитку виробництва.

Сучасна практика підприємницької діяльності розробила значну кількість способів підвищення ефективності функціонування підприємств. Для їх впровадження потрібні грошові кошти та інші засоби, що дозволять модернізувати виробничо-господарські процеси та підвищити конкурентоспроможність підприємства та його продукції. У таких умовах для кожного підприємства важливо знаходити свої перспективні напрями розвитку та використання фінансових ресурсів. Вибір оптимальних шляхів фінансування діяльності підприємств ускладнюється у зв'язку з відсутністю прозорої інформації про стан зовнішнього та внутрішнього середовища, у яких формуються основи процесів прийняття управлінських рішень, оптимізації структури капіталу, організації виробництва, маркетингу, логістики, управління персоналом, побудови взаємовідносин із зовнішніми організаціями тощо. Значна кількість підприємств в умовах жорсткої конкуренції на ринку не має фінансових ресурсів для повноцінного фінансування своєї діяльності. Такі обставини змушують керівництво підприємств перерозподіляти кошти на першочергові потреби, фінансувати обмежене коло управлінських рішень чи завдань, оптимізувати витрати та заощаджувати. Разом з тим динамічний розвиток неможливий без належного фінансування

господарської діяльності, тому для підприємств актуальним завданням стає як пошук коштів для нарощування капіталу, так і обґрунтування важливих напрямків використання наявних ресурсів, оскільки від цього залежатиме прибутковість їх діяльності та успіх на ринку в цілому [2].

Розвиток ринкових відносин в Україні ставить перед підприємствами низку проблем. Досить важливою є проблема забезпечення підприємства фінансовими ресурсами. На сучасному етапі в Україні відбуваються економічні зміни, а також змінюється механізм управління підприємством. Фінансові ресурси утворюються за допомогою різноманітних джерел, одним з основних є формування фінансових ресурсів під час створення підприємства, а саме коли формується статутний капітал. Проте розрізняють внутрішні та зовнішні джерела. Додатковим джерелом для підприємств, певною мірою, можуть бути бюджетні асигнування на безповоротній основі.

При мобілізації фінансових ресурсів підприємства найчастіше використовують такі способи їх залучення: використання власних коштів для розширення своєї ринкової бази; об'єднання фінансових ресурсів підприємств для реалізації певних проектів; залучення всіх можливих джерел фінансування для формування та реалізації інноваційних програм підприємств; залучення донорських коштів великих фірм; перехресне фінансування [3].

Успішне формування та використання фінансових ресурсів підприємства часто пов'язують з ефективним управлінням фінансовими ресурсами. Вибір підприємством тієї чи іншої цілі залежить від галузі, в якій підприємство працює, від становища на ринку. Крім того, інвестувати ресурси у досягнення певної мети необхідно виключно на основі чітко сформованого плану. Якщо на підприємстві є потреба у створенні конкурентноспроможної бази, то треба розвивати маркетингове середовище, залучати рекламні агентства, розвивати торгові марки, імідж. Такі напрямки використання фінансових ресурсів потрібно обирати в умовах курсу на досягнення лідерства серед конкурентів.

Деяко іншими є напрямки використання фінансових ресурсів з метою зростання вартості підприємства. Для цього потрібно спрямовувати зусилля на нарощування грошової вартості виробничих потужностей, а також загальної вартості цілісного майнового комплексу, де оцінюється не лише наявна господарсько-виробнича база, а й імідж, наявні зв'язки керівництва із зовнішнім середовищем, сигнали з боку потенційних інвесторів для вкладання коштів у розвиток діяльності. Тобто якщо метою є максимізація вартості

підприємства, то вкладати фінансові ресурси потрібно у ті сфери, які дозволять позитивно на її вплинути. Повноцінне вирішення даного завдання можливе лише на основі залучення фахівців.

Фінансові ресурси в комплексі з трудовими та матеріальними становлять важливий склад ресурсної забезпеченості підприємств, а тому визначення ефективних та раціональних напрямів їх використання вимагає чітких та продуманих управлінських рішень. Система управління фінансовими ресурсами складається з таких основних етапів: визначення проблеми; звернення до досвіду менеджерів з приводу управління фінансами; визначення альтернативних рішень; прийняття управлінського рішення; реалізація управлінського рішення; оцінка результатів реалізації рішень.

Для забезпечення ефективності не лише господарської, але й фінансової діяльності підприємства в цілому, кожен суб'єкт господарювання має сформувати власну стратегію управління фінансовими ресурсами. Це може бути як стратегічний або виробничий фінансовий план на місяць, півроку, рік – план доходів та витрат, балансовий план, так і бюджетування, яке є елементом оперативного фінансового планування. Дієвим методом оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємства є формування та обчислення системи показників. Оцінювання якості використання фінансових ресурсів підприємства необхідно проводити за показниками стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через коефіцієнти структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінювати вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства.

У сучасних умовах господарювання значна частина підприємств зазнає необхідності підвищення ефективності і раціоналізації процесів управління фінансовими ресурсами. В залежності від поставлених цілей розвитку діяльності підприємств будуть змінюватись і напрями використання фінансових ресурсів.

Інформаційні джерела

1. Богма О.С., Павлова А.С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств/ *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. №1(13). С.195-199. 2. Шевченко В.О. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств/ *Фінансове право*. 2014. № 5. С.126-133. 3. Воробйов Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств / *Фінанси України*. 2013. № 2. С. 77-85.

ОЦІНКА ПОТРЕБ ПІДПРИЄМСТВА В ОБОРОТНИХ АКТИВАХ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Бугінов М.Д., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук., проф. **Р.М. Бугріменко**
Державний біотехнологічний університет

В сучасних умовах глобалізації та постійних змін на світовому ринку актуальність оцінки потреб підприємств у оборотних активах в інтеграційних умовах набуває особливого значення. Інтеграція до міжнародних економічних систем, зокрема до Європейського Союзу, відкриває нові можливості для українських підприємств, але одночасно ставить перед ними ряд викликів та завдань. Оцінка потреб підприємств у оборотних активах є ключовим елементом стратегічного управління фінансами та ресурсами. Уміння ефективно управляти оборотними активами дозволяє підприємствам забезпечувати стабільність та конкурентоспроможність у глобальному бізнес-середовищі.

Підвищення рівня конкурентоспроможності вимагає від підприємств не лише адаптації до нових ринкових умов, а й глибокого аналізу та розуміння власних потреб у ресурсах для забезпечення ефективності виробництва та оптимізації фінансових потоків. Оцінка потреб підприємств у оборотних активах у контексті інтеграції до ЄС дозволяє визначити стратегії розвитку, а також здійснити необхідні корективи в управлінській політиці для досягнення максимальної ефективності та успішної інтеграції на міжнародному ринку.

Діяльність будь-якого підприємства неможлива без належної кількості оборотних активів, які мають вирішальне значення для процесів виробництва та збуту продукції. Тому розрахунок потреби в оборотних активах є важливим аспектом фінансового планування. Розмір вартості, яка міститься в оборотних активах і необхідна для нормального функціонування підприємства, визначається за допомогою нормування.

Нормування оборотних активів – це процес встановлення стандартних або рекомендованих значень для рівня оборотних активів у підприємства залежно від їхнього розміру, галузі, етапу життєвого циклу, кон'юнктури ринку та інших факторів. Ця практика дозволяє підприємствам визначити оптимальний рівень оборотних активів для забезпечення ефективного функціонування та досягнення стратегічних цілей.

Основним завданням нормування оборотних активів є забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами

підприємства шляхом встановлення оптимального рівня оборотних активів відповідно до його потреб і можливостей. Нормування дозволяє підприємствам знайти баланс між забезпеченням достатнього рівня ліквідності і мінімізацією зайвого оборотного капіталу, що може бути неефективно вкладений. Правильне нормування оборотних активів допомагає зменшити ризик недостатньої ліквідності або заборгованості перед кредиторами, що може загрожувати фінансовій стійкості підприємства. Ефективне управління оборотними активами дозволяє знизити витрати на утримання запасів і забезпечити швидкий оборот оборотних коштів, що може позитивно позначитися на прибутковості підприємства. Нормування оборотних активів дозволяє забезпечити достатній рівень ліквідності для здійснення операційних та фінансових операцій без перешкод. Деякі галузеві або державні органи можуть встановлювати нормативи для оборотних активів, які підприємство повинно дотримуватися для забезпечення стабільності та ефективності його діяльності.

Нормування оборотних активів може бути здійснене за допомогою різних підходів, серед яких:

1) Статичний підхід. Норми встановлюються на основі аналізу даних та середніх значень відомих параметрів, таких як обсяг продажів, запаси, кредиторська та дебіторська заборгованість.

2) Динамічний підхід. Норми враховують зміни в економічному середовищі та бізнес-циклах, що може включати коригування нормативів в залежності від змін обсягів продажів, інфляції, змін цін на ринку тощо.

3) Порівняльний аналіз. Порівнює рівень оборотних активів підприємства з аналогічними підприємствами у тій же галузі або з сектором загалом.

4) Стратегічний підхід. Норми визначаються відповідно до стратегічних цілей підприємства, таких як розвиток ринків, розвиток нових продуктів, розширення бізнесу тощо.

Кожен підхід до нормування оборотних активів має свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу залежить від конкретних умов та потреб підприємства.

Отже, урахування потреб у оборотних активах у контексті інтеграції до ЄС дозволяє підприємствам забезпечити конкурентоспроможність на міжнародному ринку, використовуючи міжнародні стандарти та практики управління. Такий підхід сприяє підвищенню ефективності виробництва та розвитку підприємства в цілому, досягненню стабільності та успішній інтеграції на міжнародному ринку.

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ БОРГОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Волокітіна Т.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.П. Близнюк**

Державний біотехнологічний університет

Боргові фінансові інструменти – це цінні папери, що свідчать про відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти відповідно до зобов'язання. Згідно із Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» до боргових цінних паперів відносяться: облігації підприємств (корпоративні); державні облігації України; облігації місцевих позик; казначейські зобов'язання України; ощадні (депозитні) сертифікати; векселі облігації міжнародних фінансових організацій [1].

Боргові цінні папери, на відміну від пайових, характеризують відносини позики, а не власності, між їх покупцем і продавцем, зобов'язують боржника (емітента) погасити в передбачені терміни їх номінальну вартість і заплатити додаткову винагороду у формі відсотка, купонного доходу або дисконту покупцю (інвестору).

З фінансової точки зору випуск облігацій для підприємств є вигіднішою та дешевшою операцією, ніж збільшення статутного капіталу і пов'язані з цим додаткова емісія акцій та розширення кола акціонерів. Капітал, мобілізований за рахунок випуску корпоративних облігацій, акціонерним капіталом не стає. Облігації випускаються з метою залучення коштів для вирішення поточних і перспективних завдань підприємств. Власник облігацій не має права голосу, не бере участі у зборах акціонерів, в управлінні товариством.

Емісія боргових цінних паперів займає важливе місце у фінансовій діяльності держави, забезпечуючи своєчасне покриття дефіциту бюджету і повноцінне виконання основних цілей та завдань державної соціально-економічної політики. Оскільки практично кожна держава періодично відчуває дефіцит бюджетних коштів, державні боргові цінні папери на сучасному етапі розвитку ринкових відносин перетворюються на один із основних інструментів не лише державного кредиту, а й фінансового ринку країни в цілому.

Важливою є роль державних облігацій у фінансуванні бюджетного дефіциту. Залучення позикових коштів дає змогу вчасно проводити соціальні виплати, фінансувати державні проекти. У більшості банків, фінансових та нефінансових інститутів завжди

існують тимчасово вільні кошти, котрі вони готові вкласти у державні облигації, роблячи внесок у розвиток ринку цінних паперів.

Оцінка інвестиційної привабливості боргових фінансових інструментів здійснюється на основі співставлення обсягу інвестиційних затрат на їх придбання, з одного боку, і сум повернення чистого грошового потоку у вигляді купонного доходу, з іншого. У процесі формування портфеля фінансових інвестицій інвестору необхідно проаналізувати та оцінити співвідношення таких основних характеристик, як дохідність і рівень ризику цінних паперів.

Ризик вкладення капіталу в боргові цінні папери не однорідний за своїм змістом, тому його треба визначати як сукупність основних ризиків, на які наражається інвестор у процесі придбання та зберігання цінних паперів, а саме: ризик ліквідності цінних паперів; ризик їх дострокового відкликання; інфляційний ризик; відсотковий, кредитний та діловий ризик; ризик, пов'язаний із тривалістю періоду обігу цінного паперу. Таким чином, інвестиційне рішення щодо купівлі чи продажу боргових фінансових інструментів необхідно приймати після ретельного аналізу та обчислення як рівня їх дохідності, так і рівня ризикованості для інвестора.

У процесі прийняття управлінських рішень щодо фінансових інвестицій у боргові цінні папери використовується показник, що характеризує період окупності окремого цінного паперу, відомий як аналіз дюрації. Порівняльний аналіз дюрації кількох боргових цінних паперів та періоду окупності капітальних вкладень дає можливість здійснити вибір найбільш прийняттого варіанта інвестування коштів. Середньозважений строк погашення (дюрація) – це міра наведеної вартості окремого боргового цінного паперу або портфеля цінних паперів, за допомогою якої вимірюється середня тривалість періоду, упродовж якого всі потоки доходів, генерованих цінним папером, надходять до інвестора.

Ринкова ціна – це курс цінного паперу, що складається на фондовому ринку. Ціна цінного паперу відображається у відповідних біржових котируваннях і називається курсовою ціною. У процесі аналізу співвідношення ринкової ціни та внутрішньої вартості облигацій визначається доцільність управлінських рішень щодо конкретного боргового цінного паперу.

Інформаційні джерела

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРТФЕЛЮ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЗА КРИТЕРІЯМИ ДОХІДНОСТІ ТА ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ

Гараган Д.Л., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.П. Близнюк**
Державний біотехнологічний університет

Підвищення інвестиційної привабливості цінних паперів вітчизняних емітентів на фондовому ринку – це головна умова зростання фінансових інвестицій в економіку України.

Інвесторам, що вкладають кошти в різні види цінних паперів, обов'язково треба оцінювати рівень дохідності та ризику придбаних боргових, пайових та похідних цінних паперів, аналізувати доцільність їх включення до портфелю фінансових інвестицій.

На відміну від традиційних підходів до інвестування, коли аналізується поведінка окремих цінних паперів, у сучасній теорії основним об'єктом дослідження є «портфель», тобто певний набір фондових інструментів. В процесі оцінки окремих фінансових активів і портфелю цінних паперів в цілому треба враховувати обидва найважливіших чинники – дохідність і ризик. Важливим моментом є врахування взаємних кореляційних зав'язків між рівнями доходів та ризику цінних паперів. Саме це дає змогу здійснювати ефективну диверсифікацію портфеля, що сприяє суттєвому зниженню ризику портфеля порівняно з ризиком включених до нього окремих активів.

Концепція «ефективного портфелю» передбачає, що його формування повинно забезпечити найвищий рівень дохідності при заданому рівні ризику або найменший рівень ризику при заданому рівні дохідності. Диверсифікація портфелю цінних паперів – це один із напрямків інвестиційної політики підприємства, що спрямований на зниження портфельного ризику. Чим вища кількість цінних паперів, що включені в портфель, тим нижче за незмінного рівня інвестиційного доходу буде рівень портфельного ризику.

До основних етапів формування портфелів цінних паперів відносяться: вибір типу портфеля і визначення його характеру; оцінка інвестиційних якостей окремих видів цінних паперів; оцінка ступеня портфельного інвестиційного ризику; моделювання структури портфеля та його оптимізація.

Структура інвестиційного портфеля – це співвідношення конкретних видів цінних паперів у портфелі з точки зору їх безпечності, ліквідності та дохідності. Залежно від інвестиційної мети інвестор формує портфель певного типу. Метою формування

портфелів цінних паперів можуть бути: отримання доходу; збереження капіталу; забезпечення приросту капіталу на основі підвищення курсу цінних паперів. Основними варіантами типів портфелів цінних паперів є: агресивний портфель доходу або зростання; поміркований портфель доходу або зростання; консервативний портфель доходу або зростання

У процесі оцінки фінансового ризику інвестиційного портфеля необхідно виокремлювати дві складові сукупного ризику: систематичний та несистематичний ризики. Систематичний ризик є частиною загального ризику системи, залежить від стану економіки в цілому і зумовлюється макроекономічними чинниками. Несистематичний ризик пов'язаний з невизначеністю діяльності конкретного емітента цінних паперів. Інвестор має змогу уникнути цього ризику, сформувавши ефективний портфель. Ризик диверсифікованого портфелю вимірюється стандартним відхиленням.

Оптимізація портфеля, що спрямована на зниження рівня його ризику при заданому рівні дохідності заснована на оцінці коваріації і відповідній диверсифікації інструментів портфеля. Диверсифікація фінансових інструментів у портфелі дозволяє зменшити рівень несистематичного (специфічного) ризику, а відповідно, і загальний рівень портфельного ризику. Систематичний (ринковий) ризик можна відшкодувати відповідною премією за ризик. На практиці для визначення міри портфельного ризику використовуються різноманітні показники, які репрезентовані статистичними величинами, такими як дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнти кореляції, детермінації, коваріації. Ці характеристики цінного паперу показують, в якій мірі та з якою ймовірністю його фактична дохідність може відрізнятись від очікуваної.

Таким чином, в процесі управління портфелем цінних паперів перед інвестором постає завдання щодо проведення ретельного аналізу співвідношення ризику та дохідності портфеля, надання комплексної оцінки ризику фінансових інвестицій в різні види цінних паперів з метою формування збалансованого диверсифікованого портфелю фінансових інструментів. Портфель цінних паперів, який повністю відповідає цілям його формування як за типом, так і за складом включених до нього фінансових інструментів, являє собою «збалансований портфель цінних паперів».

Інформаційні джерела

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Гнитка Р.В., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Малій**
Державний біотехнологічний університет

Сучасні умови розвитку ринкових відносин, банківської системи та поява альтернативних джерел фінансування вимагають нових рішень в управлінні фінансовими ресурсами. Також важливо мати на підприємстві фінансові служби, які здатні очолити фінансову діяльність і приймати стратегічні рішення. Фінансовий потенціал підприємства визначають не лише поточна фінансова ситуація і наявні ресурси, але й його перспективи розвитку, можливості, що з'являються завдяки грамотному управлінню фінансами, а також зовнішні і внутрішні чинники, які можуть позитивно чи негативно впливати на діяльність підприємства. Сьогодні особливо актуальною стає цифрова трансформація компаній, яка дозволяє бізнес-процесам ефективно працювати навіть в умовах кризи.

Цифровізація не обмежується просто відмовою від паперового документообігу та автоматизацією процесів. Це перетворення бізнес-процесів з метою створення оновленої та стійкої бізнес-моделі, яка забезпечує ефективну роботу в умовах сучасної економіки та здатність адаптуватися до змін [1].

Цифрова трансформація полягає у впровадженні інноваційних технологій у всі аспекти бізнесу, від щоденних операцій до стратегічних рішень. Це не лише перехід від аналогових до цифрових інструментів, але й зміна культури та переосмислення способів роботи компанії [3; 5].

Цифрові технології також надають підприємствам інноваційні можливості для розвитку. Зокрема, використання сучасних технологій роботи з даними, таких як Big Data та штучний інтелект, дозволяє підприємствам обробляти великі обсяги даних та використовувати їх для прийняття стратегічних рішень. Крім того, цифровізація фінансової сфери сприяє посиленню партнерства та співпраці. Наприклад, відкриті API дозволяють легко обмінюватися даними та співпрацювати з партнерами з різних географічних областей.

У сучасному світі цифрові технології стали невід'ємною частиною фінансової сфери. Підприємства повинні використовувати цілий комплекс цифрових технологій, продуктів та послуг, щоб бути конкурентоспроможними та успішними.

Продукти та послуги, що надаються в рамках цифрової трансформації фінансової сфери: BioTech, NanoTech, RetailTech, FinTech, LegalTech, InsurTech, GovTech, BlockChain, Digital marketing, CRM&BPM на платформі bpm'online, Grid-технології, Digital-страхування, ePrescription, TeleHealth [4].

Усі технології мають свою цінність для бізнесу - вони прискорюють роботу, економлять ресурси, збільшують прибуток і створюють унікальний користувальницький досвід, а також відкривають нові можливості для розвитку. Однак, не потрібно впроваджувати все одразу. Найголовніше – оцінити користь і правильно визначити пріоритети. Цифрову трансформацію слід розглядати як інструмент, а не як самоціль.

Цифрова епоха змінює підхід до ведення бізнесу і вимагає використання інформаційних технологій: систем управління маркетингом, продажами і сервісом, систем документообігу і управління персоналом, облікових систем і багатьох інших корпоративних додатків. Керівництво підприємства є драйвером трансформації в управлінні. На даному етапі важливо сформувати спільне бачення: визначити стратегічні пріоритети, цінності та завдання змін [5; 6].

Успішна цифрова трансформація потребує чіткої стратегії. Перед розробкою стратегії цифрової трансформації керівництво компанії має визначити:

- актуальність змін для підприємства;
- ключові точки контакту з клієнтами, партнерами та постачальниками;
- фіксацію, збереження та обробку даних про взаємодію;
- вибір оптимальної бізнес-моделі для ефективної діяльності;
- розмір потрібних і можливих інвестицій у зміни;
- готовність команди до перетворень та визначення виконавців.

Основна ідея цифрової трансформації полягає в прагненні до оптимізації та підвищення ефективності. Кожна компанія має унікальні особливості, тому важливо розуміти, що стимулює її до цифрової зміни.

Для досягнення успіху у процесі трансформації необхідно ефективно керувати новими ініціативами та процесами. В рамках цього з'являються нові посади, такі як Chief Digital Officer, Chief Data Officer, Data Scientist, а також формуються нові підрозділи, такі як Transformation Teams. Залучення фахівців з різних сфер бізнесу до команди трансформації є ключовим фактором.

Особливості розвитку фінансового потенціалу підприємств:

- системно-комплексний підхід до вивчення проблеми, який враховує технічні, економічні, соціальні, управлінські, психологічні та інші аспекти.

- зростання кількості фінансових зв'язків між суб'єктами господарювання.

- взаємозв'язки і взаємодія структурних компонентів.

- посилення ролі людського фактора у управлінні фінансами.

Фінансовий потенціал бізнес-структур повинен мати здатність до розвитку. Джерелами розвитку фінансового потенціалу можуть бути: зростання інвестиційної активності, розширення каналів реалізації продукції, збільшення обсягів державних дотацій та субвенцій, цифрова трансформація бізнесу тощо.

Інформаційні джерела

1. Зуб П.В., Калач Г.М. Цифровізація бізнес-процесів промислових підприємств. Економіка та суспільство. 2021. №26.

2. Кузенко Т.Б. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2015. №4. С. 123–132.

3. Малій О.Г. Джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. №4. С.72-77.

4. Мандич О., Ставерська Т., & Малій О. (2023). Інтеграція штучного інтелекту в ринок блокчейн та криптовалюта. Modeling the development of the economic systems, (4), 61–66. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-8>

5. Ставерська Т.О., Жиякова О.В. Аналіз сутності дефініції «антикризова стратегія» та її роль в процесі антикризового управління підприємством. Scientific Journal «ScienceRise», 2016. №12/1(29). С.14-17.

6. Krasnobaev V., Zub M., Kuznetsova T., Perevozova I., Maliy O. Mathematical Model of the Process of Tabular's Implementation of the Operation Algebraic Multiplication in the Residues Class. 2019 International Conference on Information and Telecommunication Technologies and Radio Electronics (UkrMiCo), 2019. Pp. 1-6.

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА ЯК ВАЖЛИВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Гордєєва І.О., канд. тех. наук, доц.

Український державний університет науки і технологій

Повномасштабна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, кардинально змінила економічний ландшафт країни.

Багато бізнес-організацій опинилися на межі виживання через безпрецедентні виклики та загрози. У цій критичній ситуації міжнародна технічна допомога (МТД), включно з грантовим фінансуванням, стала одним із ключових джерел підтримки підприємництва.

У 2022 році Україна залучила понад 14 млрд. доларів грантових коштів, зокрема 2,4 млрд. грн. [1] були спрямовані на розвиток підприємницької діяльності. МТД відіграє неоціненну роль у зміцненні громадянського суспільства та є унікальною нагодою для українського бізнесу отримати інвестиції в процесі Європейської інтеграції [2].

Попри суттєві обсяги допомоги, основними донорами якої виступають США, Єврокомісія та ООН, Україна стикається з низкою системних проблем у сфері ефективного використання МТД, особливо в контексті безпекових потреб та відбудови країни [3].

Ключові виклики включають:

1. Недостатню прозорість використання коштів та їх неефективне витрачання. Значна частка надходжень спрямовується на адміністративні витрати виконавців, а не безпосередню реалізацію проектів, що викликає занепокоєння донорів.

2. Інституційну неспроможність органів державної влади ефективно працювати з проектами МТД. Часто спостерігається відсутність належної координації, моніторингу та оцінки результативності впровадження програм.

3. Відсутність окремого комплексного законодавства у сфері МТД, що створює правові та організаційні прогалини і перешкоджає формуванню сприятливого регуляторного середовища.

4. Гострий кадровий дефіцит досвідчених проектних та грантових менеджерів, здатних забезпечити ефективне використання МТД відповідно до найкращих практик та стандартів.

5. Непоодинокі випадки недотримання етичних стандартів та політики візуальних контентів у звітуванні перед донорами. Це включає поширення неетичних фото- та відеоматеріалів про реципієнтів допомоги, порушення принципів поваги до їх гідності та прав.

Ці системні недоліки формують недовіру як з боку міжнародних партнерів, так і українського суспільства, щодо ефективності розподілу та цільового використання МТД в Україні. Нерідко допомога зводиться лише до консультативної підтримки замість реальних інвестицій для проведення структурних реформ.

Для повноцінного розкриття потенціалу міжнародної технічної допомоги як каталізатора розвитку бізнесу в умовах Європейської інтеграції, необхідно вжити комплекс заходів:

1. Забезпечити максимальну прозорість, підзвітність та публічність у системі управління МТД на державному та регіональному рівнях. Це потребує запровадження ефективних механізмів контролю, моніторингу та звітності.

2. Посилити відповідальність органів державної та місцевої влади за цільове та ефективне використання МТД. Важливо розробити чіткі критерії оцінки впливу програм МТД на соціально-економічні процеси та створити систему нульової толерантності до корупції та нецільового використання ресурсів.

3. Вдосконалити правову базу партнерства між державою, інститутами громадянського суспільства та бізнесом у сфері МТД, зокрема шляхом прийняття окремого профільного закону «Про міжнародну технічну допомогу». Це сприятиме усуненню правових колізій та прогалин, забезпечить прозоре та зрозуміле регулювання.

4. Оптимізувати методологію та інструменти реалізації проектів МТД, адаптуючи їх до реальних потреб та обмежень реципієнтів. Доцільно залучати експертів, досвідчених в імplementації програм допомоги в кризових умовах. Важливо забезпечити своєчасне ознайомлення та підготовку всіх залучених сторін до оновлених підходів та процедур.

5. Нарощувати інституційний потенціал одержувачів допомоги та виконавців шляхом постійного навчання, обміну досвідом та залучення міжнародних консультантів. Це сприятиме підвищенню професійної зрілості та стандартів управління проектами МТД.

5. Удосконалити політику візуальних контентів та забезпечити неухильне дотримання етичних стандартів, принципів поваги до прав людини та основоположних свобод у процесі звітування та комунікацій. Реципієнти допомоги не повинні стикатися з приниженням власної гідності.

Комплексна реалізація запропонованих заходів дозволить максимізувати ефективність використання міжнародної технічної допомоги як потужного інструменту підтримки бізнесу, стимулювання інвестицій та економічного відродження України в умовах Європейської інтеграції.

Винятково важливо, щоб усі зацікавлені сторони – уряд, донори, неурядові організації, бізнес та громадянське суспільство – консолідували зусилля задля досягнення цих орієнтирів. Лише спільними діями можна розбудувати нову, більш прозору та ефективну

систему управління міжнародною технічною допомогою на благо підприємництва та стійкого розвитку України на шляху її євроінтеграції.

Інформаційні джерела

1. Є-робота: українці отримали понад 4 000 грантів від держави на розвиток бізнесу. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ffb7f231-4a2c-4c9a-92dc-5e76374e3678&title=Robota-UkraintsiOtrimaliPonad4>.

2. Гордєєва І. О. Мілітарні фактори впливу на проєктну діяльність в Україні. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 березня 2023 року. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2023. С. 163-166. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/7520>.

3. Гордєєва І. О. Міжнародна технічна допомога Україні: стан та перспективи Управління розвитком складних систем. Київ, 2023. № 54 , 22–29. DOI: <https://doi.org/10.32347/2412-9933.2023.54.22-29> URL: <http://mdcs.knuba.edu.ua/article/view/287061/280998>.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Головчук Ю.С., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.О. Нагасва**
Державний біотехнологічний університет

Фінансовий потік держави бере свій початок на місцевому рівні. Виконання державою своїх функцій та вирішення основних завдань, гарантується, передусім, через задоволення потреб населення громад. Роль місцевих бюджетів у відтворювальному процесі важко переоцінити, адже самостійність, гнучкість і високий рівень ефективності використання їх коштів – запорука успішного розвитку будь-яких територіальних громад.

Фінансова автономія місцевих органів влади передбачає відносно самостійний статус місцевих бюджетів. Вона полягає в тому, що органи місцевого самоврядування повинні мати можливість самостійно визначати свої доходи і видатки. В умовах, коли місцева влада не може спиратися на свої фінансові ресурси, вона не в змозі вирішити поставлені перед нею завдання. Без стабільного фінансового підґрунтя неможливо забезпечити реальне місцеве самоврядування.

Органи місцевої влади повинні володіти інформацією про розміри накопиченого в громаді соціально-економічного потенціалу, тенденції і динаміку його зміни та ефективності використання. Оскільки соціально-економічний потенціал громади є категорією, що характеризує фінансові, майнові, трудові, природні, інноваційні та інші ресурси, які можуть бути використані для життєдіяльності населення і розвитку економіки в певний період часу, то він може бути охарактеризований за допомогою двох показників: стартовий соціально-економічний потенціал громади і кінцевий соціально-економічний потенціал громади.

Надмірна та тривала фінансова, адміністративна централізація спричинила дефіцитний характер більшості місцевих бюджетів. Це не дозволило місцевим органам влади накопичувати достатньо ресурсів для реалізації інноваційних програм розвитку, підтримки соціальної та комунальної інфраструктури тощо [1].

Незалежно від типу громади, основними напрямками її соціально-економічного розвитку є підприємництво, сприяння місцевому бізнесу, ефективне регулювання; залучення інвестицій, грантів, донорської допомоги; підтримка місцевих виробників, виробництво товарів народного споживання; підвищення рівня зайнятості, соціального захисту громадян; забезпечення доступу громадськості до якісної освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг; використання альтернативних джерел енергії, поліпшення навколишнього середовища, забезпечення екологічного використання природних ресурсів

Після запровадження воєнного стану місцеве самоврядування зіткнулося з проблемами недоотримання планових надходжень до бюджетів територіальних громад, руйнуванням інфраструктури (у т. ч. критичних об'єктів), внутрішньою міграцією, релокацією, колабораціонізмом та іншими викликами що стало загрозою для ефективного виконання повноважень. У період дії воєнного стану окремі повноваження щодо розпорядження коштами місцевих бюджетів на території, де не ведуться бойові дії та не утворено військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), надано головам відповідних територіальних громад. За таких умов сільський, селищний, міський голова виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення щодо передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби ЗСУ та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану [2].

Що стосується витрачання коштів місцевих бюджетів, то можна виділити рекомендовані сфери, які є найнеобхіднішими в умовах війни:

- заходи територіальної оборони;
- задоволення продовольчих потреб населення; оплата транспортних послуг, пально-мастильних матеріалів, облаштування місць розміщення громадян, які у зв'язку з бойовими діями залишили домівки, оплату інших заходів, спрямованих на підтримку цивільного населення в умовах воєнного стану;
- здійснення почесної церемонії поховання осіб, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України;
- допомога людям похилого віку та людям з інвалідністю;
- організація сімейного відпочинку постраждалих учасників осіб, які перебувають чи перебували у складі добровольчих формувань, що утворилися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

З метою ефективного використання наявних фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування та стабілізації соціально-економічної ситуації на території їх юрисдикції, вважаємо за необхідне дати їм змогу приймати рішення щодо спрямування коштів реверсної дотації на заходи підвищення енергоефективності та відбудову об'єктів енергетичної інфраструктури, які зазнали руйнувань внаслідок ворожих атак. Важливим є факт, що таке спрямування коштів має бути пріоритетним виключно для всіх ОМС із залишками реверсної дотації [3].

Для досягнення економічної стійкості країни необхідно забезпечувати належне та безперервне виконання місцевих бюджетів навіть у такий непередбачуваний період.

Інформаційні джерела

1. Явтушенко А. Формування місцевих бюджетів та шляхи їх покращення в умовах децентралізації влади. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 2021. №1. С. 62-68.
2. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654>
3. Ватаманюк-Зелінська У.З., Закорко К.К. Виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: нові тенденції та закономірності. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 38-45.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ КОРПОРАЦІЙ

Грибінник М.О., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.Г. Малій**
Державний біотехнологічний університет

Транснаціональні корпорації є вагомим елементом світового господарства і через свої глобальні масштаби і специфіку діяльності відіграють стратегічну роль в інвестиційному секторі. Присутність ТНК в країні і вихід національних компаній на світові ринки є свідченням інтеграції національної економіки в глобальний економічний простір.

Відновлення країни в післявоєнний період великою мірою залежатиме від іноземних, передусім, стратегічних іноземних інвестицій, тобто від інвестицій в українську економіку таких іноземних компаній, як Samsung, Wilmar, Metro, які є великими платниками податків і великими роботодавцями в Україні.

Управління фінансовим станом корпорацій є однією з найбільш актуальних проблем у сучасній економіці. Це пояснюється невизначеністю умов їх функціонування, специфічними умовами господарювання підприємств та необхідністю координації системи управління фінансовим станом з загальною організаційною структурою управління.

Проблемам дослідження сутності управління в цілому та фінансового управління зокрема присвячені праці В. Івахненка, Г. Савицької, О. Фещенка, А. Шеремета та ін. Проте, сутність управління саме фінансовим станом корпорацій залишається недостатньо дослідженою.

На українському ринку присутні такі глобальні гіганти як Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Nokia, Metro Cash&Carry, Hewlett-Packard, British American Tobacco та інші транснаціональні корпорації. В Україні іноземні інвестори мають різні можливості для інвестування, але найпопулярніший варіант – це створення спільних підприємств [2].

Управління фінансовим станом корпорацій визначається сучасними умовами їх діяльності. Серед цих умов варто відзначити інтенсивність факторів зовнішнього середовища та наявні протиріччя внутрішнього. Це вимагає зміцнення управлінських заходів для досягнення додаткового ефекту в управлінні фінансами.

Для визначення поняття «управління фінансовим станом» необхідно розглянути такі основні складники, як «управління» і «фінансове управління». Існують два основні підходи до визначення

сутності управління: як процесу управлінської діяльності та як системи принципів і методів.

Фінансове управління визначається як система раціонального управління процесами фінансування господарської діяльності підприємства; як система управління фінансовими ресурсами; як процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та оптимізації обігу його грошових коштів [5].

Для визначення сфери управління фінансовим станом корпорації важливо розглянути особливості фінансового управління. Воно включає принципи, методи та інструменти, що допомагають в прийнятті та реалізації управлінських рішень стосовно структури активів та джерел їх фінансування [5]. Головна мета управління фінансовим станом корпорації - забезпечити виконання інтересів вищого менеджменту та зростання добробуту власників.

На наш погляд варто зазначити, що управління є механізмом взаємодії між суб'єктом та об'єктом управління. Управління - це цілеспрямований вплив на певний об'єкт з метою зміни його стану відповідно до визначених цілей управління.

Процес управління фінансовим станом здійснюється за такими етапами:

- 1) визначення головної мети управління;
- 2) формування системи інформаційного забезпечення управління;
- 3) дослідження показників фінансового стану; формування системи цілей та цільових показників;
- 4) прогнозування показників фінансового стану на довгостроковий період;
- 5) поточне планування показників фінансового стану;
- 6) розроблення системи заходів щодо реалізації поточних планів;
- 7) моніторинг реалізації планових показників фінансового стану;
- 8) контроль показників фінансового стану підприємства.

Визначення фінансового положення підприємства є важливим етапом управління його фінансовим станом. Залежно від цього, приймаються управлінські рішення, спрямовані на оптимізацію фінансового стану підприємства.

В сучасних умовах управління фінансовим станом корпорацій можна вважати управлінням в умовах кризової ситуації. Компанії переважно наражаються на кредитний ризик, що виникає у зв'язку із

заборгованістю клієнтів та коштами в банках, валютний ризик, що виникає у зв'язку із кредиторською заборгованістю за основною діяльністю та іншою кредиторською заборгованістю в іноземній валюті, та ризик грошових потоків процентної ставки, пов'язаний з позиковими коштами з плаваючою процентною ставкою.

Вважається, що транснаціональні компанії із штаб-квартирами в розвинених країнах приносять із собою вищі стандарти корпоративного управління і корпоративної відповідальності. Однак, як зазначає керівництво, подальше економічне зростання компаній, залежить від подолання воєнної агресії Росії проти України, від успіху Уряду України у реалізації нових реформ, а також від співпраці з міжнародними фондами [4].

Таким чином, ТНК європейських країн активно сприяють розвитку України, вносячи вклад в зменшення валютного дефіциту, створення робочих місць і інші аспекти економічного зростання. Але, з іншої сторони, такі корпорації можуть бути недостатньо зосереджені на загальному благополуччі української економіки, віддаючи перевагу високодохідним секторам і власним вигодам. В контексті впливу на процес управління фінансовим станом корпорацій, слід здійснити ряд заходів таких, як розробка законодавчої бази, що регулює діяльність корпорацій, створенні сприятливого середовища для їхньої діяльності, регулювання діяльності корпорацій на основі національних інтересів.

Інформаційні джерела

1. Лимонова Е.М. Інвестиційна діяльність ТНК в Україні: проблеми і перспективи. Економічний вісник, 2013, №3. С. 67-72.
2. Малій О.Г. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. 2018. Вип. 193. С. 247-256.
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885>
4. Офіційний сайт ТОВ «Нестле Україна». URL: <https://www.nestle.ua/aboutus/nestleinukraine>
5. Феценко О.П. Управління фінансовим станом корпорацій: сутність та принципи організації. Ефективна економіка. № 12, 2016. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5344>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЖЕННЯ СТРАХОВИХ РИЗИКІВ

Додіван М.О., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жилиякова**
Державний біотехнологічний університет

Цифровізація є базою цифрової трансформації. У сучасних умовах цифровізація страхового ринку відбувається за трьома основними напрямками: інтернетизація (використання інтернет-сервісів; застосування бездротових комунікаційних технологій, хмарних технологій у бізнес-процесах страхових організацій та комунікації зі страхувальниками); індивідуалізація (розробка індивідуальних страхових пропозицій відповідно до особистих вимог; використання сучасних технологій виробництва та великих об'ємів баз даних, технологій бездротового зв'язку на основі отримання максимальної інформації про страхувальника та об'єкт страхування; цифровізація (вдосконалення існуючих процесів на страховому ринку шляхом впровадження ІТ, оптимізації страхової діяльності, аналізу даних для прийняття рішень); третій етап – цифрова трансформація (поєднання традиційних методів і новітніх технологічних можливостей ведення страхової діяльності з метою створення нових страхових продуктів з інноваційними характеристиками). Цифрова трансформація – це не питання вибору, а питання часу, адже за останні роки традиційна страхова бізнес-модель вже почала змінюватися та з початком війни стала невідкладною задачею.

Останнім часом змінилася структура балансів компаній, що пов'язано з переходом від виробництва до надання послуг та інформації. Нематеріальні активи є основною можливістю зростання страхової галузі. За останні 20 років загальна світова вартість нематеріальних активів акціонерних компаній збільшилась у 5 разів, але більш а частина (80%) цієї вартості не застраховано.

До нематеріальних ризиків відносять: перерви у бізнесі, кібер ризики, відповідальність та відповідність зовнішнім та внутрішнім вимогам.

До першої групи можна віднести цифрові технології, які передбачають масштабованість і мережевий ефект. Саме через цифрові технології змінилась динаміка ринку та створилися ризики концентрації. Цифрова інфраструктура є об'єктом ризиків як до ланцюга постачання. Страхові рішення за цією групою активів можуть зменшити нестабільність доходів і грошових потоків.

Основною проблемою для підприємств та фінансових установ стали системні кіберризики, що створились завдяки збільшення

концентрації цифрових активів. Кількість та інтенсивність кіберризиків збільшуються, особливо щодо критичної інфраструктури.

Глобальне застосування збору та аналізу інформації про об'єкти страхування може сприяти зниженню частоти нещасних випадків та розміру потенційних збитків. Так через використання сенсорні датчиків на виробництві, у будівлях та інших фізичних об'єктах з'являється можливість завчасно відреагувати на аварію. Наприклад, застосування додатків «розумний дім» та впровадження датчиків на виробництвах та підприємствах мінімізує розмір майбутніх збитків від основних ризиків. Однак одна з проблем, пов'язаних з використанням штучного інтелекту, полягає у відсутності зрозумілості в таких інноваціях.

Нові технології використовуються для покращення процесів зниження ризиків. Переваги цифровізації у зниженні страхових ризиків у різних галузях можна представити наступним чином:

- транспортна та автомобільна безпека – контроль зіткнень, прогнозування поведінки водія;

- промислова безпека – контроль стану обладнання, механізмів, прогнозування технічного обслуговування;

- розумні будинки – контроль функціонування систем електропостачання, газопостачання, мінімізація ризиків пожежі, аварій;

- охорона здоров'я – контроль основних параметрів організму за допомогою телемедицини, передача відцифрованих даних між різними медичними закладами;

- системи раннього попередження стихійних лих – попередження про стихійні лиха завдяки датчикам, що дозволяє організувати вчасну евакуацію;

- будівництво та безпека на робочому місці – цифрове моделювання на ранній стадії проєктування дозволяє виявити ризики та загрози щодо будівель та споруд;

- енергетична безпека – контроль за електромережею, автоматичне перенаправлення електроживлення під час відключень, що мінімізує час простою.

На наш погляд, подальша цифровізація страхової галузі має довгострокову перспективу. Успішне впровадження цифрових технологій залежить від доступності даних, вимог до інтерпретованості та складності системи. З цією метою страховикам необхідно досліджувати міжнародний досвід цифрової трансформації страхового бізнесу, проводити реінжинірингом бізнес-процесів, обрати розвиток цифровізації одним з напрямків інвестиційної діяльності.

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ФІНАНСОВИХ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Іконников В., здоб. ступ. PhD,
сертифікований аудитораспірант ННІ
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **В.Б. Родченко**
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Стримкі технологічні трансформації та пришвидчуючийся прогрес ставлять нові вимоги та змінюють актуальність ролей людини та технологій в фінансових бізнес-процесах.

Витрати на забезпечення фінансових бізнес-процесів варіюється від 0,56% до 1,6% від обороту компанії в розвинутих країнах та в середньому становить 1% [12], тобто приблизно \$1 трл. на рік у світовому масштабі – це фінансовий ресурс таких трансформації. Більш того, фінансові бізнес-процеси створюють передумови для трансформації бізнесу та суттєво впливає на сталість його розвитку, тобто вплив таких трансформацій може мати значно значущий ефект [5].

В цьому дослідженні намі було розглянуто окремі аспекти технологічних трансформації, зокрема: можливості та виклики технологій, фактори, що впливають на впровадження технологій, та необхідні зміни в фінансових бізнес-процесах, перерозподіл ролей людини та «машини», навички необхідні людині в майбутньому.

Незважаючи на турбулентність ринку, після успіху технологічних компаній під час пандемії ми погоджуємось з висновками аудиторських компаній та дослідників щодо неминучості подальшого розвитку цієї сфери та збільшення її впливу на життєдіяльність людства [1, 2].

Вбачається, що наведені нижче у порядку значущості для респондентів технології будуть мати суттєвий вплив на фінансові бізнес-процеси: Штучний інтелект та Машинне навчання; Великі данні та аналітика; Хмарні обчислення; Автоматизація процесів роботизованими системами (RPA); Blockchain; Web3; Machine-to-Machine (M2M) economy; Internet of Things (IoT).

Дослідження показують, що інвестиції в технології створюють додаткову вартість, зокрема за рахунок створення нових джерел доходів, підвищення доходів від існуючих джерел, скорочення витрат, підвищення кваліфікації персоналу [8].

Опитування CFO, проведене нами у формі інтерв'ю та за допомогою Google Forms, дозволяє оптимістично дивитись у майбутнє

людини в фінансових бізнес-процесах, в яких роль технологій вбачається, як асистента, що надає багато переваг, зокрема: підвищення ефективності, можливість обробки значних масивів інформації та врахування неочевидних факторів (в т.ч. “shadow data”), підвищення якості та оперативності. Роль людини в фінансових бізнес-процесах майбутнього вбачається в формулюванні цілей та задач, опрацюванні аналітичних даних, координації та контролі результатів, а також в прийнятті рішень [2, 9, 10, 11].

В той же час, впровадження технологій в фінансові бізнес-процеси призводить до нових викликів, які наведені нижче у порядку значущості для респондентів: (1) Складності інтеграції з існуючими системами; (2) Кваліфікації персоналу: навіть заміна простих функцій може призвести до необхідності нових навичок, ускладнення в передачі досвіду, у зв'язку з відсутністю простих задач, а також необхідності зміни підходів найму та підвищення кваліфікації; (3) Високої вартості впровадження та його негарантованої ефективності; (4) Зміни підходів в управлінні персоналом, а також необхідності реорганізації процесів; (5) Втрати контролю або відсутність розуміння результату; (6) Етичні та соціальні питання.

Незважаючи на наведені вище виклики впровадження технологій в фінансові бізнес-процеси, респонденти погоджуються з необхідністю таких дій. Це також підтверджується іншими дослідженнями та бажанням більшої частини фінансових директорів інвестувати в прискорення цифрової трансформації [3, 4].

Хоча, окремі респонденти вважають, що поточна турбулентність ринку не найкращий час для впровадження технологій, інші бачать можливості використання кризи для трансформації з найменшими втратами, помякшення «кадрового голоду», та можливістю звернути увагу на наступне в порядку експертної оцінки значущості: (1) Оперативність обробки інформації; (2) Автоматизація процесів та можливості перерозподілу ролей людини та «машини»; (3) Створення додаткових контролів; (4) Кібер загрози; (5) Децентралізація функцій; (6) Зміна моделі взаємодії фінансових фахівців, як між собою, так й із зовнішнім середовищем; (7) Врахування нормативних обмежень в різних юрисдикціях.

Окремим питанням, пов'язаним з перерозподілом ролей людини та технологій, є можливість повної або суттєвої авторматизації праці людини. За окремими дослідженнями тільки розвиток штучного інтелекту, розвиток якого пришвидшується [2], вплине на 40% робочого часу [11], а багато професій можуть втратити значну частину роботи [9] або взагалі зникнути.

В той же час, хоча, штучний інтелект, вже в змозі здати екзамени Certified public accountant (CPA) в США, вважається, поки що не має доказів, що бухгалтери (та аудитори) будуть втрачати роботу через технології [6, 7]. Такої ж думки додержуються респонденти нашого опитування. Але, вбачається, що вплив технологій буде мати суттєвий на навички, необхідні фінансовим фахівцям, серед яких можна виділити: (1) Аналітичні здібності; (2) Знання технологій; (3) Критичне мислення та навички вирішення проблем; (4) Гнучкість та готовність до постійних змін; (5) Комунікаційні навички; (6) Розуміння етичних питань.

Технологічні трансформації відкривають нові перспективи та їх впровадження є стратегічною необхідністю для більшості організацій. Прискорення розвитку технологій та їх інтеграція в різні сфери діяльності стимулюють організації інвестувати в диджиталізацію фінансових бізнес-процесів. Управління такими змінами потребує врахування наступних факторів: Автоматизації процесів та можливості перерозподілу ролей людини та «машини»; Оперативності обробки інформації; Створення додаткових контролів; Кібер безпеки; Децентралізація функцій.

Роль людини в фінансових бізнес-процесах майбутнього вбачається в формулюванні цілей та задач, опрацюванні аналітичних даних, координації та контролі результатів, а також в прийнятті рішень.

Цей документ зосереджений на мікро рівні підприємства та за рамками цього дослідження знаходяться питання соціальної відповідальності, які були розкриті у наших попередніх дослідженнях.

В подальшому планується дослідження наступних питань: уточнення ролей людини та машини, уточнення ступеню впливу різних технологій на фінансові бізнес процеси, уточнення змін, необхідних в освітніх програмах та спадкоємності знань.

Інформаційні джерела

1. 2024 Technology Industry Outlook | Deloitte US. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/technology-industry-outlook.html>.

2. AI Report Shows ‘Startlingly Rapid’ Progress—And Ballooning Costs/ Scientific American. URL: <https://www.scientificamerican.com/article/stanford-ai-index-rapid-progress/>

3. CFOs still investing for the future amid uncertainty. URL: <https://www.pwc.com/us/en/library/pulse-survey/managing-business-risks/cfo.html>

4. Grant Thornton survey: CFO optimism climbs to highest level in nearly three years. URL: <https://www.grantthornton.com/insights/press-releases/2024/april/cfo-optimism-climbs-to-highest-level-in-nearly-three-years> .

5. Grant Thornton survey: Finance leaders make a play for profitability. URL: <https://www.granthornton.com/insights/press-releases/2023/october/finance-leaders-make-a-play-for-profitability>
6. How Is Cloud Computing Shaping The Future Of the Accounting Industry? URL: <https://www.thesagenext.com/blog/cloud-computing-for-accounting-industry>.
7. How will AI affect accounting jobs? (thomsonreuters.com). URL: <https://tax.thomsonreuters.com/blog/how-will-ai-affect-accounting-jobs/#:~:text=There%20%80%99s%20still%20no%20direct%20evidence%20that%20accountants%20are,could%20be%20affected%20as%20more%20tasks%20become%20automated..>
8. Seven lessons on how technology transformations can deliver value. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/seven-lessons-on-how-technology-transformations-can-deliver-value>
9. SoA survey reveals a third of translators and quarter of illustrators losing work to AI. URL: <https://www2.societyofauthors.org/2024/04/11/soa-survey-reveals-a-third-of-translators-and-quarter-of-illustrators-losing-work-to-ai/>.
10. The Dawn Of A New Era: AI's Revolutionary Role In Accounting. URL: <https://www.forbes.com/sites/neilsahota/2024/04/22/the-dawn-of-a-new-era-ais-revolutionary-role-in-accounting/?sh=4481a5b058af> (дата звернення: 25.04.2024)
11. The jobs most likely to be lost and created because of AI | World Economic Forum (weforum.org). URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/05/jobs-lost-created-ai-gpt/>
12. Total Cost to Perform the Finance Function: Metric of the Month. URL: <https://www.cfo.com/news/total-cost-to-perform-the-finance-function-metric-of-the-month/657048/>

СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Калашніков В.М. здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Євдокімова**
Державний біотехнологічний університет

Кредит виступає однією з ключових категорій, яка притаманна ринковій економіці і відображає реальні взаємовідносини між економічними суб'єктами та зв'язки між ними. Категорія віддзеркалює економічну сторону відносин, що характеризують зворотній рух капіталу, завдяки чому він виступає важливим важелем у стимулюванні розвитку господарської діяльності. Кредитні відносини забезпечують перетворення грошового капіталу в позичковий, з приводу цього виникають та діють економічні відносини між позичальником та кредитором.

Історія виникнення кредитних відносин розпочинається ще с продавніх часів. Кредитні відносини охоплювали широкі верстви населення зумовлюючи між ними гострі суперечності і тим самим прискорювали розвиток суспільного виробництва. Незважаючи на це, перше теоретичне обґрунтування кредиту з'явилося у 17 ст. у вигляді результату дослідження його сутті що продовжуються і в сучасних умовах. Вчені виокремлюють дві основні теорії кредиту це – натуралістичну і капіталотворчу, які відрізняються між собою значенням, що відводиться кредиту та банкам в економіці.

Кредит – одна з складніших економічних категорій, що породжує тривалу дискусію вчених-економістів щодо форм та механізмів впливу кредиту на розвиток соціально-економічних процесів. Кредит є економічною категорією, його виникнення пов'язане із розшаруванням первісного суспільства на бідних і багатих, а також становленням товарно-грошових відносин. Спочатку кредит надавався в натуральній формі для задоволення потреб і сплати боргів. У ході розвитку товарно-грошових відносин кредит здобув грошову форму [1].

Досліджуючи визначення поняття «кредит», що надаються вченими-економістами, можна надати більш повне тлумачення цієї категорії. Під кредитом розуміють економічні відносини, що виникають між кредитором та позичальником з приводу передачі у тимчасове користування позичкового капіталу в грошовій або товарній формі на умовах зворотності, платності, забезпеченості, строковості та цільового використання [2].

В сучасних умовах саме банківський кредит стимулює відтворювальні процеси в суспільстві за рахунок забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств. Незважаючи, що більшість українських банківських установ погіршили показники своєї фінансової стійкості внаслідок несприятливих економічних тенденцій, все ж таки кредитування є основним напрямком діяльності комерційних банків, а в кредитні операції вкладається переважна більшість залучених фінансових ресурсів банківськими установами.

В Україні на рівні законодавства встановлено єдине уніфіковане визначення категорії, як банківський кредит. Воно надіється в законі України «Про банки та банківську діяльність»: «банківський кредит - будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на

зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» [3].

Виходячи з проаналізованого матеріалу, можна сказати, що банківський кредит являє собою кредитні відносини, що виникають між банківською установою та кредиторами з приводу перерозподілу банком залучених ресурсів на умовах повернення, строковості, платності та цільового використання [4].

Під банківським кредитуванням сільськогосподарських підприємств розуміються економічні відносини з приводу забезпечення сільськогосподарських підприємств пріоритетним джерелом фінансування на умовах зворотності, платності, забезпеченості, строковості та цільового використання, що супроводжуються специфічними особливостями, притаманними агропідприємствам.

Сомик А.В. [5] визначає кредитні відносини сільськогосподарських підприємств із комерційними банками як економічні відносини, які виникають у процесі здійснення кредитних операцій комерційними банками, які спрямовані на забезпечення сільськогосподарських підприємств кредитними ресурсами на умовах, що враховують базові принципи кредитування й об'єктивні вимоги галузі щодо обґрунтованості строку, обсягу, вартості, своєчасності його надходження позичальнику, порядку погашення і сплати відсотків за користування ним.

Кредитні відносини аграрного сектору характеризують якісно новий рівень розвитку економіки, коли виробничому процесу передують кредит, кредитна операція, яка дає змогу завчасно визначати обсяги виробництва та умови реалізації продукції на певному ринку. Визначальними факторами, що впливають на організацію кредитних відносин в аграрному секторі економіки є використання сільськогосподарськими підприємствами землі як основного засобу виробництва, значна зношеність основних засобів, низька рентабельність та збитковість аграрних підприємств, а також відсутність ліквідної застави.

Важливим фактором, що впливає на організацію кредитних відносин є багатогалузевий характер сільськогосподарської діяльності. Основною передумовою отримання кредиту є прибутковість підприємства. Банки мають бути впевненими, що позичальник спроможний сплатити кредит але низька прибутковість, чи навіть збитковість сільськогосподарських підприємств ставить під сумнів можливість отримання кредитних ресурсів. Однак, якщо підприємство займається двома видами діяльності, варто при визначенні

кредитоспроможності позичальника враховувати рентабельність виробництва не загалом, а за окремими видами сільськогосподарської продукції [2].

Аналізуючи визначення поняття «кредитні відносини», які надають сучасні вчені, вважаємо, що зміст цієї категорії повністю розкриває наступне тлумачення: кредитні відносини – це тип економічних відносин, що виникає між банківською установою та клієнтом внаслідок надання позикових коштів чи зобов'язання, яке передбачає його виконання в грошовій формі у майбутньому на умовах домовленості сторін.

Інформаційні джерела

1. Хмелярчук М. І. Внесок українських вчених у розвиток теорії кредиту/ *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. № 19. С. 295-302.
2. Ісаян А. М. Теоретичні аспекти банківського кредитування підприємств АПК / *Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*: зб. наук. праць. 2013. Вип. 1 (14). С. 260-269.
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України / URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T002121?an=827216&ed=2020_07_03
4. Непочатенко А.А. Економічна суть банківського кредиту та кредитних відносин: URL: http://www.sworld.education/conference/year-conference-sw/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/april-2017.INNOVATIVE_VIEWS_IN_TO_THE_FUTURE_2017
5. Сомик А. В. Аналіз стану банківського кредитування сільськогосподарських виробників / *Вісник Сумського держ. аграр. ун-ту*. 2003. № 1 (14). С. 30-34.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Коваль М.З., здоб. ОС «магістр»

Соболевса Ю.Ю., здоб. ОС «магістр»

Даниляк Ю.Я., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.І. Веклюк**
ПВНЗ «Європейський університет»

В умовах кризового функціонування підприємств все більш необхідним стає стратегічне розуміння шляхів розвитку, створення передумов стійкого економічного зростання в довгостроковому періоді. На перший план виходять стратегічні аспекти діяльності суб'єктів бізнесу, що можуть забезпечити перспективу їх існування

тільки на основі якісного стратегічного управління, серед визначальних компонентів якого є процеси формування і практичної реалізації фінансової стратегії.

Фінансова стратегія є одним із базових інструментів управління діяльністю суб'єктів господарювання. Реалізація ними будь-яких стратегічних, тактичних та оперативних заходів тісно пов'язана із фінансовою стратегією, адже в ринковій економіці будь-яка економічна дія визначається фінансовою складовою.

Важливість розкриття змісту категорії «фінансова стратегія підприємства» визначається потужністю змін чинників макросередовища. Динамічність базових макроекономічних показників, темпи технологічного прогресу, часті зміни кон'юнктури товарного і фінансового ринків, нестабільність державної економічної політики і форм регулювання фінансової діяльності не сприяють ефективному управлінню фінансами суб'єктів господарювання на основі попередньо накопиченого досвіду і класичних методів фінансового менеджменту. За таких умов відсутність фінансової стратегії, що пристосована до можливих змін чинників макросередовища може викликати те, що фінансові рішення будуть спонукати до виникнення зниження і протиріч ефективності функціонування суб'єкта господарювання. Окрім цього, вітчизняні суб'єкти господарювання функціонують у нестійкому ринковому середовищі, відповідно, вони повинні постійно змінювати напрями виробничо-господарської діяльності з урахуванням комерційних можливостей. Практична реалізація таких напрямів потребує впровадження нових технологій, змін виробничого асортименту, освоєння нових ринків збуту продукції тощо. За таких умов суттєве підвищення інвестиційної активності суб'єкта господарювання і диверсифікація форм фінансової діяльності мають носити прогнозований характер, що визначається саме фінансовою стратегією.

Варто відзначити, що категорія «фінансова стратегія» – це порівняно нове поняття у вітчизняній науці та практиці управління. Слід підмітити, що у світовій практиці (зокрема, європейській та американській) з фінансового менеджменту категорія «фінансова стратегія» не вживається. Зарубіжні науковці оперують такими поняттями, як, наприклад, «довгострокові інвестиційні рішення», «фінансове планування», «управління структурою капіталу» тощо. У стратегічному менеджменті фінансова стратегія розглядається виключно як різновид функціональних стратегій.

Інші розглядають фінансову стратегію як систему довготермінових цілей фінансової діяльності підприємства і шляхів їх

досягнення. Найбільш часто можна зустріти наукові підходи, які трактують фінансову стратегію виключно як частину загальної стратегії розвитку підприємства, інші розглядають дане поняття як одну із головних функцій фінансового менеджменту [1, с. 37].

Відзначене визначення категорії «фінансова стратегія підприємства» достатньо обґрунтоване, враховує специфічні властивості її елементів. Окрім цього, відображає лише окремі сторони об'єкта, що досліджується. Це пояснюється тим, що досліджувана дефініція «фінансова стратегія» - це багатоаспектне поняття, що включає комплекс елементів, саме тому досить складно визначити єдине, вичерпне визначення цього поняття. Саме тому до її дослідження необхідно застосовувати комплексний підхід, адже фінансова стратегія, з однієї сторони, корелює із загальною стратегією розвитку підприємства, а з іншої – основна функція фінансового менеджменту і відповідно передбачає визначення конкретних фінансових цілей та завдань, обґрунтовує стратегічні орієнтири фінансової діяльності підприємства.

У зазначеному контексті слушно відзначає Бланка І.О., що фінансова стратегія є одним із найважливіших видів функціональної стратегії суб'єкта бізнесу, що забезпечує усі базові напрями розвитку його фінансово-господарської діяльності та фінансових відносин через вибір найбільш ефективних шляхів досягнення цілей, формування довгострокових фінансових цілей, адекватного коригування векторів формування та використання фінансових ресурсів за умови змін макросередовища [2, с. 11].

З урахуванням місця і ролі фінансової стратегії в стратегічному наборі підприємства, як важливого інструменту забезпеченості фінансової безпеки та розвитку (в т.ч. за рахунок можливостей використання фінансового потенціалу підприємства) виділяють її сутнісні характеристики, що характеризують досліджувану категорію (рис. 1).

Отже, стратегія передбачає, перш за все, довгострокову орієнтацію на вирішення ключової пріоритетної задачі у зазначений період часу. Поняття «фінансова» підкреслює економічну природу базових категорій: капіталу, кредиту, фінансів, а також на необхідність орієнтації на часовий чинник. Адже розв'язання кожної фінансової проблематики як в теорії, так і на практиці прикріплені до фактору часу, дія котрого коригує направленість і наповненість фінансових потоків суб'єктів.

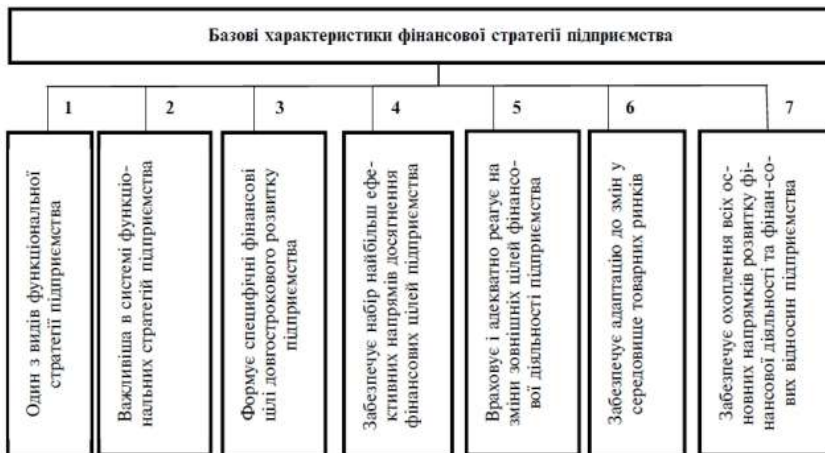

Рис. 1. Базові характеристики фінансової стратегії підприємства

Інформаційні джерела

1. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. №1. С. 35-40.

2. Бланк І.О. Фінансова стратегія підприємства. Київ : Ніка – Центр, 2008. 520 с.

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кравець І.М., здоб. ОС «магістр»

Мацех С. І., здоб. ОС «магістр»

Вартовник І.М., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.І. Вихлюк**
ПВНЗ «Європейський університет»

В умовах фінансово-економічної кризи визначення інвестиційної привабливості підприємств є достатньо складним завданням, оскільки на даний процес чинять вплив зовнішні змінні фактори впливу, високий ступінь ризикованості і непередбачуваності подій та нестабільність економіки.

У наукових джерелах [1, с.9] термін “привабливість” з’явився нещодавно й використовувався переважно як:

– «інвестиційна привабливість» при дослідженні об'єктів інвестування, визначенні рейтингу реципієнта на ринку ;

– «ділова привабливість» при аналізі та виборі партнерських зв'язків і відносин між агентами, що характеризується якістю укладених угод, дотриманням норм і зобов'язань, підтримкою певного іміджу;

– «інфраструктурна привабливість» при оцінці, аналізі, та виборі місця або сфери розміщення бізнесу.

Дефініцію «інноваційна привабливість» доцільно використовувати щодо суб'єкта, який приймає управлінське рішення для вибору об'єкта впровадження інновації.

«Словосполучення «інвестиційна привабливість» включає два означення: інвестиції і привабливість. Інвестиційна привабливість – це багатofакторний економічний розвиток інвестиційного процесу в усіх його проявах» [2, с.79]. Економічний зміст інвестицій, в загальному розуміється як вкладення.

Термін «привабливість» розглядається багатосторонньо:

- те, що викликає інтерес своїми якісними характеристиками, формами, діями;

- те, що викликає інтерес до прояву певно дії або відкриває можливості прояву цих дій.

Таким чином, проведений аналіз наукових підходів до визначення інвестиційної привабливості підприємства дає змогу стверджувати, що цю дефініцію слід розглядати як з боку об'єктів інвестування, так і з боку суб'єктів.

Виходячи із вище сказаного, під інвестиційною привабливістю суб'єкта господарювання слід розуміти модель якісних та кількісних показників, які характеризують не лише фінансово-економічний стан, а й рівень кадрового, маркетингового, інфраструктурного, правового забезпечення та ефективність застосовування модерних інформаційних технологій для налагодження контактів з інвесторами.

Для того, щоб забезпечити ефективне управління інвестиційною привабливістю підприємств, необхідно провести достовірну оцінку характеру впливу ключових чинників на рівень інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

Природним середовищем для ефективної інвестиційної діяльності є ринкова економіка з притаманними їй розвиненими нормативно-правовими та економічними регуляторами і відповідною інфраструктурою. Таке середовище в Україні лише починає формуватися, до того ж ринкова переорієнтація економіки

відбувається в складному сплетенні політичних та соціально-економічних процесів.

Суб'єктами оцінювання інноваційної привабливості підприємства можуть бути різні учасники інноваційного процесу. Зокрема, це суб'єкти, що беруть участь у реалізації інноваційної діяльності, узгоджуючи між собою умови та види співпраці і частку кожного у ресурсному забезпеченні діяльності та очікуваних економічних результатах від впровадження протягом життєвого циклу інновацій [3].

Серед учасників можуть бути й замовники, ініціатори, інвестори, контрагенти та менеджери вищої ланки управління підприємства.

Із вище сказаного випливає, що під інноваційною привабливістю слід розуміти спроможність суб'єкта господарювання залучати внутрішні і зовнішні інвестиційні проекти та мінімізувати ризик щодо досягнення мети учасників проєктів, яка зумовлюється ступенем інноваційного потенціалу суб'єкта. Звідси важливою ознакою привабливості суб'єкта господарювання є не тільки оцінка результатів його фінансово-господарської, а й рівень його підприємницької діяльності у відповідному ринковому середовищі з певною часткою ринку; взаємозв'язками з органами влади, партнерами, сукупністю поширених на його діяльність податкових пільг тощо.

Отже, підсумовуючи вище сказане, слід наголосити, що інвестиційна привабливість готельного підприємства – це інтегральна характеристика діяльності суб'єкта господарювання з позиції перспектив розвитку, можливостей і фактичного обсягу надання послуг, ефективності використання активів і їх ліквідності, фінансової стійкості і платоспроможності. Тобто її можна охарактеризувати як доцільність вкладення в підприємство вільних грошових коштів.

Інформаційні джерела

1. Коюда О.П. Інвестиційна привабливість підприємства в умовах трансформації економіки : автореф. дис... канд. екон. наук: 03.06.01. Харківський державний економічний університет. Харків, 2003. 20 с.

2. Руденко В.В., Волинець Ю.С. Проблематика аналізу інвестиційної привабливості підприємства. URL: 10_82755.doc.htm

3. Руденко В.В., Волинець Ю.С. Проблематика аналізу інвестиційної привабливості підприємства. URL: 10_82755.doc.htm

4. Гаркуша Н. М., Кащена Н. Б. Аналіз інвестиційної діяльності: навч. посіб. Харків: Державний університет харчування та торгівлі, 2009. 382 с.

РОЛЬ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ГРОШОВІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

Левчук В.С. здоб. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. М.О. Євдокімова
Державний біотехнологічний університет

Здійснюючи розрахунки, підприємства України та інші кредитні установи зобов'язані суворо дотримуватись чинних законодавчих актів, банківських правил, вдосконалювати та виявляти шляхи покращення розрахункових відносин в Україні, оскільки визначення основних шляхів удосконалення безготівкових відносин є досить актуальним у розбудові національної економіки України. Безготівкові грошові кошти формують певну систему безготівкових розрахунків, які є складовою загальної національної грошової системи [1].

Суттєвим недоліком функціонування системи безготівкових розрахунків є складність механізму здійснення процесу оплати. При використанні електронних платежів існує ризик невиконання суб'єктами господарської діяльності взаємних зобов'язань, які також вважаються одним із важливих недоліків такої системи розрахунків в Україні.

Безготівкові розрахунки здійснюються за двома основними грошовими потоками. Це надходження грошових коштів на рахунок і витрачання коштів з рахунку. У сучасних умовах використовуються такі основні форми безготівкових розрахунків: платіжне доручення, платіжна вимога, платіжна вимога-доручення, чек, вексель, акредитив, інкасове доручення.

Важливо розрізняти такі складові даної системи: принципи безготівкових розрахунків; вимоги до організації розрахунків; форми розрахунків; розрахункові документи; особи безготівкових розрахунків; механізм контролю за станом розрахунків.

В організації безготівкових розрахунків можна виділити такі основні вимоги це – грошові кошти власних та залучених господарських суб'єктів підлягають обов'язковому зберіганню на поточних і інших рахунках в установах банків, безготівкові розрахунки за товарно-матеріальні цінності проводяться з постачальникам після надання послуг за попередньою оплатою, підприємства та організації самостійно обирають форму розрахунку, платежі здійснюються тільки в межах наявних коштів при наданні банківського кредиту або на рахунках платника, безготівкові грошові кошти списуються з рахунку підприємства за розпорядженням

власника.

Особливістю організації безготівкових грошових коштів в Україні є застосування спеціальної форми, яка використовується для здійснення самого платежу, а саме: у безготівкових грошових коштах існує три учасника: платник, одержувач та банк.

Організація та розвиток безготівкових грошових коштів є вагомим передумовою для стабільного розвитку економіки держави, тому для цього необхідно сформувавши ефективний механізм здійснення безготівкових грошових коштів між різними господарюючими суб'єктами.

Форми безготівкових грошових коштів мають свої переваги та недоліки. Безготівкові розрахунки за платіжними дорученнями є самими розповсюдженими розрахунками, вони достатньо прості і використовуються для швидкого здійснення платежу. Платіжні доручення застосовуються в розрахунках щодо місцевих, а також міжміських поставок за товари, роботи, послуги. Вони забезпечують максимальне наближення строків отримання товару.

Правильність вибору форми безготівкових грошових коштів впливає на точність оцінки діяльності підприємства, а також виконання його планових завдань, оперативність і правильність утворення відповідних фондів, своєчасність отримання коштів. На сьогоднішній день основною метою будь-якого підприємства є обрання правильної форми безготівкових розрахунків, для того щоб розв'язати назрівші проблеми. Найбільш здатний унікальний фінансовий інструмент це – вексель як проста форма кредитних грошей для оплати товарів та послуг, надання позик, гарантій міжбанківських кредитів. Значення векселя в сучасній ринковій економіці відіграє вагомий роль і ця вагомість надає векселю безспірність оплати за ним.

На сьогоднішній день система безготівкових розрахунків стикається з великими проблемами, які потребують своєчасного вирішення. Одна з найбільш вагомих проблем безготівкових грошових коштів є недосконалість організаційно-правової бази.

Застосування комп'ютерних технологій дає змогу одержувати інформацію про стан господарювання та зміни, які відбуваються з розрахунками із дебіторами та кредиторами, визначаються результати господарювання, надається користувачам для прийняття рішень повна і достовірна інформація про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства від усіх видів діяльності. При здійсненні безготівкових розрахунків на підприємствах України керуються Інструкцією "Про безготівкові

розрахунки в Україні", діючим законодавством України, іншими нормативно-правовими актами.

Останнім часом все ширшого використання набувають такі форми розрахунків як розрахунки за допомогою пластикових карток та електронні перекази. Ці форми суттєво спрощують механізм оформлення проведення оплати розрахунків. Оскільки для здійснення перерахування грошей вони не вимагають присутності уповноваженої особи від підприємства в банку, а це заощаджує час на переїзди до установи банку. Основна перевага цих форм безготівкових розрахунків – значне прискорення здійснення самих розрахункових операцій [2].

Одним із шляхів удосконалення розрахунків є розширення сфери застосування прямих зв'язків між підприємствами і споживачами їх продукції. Виключення з розрахунків проміжних ланок забезпечує прискорення обороту коштів, скорочення документообороту [3].

Основні шляхи удосконалення та вирішення проблем розвитку безготівкових грошових коштів є: збільшення довіри з боку населення до банківської системи, що була втрачена через фінансово-економічну кризу; запровадження страхування ризиків власників платіжних карток від несанкціонованого втручання та непередбаченого використання [4].

Використання на підприємствах всіх зазначених заходів щодо шляхів удосконалення організації безготівкових розрахунків на підприємствах дасть можливість перевести розрахунки підприємства у безготівкову форму.

Інформаційні джерела

1. Костюнік О. В., Побережна В. В. Шляхи удосконалення безготівкових грошових коштів підприємств України / АГРОСВІТ. 2017. №4. С. 53-56.

2. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління Національного банку України від 21 січня 2004 р. № 22 / *Вісник Національного банку України*. 2006. № 9. С. 45-75.

3. Порядок організації безготівкових розрахунків в Україні [Електронний ресурс]. URL: ebk.net.ua/Book/FPravo/21_26/1125_4.htm

4. Правила Національної системи масових електронних платежів: Постанова Правління Національного банку України від 10 грудня 2004 р. № 620 / *Вісник Національного банку України*. 2006. № 9. С. 36-45.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Мальцев О.А., здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **А.В. Микитась**
Державний біотехнологічний університет

Посиленню конкуренції на українському страховому ринку сприяє низка факторів, вплив яких посилюється в сучасних політичних, економічних, соціальних умовах функціонування страхової галузі. Серед чинників впливу на особливу увагу заслуговують: посилення ролі глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, підвищення вимог до платоспроможності, обліку договорів та захисту інформації страховиків, суттєве зменшення кількості страховиків та звуження страхового поля у результаті воєнних дій на території країни.

Поряд з тим постає актуальне питання необхідності активізації функціонування страхового ринку України як складової фінансової системи на інноваційній основі.

За таких умов інноваційний розвиток страхової діяльності в Україні є головною необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних страхових компаній.

Складність управління інноваційними процесами в страховій діяльності пов'язана з недостатнім розвитком інфраструктури вітчизняного страхового ринку, відсутністю довгострокових програм розвитку страхової діяльності, обмеженістю механізму інвестування страхових резервів, відсутністю кваліфікованих кадрів в інноваційній сфері, низькою страховою культурою населення та негативними очікуваннями щодо економічного розвитку країни в цілому [1].

Сучасне трактування поняття «інновація» за міжнародними стандартами включає:

– новий або вдосконалений продукт або процес (або їхня комбінація), який значно відрізняється від попередніх продуктів або процесів одиниці статистичного спостереження, і який став доступним потенційним користувачам або впроваджений у виробництво. (відповідно до визначення ОЕСР, "Керівництво Осло") [2];

– кінцевий результат інноваційної діяльності, що проявляється у формі нового чи вдосконаленого продукту, що впроваджений на ринку; нового чи вдосконаленого технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг (відповідно до визначення ОЕСР, «Керівництво Фраскати») [3].

Сьогодні у європейській практиці виокремлюють два основні типи інновацій (продуктові інновації та інновації бізнеспроцесів) на відміну від попереднього визначених чотирьох типів (продуктових, процесних, організаційних та маркетингових).

Страхові інновації можуть бути отримані на різних етапах інноваційного процесу, а саме:

- створення принципово нового страхового продукту;
- підвищення якості або створення нових споживчих властивостей страхового продукту;
- скорочення термінів і витрат надання страхової послуги;
- поліпшення супроводу страхового продукту;
- розвиток каналів збуту;
- вдосконалення управління страховою діяльністю;
- використання нових маркетингових технологій;
- вдосконалення взаємодії страховиків з зовнішнім середовищем тощо.

Іноземні страховики мають великий досвід запровадження нецінової конкуренція, що проявляється саме в інноваційному розвитку і є запорукою їх успіху в жорсткій конкурентній боротьбі на внутрішньому та зовнішньому ринках. С початку пандемії коронавірусної хвороби міжнародна практика розробила ефективний механізм використання ІТ технологій для підвищення ефективності діяльності страхових компаній, який має стати об'єктом дослідження з метою впровадження у практику українського страхового ринку.

Інформаційні джерела

1. Пікус Р., Заколядажний В. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2015. Вип. 3 (168). С. 72-80. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/10/168_11.pdf
2. OECD/Eurostat (2018), Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th Edition, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities <https://doi.org/10.1787/9789264304604-en>.
3. Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities © OECD 2015, <https://doi.org/10.1787/9789264239012-en>.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВ У ПЕРІОД ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Мельников Д.К., здоб. ОС «магістр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Г.Лисак**
Державний біотехнологічний університет

Цифровізація - важливий напрям розвитку банківської діяльності. Наразі, вона сприяє розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, скороченню витрат, підвищенню фінансової стійкості та безпеки банку.

Фінансові підприємства знаходяться на передовій цифровізації. Вони першими реагують на перспективні тренди, тестують інноваційні рішення, які потенційно можуть забезпечити їм конкурентні переваги – якнайшвидше виведення ринку банківських продуктів, ефективному аналітику даних, поліпшення клієнтського сервісу. У нинішніх умовах банкам доводиться переглядати стратегії розвитку ІТ, але при цьому їхній загальний рівень цифрової зрілості залишається високим.

Нинішній розвиток фінансових інновацій зумовлений розвитком низки технологій, що впливають на виробництво та надання фінансових послуг банками своїм клієнтам. Це сприяє залученню у виробництво та надання цих послуг фінтех-компаній та великих технологічних компаній. Що, в свою чергу, не тільки впливає на традиційні фінансові інститути, а й створює нові джерела ризиків.

Нинішня хвиля фінансових інновацій, втілюючись у вигляді нових постачальників фінансових послуг – або конкуруючих з банками, або тих, хто з ними співпрацює, тим не менш, надають деякий негативний вплив.

Так, смартфони та інтернет, забезпечуючи швидший обмін інформацією та нові канали доставки, сприяли відмові від традиційної моделі фізичних офісів та відділень та виходу на ринок нових постачальників платіжних послуг.

Крім того, інтернет сприяв зростанню конкуренції, дозволяючи клієнтам порівнювати продукти та ціни різних фінансових послуг різних постачальників.

Розвиток інформаційних технологій спростило створення, обробку та використання великих даних у процесі вивчення фінансових ризиків та управління ними. Штучний інтелект та машинне навчання значно покращили моніторинг, порівняно з існуючими методами.

Дослідження показало, що великі дані корисніші для прогнозування кредитоспроможності та управління ризиками, порівняно з традиційними методами.

Поява DLT, найвідоміша з яких – блокчейн, – привернула увагу багатьох інвесторів до криптоактивів. У відповідь на зростаючу значимість приватних криптоактивів центральні банки у світі почали вивчати можливість випуску власних цифрових валют для своїх клієнтів.

Європейська банківська система зіштовхнулася із серйозними структурними змінами, що визначають її здатність задовольняти фінансові потреби реальної економіки.

Незважаючи на те, що цифровізація традиційних банків, що зростає, потенційно покращує якість обслуговування клієнтів, в той же час, в результаті технологічних інновацій, банки стикаються з конкуренцією з боку фінтех- і бігтех-компаній. А саме: працюючи через платформи, бігтех-компанії отримують переваги від мережеских ефектів та переходять від нефінансових послуг до фінансових.

З боку фінтех-компаній банки зазвичай не очікують на загрозу своєму становищу. Однак, ми вважаємо, що для збереження такої ситуації доцільним було б придбання ними цих інноваційних компаній.

Говорячи про бігтех-компанії, - банки можуть визначати свою стратегію в залежності від того, як ті розширюватимуть сферу своїх фінансових послуг: або створенням дочірніх компаній, або співпрацею з банками, що діють.

Перший підхід створює банкам пряму проблему, у відповідь на яку, вони можуть підвищити свій профіль ризику захисту свого становища. Співпраця представляється менш руйнівним для банків варіантом, хоча він може багатьох зробити нежиттєздатними в їхній поточній бізнес-моделі.

Співпраця між бігтех-компаніями та банками може подовжити посередницькі ланцюжки. А це, своєю чергою, може вплинути на розподіл ризиків.

Крім фінансових ризиків, цифровізація також пов'язана із значними нефінансовими ризиками як для банків, так і для фінтех- та бігтех-компаній. Ці ризики пов'язані з кількома чинниками:

- велика концентрація надання основних послуг;
- надмірно автоматизовані або ІТ-орієнтовані послуги, які можуть бути більш схильні до кібератак;
- довіра до технологій, які можуть раптово застаріти;
- хибне почуття безпеки через надмірне використання штучного інтелекту.

Виходячи з вищевикладеного, нам бачаться три основні сценарії розвитку банківської системи, засновані на взаємодії банків з фіттех-, біттех-компаніями та на впливі цифрових валют:

1) чинні банки продовжують зберігати свою центральну роль у створенні грошей та фінансовому посередництві. Фіттех-компанії продовжують концентруватися на певних нішевих ринках, тоді як біттех-компанії пропонують платіжні послуги, але не мають доступу до клірингових та платіжних систем центрального банку.

2) діяльність банків, що діють, скорочується, з одночасним розширенням фінансових послуг біттех-компаній через регульовані дочірні компанії. Цей сценарій призводить до структурних змін у фінансовій системі.

3) випуск цифрових валют центрального банку наводить іншу структуру фінансової системи. Чинні банки стикаються з вищими витратами на фінансування та більш нестійкою базою фінансування.

Проведене дослідження показало, що наразі банки розставляють пріоритети на основі актуальної економічної ситуації, реалізуючи, насамперед, найбільш прибуткові проекти.

Головними точками зростання для розвитку цифровізації у банках залишаються колишні перспективні напрямки: хмари (SaaS, PaaS), аналітика даних, машинне навчання, DevOps. Але реалізовані вони тепер будуть інакше, з акцентом на вітчизняні продукти та сервіси. Так, для банків, як і загалом за IT-ринком, актуальним є тренд на міграцію із західних хмарних платформ на українські. Підвищується затребуваність вітчизняних програмно-апаратних комплексах (ПАК), у яких обчислювальний модуль оптимізовано під роботу конкретного програмного забезпечення.

Серед відносно нових напрямів цифровізації варто відзначити технологію NFC, що дає клієнтам банку новий досвід користувача.

Нарешті, ще однією точкою зростання для фінансових підприємств стає розширення їхньої співпраці з IT-інтеграторами: наприклад, у галузі створення спільних центрів компетенцій та центрів підтримки закордонного програмного забезпечення. Це дозволяє замовникам реалізувати найбільш оптимальну, поетапну стратегію імпортозаміщення.

Інформаційні джерела

1. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації. Проблеми економіки. 2017. № 3. С.т 254-261.

2. Краус Н.М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка : тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СКЛООБРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Мошкун Г.І., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – професор **В.М. Марченко**
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Склообробна промисловість є надзвичайно важливою та однією з критичних галузей економіки, оскільки представлена широким спектром діяльності та, відповідно, асортиментом продукції. Від результатів діяльності даної галузі залежить ефективність багатьох інших сфер діяльності, зокрема будівельної, автомобілебудівної, сфери побутового виробництва тощо. Окрім того, склообробна промисловість має потужний експортний потенціал, реалізація якого формує потік іноземної валюти для стабілізації валютного ринку країни та є внеском у формування іміджу України на світовому ринку.

Отже, дослідження тенденцій розвитку склообробної галузі та їх відповідність глобальному попиту, моніторинг географічної та товарної структури зовнішньоекономічної діяльності та аналіз результативності взаємодії підприємств галузі з іноземними суб'єктами господарювання є важливим завданням в системі управління.

На жаль, сьогодні дана галузь зазнає значних змін. Адже, з однієї сторони, повномасштабна війна зумовила підвищення національного попиту на продукцію зі скла, зокрема вікон. З іншої сторони, чимала кількість підприємств постраждали від війни, знаходяться на окупованій території, а тому частково або повністю припинили свою діяльність. Так, у м. Лисичанську функціонував флагман у виробництві високоякісного флоат-скла та продуктів його перероблення ПАТ «Лисичанський склозавод «Пролетарій», однак в 2015 році завод припинив свою роботу, що в свою чергу призвело до того, що флоат-скло в Україні не виготовляється з 2015 року [1]. Зупинення промислового виробництва унікального скла пов'язане з причинами низької компетенції управлінського персоналу та неефективною реалізацією функцій державного контролю за об'єктами державної власності.

Польське підприємство «Факро», розташоване у місті Львів, втратило близько двох тисяч готових вікон та виробничі цехи в

результаті російського обстрілу в 2023 році та мало збитки у 2.3 мільйонів доларів [1].

Отже, ринок виготовлення та обробки скла в Україні зазнає значних змін, та все ж є підприємства, які працюють навіть в такий складний час. Серед них: ПРрАТ «Ветропак Гостомельський склозавод», ТОВ «Скляний альянс», ПрАТ «Запоріжсклофлюс», ПрАТ «Вераллія Україна», ПрАТ «Склосоурс», ТОВ «Малинівський склозавод», ПрАТ «Рокитнівський скляний завод» та інші [1; 2].

Що ж стосується зовнішньоекономічної діяльності підприємств склообробної промисловості, то вона представлена такими видами зовнішньої торгівлі, як експорт та імпорт скляних виробів, матеріалів необхідних для виготовлення скла, обладнання для виробництва та обробки скла, та інших додаткових товарів та послуг.

Відповідно до Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, експорт, імпорт скла та товарів зі скла здійснюється належно з групою 70 УКТЗЕД «Скло та вироби зі скла» [3].

Аналіз товарної структури зовнішньої торгівлі України товарами 70 групи УКТЗЕД дозволив виявити негативну динаміку зростання імпорту скловиробів та значну імпортозалежність економіки країни (табл. 1).

Таблиця 1 – Структура експорту та імпорту скла та виробів із скла

Рік	Скло та вироби із скла			
	Експорт		Імпорт	
	у тис. дол. США	у % до попереднього року	у тис. дол. США	у % до попереднього року
2017	137263,2	119,4	291130,8	118,3
2018	160290,2	116,8	316367,9	108,7
2019	183155,9	114,3	320387,5	101,3
2020	208845,0	114,0	307558,3	96,0
2021	248934,3	119,2	426371,8	138,6
2022	157742,2	63,4	263289,6	61,8
2023	147612,7	93,6	313139,4	118,9

Джерело: [4]

За даними таблиці 1, у період з 2017 по 2023 роки експорт скла та виробів зі скла мав хвилеподібний характер: найвищого значення було досягнуто у 2021 році – 248934,3 тис. дол. США, а ось найнижчого в 2017 році. У період 2022-2023 років його величина

становила 157742,2 та 147612,7 тис. дол. США. Звідси випливає, що охарактеризована вище ситуація в склообробній галузі негативно вплинула і на зовнішньоекономічну діяльність підприємств. Для імпорту ситуація спостерігається аналогічна. Також варто зауважити, що імпорт за весь досліджуваний період значно перевищує частку експорту, а отже, скляна промисловість України працює недостатньо ефективно.

Досліджуючи географічну структуру імпорту, було виявлено, що в 2023 році Україна продовжує імпортувати значну частину продукції з Білорусі, Туреччини та ряду європейських країн. На жаль, частка товарів з Білорусі посідає значне місце в структурі нашого імпорту, при цьому продукція на митну територію України ввозиться з європейських країн, оскільки Європейським Союзом ще не запроваджені санкції на продукцію скляної промисловості цієї країни. Ця ситуація зумовлена також такими факторами: відносно низькою вартістю їх продукції, мінімізацією витрат на логістику, наявності великої кількості флот-скла, яке як вже було виявлено не виготовляється в Україні в достатній кількості [5].

Оскільки дана галузь є важливою складовою не тільки національної економіки, але й базовим елементом для багатьох інших напрямків виробництва та промисловості, необхідним є покращення ЗЕД підприємств, що функціонують в даній галузі. Для цього доцільно: технологічно оновити виробництво, підвищити маркетингову активність підприємств, розширити інструменти пошуку іноземних партнерів, залучати іноземні інвестиції, а також інновації та досвід іноземних спеціалістів, збільшувати кількість іноземних партнерів, надавати перевагу імпорту сировини, аніж готових товарів.

Підсумовуючи наведений матеріал, можна стверджувати, що зовнішньоекономічна діяльність – це важливий напрямок діяльності підприємств, яка сприяє їхньому становленню на світовій арені, підвищує рівень конкурентоспроможності, дає можливість розширяти та розвивати своє виробництво. У ході взаємодії з іноземними суб'єктами господарювання вітчизняні підприємства здобувають цінний досвід щодо виробництва та технологій, який згодом інтегрують у склообробну промисловість України.

Інформаційні джерела

1. Букатюк У. Країна вибитих вікон. У жовтні в Україні очікується дефіцит скла. У чому проблема? *Forbes*. 2023. URL: <https://forbes.ua/company/kraina-vibitikh-shibok-popit-na-vikna-v-ukraini-vpav-u-dva-razi-ale-tsini-na-nikh-zrosli-na-80-i-vzhe-u-zhovtni-ochikuetsya-defitsit-skla-shcho-vidbuvaetsya-21092023-16135>

2. Україна: скляна промисловість. *Велика Українська Енциклопедія*: веб-сайт. URL: <https://vue.gov.ua/Україна: скляна промисловість>

3. Пояснення до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності. веб-сайт. URL: <https://customs.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennia-poiasnenn-do-ukrayinskoji-klasifikatsiyi-tovariv-zovnishnoekonomichnoyi-diialnosti-321>

4. Зовнішньоекономічна діяльність. *Державна служба статистики України*: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Ринок скла в Україні за 7 місяців 2023 року. *Виконний консалтинг. 2023*. URL: <https://oknakonsult.com/uk/marketnews/rynok-stekla-v-ukraine-za-7-mesiatshev-2023g>

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ: НОВІТНИЙ ТРЕНД РИНКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Борисенко В.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.М. Горбатюк**
ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка»

Одним з ключових моментів, що забезпечує успіх для будь-якого бізнесу в сучасному світі являються інновації. Саме вони стимулюють розвиток бізнесу, розвивають його стратегії та процеси, а також дають змогу підприємствам впроваджувати нові продукти та послуги на ринку.

Технологічні інновації в епоху інформації, докорінно змінили спосіб ведення бізнесу. Підприємства, щоб залишатися конкурентоспроможним на швидкозмінних ринках, прямо залежать від інноваційних продуктів та послуг. Ключові винаходи (від акумуляторної батареї до самокерованих автомобілів) сприяли зростанню продуктивності праці та добробуту персоналу.

Світ технологій швидко розвивається, відкриваючи при цьому нові можливості для бізнесу. Серед основних технологічних інновацій, що набирають обертів та використовуються в бізнесі, виділяють наступні:

1. Штучний інтелект (далі – ШІ, AI (Artificial intelligence)). Один з найкращих розробок технологічних трендів, яке має важливе значення для інновацій у бізнесі. ШІ в бізнесі використовується для автоматизації процесів, аналізу великих загальних даних, особливо, що стосується аудиту та фінансових звітностей, а також прогнозування попиту. Просування компаній дає змогу знизити витрати, підвищити

продуктивність і збільшити кількість послуг. Глобальна капіталізація ринку III у 2020 році становила 62 млрд доларів США, і очікується, що до 2028 року вона зросте на 40 % [1]. Як зазначає Адам Прейзер: «AI є безцінним інструментом для бізнесів, яким необхідно регулярно генерувати велику кількість контенту, наприклад маркетинговим командам, PR-компаніям і рекламним агенціям» [2].

2. Розумні контракти. Певні комп'ютерні програми, які базуються на основі блокчейн, що забезпечує їхню безпеку та незамінність, та автоматизують виконання, укладання або перевірка угод між двома сторонами, без залучення третіх, таких як юристи чи банки [2]. Запускаються програми автоматично, при виконанні певних умов, вказаних у кодї. Це дозволяє уникати непорозумінь, забезпечуючи при цьому надійність укладеної угоди.

3. Технології точного позиціонування. Дані технології використовуються для визначення місцезнаходження об'єктів з високою точністю. Системи точного позиціонування можуть визначати місцезнаходження з точністю до кількох см або мм, на відміну від 5-10 м для GPS [2]. Технології точного позиціонування мають широке застосування в сучасному світі, включаючи навігацію, транспортні системи, логістику, картографію, військово застосування, сільське господарство та інші галузі.

4. Цифрові фінансові інструменти. Повний набір цифрових фінансових опцій, таких як кредитні картки з високим лімітом та недорогі банківські рахунки з високим лімітом, значно полегшує та підвищує ефективність управління оборотним капіталом для малих і середніх підприємств [2]. Ці новітні технології сприяють автоматизації, підвищенню ефективності та масштабованості бізнесу, відкриваючи нові горизонти для інновацій та зростання [2; 3].

Технологічні інновації мають свої переваги та недоліки, які варто враховувати перед прийняттям рішення про впровадження (табл. 1).

Отже, технологічні інновації безумовно є рушійною силою для розвитку бізнесу в сучасному світі. Однак, ефективне впровадження технологій вимагає ретельного планування, стратегічних змін у бізнес-моделях та забезпечення належного рівня кібербезпеки та захисту даних. Загалом, ті компанії, які успішно адаптують технологічні інновації, матимуть значну перевагу в оптимізації операцій, покращенні взаємодії з клієнтами, передбаченні їхніх потреб та забезпеченні конкурентоспроможності підприємств.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки впровадження технологічних інновацій на підприємствах

Переваги	Недоліки
Автоматизація та оптимізація процесів, що заощадує час та ресурси, підвищує продуктивність	Недостатня або низька якість даних, проблеми сумісності з існуючими системами
Поліпшений аналіз даних для прийняття обґрунтованих рішень	Необхідність не лише технологічних, а й стратегічних змін бізнес-моделей
Гнучкість та адаптивність до мінливих ринкових умов	Забезпечення кібербезпеки та захисту даних, оскільки бізнес все більше покладається на цифрові технології

Джерело: систематизовано авторами на основні [2-5]

Тому підприємствам, з метою ефективного функціонування, важливо постійно залишатися в курсі новітніх тенденцій, відповідати вимогам ринку, інвестувати в навчання персоналу та бути готовими до гнучкості та безперервної адаптації в швидкозмінному цифровому ландшафті.

Інформаційні джерела

1. Трансформація бізнесу впровадженням штучного інтелекту: плюси та мінуси. *Apix-Drive*. URL: <https://apix-drive.com/ua/blog/useful/vprovadzhenja-shi-u-biznes-procesi>.

2. 8 технологій, які можуть перевернути бізнес. *Mind.ua*. URL: <https://mind.ua/publications/20252326-8-tehnologij-yaki-mozhut-pervernuti-biznes>.

3. Технології та комплексні IT-рішення для автоматизації вашого бізнесу. *InDevLab. Comprehensive service it company Kiev*. URL: <https://indevlab.com/uk/blog-ua/tehnologiyi-ta-kompleksni-it-rishennya-dlya-avtomatizatsiyi-vashogo-biznesu/>.

4. Технологічні інновації у бізнес-моделях підприємств: головні переваги. *Intecracy Ventures*. URL: <https://intecracy.ventures/ua/blog/tekhnologichni-innovatsii-u-biznes-modeliakh-pidpriemstv-holovni-perevahy.html>.

5. П'ять технологічних трендів для підсилення вашого бізнесу. *Klik Ukraine Support Support – IT service провайдер*. URL: <https://www.kliksolutions.com.ua/great-info/pyat-tehnologichnyh-trendiv-dlya-pidsylennya-vashogo-biznesu/>.

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Плотніков О.В., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.М. Савицька**
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції, питання підвищення інвестиційної привабливості підприємства набуває особливої актуальності. Інвестиційна привабливість демонструє загальну характеристику інвестиційної діяльності, поточного стану компанії та її майбутніх перспектив розвитку, що в свою чергу впливає на характер рішення інвесторів, щодо вкладення інвестиційних ресурсів в окремих проєкт або в компанію загалом. З розвитком технологій та появою такого поняття як «цифровізація», діяльність низки компаній трансформувалась в більш ефективну та ресурсозберігаючу. Цифровізація – це процес переходу до цифрового бізнесу, який передбачає використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделей та забезпечення нових можливостей для отримання доходів і створення цінностей суб'єктами господарювання [1].

Для усвідомлення можливостей підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємствам доцільно провести дослідження впливу основних факторів на їх фінансово-господарську діяльність (які формують зацікавленість інвесторів до компанії) (табл.1).

Всі визначені фактори передбачають можливість застосування сучасних технологій, які в свою чергу можуть забезпечити їх позитивне відображення на інвестиційній привабливості компанії. Найбільш поширеними технологіями, які застосовуються з цією метою є: інтернет речей, штучний інтелект, машинне навчання, автоматизація, хмарні обчислення та сховища, Blockchain та інші. Для розуміння ролі визначених технологій в підвищенні інвестиційної привабливості підприємств було розглянуто їх сутність та вплив на підприємницьку діяльність [2]. Однією з найбільш поширених технологій Індустрії 4.0 є Інтернет речей (IoT), яка створена з метою поєднання певної кількості пристроїв або обладнання за рахунок мережі Інтернет для створення інтегрованого інформаційного зв'язку між ними. Ця інтеграція пристроїв забезпечує велику швидкість обміну та збору інформації для подальшого використання за потребою. Цю технологію часто використовують разом з іншою технологією

Індустрії 4.0, а саме технологією розумних датчиків. Вони здатні збирати інформацію з навколишнього середовища та передавати її через мережу IoT.

Таблиця 1 – Основні фактори впливу на рівень інвестиційної привабливості компанії (ІПК)

№ з/п	Фактори впливу на рівень ІПК	Індикатор	Опис
1	Фінансові	Стабільність	Відсутність сильних коливань показників
		Прибутковість	Відсоток рентабельності діяльності
		Ліквідність	Погашення зобов'язань компанії за рахунок наявних активів
		Ділова активність	Ефективна операційна діяльність
		Лeverидж	Структура наявного капіталу
2	Галузеві	Конкурентоспроможність	Компанія в порівнянні з конкурентами
		Розвиток галузі	Динаміка та перспективи розвитку галузі
3	Управлінські	Стратегія	Наявність стратегічного плану
		Компетенції	Наявність знань та досвіду співробітників

У виробничих процесах розумні сенсори IoT можуть в режимі реального часу моніторити роботу обладнання, визначати потреби у технічному обслуговуванні та оптимізувати виробничі процеси за рахунок алгоритмів та великої кількості зібраних даних. У роздрібній торгівлі пристрої IoT можуть відстежувати рівень запасів на складах, аналізувати переміщення клієнтів в магазині та допомагати персоналізувати пропозиції для покупців на основі великої кількості інформації про клієнтів.

Технології хмарного обчислення та сховища допомагають компаніям збирати всі дані, сервери та інші елементи IT-інфраструктури в одному віртуальному місці. Саме «віртуальність» такої системи забезпечує відсутність необхідності підприємства в дорогому обладнанні. Ця технологія підвищує ефективність командної роботи, збільшує швидкість обміну інформації між працівниками та робить можливим використання спільних документів. Технології хмарного обчислення та сховища дозволяють значно зменшити витрати на обслуговування IT-інфраструктури компанії, збільшити доступність інформації, її цілісність та швидкість потоку.

Технологія автоматизації створена з метою виконання повторюваних завдань машиною, з дуже обмеженою участю людини, а

деякі форми автоматизації взагалі виключають людське втручання. Підприємства з будь-якої країни світу та галузі користуються можливостями автоматизації для зменшення ресурсних витрат, часу на виконання завдань, а також для того, щоб прибрати людський фактор – основний чинник появи дефектів та помилок.

Штучний інтелект (ШІ) – це технологія, яка передбачає використання інтелектуальних машин для виконання різного виду завдань на основі великої бази даних. Такі машини здатні відрізнити людську мову та об'єкти на зображеннях, а також вдосконалюватися за рахунок технології машинного навчання, яка використовує адаптивні алгоритми, що розвиваються у процесі аналізу та пошуку нових вхідних даних і допомагають інтелектуальним машинам покращувати ефективність виконання задач. Як правило, в бізнесі технології ШІ та машинного навчання використовують в інтелектуальних системах підтримки прийняття рішень (IDDS), системах інтелектуального аналізу даних (BI), в чат-ботах для комунікації з клієнтами, рекомендаційних системах, прогнозуванні ринкових тенденцій та багато інших [3].

Для забезпечення стабільності та безпечності ведення бізнесу компанії використовують технології блокчейну, які мають на меті застосування децентралізованого методу збереження і передачі даних, за рахунок цифрових блоків, які формують ланцюжки транзакцій. Блокчейн дозволяє компаніям здійснювати надійні фінансові транзакції без посередників, що в свою чергу підвищує довіру інвесторів.

Загалом, підвищення інвестиційної привабливості підприємства в умовах цифровізації є ключовим фактором його успіху та можливості існування в середовищі високої конкуренції та глобалізації. Цифровізація, елементами якої є технології Індустрії 4.0, такі як інтернет речей, хмарні обчислення, штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн, пропонує компаніям можливості оптимізації бізнес-процесів, за рахунок збільшення ефективності використання ресурсів, зменшення часу на виконання певних завдань, мінімального використання, як матеріальних, так і людських ресурсів, а також збільшення надійності, що в свою чергу допоможе компаніям досягти успіху та прибутковості. Імплементація зазначених технологій надає можливість не лише покращувати фінансові показники компаніям, а й рівень їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Отже, впровадження цифрових технологій є не лише інструментом, а й стратегічним вибором, який відкриває напрями розвитку суб'єктів господарювання для нових інвестиційних можливостей.

Інформаційні джерела

1. Gartner. Definition of Digitalization - IT Glossary [Electronic resource]. URL: <https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization>.

2. Olha Roieva, Svitlana Oneshko, Nataliia Sulima, Volodymyr Saienko, Andrii Makurin. Identification of digitalization as a direction of innovative development of modern enterprise. Financial and credit activity: problems of theory and practice Volume 1 (48), 2023. Pp. 312- 325.

3. SAP. Industry 4.0: The Future of Manufacturing [Electronic resource]. URL: <https://www.sap.com/ukraine/products/scm/industry-4-0/what-is-industry-4-0.html#:~:text=Industry%204.0%20can%20be%20defined,Data%2C%20robotics%2C%20and%20automation>.

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Саакян Т.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук., доц. **П.В. Смірнова**
Державний біотехнологічний університет

Персонал підприємства виступає не лише як об'єкт управління, але й як активна продуктивна сила, яка визначає успішність виробничого процесу. Планування, формування, раціональне використання та перерозподіл «людських ресурсів» у підприємстві стають ключовими завданнями управління персоналом.

Сучасні умови діяльності вимагають від підприємств управління не лише фінансовим і виробничим капіталом, але й акцентують увагу на знаннях, досвіді, трудових навичках, ініціативі та мотиваційній сфері працівників. Таким чином, кадри стають суттєвим чинником у суспільному та економічному розвитку.

Управління персоналом на підприємстві орієнтується на те, щоб кадри не лише виконували свої обов'язки, але й були активними учасниками в процесі управління.

Здатність персоналу бути об'єктом і суб'єктом управління стає ключовою особливістю сучасних стратегій управління персоналом, спрямованих на досягнення високої ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Система управління персоналом спрямована на вирішення ряду ключових завдань, які мають визначальне значення для успішної діяльності підприємства:

1) Забезпечення потреб організації в трудових ресурсах.

Система управління персоналом повинна активно та повноцінно забезпечувати підприємство кваліфікованими працівниками різних спеціалізацій та рівнів кваліфікації. Це означає ефективний набір, підбір, адаптацію та розвиток персоналу з урахуванням поточних та стратегічних потреб організації.

2) Формування і підтримування умов праці. Система управління персоналом відповідає за створення оптимального робочого середовища, яке сприяє максимальній продуктивності працівників. Це включає в себе організаційні, економічні та соціально-психологічні умови, які стимулюють ефективне виконання робочих обов'язків та підтримують високий рівень мотивації персоналу.

3) Забезпечення взаємозв'язку з іншими напрямками менеджменту. Система управління персоналом повинна бути інтегрованою з іншими функціональними областями управління, такими як фінанси, маркетинг, операції тощо. Це дозволяє забезпечити гармонійну взаємодію між різними частинами організації та досягнути загальних стратегічних цілей підприємства.

Така система управління персоналом допомагає підприємству ефективно використовувати свої трудові ресурси, підвищує загальну продуктивність праці та сприяє досягненню конкурентних переваг на ринку.

Управління персоналом передбачає реалізацію ряду ключових функцій, які спрямовані на ефективне управління кадрами та забезпечення високої продуктивності працівників.

Основними функціями управління персоналом є: визначення цілей і стратегій роботи з кадрами, удосконалення системи кадрової роботи, визначення заходів, форм і методів реалізації поставлених цілей, організація роботи щодо виконання прийнятих рішень, координація і контроль виконання намічених заходів.

Планування персоналу є однією з ключових функцій управління персоналом, яка має вирішальне значення для досягнення стратегічних цілей організації. Ця функція включає в себе кількісне, якісне, часове і просторове визначення потреб у персоналі, необхідних для ефективного функціонування та розвитку підприємства.

Основні аспекти планування персоналу базуються на стратегічних пріоритетах та кадровій політиці організації. Важливо, щоб стратегія планування персоналу відповідала стратегії розвитку підприємства та сприяла досягненню поставлених цілей.

Одним з основних завдань планування персоналу є забезпечення потрібного кількісного та якісного складу персоналу, необхідного для забезпечення ефективності та

конкурентоспроможності підприємства. Це включає у себе розробку програм підвищення кваліфікації, роботу з кадровим резервом та інші заходи, спрямовані на підготовку та розвиток кадрів.

Важливо зазначити, що планування персоналу також повинно передбачати адаптацію до змін у зовнішньому середовищі, включаючи демографічні, технологічні та економічні зміни, які можуть вплинути на потреби організації у персоналі.

Отже, метою планування персоналу є забезпечення відповідного кадрового складу, який сприятиме економічному зростанню та розвитку підприємства в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Це дозволить підприємству ефективно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, забезпечуючи свою конкурентоспроможність та стійкість.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Соколовська А.С. здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **М.О. Євдокімова**
Державний біотехнологічний університет

Сучасні умови господарювання та рівень конкуренції потребує від підприємств підвищення ефективності їх діяльності, яка визначає здатність підприємств до фінансового виживання та фінансової стійкості. Ефективність діяльності підприємства значною мірою характеризується показником ефективності формування та використання капіталу, тобто максимальної його віддачі. Власний капітал відіграє суттєву роль не лише на початковому етапі розвитку суб'єкта господарювання, а й у процесі розширення його діяльності, таким чином необхідно визначити найкращі шляхи ефективності використання капіталу підприємства.

Власний капітал становить фінансову основу створення і розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. Відповідно до «Економічної енциклопедії» капітал – це сукупність виробничих відносин капіталістичного способу виробництва, за яких засоби праці, певні матеріальні блага, гроші, об'єкти інтелектуальної власності та різні види цінних паперів тощо є знаряддям експлуатації, привласнення частини чужої неоплаченої праці [1].

Під власним капіталом розуміють сукупність економічних стосунків, що дають змогу включити в господарський обіг фінансові ресурси, що належать або власникам, або самому суб'єкту господарювання. Власним капіталом підприємства визнаються лише власні джерела фінансування підприємства, які без визначення терміну повернення внесені його засновниками або залишені ними на підприємстві з чистого прибутку. Власний капітал є запорукою заснування і розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства. Розмір власного капіталу і співвідношення його величини з обсягом залучених зовнішніх джерел фінансування характеризують рівень самостійності й фінансової незалежності підприємстві від зовнішнього інвестування [2].

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, необхідно, в першу чергу, виділити такі його особливості:

- Капітал підприємства є основним чинником виробництва.

- Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять дохід.

- Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників.

- Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості.

- Динаміка капіталу підприємства є найважливішим барометром ефективності його господарської діяльності.

Власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства, а також є одним найважливіших показників і виконує такі функції:

- заснування та введення в дію підприємства;

- самостійності та влади – розмір власного капіталу визначає рівень незалежності та впливу його власників на підприємство;

- відповідальності та захисту прав кредиторів – статутний капітал є свого роду кредитним забезпеченням для кредиторів підприємства;

- захисна функція – чим більший власний капітал, тим краще захищеним є підприємство від впливу загрозливих факторів;

- компенсація понесених збитків – тимчасові збитки можуть погашатися із власного капіталу, зокрема резервного;

- кредитоспроможність – під час надання кредиту перевага надається підприємствам з більшим власним капіталом;

- управління та контролю – статутний капітал забезпечує право на управління виробничими факторами та майном підприємства [3].

До власного капіталу українських підприємств, згідно із

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», належать основні елементи:

- статутний капітал зображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів.

- пайовий капітал – суму пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.

- додатковий вкладений капітал – суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість.

- інший додатковий капітал – суму до оцінки необігових активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб.

- резервний капітал – суму резервів, створених за допомогою чистого прибутку підприємства.

- нерозподілений прибуток – суму прибутку, яка реінвестована у підприємство.

- неоплачений капітал – суму зобов'язань засновників за внесками до статутного капіталу.

- вилучений капітал – фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом – вартість анульованих акцій [4].

Завданням кожного керівника підприємства є формування найбільш прийнятної структури капіталу для його подальшої ефективної діяльності. Для залучення коштів на підприємстві часто використовують позиковий капітал, оскільки в сучасних умовах саме він дає змогу акумулювати значні обсяги фінансових ресурсів, щоб реалізувати інвестиційні проекти.

Закордонні науковці оптимальним називають таке співвідношення, як 60*40, тобто 60% власного капіталу та 40% позикового капіталу, при якому забезпечується високий рівень фінансової стійкості та рентабельності капіталу [5].

Власний капітал підприємства може формуватися двома шляхами: внесенням засновниками до статутного капіталу та накопиченням прибутку протягом певного періоду. Власний капітал є індикатором фінансової стійкості підприємства. Підприємства, визначаючи поточні та стратегічні цілі, аналізуючи внутрішні й зовнішні фактори повинні встановлювати цільову структуру капіталу. У фінансовій діяльності підприємства доцільно оптимізувати структуру власного капіталу, за наявної високої фінансової стійкості можна залучити позиковий капітал, спрямувавши його на розвиток підприємства та покращення якості надання послуг.

Інформаційні джерела

1. Білич А. Структура капіталу підприємства та його вартість: питання визначення оптимальних співвідношень / *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 7. С. 93-100.
2. Грінченко В. Концептуальні засади оптимізації структури капіталу українських підприємств / *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 8. С. 97-100.
3. Бобяк А. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік / *Держава та регіони*. 2013. № 4. С. 73-87.
4. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 79. URL: <http://buhgalter911.com>.
5. Пагута О.С. Особливості формування та використання капіталу підприємства/ *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 11. С.461-465.

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ПРИ ІНТЕГРАЦІЇ ДО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тімченко В.І., здоб. ОС «магістр»
Науковий керівник – ст. викл. **Л.М. Смокова**
Державний біотехнологічний університет

В сучасних умовах глобалізації та швидкої економічної трансформації важливою складовою успішної розвитку будь-якої країни є її інтеграція до міжнародних економічних систем. Для України, яка активно працює над утвердженням своєї позиції на світовій арені, ця проблематика стоїть особливо актуально. Також необхідно визнати значення підтримки українського бізнесу у процесі інтеграції до ринку Європейського Союзу. Інтеграція в європейський економічний простір відкриває нові можливості, але також поставляє перед українськими підприємствами ряд викликів і завдань. У зв'язку з цим, дослідження необхідності та ефективності підтримки українського бізнесу у процесі інтеграції до ЄС стає актуальною та важливою задачею.

Україна вибрала курс на інтеграцію до ЄС ще у 2014 році, що стало визначальним кроком у розвитку країни. Підтримка українського бізнесу в цьому процесі є важливою, оскільки це дозволяє забезпечити стабільність та розвиток економіки країни. Вступ до ЄС передбачає відповідність європейським нормам та стандартам, включаючи фінансові. Українські компанії потребують підтримки та розвитку

фінансових механізмів та технологій для адаптації до цих стандартів. Вхідження на європейський ринок відкриває для українських підприємств нові можливості збуту своїх товарів і послуг, а також приваблює інвестиції. Фінансові механізми та технології допомагають забезпечити ефективність цього процесу. В умовах глобалізації і конкурентного середовища українські компанії повинні мати доступ до сучасних фінансових інструментів та технологій, щоб залишатися конкурентоспроможними на міжнародному ринку. Отже, актуальність дослідження фінансових механізмів і технологій підтримки українського бізнесу в інтеграції до Єдиного ринку ЄС визначається потребою української економіки в адаптації до європейських стандартів та забезпеченні конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Інтеграція українського бізнесу до Єдиного ринку Європейського Союзу є стратегічним напрямом розвитку, який відкриває перед українськими компаніями широкі можливості, але водночас вимагає від них адаптації до нових вимог і стандартів. Фінансові механізми та технології стають ключовими елементами цього процесу, сприяючи підтримці українського бізнесу під час інтеграції до ЄС.

Перш за все, важливо зазначити, що інтеграція до Європейського Союзу передбачає вирішення ряду фінансових питань, таких як гармонізація фінансових звітів та стандартів, використання європейських фінансових інструментів та механізмів, а також доступ до фінансових ресурсів ЄС. Один із ключових аспектів – це адаптація фінансової звітності до міжнародних стандартів, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності, що сприяє підвищенню довіри до українських компаній серед європейських партнерів.

Друге, важливе питання – це забезпечення доступу до фінансових інструментів та ресурсів ЄС для українських компаній. Це може включати участь у програмах фінансової підтримки, кредитування за сприянням міжнародних фінансових установ або інвестування з боку європейських партнерів. Забезпечення доступу до таких ресурсів може значно покращити фінансове становище українських компаній та збільшити їх конкурентоспроможність на європейському ринку.

Крім того, важливим аспектом підтримки українського бізнесу в інтеграції до ЄС є розвиток фінансових технологій. Це включає в себе впровадження цифрових платіжних систем, фінансовий аналіз на основі штучного інтелекту для підвищення ефективності фінансових операцій та забезпечення їх безпеки.

Узагальнюючи, фінансові механізми та технології грають важливу роль у підтримці українського бізнесу в процесі інтеграції до ЄС. Шляхом адаптації до європейських стандартів, забезпечення доступу до фінансових ресурсів та використання сучасних технологій, українські компанії можуть зростати та розвиватися на європейському ринку, забезпечуючи взаємовигідність для всіх сторін.

Технології підтримки українського бізнесу в інтеграції до Єдиного ринку ЄС є важливим елементом успішної інтеграції та розвитку економіки країни. Вони допомагають українським підприємствам адаптуватися до європейських стандартів, розширювати ринки збуту і інвестиційні можливості, підвищувати конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Крім того, вони сприяють розвитку ефективної фінансової інфраструктури, стимулюють інновації та підтримують сталість економічного росту. Однак успіх впровадження цих технологій залежить від комплексного підходу, належного фінансового забезпечення та сприятливого правового середовища. Тільки шляхом поєднання зусиль уряду, бізнесу та громадськості можна досягти позитивних результатів в інтеграції українського бізнесу до Єдиного ринку Європейського Союзу.

ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕС ПРОЄКТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Фролов А. Ю., канд. держ. упр., докторант

Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана

Внаслідок російського вторгнення українські підприємства опинились в складних умовах. Деяким підприємствам потрібні кошти на відновлення та відбудову виробництв, інші – шукають можливості релокації на безпечні від військових дій території. Бізнес потребує залучення значного обсягу довгострокових фінансових ресурсів, які, як і раніше, непросто отримати від української банківської системи та в рамках спеціальних державних програм. Такі ресурси можна знайти на зовнішніх ринках капіталу, використовуючи різні фінансові інструменти. Одним з таких інструментів є зелені облигації.

В Україні для введення в обіг зелених облигацій вже було прийнято нормативно правову базу. Законом України «Про ринки

капіталу та організовані товарні ринки» від 19.06.2020 №738-ІХ запроваджено зелені облігації як фінансовий інструмент. Встановлено, що емісію зелених облігацій може здійснювати особа, яка реалізує або фінансує проєкт екологічного спрямування, зокрема, юридична особа приватного права. Проєктом екологічного спрямування вважається проєкт у сфері енергоефективності, альтернативної енергетики, мінімізації утворення, утилізації та переробки відходів, органічного землеробства, збереження водних і земельних ресурсів, впровадження екологічно чистого транспорту, а також інший проєкт, спрямований на захист навколишнього природного середовища та скорочення викидів у навколишнє природне середовище [1].

Україна вже мала досвід у випуску зелених облігацій на зовнішніх ринках. В листопаді 2019 року ДТЕК ВДЕ емітувала дебютні зелені облігації зі ставкою 8,5% річних та строком обігу 5 років. Залучені на суму 325 млн євро від випуску облігацій компанія зобов'язалась спрямувати на розвиток потужностей у відновлювальній енергетиці, зокрема на будівництво трьох сонячних та однієї вітроелектростанцій [2]. А через 2 роки НЕК «Укренерго» також здійснила дебютний випуск п'ятирічних зелених облігацій на суму 825 млн доларів США з доходністю 6,875%. Випуск цих цінних паперів був зумовлений вирішенням проблем дисбалансів на українському ринку електроенергетики відповідно до зобов'язань України перед виробниками електроенергії з відновлюваних джерел. Залучені кошти НЕК «Укренерго» зобов'язалась спрямувати на погашення заборгованості перед «зеленими» інвесторами, а залишки – для фінансування або рефінансування інших прийнятних «зелених» проєктів [3].

Але зелені облігації можуть стати фінансовим рішенням не тільки з оптимізації бізнес процесів великих, а і середніх підприємств. В Україні перманентно підвищуються тарифи на енергоносії, що створює надлишкове навантаження на підприємства, а зношеність фондів, неенергоефективні технології та старе обладнання спричиняють значні витрати, що знижує їх конкурентоспроможність. Інвестори готові вкладати кошти в поствоєнне відновлення бізнесу, що відбуватиметься з максимальним дотриманням екологічних стандартів та застосуванням «зелених» технологій.

Основною перевагою зелених облігацій є те, що вони дозволяють залучати кошти як на зовнішніх, так і на внутрішньому ринку капіталу, як на нові, так і на існуючі проєкти екологічного спрямування. Після емісій зелених облігацій емітенти можуть

отримати так звану «зелену» премію, що дозволяє залучати більш дешеве фінансування на довший період.

В Рекомендаціях щодо реалізації або фінансування проєктів екологічного спрямування шляхом емісії зелених облігацій, що схвалені рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 07.08.2021 №493, надаються роз'яснення, яким принципам має слідувати емітент щоб залучати кошти шляхом випуску зелених облігацій [4]. В документі представлені найкращі світові практики в частині формування політики емітента по випуску зелених облігацій, процедур оцінки і відбору проєктів, цільового використання коштів, поданні звітності про вплив проєктів на довкілля, залучення зовнішнього незалежного контролера (верифікатора), управління екологічними і соціальними ризиками.

Також уряд схвалив Концепцію запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні (розпорядженням від 23.02.2022 № 175-р.). Цим документом визначено ряд напрямів і завдань, що сприятимуть розвитку українського ринку зелених облігацій, у тому числі що стосується підтримки емітентів зелених облігацій [5]. Підтримка підприємств у випусках зелених облігацій могла б додати імпульсу в поствоєнному «зеленому» відновленні бізнесу, що дозволить забезпечити подальше впровадження Європейського зеленого курсу. Але оскільки це розпорядження було прийнято урядом за день до повномасштабного російського вторгнення, це напевно і призупинило розбудову відповідного ринку в Україні.

Підтримка емітентів під час випусків зелених облігацій на реалізацію бізнес проєктів екологічного спрямування матиме вирішальне значення для майбутнього держави. Однак наразі є принаймні три стримуючі фактори у випуску зелених облігацій підприємствами України.

1. Низька інституційна спроможність щодо підготовки до випуску зелених облігацій та брак знань у підприємств. Для потенційних емітентів потрібно проводити навчання. Їх можна проводити в декілька етапів: від загального вивчення ринку зелених облігацій та основ регулювання, до відбору бізнес проєктів екологічного спрямування, виведення облігацій на ринок.

На початкових етапах будуть корисні короткострокові програми присвячені ознайомленню з відповідним ринком і нормативно-правовою базою, підготовкою стратегій емітентами по випуску зелених облігацій. На наступних – мають бути проведені навчання в частині проєктного менеджменту, де основний фокус приділятиметься вивченню найкращих практик у сфері оцінки, відбору

проектів, звітності щодо впливу цих проектів на довкілля. Емітентам будуть потрібні знання також щодо залучення незалежного зовнішнього контролера, інтеграції ризиків та оцінки впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу і управління на всіх етапах реалізації проекту.

Найкращими практики є коли до навчань залучають фахівців ринку, що будуть ділитися власним досвідом на ринку зелених облігацій. Консультації з роз'ясненням покрокових процедур виходу на ринок будуть важливими для підприємств. Партнерство з академічними установами в частині створення інструментів електронного навчання і сертифікованих тренінгів могло би дати додатковий синергійний ефект.

2. Відсутність підтримки бізнесу в реалізації експериментальних проектів екологічного спрямування. Таку підтримку можна було б отримати від програм допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних фінансових організацій, фондів та державних установ. Останні, зокрема, могли б поліпшити кредитну якість зелених облігацій та інвестувати в ці цінні папери. Це створить демонстраційний ефект, і дозволить поширювати новітні підходи «озеленення» підприємств з врахуванням соціальних, економічних та екологічних факторів.

В окремих юрисдикціях Світовий Банк, Міжнародна фінансова корпорація та інші міжнародні організації активно надають підтримку новим емітентами зелених облігацій та виступають в якості ключового інвестора [6]. Ці структури було б корисно також долучити і до участі в експериментальних проектах на новоствореному ринку зелених облігацій України, зокрема в частині розробки техніко-економічних обґрунтувань для бізнес проектів екологічного спрямування та їх верифікації, просування емітентів на зовнішніх ринках капіталу, отримання кредитного рейтингу та підтримки проведення виїзних презентацій.

3. Брак стимулів для бізнесу у випуску зелених облігацій. Як показує міжнародна практика, запровадження стимулюючих програм підтримки могло б поживити інтерес до випуску цих цінних паперів з боку підприємств. В ЄС, наприклад, вже розглядають можливість повного або часткового запровадження субсидій емітентам зелених облігацій для компенсації додаткових витрат на зовнішню перевірку. Ця ініціатива виникла на фоні того, що декілька юрисдикцій за межами ЄС, включаючи Китай, Гонконг і Сінгапур, вже створили стимули для підтримки розвитку національних ринків зелених облігацій шляхом субсидування емітентів зелених облігацій при

здійсненні верифікації. А в Індії, наприклад, вже працюють державні програми підтримки проектів на забруднених земельних ділянках (brownfields). Пільговий режим діє для підприємств, що емітують зелені облігації з метою фінансування таких проектів [6]. Питання повного або часткового субсидування витрат емітентів та напрямків екологічного спрямування в Україні, а також межу стимулювання важливо узгодити з національними цілями та пріоритетами, визначеними в програмних документах органів державної влади.

Але вже зараз бізнесу варто вивчити можливість випуску зелених облігацій, визначитись та відібрати потенційні проекти екологічного спрямування, що дозволятимуть зменшувати витрати та нарощувати потенціал. Для управління усіма процесами на підприємстві з етапу підготовки до випуску зелених облігацій до їх погашення варто утворити спеціальну координаційну групу, яку має очолити керівний орган. Членами неї групи можуть бути:

а) особи, що мають досвід в емісії та управлінні випуском цінних паперів;

б) технічні експерти з оцінки та відбору бізнес проектів в залежності від напряму (енергоефективність, альтернативна енергетика, зелене будівництво, циркулярна економіка, сталі управління природними ресурсами тощо);

в) юристи з досвідом в операціях на фондових ринках.

Створення такої групи дозволить розпочати діалог з потенційними партнерами, а також посилить підзвітність, прозорість та послідовність дій під час планування випуску зелених облігацій на реалізацію бізнес проектів екологічного спрямування та відповідної післяемісійної роботи на підприємстві.

Інформаційні джерела

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України № 738-IX від 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>

2. ДТЕК випустила «зелені» облігації. Українська Енергетика. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/dtek-vypustyla-zeleni-oblihatii>

3. «Укренерго» випустило зелені єврооблігації на 825 млн доларів. Українська Енергетика. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/ukrenerho-vypustylo-zeleni-ievrooblihatii-na-825-mln-dolariv>

4. Про схвалення Рекомендацій щодо реалізації або фінансуванню проектів екологічного спрямування шляхом емісії зелених облігацій : Рішення НКЦПФР №493 від 07.07.2021. URL: https://sae.gov.ua/sites/default/files/blocks/Rekomendatsiji_NKTPFR.pdf

5. Про схвалення Концепції запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 175-р від 23.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2022-%D1%80#Text>

6. European Commission. EU green bond standard usability guide. URL: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2020-06/200309-sustainable-finance-teg-green-bond-standard-usability-guide_en.pdf

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ДО РИНКУ ЄС: ФІНАНСИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО

Ярушка А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Сучасний світ вимагає від українського бізнесу активної участі в процесах глобалізації та інтеграції до міжнародних економічних систем. Особливо важливим є розвиток інтеграційних зв'язків з Європейським Союзом, адже це відкриває нові можливості та виклики для українських компаній. У цьому контексті, розглядаючи дану тему, ми стикаємося з низкою важливих аспектів, які потребують нашої уваги та дії.

По-перше, фінансова підтримка для українського бізнесу є ключовим чинником у процесі його інтеграції до європейського ринку. Забезпечення доступу до фінансових ресурсів за сприятливими умовами для малого та середнього підприємництва, розвиток інвестиційних механізмів та ринків капіталу є критичними завданнями.

По-друге, використання передових технологій в сфері фінансів стає необхідністю для підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу. Цифрові інструменти, такі як блокчейн, штучний інтелект та фінтех-інновації, можуть значно полегшити доступ до фінансових послуг, зменшити бюрократичні бар'єри та забезпечити більш ефективні механізми управління фінансовими потоками.

По-третє, розвиток інфраструктури та законодавчого середовища є ключовими для створення сприятливого клімату для українського бізнесу на європейському ринку. Необхідно забезпечити правову стабільність, захист прав власності та прозорість управління.

Нарешті, активне міжнародне співробітництво та партнерство з європейськими фінансовими установами та організаціями може забезпечити доступ до додаткових ресурсів та експертизи для українського бізнесу.

Проект Ukraine-Ready4EU під торговою маркою Business Bridge пропонує фінансову підтримку для 1500 українських МСП, які планують конкретні заходи для активної участі на Єдиному ринку ЄС та співпраці з бізнес-партнерами з ЄС. Ця підтримка поєднується з додатковими консультаціями та допомогою, такими як EEN, ЕССР, EYE та інші. Проект Ukraine-Ready4EU фінансується Європейським Союзом в межах конкурсу Business Bridge SMP-COSME-2023-SMEUA за номером угоди №101139573. Кожне МСП може отримати фінансову підтримку в межах програми Business Bridge — Ukraine-Ready4EU лише один раз, незалежно від виду діяльності, на який подається заявка. Під час подання заявки заявники повинні обрати вид діяльності, на який вони претендують. Можна вибрати один або декілька видів діяльності, що відповідають критеріям програми.

Крім того, ініціатива «Бізнес-Міст» також надає фінансову підтримку українським МСП, включаючи ті, які постраждали від війни. Загальний бюджет цих ініціатив становить 7,5 млн євро. Такі ініціативи в рамках Програми ЄС «Єдиний ринок» допоможуть українським підприємцям знайти нових ділових партнерів в ЄС та вийти на нові ринки. Для нагадування – Угода між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, з іншого боку, щодо участі України в програмі Європейського Союзу «Єдиний ринок» (2021 – 2027) була підписана 2 лютого 2023 року у м. Київ Прем'єр-міністром України Денисом Шмигалем та Президентом Європейської Комісії Урсулою фон дер Ляєн. Разом з тим, це ще одна можливість для європейського бізнесу зміцнити бізнес-зв'язки з Україною, інвестувати в українські бізнес-проекти та долучитися до відбудови України.

Минулого року Мінцифри, Офіс та Дія.Бізнес розширили пілотну програму підтримки малого й середнього бізнесу у виході на ринок Польщі. У межах проекту відібрали ще 30 українських компаній, яким допомагають у промоції товарів серед представників польського бізнесу. Проект виконує Київська школа економіки за фінансування UK International Development від уряду Великої Британії. Під час заходу представники держави синхронізували бачення реалізації проектів підтримки бізнесу на 2024 рік. Зокрема, домовилися створити стратегію розвитку малого й середнього бізнесу, оновити портал Дія.Бізнес, розширити мережу центрів підтримки підприємців Дія.Бізнес, запускати нові освітні та грантові програми, організацію Національних павільйонів України на міжнародних виставкових заходах, розробляти нові дослідження зовнішніх ринків і стану української економіки, реалізовувати проекти підтримки ветеранського, жіночого й молодіжного підприємництва та допомагати

внутрішньо переміщеним українцям. Це важливий крок для українського бізнесу, який сприятиме їхній інтеграції до Єдиного ринку ЄС та розвитку співпраці з європейськими партнерами.

Отже, у світлі вищевикладеного, важливо активно розвивати та вдосконалювати фінансові механізми та використовувати передові технології для підтримки українського бізнесу в його інтеграції до Єдиного ринку ЄС. Це вимагає спільних зусиль уряду, бізнес-спільноти та міжнародних партнерів.

Інформаційні джерела

1. Сервіси та можливості. (2024). Дія.Бізнес - Головна сторінка. <https://business.diia.gov.ua/services#item380>

2. Стефанішина О. Бізнес має будувати стратегії, розуміючи, що членство України в Європейському Союзі є неминучим [Електронний ресурс] / Ольга Стефанішина // Урядовий портал. – 2024. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/biznes-maie-buduvaty-stratehii-rozumiiuchy-shcho-chlenstvo-ukrainy-v-ievropeiskomu-soiuzi-ie-nemynuchym-olha-stefanishyna>.

Секція 5

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

THEORETICAL ASPECTS OF EMPLOYEE LOYALTY MANAGEMENT

Orlova D., student

Fomichova A., student

Scientific supervisor – PhD of economic sciences,

Associate Professor **K. Bogomolova**

State Biotechnological University

Employee loyalty is a component of personnel security, which characterises the extent to which employees accept the corporate values and rules of the enterprise in which they work. Ensuring the desired level of loyalty of the company's employees, and thus increasing the level of security of the company in the field of its HR policy, should be facilitated by building a balanced system of employee motivation.

Achieving a high level of loyalty of employees who are able to value their affiliation with the company, take initiative and be active, work for the benefit of the company, maintain and develop its corporate culture is an effective tool for strengthening the company's HR security. In view of this, an important task of the HR management system is to identify disloyal employees who potentially threaten the company's HR security.

Such employees are much more likely to disregard the company's rules, show a tendency to abuse their authority, cooperate with competitors and engage in other forms of unethical business behaviour, which ultimately creates a negative image of the company itself and hinders its effective development.

Employee loyalty is manifested in his/her willingness to comply with corporate rules and regulations and to act in accordance with the provisions of internal documents of the company and agreements agreed upon during employment, directing his/her efforts to achieve the company's goals and defend its interests.

The components of staff loyalty include, in particular, emotional attitude to the company (sense of belonging, loyalty, devotion, pride);

awareness of the company's goals, acceptance of its values, norms, rules, procedures; readiness to perform specific actions in favour of the company.

Staff loyalty is related to the loyalty of the enterprise's management, as well as to the loyalty of its customers (consumers).

Employee loyalty can be formed without the intervention of the enterprise management, but can be the result of the systematic implementation of management influence. In any case, an important factor in its formation is the presence of enterprise loyalty to its employees [1]. The latter is manifested in the targeted managerial influence on the factors that determine it in order to ensure its further development and strengthening [2].

The creation and increase of the level of loyalty of employees of an enterprise in the context of ensuring its economic security is facilitated by administrative, organisational, economic and social factors. An important point is to define loyalty by four parameters that demonstrate the relationship with the enterprise itself, attitude to job duties, management and colleagues.

The process of managing employee loyalty is implemented through targeted influence on the factors that form it and aims to ensure its further development and strengthening. This process includes the following stages: determination of actual loyalty indicators; formation of the main ways to increase loyalty; assessment of internal and external factors influencing labour performance; development of a system of measures to increase loyalty; determination of ways to motivate employees financially; assessment and control of the implementation of measures to increase loyalty. At the same time, the timeliness of detecting the change of phases and the transition to the next stage is of particular importance.

The efficiency of enterprise management in implementing measures aimed at increasing staff loyalty will increase if there is a combination of personnel management, social and psychological work in the team and ensuring the security of the enterprise, including in the personnel sphere. The proposed scheme of actions of the enterprise management will allow coordinating the activities of managers of all levels to form a high level of loyalty of the enterprise's employees, which will help to achieve the planned indicators in the personnel sphere.

References

1. Hridin, O.V., Reznik, N.P., Chukina, I.V., Krasnorutskyy, O.O. and Mykhaylichenko, M.V. 2022. Mechanisms and tools of personnel management in institutional economics. AIP Conference Proceedings 2413, DOI: 10.1063/5.0089330.

2. Смігунова О., Миколенко І., Романашенко М. Роль корпоративної культури в успішному розвитку системи управління персоналом підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. економічні науки. 2022, № 5, Том 1. С. 37 – 42. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-6](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-6)

INNOVATIONS IN TRANSPORT AND LOGISTICS SYSTEMS AS A KEY FACTOR IN EUROPEAN INTEGRATION

Fadieiev D.V., student

Scientific supervisor – Doctor of Economics, Professor **Koptieva H.M.**
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

Ukraine's successful European integration depends on a large number of factors, including financial reforms, the cessation of hostilities, the restoration and modernization of lost or damaged power plants and industrial facilities, the fight against corruption, and so on [1-5]. But one of the main points of Ukraine's successful integration into the EU structures will be the introduction of innovations in transport and logistics systems.

Innovation plays a key role in the development of the state economy and integration processes. They are modern technologies, methods and approaches that contribute to improving the efficiency, safety and sustainability of transport and logistics processes. As well as innovative systems in transport and logistics systems will help Ukraine surpass its Western partners.

One of the main areas of innovation is the introduction of digital technologies such as the Internet of Things, Artificial Intelligence and process automation. These technologies are capable of collecting, analyzing, and using vast amounts of data to optimize routes, automatically distribute goods, manage inventory, etc.

The second way for Ukraine could be the development of environmentally friendly vehicles and infrastructure. There is an opinion that electric cars are not an environmentally friendly mode of transport due to several factors:

1. The process of extracting the materials needed for the production of electric vehicles is an extremely harmful process to nature.
2. The electricity required for charging electric vehicles is generated mainly by thermal power plants, which is very polluting to the atmosphere.
3. Recycling batteries is very harmful to our planet.

All these factors indicate that Ukraine should go its own way, which is different from the approach of the EU. Firstly, Ukraine should join

international developments in the production of environmentally friendly fuel and/or Toyota's program for the production of hydrogen-powered engines. In the future, these technologies can be integrated into the transport and logistics structures of our country.

Secondly, Ukraine should modernize the railway network, build new modern railway tracks (including the hypothetical introduction of magnetic tracks on the principle of the Maglev (magnetic levitation), on ultra-long-distance routes, such as Kharkiv-Lviv), establish cooperation with French (and not only) manufacturers of modern trains and motivate Ukrainian manufacturers to produce modern, high-quality buses, trams and trolleybuses to replace the current ones.

At the same time, the Ukrainian government should pursue a policy that promotes the transition from its own transport to public transport as more environmentally friendly and cheaper. An example is the German and French experience. For example, in Germany, there is a Deutschland-Ticket system, which implies a pass for any type of public transport, except for high-speed trains, for 49 euros per month. Similar conditions and prices apply in France. Ukraine, which follows this path, can greatly unload the roads and attract new funds to the state budget as taxes of large transport and logistics companies, such as Ukrzaliznytsia.

In addition, innovations in the field of logistics process management, such as the use of robotic warehousing and delivery systems, autonomous vehicles and drones, are helping to increase the speed and reliability of deliveries, which can increase the capacity of Ukraine's logistics systems. It is worth highlighting the introduction of controlled drones into logistics processes. As we know, a large number of technologies in history were first introduced into military operations, and later actively retrained into civilian technologies (such as the Internet). Ukraine already has enormous experience in producing its own military drones, some of which have even proven that it is not necessary to have a navy to control the sea. Therefore, it is worth making the assumption that in the future Ukraine will introduce its innovative solutions into delivery systems for goods and even people, which will make Ukraine one of the leaders in the drone industry in the world and the engine of progress in Europe.

Overall, innovations in transport and logistics systems help to improve a country's competitiveness, speed up the movement of goods and passengers, and reduce environmental impact, making them an integral part of successful European integration.

In addition to all of the above, it is worth adding another extremely ambitious solution to expand the capacity of the transport and logistics system of Ukraine. Probably, in 15-20 years, Ukraine will need a new central unit of the logistics chain. The solution could be the construction

and opening of a completely new, huge airport by European standards on the principle of the Polish project CPK (Centralny Port Komunikacyjny), which is currently being built not far from Warsaw. The construction of such a mega project will help Ukraine strengthen its position as a major logistics hub in Europe, increase passenger and trade flow with the most powerful players on the continent and in the world (including China, Japan and the United States). It could also attract new investment, especially from China, which is interested in expanding its Belt and Road Initiative. And also, such a project can reduce the travel time for an average Kyiv resident, a resident of Lviv or even Minsk to cities such as Seoul, Tokyo, Beijing, Sydney, Singapore and so on. How efficient is it to spend billions of dollars to build a mega airport? We'll find out on the example of Warsaw CPK, in a few years. But even now we can say that this is a promising project that can transform Kyiv from the capital of one country into a logistics hub of continental importance and, as a result, will increase the importance of our country in the international arena [5].

Інформаційні джерела

1. Коптєва, Г.М., Нащєкіна, О.М. (2023). Концептуальні положення управління стратегічними змінами на підприємстві. *Вісник Національного Технічного Університету "Харківський Політехнічний Інститут" (економічні науки)*, (2), 73–77. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282945>. (дата звернення 03.03.2024).

2. Коптєва Г.М. Інноваційна діяльність як процес розвитку підприємства. Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : тези доп. 30-ї Міжнар. наук.-практ. конф. MICROCAD–2023, Харків : НТУ "ХПІ", 2023. С.731.

3. Коптєва Г.М. Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної діяльності України. Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи [електронне видання]: матеріали і міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 листопада 2022 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. – Харків, 2022. С. 35-37.

4. Natalia Babko, Halyna Lysak, Olena Kot, Hanna Koptieva. Current business trends as the basis of the company's philosophy. integration vectors of sustainable development: economic, social and technological aspects: monografia. The university of technology in Katowice press, Wydawnictwo wyższej szkoły technicznej w katowicach. Poland. 2023. Pp. 20-34.

5. Fadiiev D.V., Koptieva H.M. Ukrainian-Polish cooperation in the conditions of war. інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = information technologies: science, engineering, technology, education, health : тези доп. 30-ї міжнар. наук.-практ. конф. MICROCAD–2023, Харків : НТУ "ХПІ", 2023. С. 634.

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Карпов А.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Силін**
Державний біотехнологічний університет

Сучасна економіка нерозривно пов'язана з функціонуванням транспортно-логістичних систем, які відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного руху товарів і послуг як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. В умовах Європейської інтеграції ці системи набувають особливого значення, оскільки сприяють зближенню та інтеграції національних ринків, створюючи сприятливе середовище для торгівлі та економічного зростання.

Транспортно-логістичні системи є ключовим елементом сучасної економіки, що забезпечує ефективне переміщення товарів і послуг від виробника до споживача. Основними поняттями в цій сфері є "транспорт" і "логістика". Транспорт визначається як процес переміщення товарів, людей або інформації з одного місця в інше. Він включає в себе різні види транспорту, такі як автомобільний, залізничний, водний, повітряний та інші, кожен з яких має свої переваги та обмеження.

З іншого боку, логістика описує комплексний підхід до управління потоками товарів і послуг у ланцюгах поставок, включаючи планування, координацію, виконання та контроль цих потоків. Логістика забезпечує оптимізацію всіх етапів постачання, від закупівлі сировини до доставки готової продукції кінцевому споживачеві, з метою забезпечення високої якості, швидкості та вартості цих процесів.

Транспортно-логістичні системи включають в себе не тільки фізичне переміщення товарів, а й складні процеси управління цим переміщенням, використання ресурсів і оптимізації витрат. Вони враховують різні аспекти, такі як маршрутизація, складування, управління запасами, транспортна інфраструктура та інформаційні технології [1, с. 205].

Принципи транспортно-логістичних систем базуються на ефективному використанні ресурсів, мінімізації витрат та оптимізації процесів. До них відносяться принципи економії на масштабах, які спрямовані на забезпечення оптимального використання ресурсів за рахунок великих обсягів виробництва і транспортування; принципи інтеграції, які спрямовані на об'єднання різних ланцюгів поставок і

управління ними в єдину систему; принципи сталого розвитку, які враховують екологічні та соціальні аспекти функціонування транспортно-логістичних систем.

У сучасних умовах розвитку економіки та зростання міжнародної торгівлі транспортно-логістичні системи стають все більш складними та інтегрованими, що вимагає комплексного підходу та використання сучасних технологій для забезпечення їх ефективності та сталого розвитку.

Огляд основних логістичних вузлів і транспортних коридорів Європи відображає багатомірність і складність транспортно-логістичної інфраструктури регіону. Європа має розгалужену транспортну мережу, яка поєднує різні види транспорту і забезпечує зв'язок між країнами-членами Європейського Союзу та іншими країнами [2, с. 44].

Основними логістичними вузлами в Європі є порти, аеропорти, залізничні термінали та міжнародні автомобільні розв'язки. Наприклад, порти Роттердама, Гамбурга та Амстердама є ключовими вузлами для морських перевезень, обробляючи величезні обсяги вантажів і забезпечуючи сполучення з усіма регіонами світу. З точки зору повітряних перевезень, аеропорти Шарль де Голль, Франкфурт і лондонський Гатвік є важливими хабами для міжнародних пасажирських і вантажних рейсів.

Однак, поряд з перевагами, транспортні та логістичні системи Європи стикаються з низкою проблем і викликів. Однією з головних проблем є перевантаженість деяких транспортних маршрутів, що призводить до затримок у доставці товарів та збільшення витрат для бізнесу. Нерівномірний рівень розвитку транспортної інфраструктури в різних країнах може спричинити нерівномірний доступ до торговельних мереж та збільшити транспортні витрати.

Важливим викликом є нестабільна політична та економічна ситуація в деяких регіонах Європи, що може вплинути на надійність та безпеку транспортних маршрутів. Зростаюча увага до екологічних питань висуває вимоги до транспортних і логістичних систем щодо скорочення викидів і впровадження екологічно чистих технологій, що може вимагати значних інвестицій і зусиль з модернізації.

У сучасному світі інновації та технологічні рішення відіграють ключову роль у розвитку транспортно-логістичних систем. Швидкі темпи технологічного прогресу створюють безліч можливостей для оптимізації управління логістичними вузлами, підвищення ефективності перевезень і зниження витрат.

Одним з напрямків інновацій в транспортно-логістичних системах є використання Інтернету речей (IoT). Датчики, розташовані на різних об'єктах (вантажівках, контейнерах, складах тощо), забезпечують безперервне відстеження місцезнаходження, стану та умов зберігання вантажу, що дозволяє ефективно управляти логістичними процесами, прогнозувати час прибуття та реагувати на непередбачувані обставини [3, с. 147].

Технології штучного інтелекту (ШІ) мають великий потенціал для вдосконалення транспортно-логістичних систем. Системи прогнозування та оптимізації на основі ШІ можуть покращити планування маршрутів, управління запасами, підтримку прийняття рішень та виявлення аномалій.

Зростає інтерес до використання технологій блокчейн у логістиці. Блокчейн може забезпечити безпеку, прозорість та недоступність даних у ланцюгу поставок, що дозволить ефективно управляти ресурсами та зменшити витрати на посередників.

Дослідження показало, що транспортно-логістичні системи в умовах Європейської інтеграції є ключовим фактором розвитку економіки регіону. Огляд поточного стану показав, що Європа має розвинену та розгалужену транспортну мережу, яка з'єднає країни-члени Європейського Союзу та забезпечує зв'язок з іншими регіонами світу. Однак існують певні проблеми та виклики, такі як перевантаженість деяких автомагістралей, нерівномірний розвиток транспортної інфраструктури, нестабільна політична ситуація в деяких регіонах.

Аналіз інноваційних підходів та технологічних рішень показав, що впровадження сучасних технологій, таких як Інтернет речей, автономні транспортні засоби, штучний інтелект та блокчейн, може відкрити нові можливості для підвищення ефективності та сталості транспортно-логістичних систем.

Інформаційні джерела

1. Устенко М. О. Актуальність формування транспортно-логістичних систем в умовах євроінтеграції. Вісн екон. трансп. і пром-сті. 2015. № 49. С. 207–210.
2. Бойко О. В. Ринок транспортних послуг: основи методології розвитку : монограф. К. : Кондор, 2014. 494 с.
3. Іртищева І. О. Структура транспортно-логістичної системи України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 4. С. 146–149.

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Манцев Д.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд.екон.наук., доц. **О.Ю. Курцев**
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сучасний стан національної економіки в умовах війни росії проти України характеризується негативними тенденціями у всіх сферах і сфера міжнародного бізнесу не є виключенням. Тому необхідно зосередити увагу на відновленні економіки у цілому та діяльності вітчизняних підприємств зокрема. Розвиток транспортно-логістичних систем зможе покращити діяльність українських підприємств і він є важливим аспектом Європейської інтеграції для країн, що прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність, сприяти економічному зростанню. Європейська інтеграція передбачає гармонізацію транспортних систем, стандартів безпеки, екологічних норм та інфраструктури з європейськими стандартами.

Розробкою теоретико-методичного підґрунтя логістичної концепції займалися такі закордонні вчені як Джеймс С. Джонсон, Дональд Ф. Вуд, Дж. Бушер та Дж. Тиндаль. Серед вітчизняних вчених, які внесли значний внесок у розвиток логістики, зокрема у вирішення питань побудови міжнародних логістичних систем, можна відзначити Є. Крикавського, А.І. Семененко, О. М. Сумця, Т. О. Колодизеву, К. М. Танькова, О. М. Тридіда, О.Д. Проценко та ін.

Дуже важливим, з погляду побудови оптимально функціонуючої логістичної системи, є розуміння підприємством сучасного стану й тенденцій розвитку ринку транспортних послуг України[1].

Розглянемо деякі аспекти розвитку транспортно-логістичних систем в контексті Європейської інтеграції:

1. Інфраструктурні проекти:

- Інвестиції: Потрібні значні інвестиції в реконструкцію та розвиток транспортної інфраструктури. Це може включати будівництво нових автодоріг, реконструкцію залізничних магістралей, модернізацію портів та аеропортів.

- Трансевропейські транспортні мережі (TEN-T): Участь в програмі TEN-T може сприяти розвитку ключових транспортних коридорів, що з'єднують країни Європи.

2. Стандартизація та гармонізація:

- Європейські норми та стандарти: Впровадження європейських стандартів безпеки, якості та екологічних норм для забезпечення високого рівня транспортних послуг.

- Сертифікація та аудит: Впровадження систем сертифікації та аудиту для контролю дотримання європейських стандартів та норм.

3. Ефективність логістичних процесів:

- Технології управління логістикою: Використання сучасних технологій, таких як системи управління логістикою (WMS), та GPS для оптимізації маршрутів та зниження витрат.

- Автоматизація та роботизація: Впровадження автоматизованих та роботизованих систем для зниження витрат на ручну працю та підвищення продуктивності.

4. Міжнародне співробітництво:

Розвиток трансграничних коридорів, що з'єднують країни Європи, для підвищення ефективності міжнародних перевезень. Розглянемо класифікацію логістичних систем з позицій трансграничного характеру їх функціонування. В табл. 1 наведена класифікація логістичних систем за трансграничністю відносин між суб'єктами.[2,с 18]

Таблиця 1-Класифікація логістичних систем за трансграничністю відносин між суб'єктами

№	Вид логістичної системи	Характеристика
1	Мікрологістична	Є сукупністю логістичних процесів (постачання, виробництво, пакування, складування, транспортування, збут) в межах окремого підприємства
2	Мезологістична	Є сукупністю логістичних процесів в межах окремої галузі (сектору) економіки
3	Макрологістична	Є сукупністю логістичних процесів в межах національного господарства
4	Єврологістична	Є сукупністю логістичних процесів у Європейському економічному просторі
5	Глобальна логістична система	Є сукупністю логістичних процесів у цілому світі

Перевагою такої класифікації є виокремлення євро логістики як сукупності логістичних процесів, які здійснюються між країнами Європи, що має велике значення для національних суб'єктів господарювання у контексті надання Україні статусу кандидата у члени Європейського Союзу. Хоча Україна вже достатньо тривалий час інтегрована у євро логістичну систему.

5.Екологічна безпека:

- Екологічні транспортні технології: Впровадження електротранспорту, гібридних та інших екологічно чистих транспортних технологій для зменшення викидів шкідливих речовин.

Згідно з досвідом розвинутих країн використання логістичних систем дає змогу зменшити загальні логістичні витрати майже на 12-35%, транспортні витрати на 7- 20%, витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи та збереження матеріального потоку на 15-30%, а також прискорити швидкість обігу матеріальних ресурсів на 20-40% та скоротити їх запаси на 50-200%. Усе це свідчить про те, що одним із важливих факторів економічного зростання є формування інтегрованих транспортно-логістичних систем, що охоплюють окремі країни та регіони[3].

Висновки: Розвиток транспортно-логістичних систем в контексті Європейської інтеграції є складним та многогранним процесом, який вимагає співпраці між державними органами, приватним сектором та міжнародними організаціями. Однак це інвестиція в майбутнє, яка сприятиме сталому економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності та покращенню якості життя громадян. Також можна зробити висновок, що поступова цілеспрямована інтеграція транспортного комплексу України до загальноєвропейської та світової транспортної системи шляхом розвитку міжнародних транспортних коридорів може забезпечити не лише додаткові надходження до бюджету, а й стимулювати інвестиційну активність, залучення іноземного капіталу, вдосконалення технологій транспортування, транспортної інфраструктури країни в цілому та економічний розвиток регіонів.

Інформативні джерела

1. Ігнатенко О. С. Логістика транспорту / Ігнатенко О. С. // Автошляховик України. – 1998. – № 3. – 9 с.

2. Бестужева С. В. Аналітичне дослідження сутності та класифікації логістичної системи у сфері міжнародного бізнесу / С. В. Бестужева, С. О. Огієнко. // Інфраструктура ринку. - 2022. - №71. - С. 14-20.

3. Співаковський С. Позиції України на міжнародному ринку транспортно-експедиційних послуг / С. Співаковський // Економіка України. – 2009. – № 1. – С. 75-78.

ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДНОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ВИМОГАМ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Носова Н.І., провідний інженер

ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»

Транспорт і логістика відіграють ключову роль у здійсненні експортно-імпортних операцій, забезпеченні продовольчої безпеки та наповненні доходної частини бюджету. Логістика є одним із ефективних інструментів руху матеріальних потоків та ресурсів і «... спрямована на отримання максимального прибутку всіма учасниками конкретного транспортно-розподільчого процесу шляхом оптимізації їх логістичних витрат у певному просторі та часі» [1]. Виконання всіх функцій логістичного ланцюга має забезпечити логістична система.

Економічний розвиток регіонів і підприємств, забезпечують транспортно-логістичні системи, які є тією ланкою, яка пов'язує між собою виробників, торгівлю, споживачів і від якої залежить рівень задоволення споживачів у якісних товарах і послугах. Розвиток транспортно-логістичної системи в умовах інтеграції до Євросоюзу та світової економічної системи заслуговує особливої уваги [2].

Єврологістика передбачає формування єдиного транспортно-логістичного простору в Європі. У проектах єврологістики, як і в діяльності Європейської комісії міністрів транспорту важливе місце належить Україні, що пов'язано з її надзвичайно вигідним транзитним положенням. Про це свідчить найвищий серед країн Європи транзитний рейтинг (3,75 балів – розрахунки британського інституту Rendell). Визначають такі напрями участі України в Європейській транспортно-логістичній інтеграції: пан'європейські та трансконтинентальні транспортні коридори; пан'європейські транспортні зони; міжнародні логістичні термінали (або центри) [3].

Україна має велике геополітичне значення для країн Європи, оскільки через її територію проходили «Шлях з варяг у греки» і «Великий шовковий шлях», які перехрещувались на її території, утворюючи так званий «Великий транспортний хрест» [3].

Як свідчить світовий досвід, найбільш ефективний напрям розвитку транспортного сектору України може бути реалізований шляхом формування транспортно-логістичної системи країни, яка забезпечує взаємодію всіх учасників транспортно-розподільчого

процесу в організаційно-економічному, технічному, технологічному та інформаційному аспектах під час руху вантажних потоків, а також дає змогу зайняти конкурентоспроможні позиції на міжнародних ринках транспортно-логістичних послуг [4].

Інтеграція виробництва і транспорту призводить до високої взаємної залежності виробничо-транспортного процесу. З одного боку, вона сприяє гармонізації виробничих зв'язків і розвитку економіки (за оцінками європейських транспортних аналітиків реалізація ідеї інтеграції забезпечує зниження собівартості доставки на 20–30 % порівняно з нинішнім рівнем). З іншого боку, інтеграція висуває особливі вимоги до транспортних процесів створення єдиних для країн ЄС стандартів і правил регулювання ринку транспортних послуг, уніфікації вимог до документів, транспортних засобів і правил їх експлуатації [5].

До війни лівова частка українських поставок зернових культур, які забезпечували вагомий внесок у річні надходження від експорту, відбувалася через чорноморські порти. Нині перебудова логістики в умовах війни здійснюється на основі Плану дій ЄС від 12 травня 2022 р. «Шляхи солідарності» [6], який сприяє підвищенню пропускнуєї спроможності існуючих транспортних коридорів, налагодження нових ланцюгів постачання продукції для України і пошук нових партнерів у Євросоюзі та інших країнах світу. Це призводить до пошуку додаткових можливостей використання наземного та водного транспорту на теренах Євросоюзу та пошуку нових місць для зберігання продукції. Це сприяло збільшенню експорту українського зерна через європейські логістичні коридори.

Слід відзначити, що останнім часом агрологістика широкого використовується у сфері закупівлі посівних матеріалів, сировини, добрив, кормів та ін.; у сфері переробки, складування і зберігання готової продукції, розподілу ресурсів, транспортування, доведення сільгосппродукції до вимог міжнародних стандартів якості, тобто на всіх етапах логістичного ланцюга «закупівля сировини – виробництво продукції – насичення споживчого ринку». Функціонування переважної більшості ланок на всіх етапах виробничого процесу потребує матеріальних, інвестиційних, інформаційних та інших ресурсів, потоковий рух та використання яких можна відстежити у реальному часі за допомогою засобів інформаційного забезпечення.

В Україні склалася традиційна система управління матеріальними потоками та товарними ресурсами. Однак логістика виступає сьогодні конкурентоспроможною стратегією для суб'єктів господарювання, яка, використовуючи системний підхід, виступає у

якості ресурсозберігаючого алгоритму роботи підприємств щодо забезпечення і переміщення матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових та інших ресурсів і запасів та супутніх потоків на всіх стадіях відтворювального процесу. Саме логістика виступає потужним інструментом підвищення ефективності діяльності та економічної потужності агропідприємств, оскільки дозволяє оптимізувати рух сільськогосподарської продукції від виробника до споживача [7, с. 106]. А від оперативності транспортування продукції і наявності умов для її збеігання залежить конкурентоспроможність та, відповідно, фінансові результати діяльності підприємств. Логістична стратегія має забезпечувати конкурентний потенціал агропідприємств, що покращує й удосконалює структуру бізнесу.

Інформаційні джерела

1. Зборовська О.М. Актуальність використання логістики у виробничо-господарській діяльності підприємств. Вісник національного технічного університету «ХПИ» № 5. 2010. С. 36-42.

2. Попова И.В., Шинаренко Г.В. Тенденции развития транспортно-логистических систем Вісник економіки транспорту і промисловості URL: <https://www.researchgate.net/profile/Nadezhda-Popova-5/publication>

3. Ткач О.В., Волощук І.А. Формування єдиної логістичної системи: важлива складова євроінтеграційних процесів URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/46.pdf

4. Попович Ю.В. Розвиток транспортно-логістичної системи як форма реалізації транзитного потенціалу України URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/147337/57-62.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Маселко Т.Є. Проблеми управління транспортно-логістичними системами України та перспективи розвитку в контексті Європейської інтеграції URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/17_2/301_Maselko_17_2.pdf.

6. Комісія відкриває «Шляхи солідарності, щоб допомогти Україні експортувати сільськогосподарські товари. Єврокомісія, 12 травня 2022р., URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/ip_22_3002

7. Вишнеvsька О.М., Двойнісюк Т.В., Шигида Особливості логістичних систем сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки* С. 106-109 URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/25.pdf>

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Одокій Ю.Б., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **В.С. Ніценко**
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

У сучасному світі, де цифрові технології розвиваються стрімко, роздрібна торгівля переживає значні зміни, які трансформують як споживацький досвід, так і операційну ефективність бізнесів. Ці технології не тільки покращують зручність та доступність покупок для клієнтів, але й сприяють зростанню продуктивності роздрібних мереж. Актуальність використання сучасних технологій у роздрібній торгівлі полягає у необхідності адаптації до змінюваних споживацьких вимог та збільшення конкуренції в епоху цифрових інновацій. Це вимагає від бізнесів впровадження передових технологій для поліпшення досвіду покупців та оптимізації внутрішніх процесів [1].

Мобільні технології грають важливу роль у цьому процесі. Смартфони перетворилися на потужний інструмент для покупок через мобільні додатки, віртуальні примірочні, QR-коди та безконтактні платіжні системи [2]. Це не тільки робить покупки більш зручними, але й надає споживачам більше інформації та контролю над своїм шопінгом. Великі дані та аналітика стали невід'ємною частиною роздрібною торгівлі, дозволяючи торговцям краще розуміти своїх клієнтів, ефективно управляти запасами та персоналізувати маркетинг. Завдяки аналізу поведінкових патернів покупців, роздрібні мережі можуть оптимізувати асортимент продукції та пропозиції, щоб максимально відповідати потребам клієнтів.

Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання відкривають нові можливості для автоматизації та поліпшення клієнтського сервісу. Від розвитку чат-ботів для обслуговування клієнтів до створення розумних систем рекомендацій продуктів, ці технології допомагають роздрібним мережам підвищувати ефективність та задоволеність покупців. Інтернет речей (IoT) також сприяє еволюції роздрібною торгівлі. "Розумні полиці", які автоматично відстежують запаси, і IoT-пристрої, які збирають дані про поведінку споживачів, дозволяють створювати більш інтегровані та ефективні

торгові системи. Це не тільки підвищує операційну ефективність, але й дозволяє надавати клієнтам більш персоналізовані та залучені досвіди.

Технології віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) також розширюють можливості роздрібного сектору. Вони створюють нові способи взаємодії з продуктами і надають покупцям унікальні враження, які раніше були неможливими. Від віртуальних примірочних до інтерактивних досвідів в магазинах, VR та AR роблять шопінг більш захоплюючим і інтерактивним.

Завершуючи, можна сказати, що сучасні технології мають вирішальне значення для розвитку роздрібно торгівлі. Вони не тільки підвищують зручність та задоволення від покупок для клієнтів, але й сприяють збільшенню ефективності та продуктивності бізнесу. Це створює безліч можливостей для інновацій та адаптації до змінюваних потреб сучасного ринку.

Підсумовуючи, використання сучасних технологій у роздрібній торгівлі є критично важливим у сучасному бізнес-середовищі. Це включає інтеграцію мобільних технологій, великих даних, штучного інтелекту, Інтернету речей, а також віртуальної та доповненої реальності, що дозволяє компаніям адаптуватися до змінюваних споживацьких звичок, підвищувати ефективність та конкурентоспроможність. Ці технологічні інновації не тільки трансформують спосіб, яким споживачі взаємодіють з товаром, але й сприяють оптимізації операційних процесів, персоналізації обслуговування клієнтів та забезпеченню високого рівня безпеки даних. Отже, адаптація до цих технологічних змін є ключовою для успіху в роздрібній торгівлі.

Інформаційні джерела

1. Проскурніна Н.В. Трансформація бізнес-моделей підприємств роздрібно торгівлі в умовах цифровізації. Бізнес-Інформ. - Київ, 2020.
2. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів Харків. 2021.

Секція 6
МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ І РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
РОЗВИТКУ Й ІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕСУ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

THE ESSENCE OF STRATEGIC RISK MANAGEMENT AND
SUSTAINABILITY OF THE MARKETING ACTIVITIES OF
ENTERPRISES IN GLOBALIZATION

Shi Lantao, candidate

Research supervisor – PhD, Associate Professor **Nataliia Yefremova**
State Biotechnological University

The study and implementation of effective risk management methods are key to the successful functioning of enterprises in today's unpredictable business environment.

Against the background of global crises, such as the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine, the correct and thoughtful strategic management of risks in the marketing activities of enterprises becomes an even more urgent and difficult task for them. The COVID-19 pandemic has caused radical changes in consumer behavior. It caused chain reactions in global supply chains, which in turn led to economic instability around the world. The war in Ukraine is also having a major impact on international market, etc, leading to changes in production and supply, particularly agricultural products [4].

In such conditions, enterprises must develop and implement highly effective risk management strategies that will allow enterprises to qualitatively adapt to unpredictable changes in the business environment. It is about analyzing risks, developing contingency plans, diversifying suppliers and markets, and increasing flexibility in production and marketing.

The application of strategic risk management in the marketing activities of enterprises will allow them to maintain competitiveness and stability even in the most difficult conditions.

Strategic risk management in marketing activities is also a means not only of survival, but also of development. Businesses that successfully

adapt to risks and changes can find new opportunities and advantages even in difficult conditions. Therefore, investing in strategic risk management becomes not only a defensive measure, but also a strategic step to achieve stable and sustainable development.

The concept of strategic risk management and sustainability of marketing activities of enterprises in the conditions of globalization describes a comprehensive approach to risk management caused by global trends and challenges affecting the marketing activities of enterprises. This term combines two key concepts.

The first concerns strategic risk management [1-2, 5, 9]. This means identifying, analyzing and managing risks at the strategic level of the organization. Businesses develop strategies for effective risk management to minimize their negative consequences and take advantage of the resulting opportunities.

The second key concept is the sustainability of marketing activity [3, 5-8, 10-14], which we define as the ability of an enterprise to resist the negative effects of the external environment and ensure the stability and success of its marketing strategy despite global challenges and market turbulence.

In the context of globalization, when companies are operationally connected to different countries and markets, strategic risk management and sustainability of marketing activities become especially important. Businesses must be prepared for different scenarios and respond quickly to changes in the global environment to ensure their competitiveness and success in international markets.

Thus, in the conditions of global crises, such as the COVID-19 pandemic, the war in Ukraine, etc., strategic risk management and the sustainability of marketing activities become critical components of the successful functioning of enterprises. The pandemic and the conflict in Ukraine caused drastic changes in the global business environment, requiring enterprises to quickly and effectively adapt to new conditions. Strategic risk management allows businesses to identify potential threats and respond to them, as well as identify opportunities for development and growth. Sustainability of marketing activities ensures the stability and continuity of strategic marketing initiatives without allowing external factors to affect their effectiveness. All this confirms the importance and relevance of strategic risk management and sustainability of marketing activities for enterprises in modern global conditions.

Інформаційні джерела

1. Babenko V., Lomovskykh L., Oriekhova A., Korchynska L., Krutko M., and Koniaieva Y., Features of methods and models in risk management of IT

projects, *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*. 2019. vol. 7, no. 2. Pp. 629-636.

2. Babenko V., Pravotorova O., Yefremova N., Popova S., Kazanchuk I., Honcharenko V. The Innovation Development in China in the Context of Globalization. *WSEAS Trans. Syst. Control*. 2020. 17. 523–531.

3. Lomovskykh L., Ponomarova M., Chip L., Krivosheya E., Lisova O. Management and organizational and economic conditions of strengthening the marketing activity of the enterprise and conducting efficient agrobusiness. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2021. No. 2/37, 263-270.

4. Teixeira da Silva J. A., Koblianska I., Kucher A. Agricultural production in Ukraine: an insight into the impact of the russo-Ukrainian war on local, regional and global food security. *Journal of Agricultural Sciences (Belgrade)*. 2023. Vol. 68. Is. 2. Pp. 121–140.

5. Бець М.Т., Кучер Л.І. Управління маркетинговими ризиками продавця. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2011, № 3, Т.1. С. 99-105.

6. Гросул В.А., Мамаєва Г.С. Маркетингове стратегічне планування на підприємстві. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 1 (1). С. 201–205.

7. Єфремова Н.О. Особливості імплементації маркетингових інновацій в операційний менеджмент комерційно-підприємницької діяльності суб'єктів агробізнесу. *Галицький економічний вісник* 2019. № 6. С. 63–68.

8. Зайцев Ю.О. Механізм стратегічного управління маркетингом та збутом продукції аграрних підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 2. С. 212–219.

9. Захаркін О.О. Оцінка ризикостійкості підприємства при управлінні його інноваційним розвитком. *Економічний простір*. 2015. № 98. С. 165-176.

10. Іванієнко Ю. В., Ковальчук К. В. Маркетингові стратегії формування конкурентного бренду на міжнародних ринках. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С.444-450.

11. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О. Соціокультурний чинник маркетингового середовища як основа розробки міжнародних конкурентних бізнес-стратегій в умовах глобалізації економіки. *Вісн. ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 1. С. 162–170.

12. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Ковальова О.В. Маркетингова концепція стратегічного управління конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. *Наук. вісн. Мукачівс. держ. ун-ту. Серія «Економіка»*. 2019. Вип. 1 (11). С. 43–47.

13. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Ковальова О.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. *Інфраструктура ринку: електрон. наук.-практ. журн.* 2019. Вип. 29. С. 231–236.

14. Савицька Н.Л., Чміль Г.Л. Нова парадигма маркетингу в умовах цифрової трансформації економіки. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2020. Вип. 2 (84). С. 81–87.

ІННОВАЦІЇ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИМ ВИРОБНИЦТВОМ І МАРКЕТИНГОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИНИЦТВА

Абрамян Ж.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Н.О. Єфремова**
Державний біотехнологічний університет

Тема інновацій в стратегічному управлінні конкурентоспроможним виробництвом і маркетингом продукції рослинництва є надзвичайно актуальною в сучасному економічному середовищі, що підтверджується численними публікаціями [1-18]. З одного боку, галузь рослинництва стикається зі значними викликами, такими як зміни клімату, обмежені ресурси, зменшення біорізноманіття та зростання попиту на стійкі та екологічно чисті продукти. З іншого боку, швидко змінюються вимоги споживачів, їхні уподобання та очікування від якості та цінової доступності продукції.

У такому контексті інновації стають вирішальним фактором успіху для підприємств рослинництва. Розвиток нових технологій вирощування, обробки та зберігання продукції, впровадження ефективних систем управління та маркетингу, а також створення нових видів продукції або удосконалення існуючих – усе це дозволяє підприємствам залишатися конкурентоспроможними на ринку та відповідати потребам споживачів, що швидко змінюються.

Термін «інновації в стратегічному управлінні конкурентоспроможним виробництвом і маркетингом продукції рослинництва» по праву можна віднести до процесу впровадження новаторських підходів, методів та стратегій у сферу управління, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємств у виробництві рослинницької продукції та ефективного маркетингу їхньої продукції на ринку, що означає застосування нових ідей, технологій, стратегій та методів управління, спрямованих на вдосконалення виробничих процесів, оптимізацію ресурсів, розширення ринків збуту, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції рослинництва.

Даний напрям досліджень має велике практичне значення для рослинницького сектору та сільського господарства загалом. Інновації в цих сферах допомагають підприємствам стати більш конкурентоспроможними, оптимізувати виробничі процеси, збільшити ефективність виробництва, розширити ринки збуту та створити стабільну модель бізнесу. Крім того, розвиток інноваційного сектору

рослинництва сприяє економічному зростанню країни, створюючи нові робочі місця та збільшуючи внутрішній продукт. То ж, дослідження і впровадження інновацій в цих сферах є ключовими для забезпечення стабільного розвитку рослинництва, підвищення конкурентоспроможності.

Отже, розуміння та впровадження інновацій у стратегічне управління та маркетинг рослинницької продукції стає необхідним завданням для підприємств галузі, які прагнуть забезпечити свою конкурентоспроможність та стабільний розвиток у сучасних умовах.

Таким чином, інновації в стратегічному управлінні конкурентоспроможним виробництвом і маркетингом продукції рослинництва є невід'ємною складовою успішності підприємств у цій галузі. Сучасне економічне середовище, в якому змінюються кліматичні умови, вимоги споживачів та ринкові умови, вимагає від сучасних підприємств рослинництва постійного вдосконалення та інноваційних підходів. З вищезазначеного випливає, що розуміння, вивчення та впровадження інновацій є важливими для забезпечення стабільного розвитку рослинництва та збільшення його конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Інформаційні джерела

1. Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні. Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2010. № 1 (3). Т. 1. С. 76-82.
2. Гросул В.А., Мамаєва Г.С. Маркетингове стратегічне планування на підприємстві. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 1 (1). С. 201–205.
3. Єфремова Н., Марченко М., Ломовських Л. Використання форсайт-технологій для управління регіональним розвитком в умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки. Галицький економічний вісник. 2023. № 3. С. 145-151.
4. Єфремова Н.О. Організаційно-економічний механізм управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств. Галицький економічний вісник. 2023. № 2. С. 115-122.
5. Єфремова Н.О. Особливості імплементації маркетингових інновацій в операційний менеджмент комерційно-підприємницької діяльності суб'єктів агробізнесу. Галицький економічний вісник. 2019. № 6. С. 63-68.
6. Єфремова Н.О. Теоретичні аспекти стратегічного управління конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємництва на принципах концепції соціально-відпові-дального маркетингу. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 35. С. 208-213.
7. Кучер Л., Кучер А., Морозова Г., Пашенко Ю. Розвиток циркулярної аграрної економіки: потенційні джерела фінансування

інноваційних проєктів. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. No. 2. Pp. 206–227.

8. Ломовських Л.О. Маркетингова концепція виробництва продукції рослинництва. *Вісник ХНАУ*. 2017. № 1. С. 216–223.

9. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Ковальова О.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю виробничо-комерційної діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. *Інфраструктура ринку*. Випуск 29. С. 231–236.

10. Ломовських Л.О., Єфремова Н.О., Марченко М.В. Тенденції розвитку аграрного сектору в контексті інноваційних зрушень. *Вчені записки*. 2023. Вип. 30 (1). С. 80–92.

11. Ломовських Л.О., Фатуллаєва Я.О. Управління маркетингом та економічна ефективність виробництва продукції. *Вісник ХНАУ*. 2014. № 5. С. 214–219.

12. Онегіна В.М. Інноваційна діяльність та її інституційні основи. *Перспективні форми організації господарської діяльності на селі*. Київ: ІАЕ, 2019. С. 175–179.

13. Онегіна В.М., Антощенкова В.В. Дифузія інновацій в аграрному бізнесі в Україні. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2021. №2. С. 22–27.

14. Отенко І.П., Ломовських Л.О., Пархоменко Н.О., Єфремова Н.О. Сучасні тенденції розвитку економіки сільського господарства України. *Вісник ХНАУ*. Сер. «Економічні науки». 2020. № 2. С. 91–105.

15. Пономарьова М.С., Мещеряков В.Є. Вплив інвестування на інноваційний розвиток підприємства. *Вісник ХНАУ*. Серія «Економічні науки». № 1. 2021. С. 339–148.

16. Савицька Н.Л., Чміль Г.Л. Нова парадигма маркетингу в умовах цифрової трансформації економіки. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2020. Вип. 2 (84). С. 81–87.

17. Філімонов Ю.Л. Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва у сільськогосподарських підприємствах: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2009. 273 с.

18. Шibaєва Н.В., Бабан Т.О. Роль інноваційних технологій у прискоренні глобальної трансформації аграрної сфери на принципах сталого розвитку. *Управління стратегіями випереджаючого інноваційного розвитку: монографія / за ред. к.е.н., доцента Ілляшенко Н.С. Суми: Триторія, 2020. С. 345–362.*

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Афанасьєв В.В., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Управління оборотними активами підприємства є важливою складовою частиною ефективного функціонування бізнесу. Даний розділ надає вступне уявлення про тему дослідження, визначає ціль та завдання роботи. Розглядається актуальність проблеми управління оборотними активами в сучасному підприємницькому середовищі. Також розкривається структура роботи, в якій описується зміст кожного розділу та представлені короткі коментарі до них. Загальна мета цього дослідження полягає в аналізі та визначенні методів ефективного управління оборотними активами, що дозволить підприємствам покращити фінансові показники і досягти стабільності та рентабельності своєї діяльності.

Теоретичні підходи до управління оборотними активами включають в себе різні моделі та концепції, що допомагають підприємству досягти ефективного використання своїх оборотних активів. Одним з таких підходів є модель оптимальних рівнів, яка визначає оптимальні рівні оборотних активів для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства. Інший підхід – це концепція оборотного капіталу, яка розглядає оборотні активи як джерело створення вартості для підприємства. Розуміння та використання цих теоретичних підходів дозволяє ефективно управляти оборотними активами і досягти позитивних фінансових результатів.

Оборотні активи підприємства можуть бути класифіковані за декількома критеріями. Один з них - це тривалість обороту активів, яка визначається періодом, протягом якого активи перетворюються у грошові кошти. За цим критерієм оборотні активи поділяються на швидкозбережені (з коротким періодом обороту) і повільнозбережені (з довгим періодом обороту). Іншим критерієм є природа активів, за яким оборотні активи поділяються на грошові, забезпечені запасами, дебіторську заборгованість та інші. Ця класифікація допомагає підприємствам управляти своїми оборотними активами залежно від їх характеристик та особливостей.

Управління запасами є важливим елементом управління оборотними активами підприємства. Для ефективного управління запасами використовуються різні методи. Один з них - це метод EОQ

(економічний розмір замовлення), який дозволяє визначити оптимальний розмір замовлення запасів для мінімізації витрат на утримання запасів. Ще один метод - ABC-аналіз, що дозволяє класифікувати запаси за їх значенням та призначенням і раціонально розподіляти увагу та зусилля при управлінні ними. Інші методи включають JIT (система "точно вчасно"), MRP (планування потреб матеріалів) та CRP (планування ресурсів виробництва), які допомагають управляти запасами відповідно до потреб виробництва та замовлень.

Оптимізація дебіторської заборгованості є важливим завданням для підприємств. Дебіторська заборгованість - це сума коштів, яку підприємство очікує отримати від своїх клієнтів за надані товари або послуги. Одним з методів оптимізації дебіторської заборгованості є встановлення оптимальних строків кредиту та умов оплати для клієнтів. Це дозволяє забезпечити швидку оплату та зменшити ризик простроченої заборгованості. Іншим методом є контроль за станом розрахунків з клієнтами та своєчасне вжиття заходів для виправлення простроченої заборгованості. Також важливим є встановлення ефективної системи кредитного менеджменту, що передбачає оцінку кредитного ризику клієнтів та прийняття обґрунтованих рішень щодо їх кредитного ліміту та умов оплати.

Ефективне управління оборотними активами включає в себе раціональне використання ресурсів підприємства з метою максимізації прибутку і забезпечення стабільного фінансового стану підприємства. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити оптимальний рівень запасів, дебіторської заборгованості та готівкових активів. Управління оборотними активами повинно базуватися на аналізі фінансових показників, таких як оборотність активів, період операційного циклу та рентабельність.

Інформаційні джерела

1. Теоретичні засади управління оборотними активами підприємства / Л. А. Лисицький // *Науковий вісник КНЕУ*. – 2020. – № 1. – С. 5-12.

2. Методологічні аспекти дослідження управління оборотними активами підприємства / О. В. Лузан // *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. – 2019. – № 874. – С. 112-118.

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗАРУБІЖНИХ БІЗНЕС ДОСЛІДЖЕНЬ

Бачуріна А.А., здоб. ОС «бакалавр»

Литвиненко К.Г., здоб. ОС «бакалавр»

Передера А.А., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник: к.е.н. (PhD), доцент ЗВО **О.І. Кущенко**
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Бізнес-дослідження – це безперервний процес, який охоплює всі аспекти бізнес-середовища організації, за допомогою якого бізнес покращує свої прибутки та організаційну ефективність шляхом збору та аналізу відповідних даних про свою діяльність[1]. Ось деякі дослідження проведені у різних країнах світу.

➤ *Коронавірус: вплив на малий бізнес у США.*

Через зростання захворюваності та посилення регуляторних норм у перші місяці пандемії постраждало багато малих підприємств. Попри те, що понад 90% підприємств повідомили про відсутність закриття, щонайменше один відсоток малих підприємств щомісяця закривали офіс назавжди в період з серпня 2020 року по квітень 2022 року.

Закриття бізнесу відбулося не лише через карантинні обмеження та втрату доходів. Після багатьох тимчасових закриттів і виплат державної допомоги багато працівників вирішили не повертатися на колишнє місце роботи. У 2021 році близько 36% ресторанів відчували нестачу обслуговуючого персоналу, а ще 27% – шеф-кухарів. Багато рестораторів назвали причиною цього дефіциту вищі зарплатні очікування працівників.

Згідно з опитуванням, проведеним у травні 2020 року, 63% підприємств оцінили, що їхній компанії знадобиться від одного до шести місяців, щоб повернутися до звичайного режиму роботи. Станом на вересень 2021 року 85% малих підприємств повідомили, що вони повністю відновили роботу після тимчасового закриття.

Незважаючи на ці високі показники, на початку 2023 року SBOI ще не повернувся до допандемічного рівня. Це пов'язано з побічними ефектами пандемії. У лютому 2023 року 28% власників малого бізнесу назвали інфляцію найбільшою проблемою для себе, а ще 21% - якість робочої сили [2].

➤ *Опитування про використання соціальних мереж європейськими підприємствами.*

У 2021 році Єврокомісія провела опитування, щоб вивчити, як європейські підприємства використовують соціальні мережі. Так,

опитування показало, що все більше підприємств в ЄС використовують соціальні мережі для підвищення свого авторитету в Інтернеті. У 2021 році більшість підприємств (59%) повідомили, що вони використовують принаймні один тип соціальних мереж, що означає зростання на 22 % порівняно з 2015 роком (37%).

Використання соціальних мереж було найбільш популярним серед підприємств на Мальті (84%), Швеції, Нідерландах (80%) та Фінляндії (79%), тоді як найменш популярним воно було серед підприємств Румунії (36%), Болгарії (39%) та Словаччини (45%) [3].

Дане дослідження підкреслює важливість соціальних медіа в сучасному бізнесі та їхню роль у взаємодії з клієнтами. Воно також показує, що європейські підприємства активно використовують ці платформи для розвитку свого бізнесу.

➤ *Опитування про кібербезпеку канадських підприємств.*

Канадське дослідження кібербезпеки та кіберзлочинності призначене для вимірювання впливу кіберзлочинності на канадський бізнес. У 2022 році опитування було відоме як Опитування державного сектору з кібербезпеки та кіберзлочинності з акцентом на канадську державну службу та коронні корпорації [4].

Так, згідно з дослідженням EY 2023 Global Cybersecurity Leadership Insights, 81% канадських організацій зіткнулися з щонайменше 25 інцидентами кібербезпеки за 2022 рік порівняно з 73% респондентів у всьому світі.

У Канаді 44% організацій повідомляють, що загальні щорічні витрати на кібербезпеку становлять 50 мільйонів доларів США, порівняно з 59% американських компаній. Однак незважаючи на зростання обсягів витрат, час виявлення та реагування на них виглядає повільним: згідно з опитуванням, більше половини респондентів (58%) стверджують, що їхнім організаціям потрібно в середньому шість місяців або більше для виявлення, а 60% кажуть, що для відповіді потрібно більше місяця.

Лише кожен п'ятий директор з інформаційної безпеки та керівники вищої ланки вважають, що кібербезпека своєї організації є ефективною сьогодні та має хороші можливості у майбутньому [5].

➤ *Опитування європейських підприємств щодо використання технологій на основі штучного інтелекту.*

Це дослідження мало на меті провести перше загальноєвропейське опитування щодо використання технологій штучного інтелекту (ШІ) серед підприємств. Для отримання репрезентативних оцінок було розроблено та запроваджено надійний інструмент опитування з використанням комп'ютерного телефонного

інтерв'ю. Опитування охопило загалом 9640 підприємств та виміряло п'ять ключових показників ефективності: обізнаність про ШІ, впровадження ШІ, пошук джерел ШІ, зовнішні та внутрішні перешкоди для впровадження ШІ.

Обізнаність про штучний інтелект є високою в ЄС (78%). 42% підприємств запровадили принаймні одну технологію штучного інтелекту, 25% – принаймні дві. Тоді як 18% планують запровадити штучний інтелект протягом наступних двох років, 40% не запровадили штучний інтелект і не планують цього робити. Застосування на рівні кожної технології все ще є відносно низьким: від 3% для аналізу настроїв до 13% для виявлення аномалій та оптимізації процесів/обладнання. Найпоширеніша стратегія пошуку джерел – зовнішня, оскільки 59% підприємств ЄС, які використовують ШІ, купують програмне забезпечення або готові до використання системи.

Трьома ключовими внутрішніми перешкодами для впровадження штучного інтелекту є труднощі з наймом нового персоналу з відповідними навичками (57%), вартість впровадження (52%) і вартість адаптації операційних процесів (49%) [6].

Інформаційні джерела

1. What Is Business Research? (With Methods and Examples) URL: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/what-is-business-research> (дата звернення: 19.04.2024)

2. Coronavirus: impact on small business in the U.S. - statistics & facts. URL: <https://www.statista.com/topics/7702/coronavirus-impact-on-small-business-in-the-us/#topicOverview> (дата звернення: 19.04.2024)

3. More than half of EU enterprises use social media. . URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220629-1> (дата звернення: 19.04.2024)

4. Canadian Survey of Cyber Security and Cybercrime (CSCSC). URL: <https://www23.statcan.gc.ca/imdb/p2SV.pl?Function=getSurvey&SDDS=5244#a3> (дата звернення: 19.04.2024)

5. Canadian organizations averaged 25 cybersecurity incidents in the past year, finds EY survey. URL: https://www.ey.com/en_ca/news/2023/10/canadian-organizations-averaged-twenty-five-cybersecurity-incidents-in-past-year (дата звернення: 19.04.2024)

6. European enterprise survey on the use of technologies based on artificial intelligence. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f089bbaef0b0-11ea-991b-01aa75ed71a1>

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Верзун І.А., здоб. ОС «бакалавр»

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник – к.е.н, доцент **Л.Й. Войнич**

Львівський національний університет природокористування

Інноваційні технології мають значний вплив на ефективність управління персоналом. Вони дозволяють покращити процеси найму, навчання та розвитку персоналу, спрощують ведення кадрового обліку і забезпечують швидкий доступ до необхідної інформації. Крім того, інноваційні технології сприяють підвищенню залученості персоналу, стимулюють творчий підхід до розв'язання завдань і розвитку нових ідей.

Впровадження хмарних технологій, штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання дає можливість HR-фахівцям автоматизувати рутинні завдання, оптимізувати процеси рекрутингу та адаптації нових співробітників, створювати персоналізовані системи навчання та розвитку працівників, проводити глибокий аналіз даних про персонал, підвищувати рівень залученості та мотивації співробітників, формувати ефективну систему оцінки та винагороди працівників тощо [1, с. 167].

Цифровізація та інноваційні технології стають необхідною складовою сучасного управління персоналом, пропонуючи низку переваг, які допомагають компаніям покращити ефективність HR-процесів і досягти кращих результатів. Впровадження цифрового HR є складним, але водночас і перспективним завданням. Компанії, які успішно впроваджують цифрові технології для покращення своїх HR-процесів, набувають значних конкурентних переваг.

Велика кількість світових компаній вже використовують цифровізацію та інноваційні технології у своїй практиці задля покращення ефективності HR-процесів. Платформа Microsoft Azure Data Lake, побудована на основі ШІ, використовується Microsoft для уніфікації та об'єднання даних про персонал. Це дає уявлення про життєвий цикл кожного співробітника, його поведінку та рівень продуктивності, дозволяючи аналізувати величезні обсяги інформації та приймати зважені управлінські рішення [1, с. 168].

Іншим прикладом впровадження інноваційних технологій є платформа IBM Watson, що використовується IBM практично в усіх аспектах управління персоналом: у залученні, найманні, навчанні, управлінні кар'єрою. Завдяки Watson IBM має чат-боти Watson

Candidate Assistant, Watson Recruitment та Watson Career Coach (WCC), платформу для навчання Your Learning, а також економить мільйони доларів щорічно [1, с. 168].

Цифрові технології стають потужним інструментом для HR-фахівців, що допомагає їм розкрити весь потенціал своїх команд та вести компанії до успіху в динамічному сучасному світі. Інноваційні технології, які застосовують у сучасному середовищі, зумовленому цифровою революцією, наведено на рис. 1.

Застосування ШІ в сфері управління персоналом може мати широкий спектр можливостей, таких як уникнення гендерної упередженості при наборі персоналу, прогнозування обороту кадрів або прибутковості, підтримка співбесід, оптимізація роботи HR-фахівців тощо.

Рис. 1. Інноваційні технології управління персоналом

Джерело: розроблено автором на основі [2, с. 5-8]

Впровадження ШІ в HR - це не просто тренд, а необхідність для будь-якої компанії, яка прагне бути конкурентоспроможною в сучасному світі. ШІ може допомогти HR-фахівцям стати більш ефективними, стратегічними та проактивними, що, в свою чергу, може призвести до кращих результатів для всієї компанії. Також важливо зазначити, що ШІ не замінить HR-фахівців, а стане їхнім потужним інструментом [2, с. 5].

Cloud ERP (Enterprise Resource Planning – Програмне забезпечення для планування ресурсів) слугує для інтеграції всіх даних та процесів організації в єдину систему. Динамічні робочі процеси постійно еволюціонують під впливом новітніх технологій. ERP-

системи нового покоління йдуть далі простого ведення обліку та управління ресурсами. Інтелектуальні ERP-системи нового покоління стають ключовим інструментом для компаній, які прагнуть підвищити свою продуктивність та покращити задоволеність користувачів [2, с. 5].

Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) стають потужними інструментами, які революціонізують сферу управління персоналом. Ці технології відкривають нові горизонти для навчання, розвитку, підбору та адаптації співробітників. VR та AR можуть створювати імерсивні навчальні середовища, які дозволяють співробітникам набувати нових навичок та знань у безпечному та контрольованому середовищі. Важливо зазначити, що VR та AR все ще знаходяться на ранніх стадіях розвитку. Їх ефективне використання в HR потребує ретельного планування, розробки контенту та підготовки персоналу [2, с. 7].

Bigdata – це комплекс інструментів, підходів та методів для обробки величезних обсягів даних, як структурованих, так і неструктурованих. Ця технологія стає все більш популярною в сфері управління персоналом, де вона використовується переважно у двох напрямках – підбір персоналу та управління талантами. [2, с. 10]

Загалом, інноваційні технології надають нові можливості для більш ефективного та результативного управління персоналом. Впровадження цих технологій може допомогти компаніям залучати та утримувати кращих співробітників, підвищувати їхню продуктивність та залученість, а також створювати більш безпечне та здорове робоче середовище.

Важливо зазначити, що успішне впровадження інноваційних технологій в управлінні персоналом потребує ретельного планування, підготовки та навчання співробітників. Також важливо враховувати етичні аспекти використання цих технологій та захищати конфіденційність даних співробітників.

Інформаційні джерела

1. Кормшикова О.О., Рощина Н.В. Вплив цифровізації на ефективність управління персоналом в сучасних умовах. Моделювання та прогнозування економічних процесів : зб. тез доп. XVII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7 груд. 2023 р. С. 167–169.

2. Федорова Ю. Інноваційні інформаційні технології в підготовці та управлінні персоналом. Adaptive Management Theory and Practice Economics. 2021. Т. 11, № 22. URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-11](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-11) (дата звернення: 17.04.2024).

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ УКРАЇНСЬКОГО РИТЕЙЛУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Каверін Д.С., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.В. Михайлова**
Державний біотехнологічний університет

Управління ризиками українського ритейлу передбачає виняткові перспективи впровадження ефективного застосування відповідних прийомів управління, а можливості євроінтеграції забезпечують відправну точку для його розвитку. Ризиком можна керувати, тобто використовувати різні заходи, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикової події та вживати заходів щодо зниження ступеня ризику. «Управління ризиками – це моделювання можливості відхилення, тобто неспівпадіння запланованого і фактично одержуваного результату рішення, що зумовлюється дією певних обмежень мотиваційного, управлінського, професійно компетентнісного, соціально-психологічного і фізіологічного характеру» [1, с. 606]. А саме ефективність організації управління ризиками багато в чому визначається класифікацією ризиків, тобто їх розподілом на групи за певними ознаками для досягнення певних цілей. Грунтуючись на основних положеннях економічної науки щодо класифікації ризиків діяльності підприємства можна зробити висновок, що вони є доволі різноплановими, мають різний ступінь деталізації, а класифікаційна система ризиків включає в себе категорії, групи, види, підвиди та різновиди ризиків.

Так, Щукін Д. найбільш поширені та актуальні ризики діяльності промислового підприємства розподіляє за такими ознаками.

«1. За джерелом походження: зовнішні ризики – пов'язані з особливостями зовнішнього середовища, в якому здійснює свою діяльність підприємство; внутрішні ризики – пов'язані з особливостями функціонування підприємства.

2. За сферою походження: виробничі; фінансові; комерційні; правові; законодавчі; юридичні.

3. За характером впливу: прості; комплексні (складні)» [2, с. 72].

Визначення і систематизація ризиків діяльності підприємств роздробної торгівлі базується на характерних галузевих особливостях їх функціонування та пропонується загальну сукупність ризиків узагальнити за окремими видами: стратегічні; торговельно-організаційні; маркетингові; розрахунково-фінансові (табл. 1).

Таблиця 1 – Класифікація ризиків підприємств ритейлу

Вид ризиків	Джерела виникнення ризику
Стратегічні	Ризики, які по'язані з визначенням базової стратегії розвитку підприємств ритейлу
	Ризики, які по'язані з формулюванням цілей розвитку підприємств ритейлу
Торговельно-організаційні	Ризики, які по'язані з організацією торговельно-технологічних операцій
	Ризики, які по'язані з формуванням асортиментної структури товарообороту
	Ризики, які по'язані з організацією внутрішньої логістики
	Ризики, які по'язані з організацією роботи з постачальниками (вибір постачальників; періодичність і комплексність поставок)
Маркетингові	Ризики, які по'язані з формуванням цінової політики підприємства
	Ризики, які по'язані з формуванням асортиментної політики підприємства
	Ризики, які по'язані з формуванням товарної політики підприємства
	Ризики, які по'язані з організацією загальної системи маркетингу підприємства
Розрахунково-фінансові	Ризики, які по'язані з обранням форм та видів розрахунків, які застосовуються на підприємстві
	Ризики, які по'язані зі створенням ефективного рівня внутрішньої фінансової дисципліни.

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, науково обґрунтована класифікація ризиків діяльності підприємств українського ритейлу з урахуванням особливостей функціонування підприємств галузі дозволяє чітко визначити місце кожного ризику в їхній загальній системі та мають стати в пріоритеті особливостей діяльності в умовах євроінтеграції.

Інформаційні джерела

1. Проскура В. Ф., Білак Р. Г. Методологічні підходи до управління ризиками. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 599–607.
2. Щукін Д. В. Управління ризиками в діяльності промислових підприємств: сутність та класифікація. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2019. № 18. С. 66–76.

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Карп'як О.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф., **В. М. Марченко**
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

На шляху поглиблення інтеграції України до Європейського Союзу та зростання співпраці держави з європейською спільнотою, вітчизняні підприємства зіштовхуються з низкою проблем щодо збереження своєї конкурентної позиції. Українські компанії змушені швидко та ефективно адаптуватися до європейських вимог та стандартів якості, обліку, квотування та спеціалізації, удосконалювати стратегії діяльності задля «виживання» в умовах висококонкурентного ринку.

Конкурентна позиція підприємства являє собою комплексне поняття, що визначає положення підприємства на ринку, а також характеризує набір особливих характеристик суб'єкта господарювання, що відрізняють його від конкурентів. Чітке визначення стратегічних напрямів зростання конкурентної позиції підприємства є важливим кроком для досягнення успіху та стійкого розвитку компанії в умовах Європейської інтеграції, адже повноцінний вступ України в ЄС відкриває європейським компаніям, які отримують субсидії із багатомільярдного бюджету Євросоюзу та пільгове кредитування, можливість вільно розгортати свою діяльність на українському ринку, що несе значні загрози для вітчизняного бізнесу. Тож, українські компанії вже зараз мають розробляти ефективні стратегії задля зміцнення своєї конкурентної позиції на ринку.

В умовах євроінтеграції важливою умовою успішного конкурентного позиціонування підприємств є висока якість продукції, її відповідність міжнародним стандартам та наявність необхідної сертифікації. Впровадження інноваційних рішень на підприємстві дозволяє зменшити витрати, підвищити ефективність виробництва, забезпечити високу якість продукції та покращити контроль за діяльністю компанії. Наприклад, сьогодні дедалі більшого поширення набувають інтегровані системи менеджменту, які дозволяють керувати діяльністю підприємства згідно з міжнародними стандартами (управління якістю, логістикою, виробництвом, фінансами тощо). Дані системи дозволяють ефективно використовувати та контролювати

витрати, забезпечують узгодженість між різними рівнями управління, оптимізують процеси, полегшують прийняття рішень, тощо.

Варто відзначити вирішальну роль інновацій у підвищенні та збереженні конкурентної позиції підприємства у сучасному бізнес-середовищі. Інтенсивний розвиток новітніх технологій призводить до змін у споживчих уподобаннях, способах комунікацій із клієнтами та методах конкурентної боротьби. Підприємства, які ігнорують технологічний розвиток ризикують втратити своє місце на ринку. Так, наприклад, компанія Kodak, яка була одним із лідерів галузі фотографічної техніки та перша винайшла цифровий фотоапарат, стикнулася із виробничо-технологічною кризою, що врешті-решт призвела компанію до банкрутства. У 2000 році, Kodak контролювала понад 90% ринку, натомість, у 2010 році частка компанії на ринку скоротилася до 7%. Причиною занепаду є ігнорування технологічного розвитку (у 1996 році на розробку технологій компанія спрямувала лише 10% доходу). Основна частина доходу підприємства формувалась від продажу плівки (у 2000 році – близько 72% доходу). Також, компанія не врахувала зміну споживчих уподобань покупців (продаж плівкових фотоапаратів знизився на 90%, а продаж цифрових камер зріс на 700% до 2010 року). Як наслідок, Kodak втратила свою конкурентну позицію (до 2011 року Canon, Nikon та Sony займали 60% ринку цифрових камер, а Kodak – менше 5%), накопичила \$7 млрд боргу до 2012 року та оголосила про банкрутство [1].

Сьогодні неабияке значення для зміцнення конкурентної позиції має ефективна маркетингова стратегія. Підприємства повинні використовувати сучасні маркетингові інструменти з метою активного просування своїх товарів та послуг на ринку. В епоху діджиталізації для формування впізнаваності бренду та підвищення лояльності споживачів дуже важливо використовувати сучасні маркетингові інструменти. На світовому ринку дедалі більшого поширення у маркетингу набуває використання штучного інтелекту, голосового пошуку, соціальних медіа, електронної комерції, відео- та аудіо-контенту. Сучасні технології допомагають підвищити результативність маркетингових комунікацій, оптимізувати рекламні кампанії, знизити витрати, краще розуміти потреби та поведінку споживачів.

Задля зміцнення конкурентної позиції на ринку підприємствам варто звертати увагу на навчання співробітників та створення можливостей для їх професійного зростання. Інтенсивний темп технологічного розвитку вимагає від працівників швидкої адаптації до нововведень та оновлення знань. Навчання дозволяє підвищувати продуктивність та якість виконаної роботи. До того ж, підприємства,

які інвестують у розвиток свого персоналу та забезпечують стимулюючу робочу атмосферу, можуть приваблювати та утримувати вмотивованих висококваліфікованих фахівців. Українські компанії мають бути готові до того, що повноцінний вступ в ЄС може спричинити посилення відтоку кваліфікованих кадрів та робочої сили з України. Відповідно до глобального дослідження, проведеного Institute for Business Value, підприємства, які активно вкладають кошти у навчання свого персоналу, мають на 25% більше шансів досягнути поставлених стратегічних цілей, підтримують на 30% вищу продуктивність праці, мають на 20% нижчий рівень плинності кадрів, ніж компанії, які нехтують розвитком своїх співробітників [2].

Таким чином, посилення співробітництва України з ЄС вимагає від вітчизняних підприємств гнучкості та швидкої реакції на зміни. Постійне впровадження нововведень, розробка унікальних продуктів чи послуг в рамках своєї спеціалізації, підвищення якості продукції, оптимізація виробничих процесів, ланцюга постачання, використання новітніх технологій у маркетингу, управлінні, виробництві та залучення для їх розвитку пільгових кредитів, інвестиції у розвиток талантів, створення стимулюючої робочої атмосфери та забезпечення можливостей для професійного зростання дозволяють підприємству вирізнитися на ринку та привертати увагу споживачів. Треба усвідомлювати, що інтеграція вітчизняних підприємств в європейський простір відбувається на тлі високого рівня зарегульованості майже всіх секторів економіки ЄС, а особливо агропромислового, визначення відповідних квот, намагання впливати на цей ринок з боку політиків і чиновників у Брюсселі. Тому, реальна і вагома підтримка державою українського виробника, його лобювання в європейських структурах критично та життєво необхідна. Комбінація вищезазначених напрямків діяльності зможе допомогти українським компаніям зміцнити конкурентні позиції в умовах євроінтеграції.

Інформаційні джерела

1. Kodak: як змінити світ і все втратити. Період занепаду. *Imena.ua*. URL: <https://www.imena.ua/blog/kodak-period-of-decline/>.

2. Багатопотокове навчання: як великі компанії навчають своїх співробітників ефективно? Досвід ТАСКОМБАНК, Reikartz Hotel Group та «Антошка». *Robota.ua*. URL: <https://budni.robota.ua/hr/bagatopotochne-navchannya-yak-veliki-kompaniyi-navchayut-svoiyh-spivrobotnikiv-efektivno-dosvid-taskombank-reikartz-hotel-group-ta-antoshka>.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГОРИЗОНТАЛЬНО ТА ВЕРТИКАЛЬНО ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУРАХ

Кириченко О.І., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц **Л.В. Шовкун-Заблоцька**
Державний біотехнологічний університет

В даний час проведенням інноваційної діяльності займаються різноманітні компанії: від малих з порівняно вузькою спеціалізацією до великих із широким масштабом діяльності, що охоплює різноманітні сфери економіки. Організаційно-правова форма таких компаній також різноманітна: від індивідуального підприємництва до корпоративних структур. Очевидно, що в кожній компанії є свої специфічні особливості організації інноваційної діяльності. У зв'язку з цим цікавить питання виявлення взаємозв'язку між структурою управління компанією та формами організації інноваційної діяльності.

Класичне розуміння організаційної структури компанії полягає в тому, що організаційна структура - це структурування компанії на підрозділи, відділення, відділи, цехи, лабораторії, ділянки, групи з метою впорядкування управління, налагодження та взаємодії ланок, встановлення підпорядкованості та підпорядковане між ними відповідальності кожного з них.

Ми вважаємо, що завдання реструктуризації вітчизняних підприємств на сучасному етапі розвитку бізнес-середовища - зробити компанії конкурентоспроможними на світовому рівні за рахунок створення в їх структурі інноваційних підрозділів, основним завданням яких буде розробка та впровадження інновацій.

З.Я. Шацька за формами інтеграції підприємницької структури поділяє на: горизонтально-інтегровані, вертикально-інтегровані, конгломератно-інтегровані і глобально-інтегровані підприємницькі структури [1].

В своєму дослідженні ми надамо характеристику горизонтально-інтегрованим та вертикально-інтегрованим підприємницьким структурам.

Характерною тенденцією на даний момент можна назвати появу інтегрованих по вертикалі та горизонталі структур, що відрізняються взаємним «переливом» технологій, кваліфікованих кадрів та капіталу, здатних розвивати високотехнологічні виробництва за відносно невеликих витрат.

Вертикально інтегровані структури об'єднують підприємства, що знаходяться на різних рівнях єдиного технологічного ланцюжка. Вертикальна інтеграція є поєднанням технологічно самостійних виробничих, розподільних, збутових та інших економічних процесів у межах єдиної компанії. Наприклад, компанія може створити свою власну науково-дослідну організацію замість укладання контрактів на ринкових умовах із зовнішніми розробниками.

Нами пропонуються наступне визначення вертикальної інтеграції в інноваційній діяльності. Вертикальна інтеграція в інноваційній діяльності - це об'єднання у структурі вертикально-інтегрованої компанії підрозділів, що займаються інноваційною діяльністю у процесі спільного створення інноваційних продуктів, а також структур, які використовують їх у процесі впровадження результатів інноваційної діяльності.

Нами досліджено форми організації інноваційної діяльності у вертикально-інтегрованих структурах, виділено найбільш поширені їх форми та види, такі як фінансово-промислові групи, холдингові компанії, корпорації.

1. Фінансово-промислова група (ФПГ) - організаційна структура, що поєднує промислові підприємства, банки, торгові організації, пов'язані між собою єдиним технологічним циклом підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг.

2. Транснаціональна корпорація (ТНК) - товариство з дочірніми фірмами та філіями у різних країнах.

3. Холдингова компанія - форма організації ФПГ, що передбачає створення материнської та дочірніх компаній, де перша володіє контрольним пакетом акцій дочірніх компаній.

4. Корпорація - добровільне об'єднання незалежних промислових підприємств, наукових, проектних, конструкторських та інших організацій з метою підвищення ефективності діяльності на основі колективного підприємництва.

Горизонтальна інтеграція пов'язує ряд фірм, які здійснюють подібні напрямки діяльності або виробляють аналогічну продукцію, використовуючи при цьому спільні виробничо-технологічні ресурси, що дозволяє підприємствам розширювати масштаби виробництва та мобільно розподіляти ресурси. На нашу думку, горизонтальна інтеграція в інноваційній діяльності - це об'єднання науково-технологічних підприємств у процесі створення інноваційних продуктів з виділенням структури, що координує спільну діяльність підприємств.

Одним із яскравих прикладів горизонтальної інтеграції в інноваційній діяльності є технопарки, функціонування яких ґрунтується на комерціалізації науково-технічної діяльності та просуванні нововведень у сферу матеріального виробництва. Іншим видом горизонтальної інтеграції в інноваційній діяльності є технополіс. Технополіс є цілісною науково-виробничою структурою, створеною на базі окремого міста.

В процесі вищеприданого дослідження форм горизонтальної та вертикальної інтеграції в інноваційній діяльності нами була проведена їх систематизація, а саме у кожній формі інтеграції виділено вид інтегрованого по горизонталі або вертикалі інноваційного підрозділу, також у горизонтальній формі інтеграції виділено їх типи. Результати проведеної систематизації форм інтеграції інноваційної діяльності представлені у табл. 1.

Таблиця 1 - Форми вертикальної та горизонтальної інтеграції інноваційної діяльності

Горизонтальна інтеграція в інноваційній діяльності			Вертикальна інтеграція в інноваційній діяльності	
Форма	Тип	Види інноваційних підрозділів	Форма	Види інноваційних підрозділів
Технопарк	Технопарк при ЗВО	Науково-дослідні; проектно-конструкторські;	Фінансово-промислова група (ФПГ)	Компанії групи, які займаються інноваціями
	Технопарк при підприємстві	проектно-технологічні організації	Холдингова компанія	Дочірні компанії, які займаються інноваціями
Технополіс	«Розмитий тип»	Науково-дослідні; проектно-конструкторські; проектно-технологічні організації	Корпорація, в т.ч. ТНК	Структурні підрозділи, які займаються інноваціями
	«Окреслений тип»			

Наведена класифікація організаційних форм вертикально- і горизонтально-інтегрованих структур не означає жорсткості в їх класифікації, навпаки, насправді всі ці форми дуже еластичні, накладаються одна на одну і взаємно переплетені, утворюючи симбіоз різних форм і видів діяльності інтегрованих підприємств.

Інформаційні джерела

1. Шацька З.Я. Інтеграційні форми підприємницьких структур в світовій економічній системі. *Ефективна економіка*. Електронне наукове фахове видання. 2019. №10 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Колєдіна К.О. канд. екон. наук, доц.
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Господарювання вітчизняних підприємств ресторанного господарства в умовах воєнного стану характеризуються високим рівнем турбулентності, що ставить особливий наголос на необхідності формування та впровадження в управлінську діяльність нових сучасних методів та підходів, які забезпечать гнучкість, адаптивність та ефективність бізнес-процесів [1]. Інструментами досягнення зазначених цілей виступає маркетинг і маркетинговий підхід в управлінні підприємства ресторанного типу.

Об'єктом дослідження було обрано ресторан «FABBRICA» в місті Івано-Франківськ та проведено всебічний маркетинговий аналіз його діяльності. Так, соціальний аспект аналізу є найважливішим, тому що це найбільш орієнтований на клієнта аспект індустрії, орієнтованої на клієнта. Люди ходять до ресторану за соціальним середовищем, і саме це середовище відрізняє успішні ресторани один від одного. Умови, в яких сьогодні вимушені працювати підприємства ресторанної галузі характеризуються зменшенням платоспроможного населення (у тому числі й через війну рф проти України, коли частина населення була вимушена стати внутрішньо переміщеними особами, втративши майже все своє майно та витрачаючи значну частку свого доходу на оренду житла у регіонах, куди вони перемістилися), зростання вимог клієнтів до якості товарів та послуг, зміною смакових уподобань та способу життя, підвищенням попиту на здорове харчування, що може вплинути на меню ресторану. Крім того, щоб збільшити свою клієнтську базу, ресторан повинен враховувати такі соціальні чинники, як зростаюча кількість вегетаріанців, любителів домашніх тварин тощо.

Серед політичних чинників, що мають значний вплив на ресторанну сферу слід перш за все відзначити введений в країні військовий стан з його обмеженнями щодо продажу алкогольним напоїв, а також комендантським годинами, що значно скоротили режим роботи підприємств ресторанного господарства та спричинили значні втрати закладами харчування.

У своїй діяльності ресторан «FABBRICA» повинен постійно враховувати такі економічні чинники, як: високий рівень інфляції, що впливає на вартість інгредієнтів, у результаті чого ціни на меню

зростають і це може призвести до скорочення чисельності відвідувачів ресторану; зменшення кількості платоспроможних клієнтів, що пов'язано зі скороченням доходів населення, збільшенням їх витрат, а також новою культурою, згідно якої велика кількість населення країни всі свої вільні кошти донатять на армію та живуть за принципом «базового кошика»; підвищення цін у постачальників, що може призвести до зростання ціни на страви тощо.

Щоб не втратити свої позиції на ринку та здобути значні конкурентні переваги, ресторан «FABBRICA» повинен постійно впроваджувати нові технології як-то: впровадження нового програмного забезпечення (наприклад, введення планшетної системи при обслуговуванні) та енергозберігаючого обладнання (особливо актуально під час військових або аварійних відключень електроенергії через військову агресію РФ проти України); надання можливості реалізації своїх страв з використанням засобів доставки їжі, таких як Glovo, Raketa тощо; збільшення обсягів інформування та комунікації з клієнтами через Інтернет (розробка повноцінного сайту ресторану, інформування через Інтернет і ЗМІ про ресторан, публікації «таємних покупців»); впровадження конкурентних технологій (використання су-відів (sous vide) для приготування гарячих страв, або *Vario*, що прискорює час приготування).

Таким чином, дієва та раціонально побудована система маркетингу здатна стати ефективним зняряддям досягнення цілей бізнесу, реалізації його стратегічних та тактичних планів. Водночас, треба наголосити, що на сьогодні вітчизняні підприємства ресторанного господарства приділяють недостатньо уваги реалізації маркетингового підходу в управлінні, що, у свою чергу, негативно позначається на показниках діяльності, рівні прибутковості та ринковій частці суб'єктів господарювання. Відтак, комплексне впровадження холистичної концепції маркетингу у діяльність підприємства виступає важливою передумовою забезпечення стійкості господарювання та сталого розвитку підприємств ресторанного господарства.

Інформаційні джерела

1. Гузар У.Є., Левчук А.В. Аналіз діяльності закладів ресторанного бізнесу в Україні під час війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2023. № 9. URL: https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_9_2023%20

ІНТЕГРАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ НАФТОГАЗОВОЇ ГАЛУЗІ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Кулик А.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Г.М. Коптєва**

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Під час військового конфлікту у будь-якій економіці завжди виникають кризові явища, утворюється низка проблем політичного, економічного та демографічного характеру, які розв'язати за допомогою традиційних політичних та економічних інструментів неможливо. Але саме зараз, коли ще тривають військові дії на території України, саме в таких умовах важливо розробляти заходи стратегічного реагування на виклики сьогодення та підтримувати розпочаті до повномасштабного вторгнення реформи. Повоєнне відновлення та зростання української економіки напряму залежить від реформ в енергетичній галузі та адаптації до нових реалій енергетичних вітчизняних стратегічних підприємств.

Основним завданням по відновленню країни, для нафтогазової галузі та уряду, є відмова від пострадянської спадщини - ручного регулювання тарифів та запровадження ПСО (покладення спеціальних обов'язків), інтеграція до європейського економічного простору та створення єдиного ринку природного газу з ЄС. Крім того, створення єдиного ринку природного газу та електроенергії на умовах конкуренції є обов'язковою умовою Третього енергетичного пакету. Саме інтеграція внутрішнього ринку природного газу з ринком ЄС створює нові можливості для української нафтогазової галузі. Україна має потужний потенціал у сфері видобутку природного газу, володіючи ресурсами, які за їх розмірами займають друге місце в Європі. Також, конкурентною перевагою на європейському ринку природного газу є наявність великих та природньо захищених підземних сховищ газу, які в перспективі можна використовувати як енергетичний акумулятор Європи при проходженні опалювального сезону.

Провівши unbundling (відокремлення) монопольних та конкурентних видів діяльності (вимога Директив 2009/72/ЄС та Директиви 2009/73/ЄС) державна компанія Нафтогаз, як головний представник нафтогазової галузі, розмежувала бізнеси з видобутку газу, транспортування та зберігання, таким чином забезпечивши повну незалежність експлуатації газотранспортної мережі від інтересів постачання та виробництва. Але для досягнення амбітних цілей треба

завершити розпочаті перед війною ще кілька реформ, а саме реформу корпоративного управління державними підприємствами та реформу по лібералізації енергетичного ринку.

Розпочата ще у 2016 році за «Планом заходів щодо реформування газового сектору» реформа корпоративного врядування в компанії забезпечить інтеграцію України в Європейський Союз та приєднання до європейського ринку газу, а успішність реформи корпоративного врядування стане важливою запорукою безпеки постачань газу в Україні та Європі [1].

Ключовими складовими належного корпоративного врядування в групі Нафтогаз визначено наступне:

- наявність повноцінних та ефективних органів управління;
- чіткій розподіл повноважень;
- функціонування системи внутрішнього контролю;
- усунення політичного впливу;
- створення рівних з приватними компаніями умов на ринку.

Саме завершення реформ корпоративного врядування у підзвітності та прозорості стратегічних українських компаній, дозволить зробити інвестиції в українську економіку безпечними та економічно привабливими. Впровадження Керівних принципів ОСЕР є ключовим для підвищення ефективності державних підприємств, які виступають гарантом відновлення економіки та економічної безпеки держави. На думку представника американського уряду, «Основна увага полягає в тому, щоб забезпечити, щоб відновлення відбувалося відповідно до найкращих міжнародних практик, що включає реформи, які забезпечують прозорість і підзвітність. Таким чином, реформи та відновлення йдуть рука об руку» [2].

Ще один важливий крок до інтеграції в європейський економічний простір, це лібералізація енергетичних ринків, в тому числі ринку природного газу. По завершенню російської військової агресії потрібно прийти до ринкового ціноутворення на природній газ для всіх категорій споживачів, що відображає реальні витрати газовидобувних компаній, запровадити поетапне припинення покладених спеціальних обов'язків (ПСО) та запровадити цільову підтримку вразливих споживачів на державному рівні. Хоча під час кризи, що викликана війною, покладання спеціальних обов'язків (ПСО), є захід вимушений, але він залишається для нафтогазової галузі збитковим, та є завадою для впровадження енергоефективності та розвитку енергетичного сектору. У довгостроковій перспективі ПСО не розв'яже проблему та не полегшує життя пересічних українців. Результатом дії ПСО залишається виснажений державний бюджет та

втрачена можливість для енергетичних компаній використати час для післявоєнного відновлення та модернізації через фінансові обмеження.

Потрібні стійкі та виважені рішення, які відповідають інтересам усіх зацікавлених сторін [3-7].

Таким чином, інтеграція до європейського економічного простору дозволить представникам вітчизняної нафтогазової галузі стати незалежними гравцями на європейському ринку природного газу, розвивати нові інноваційні напрями газового бізнесу та проводити власну технічну та комерційні політики, створити прозорі умови для залучення іноземного капіталу у газовидобувну галузь.

Інформаційні джерела

1. Сайт компанії Нафтогаз Група. Реформа корпоративного управління. URL: <https://www.naftogaz.com/governance-info>. (дата звернення 13.04.2024).

2. Прицкер Пенні. Україна має «надзвичайний потенціал», URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pritzker-vidnovlennya-ukrayina>. (дата звернення 14.04.2024).

3. Чернишов О. Трансформація Нафтогазу. URL: <https://www.naftogaz.com/news/naftogaz-management-discussed-with-the-supervisory-board-group-s-priorities-for>. (дата звернення 14.04.2024).

4. Кулик А.В., Коптева Г.М., Орієнтири для повоєнного відновлення українського бізнесу: IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід, Харків: ДБТУ, 2023. С.315-317.

5. Ткаченко К.А., Коптева Г.М. Стратегічне управління розвитком нафтогазового підприємства в умовах кризи // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : тези доп. 30-ї міжнар. наук.-практ. конф. MICROCAD–2023, Харків : НТУ "ХПІ", 2023. С.798.

6. Ignatyuk A., Khumarova N., Vitrenko A., Koptieva H., Kuzmenko O., Doroshenko A. Substantiation of the choice diversification strategy for ensuring the safety of the enterprise activity. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8. Issue 4. p. 8916–8924. doi: 10.35940/ijrte.d9531.118419.

7. Mironova N., Koptieva H., Liganenko I., Sakun A., Chernyak D. Modeling the Selection of Innovative Strategy for Development of Industrial Enterprises. *WSEAS. Transactions on Business and Economics*. Vol.19. p. 278-291. doi: 10.37394/23207.2022.19.26. <https://wseas.com/journals/bae/2022/a505107-1575.pdf>

РОЛЬ КРЕАТИВНОГО МАРКЕТИНГУ В ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кучерук О.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д.е.н., професор **Т.Ф. Ларіна**

Державний біотехнологічний університет

В ефективному управлінні конкурентоспроможністю українських підприємств надзвичайно важливим є обрання ними належної конкурентної стратегії, яка спрямована на досягнення визначених цілей у майбутньому, враховуючи складність конкурентного середовища на ринках, зокрема зовнішніх. Реалізація такого підвищення конкурентоспроможності передбачає створення нової ефективної системи управління конкурентоспроможністю, включаючи застосування креативного маркетингу. Це дозволить звернути увагу вибагливих зарубіжних споживачів до продуктів або послуг підприємств.

За поглядами маркетингової концепції, конкуренція в бізнесі стає процесом формування та використання власних конкурентних переваг підприємства з метою досягнення певних цілей на ринку протягом певного періоду часу в рамках чинного законодавства. Потрібно розуміти, що в маркетинговій сфері існують ризики, і реалізація будь-якої обраної стратегії може вести як до банкрутства, так і до успіху, залежно від сприйняття споживачами продукції, що є практично непередбачуваним на сьогодні. Однак не варто боятися чи обмежувати творчу, креативну діяльність, незважаючи на високий рівень ризику. В результаті, це може призвести не лише до беззбитковості та прибутковості, але й до покращення ефективності функціонування підприємства, його ринкового становища, а й до значного підвищення конкурентоспроможності.

Звичайні стратегії маркетингу часто не дають результатів, особливо коли мета полягає у виявленні нових ринкових можливостей та зміцненні конкурентних позицій. Залучаючи людей з креативним мисленням та підтримуючи їх ідеї, керівники підприємств та маркетингові новатори можуть досягти значного зростання свого бізнесу та підвищити конкурентоспроможність своїх продуктів.

Задача креативу полягає у створенні у споживача емоцій та бажань, які б могли спонукати його до придбання товару. Креатив привертає клієнтів, зацікавлює їх оригінальністю та споживається разом з товаром, задовольняючи потреби цільової аудиторії. Таким

чином, креатив не лише відображає вільну творчість, але й є процесом, який обмежений маркетинговими завданнями.

Нові можливості на ринку з'являються завдяки інноваційним ідеям. Різноманітність продуктів, оригінальні методи продажу, винахідливий маркетинг, нові знання та ідеї у рекламі і комунікаціях — все це робить вдалі компанії відмінними від інших.

Креативний маркетинг становить один із інструментів, який може підсилити становище українських підприємств на ринку серед конкурентів, розширити обсяги продажів і за допомогою різних чинників збільшити їх прибутковість. Креативний маркетинг особливо ефективний для малих компаній, які працюють у сферах масового споживання або послуг і відчувають тиск конкурентів.

Процес креативного маркетингу можна описати як постійний процес вдосконалення, розробки та впровадження новаторських ідей, методів та стратегій дослідження, що спрямований на формування незвичайних маркетингових рішень. Цей процес складається з кількох етапів:

- визначення проблем у маркетинговій діяльності компанії;
- постановка маркетингових завдань для вирішення цих проблем та формування креативного завдання;
- генерація різних варіантів для досягнення цих маркетингових завдань та вибір найкращого із них;
- реалізація та втілення обраних креативних рішень;
- оцінка та контроль ефективності впроваджених креативних стратегій [3].

При цьому процес повинен базуватися на ряді принципів, включаючи постійне дослідження ринкових змін і маркетингових тенденцій, вивчення конкурентів, розуміння цільової аудиторії та власних інтересів, опрацювання усіх згенерованих ідей, застосування почуття гумору та незначних перебільшень щодо опису характеристик продукту або послуги.

Креативний маркетинг орієнтується на впровадження творчих, оригінальних стратегій управління, спрямованих на досягнення цілей підприємства та формування його конкурентних переваг. Центральним аспектом є унікальність, спрямована на привертання уваги клієнтів та створення позитивного враження. Мета креативного маркетингу полягає у створенні та поширенні неповторних характеристик, що не піддаються наслідуванню [].

Бренд відображає основні ідеї, цінності та переваги компанії, її стратегічні напрями, які формують унікальну систему, що визначає ставлення споживачів та їх сприйняття. Для нових підприємств і

товарів важливо активно розвивати та просувати бренд, тоді як існуючим потрібно зберігати та підвищувати впізнаваність. Креативний маркетинг використовує різноманітні інструменти, такі як арт-маркетинг, івент-маркетинг, sense-маркетинг, entertainment-маркетинг, партизанський маркетинг, провокаційний маркетинг, агресивний маркетинг та інші.

Якість та кількість креативних рішень у маркетинговій стратегії фірми залежить від потреб ринку та рівня конкуренції. Якщо кількість та якість креативу перевищують конкурентів та відповідають потребам ринку, то це сприяє підвищенню конкурентоспроможності фірми, особливо у разі виходу на зарубіжні ринки.

Отже, пошук нестандартних рішень, впровадження креативного маркетингу має єдину мету — зміцнити позиції на ринку та зробити підприємства конкурентоспроможними як на місцевому, так і на міжнародному рівні. Ефективне використання креативного маркетингу дозволяє підсилити позиції українських компаній на ринку порівняно з конкурентами, збільшити обсяги продажів і, завдяки цілому комплексу чинників, збільшити прибуток підприємств.

Інформаційні джерела

1. Гуржій, Н. М. Креативний маркетинг в системі стратегічного маркетингу. *Вісник Харківського національного університету імені ВГ Каразіна. Серія: Економічна* 970. 2011. С.45-50.
2. Мержвинська А. М. Дослідження суті креативної економіки та тенденцій і проблем її розвитку в сучасних умовах. Проблеми системного підходу в економіці. 2016. Вип. 1 (55). С. 125–129.8.
3. Скиба Т. В. Особливості розвитку креативного маркетингу в сучасних умовах. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій* No 3 (42) 2019. С. 76-80.
4. Хрупович, С. Є., Іванченко, Н. Р. Інструменти управління креативним маркетингом. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 1. С. 138-143. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/26.pdf>
5. Шубаева В.Г. Креативный маркетинг как важный инструмент инновационного развития экономики. *Проблемы современной экономики*. 2012. No 4 (44). С. 225 –227

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Лисогор Д.Я. здоб. ОС «бакалавр»
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Г.Б. Тимохова**
Харківський національний університет

Управління експортною діяльністю підприємства є складним і багатогранним процесом. Коли підприємства починають впроваджувати експортні операції, вони повинні оцінити свої ресурси та мати довгострокову перспективу, щоб торгувати на міжнародному рівні.

Для якісного управління експортною діяльністю необхідно враховувати всі основні аспекти. З одного боку – аналіз ринку та конкурентоспроможність. За допомогою аналізу ринку можна визначити потенційні можливості для експорту продукції.

Другим важливим елементом управління експортом є розробка експортної стратегії. Експортна стратегія визначає цілі та напрями експорту, а також визначає галузі та країни, для яких продукція планується експортувати. Розробляючи стратегію, необхідно враховувати специфіку кожного ринку та аналізувати потреби та потреби цих ринків.

У результаті, якщо стратегія сформульована правильно, це дозволить підприємству забезпечити ефективну експортну діяльність, залучити нових клієнтів та посилить конкурентоспроможність, що в подальшому призведе до збільшення обсягів експорту.

Ще одним важливим значенням є вибір ринків збуту, оскільки це впливає на успішність експортної діяльності. Організація логістики та постачання забезпечує ефективну доставку продукції до замовників та впливає на задоволення їх потреб.

Експортна діяльність може здійснюватися двома способами: за допомогою прямого або непрямого експорту. Непрямий експорт здійснює експорт товарів через посередника. Посередниками можуть бути репрезентанти або компанії, що займаються експортом. Репрезентанти діють як посередники і підтримують відносини між експортерами та іноземними покупцями. Репрезентанти не продають товари, а лише допомагають та сприяють реалізації товарів на зовнішньому ринку. Посередники допомагають насамперед у логістиці, пакуванні, транспортуванні, а також у підготовці товарної документації. Не можна нехтувати важливістю цих вимог через поспіх при вивезенні вантажу зі складу. Недотримання будь-якого з пунктів може призвести до затримок на митниці, штрафів і незадоволених

клієнтів. Існує також додатковий тягар дотримання експортного законодавства.

Компанії, які застосовують прямий експорт на зовнішні ринки, самостійно несуть відповідальність і контролюють рух товарів, що продаються на зовнішніх ринках. Прямий продаж продукції споживачам може зменшити витрати на посередників.

В умовах війни в Україні гостро постало питання необхідності особливого підходу та пошуків нових шляхів урахування ризиків та викликів, які пов'язані зі змінами в політичному та економічному середовищі, а також збільшені ризики для експортерів. Оскільки ситуація змінюється доволі швидко, підприємствам необхідно бути готовим до непередбачуваних обставин та швидко реагувати на зміни у військовій ситуації, політичному та економічному кліматі.

Під час війни бізнес, що займається експортною діяльністю, стискається зі значними ризиками та викликами. До ризиків можна віднести такі аспекти:

- зменшення попиту на товари;
- переривання логістичних ланцюгів;
- зміни в тарифах;
- торгові бар'єри.

Це основні ризики, які можуть вплинути на експортну діяльність підприємства. Крім того, зміна політичної ситуації та валютні ризики є серйозними викликами, які потребують швидкого реагування, прийняття рішень та адаптації стратегій.

Війна впливає і на зовнішнє середовище підприємства, що здійснює експортну діяльність, шляхом створення різних перешкод та змін. Зростання внутрішньої та зовнішньої нестабільності, падіння економічних показників впливають на взаємодію підприємств зі своїми партнерами та клієнтами на зовнішньому ринку. Підприємствам необхідно адаптувати свою стратегію до нових умов, шукати нові можливості та просуватися на ринок, враховуючи зміни в зовнішньому середовищі.

Під час війни в Україні управління експортною діяльністю суб'єктів господарювання стало надзвичайно складним завданням, яке базується на використанні комплексного та гнучкого підходу. Забезпечення успішного експорту вимагає проведення ретельного аналізу ринку, розробки ефективної експортної стратегії та вибору найкращого способу виведення продукції на міжнародні ринки. Особливу увагу необхідно приділяти аналізу ризиків, використанню правильних стратегій та швидкому пристосуванню до нових ситуацій, що допоможе підприємствам зберегти стабільність та зберегти

конкурентоспроможність на зовнішніх ринках. Тому лише за умов адаптивності, відповідальності та швидкого реагування підприємства можуть утримати свої позиції на міжнародному ринку та забезпечити стабільний розвиток у складних умовах війни.

Інформаційні джерела

1.Величко К.Ю., Тимохова Г.Б., Євтушенко Г.В. (2023). Міжнародні бізнес-стратегії цифрової трансформації в умовах суспільства. Економіка та суспільство. 50. с 142- 153.

2.Давидова, І.О., Величко, К.Ю., Печенка, О.І. (2018). Транснаціональні корпорації. Харків: Видавництво «Форт», 175 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В СФЕРІ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Мансирова Е.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник -канд. екон. наук, доц. **К.Ю. Величко**
Державний біотехнологічний університет

У сучасному світі, де мобільні технології не просто швидко розвиваються, а перетворюють на спосіб, яким ми спілкуємося та взаємодіємо з інформацією, тому саме інноваційні підходи до міжнародного маркетингу в сфері мобільного зв'язку стають все більш важливими. Основними гравцями національного ринку мобільних технологій є ПрАТ «Київстар», ПрАТ «ВФ Україна» (Vodafone), ще на ринку представлені телекомунікаційні компанії - ТОВ «Лайфселл» та ТОВ «Інтертелеком».

ПрАТ «Київстар» (Київстар) представляє собою найбільшого українського оператора електронних комунікацій, який на квітень 2023 року обслуговує понад 24,3 мільйонів абонентів мобільного зв'язку та понад 1,1 млн. абонентів домашнього Інтернету. Компанія пропонує широкий спектр послуг, використовуючи різноманітні мобільні та фіксовані технології, включаючи 4G, Big Data, рішення у сфері хмарних технологій, сервіси з кіберзахисту, цифрове телебачення та інші. У сучасних умовах політика компанії орієнтована не лише на стратегічний розвиток та просування послуг, але й на надання допомоги абонентам, суспільству і країні у подоланні складнощів в умовах воєнного конфлікту. Сьогодні Київстар - це потужна міжнародна телекомунікаційна компанія, що входить до Групи VEON

(компанія LetterOne). Акції Групи котируються на фондових біржах Euronext (Амстердам) та NASDAQ (Нью-Йорк) [1].

ПАТ «Водафон Україна» (Vodafone) – другий за величиною національний оператор мобільного зв'язку. Сьогодні Vodafone є провідною міжнародною телекомунікаційною компанією, яка активно впроваджує інноваційні продукти для забезпечення технологічного лідерства (інноваційна стратегія) та розробляє нові технологічні сервіси: Інтернет речей, технології та рішення для розумних міст, аналітику великих даних, фінтех-сервіси, хмарні сервіси. В національному секторі послугами Vodafone користуються понад 15,4 млн. клієнтів (станом на 2022 рік). 3 грудня 2019 року компанія входить до складу NEQSOL Holding [2].

ТОВ «Лайфселл» — український оператор електронного зв'язку, який надає послуги мобільного зв'язку та передачі даних на базі високошвидкісного Інтернету, надаючи користувачам «розумного пристрою» зручні та вигідні тарифи та послуги. lifecell є частиною Turkcell Group, найбільшого в Туреччині постачальника конвергентних телекомунікаційних і технологічних послуг. Цінні папери Turkcell котируються на Нью-Йоркській фондовій біржі (NYSE) і Стамбульській фондовій біржі (BIST) [3].

ТОВ «Інтертелеком» – національний оператор мобільного зв'язку, який надає послуги мобільного та фіксованого зв'язку за технологією CDMA та безлімітний 3G-інтернет на швидкості до 14,7 Мбіт/с. Частка ринку цього оператору незначна[4].

Фактичними лідерами ринку є дві компанії Водафон та Київстар, тому ринок національного мобільного зв'язку визначається як дуополія (ринок, контрольований двома продавцями певного товару чи послуги, не пов'язаними між собою домовленостями про ціни, ринки збуту, пільги тощо). Компанії є міжнародними, що виходить фактично також із самої сутності ринку мобільного зв'язку і тому застосування міжнародних маркетингових стратегій допомагають компаніям у досягненні стратегічних та поточних цілей. Найчастіше у наукових джерелах поділяють маркетингові стратегії на (рис 1):

Лошенко О.В., Галан Л.В., Посохов І.М. [6, С.123-131] класифікують міжнародні маркетингові стратегії за такими видами: проникнення на міжнародні ринки, атаки, зростання, оборони, відступу, диверсифікації, цифрової трансформації, позиціонування, інноваційна, конкурентна, товарна, портфельна, збутова, просування. Якщо розглядати ринок мобільного зв'язку, то тут інновації відіграють ключову роль, тому компанії приділяють увагу впровадженню нових продуктів та послуг, розуміючи специфіку ринку.

Рис. 1. Основні маркетингові стратегії (побудовано на основі 5,6)

Крім того, однією з ключових стратегій є персоналізація (диверсифікація) з користувачами через мобільні додатки та послуги. Це включає використання аналітики для розуміння поведінки користувачів, адаптацію контенту та пропозицій до індивідуальних потреб і попередніх дій клієнтів. Такий підхід дозволяє компаніям збільшувати залученість аудиторії та покращувати ефективність маркетингових досліджень.

Окрім того, інноваційні підходи до міжнародного маркетингу в мобільній сфері включають використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект (AI) і розширена реальність (AR). AI може допомагати в автоматизації процесів маркетингу, аналізувати великі обсяги даних для ідентифікації тенденцій та прогнозування поведінки клієнтів. Застосування AR у маркетингу мобільних послуг дозволяє створювати інтерактивні та захопливі віртуальні практики для користувачів, що сприяє збільшенню зацікавленості та залучення аудиторії.

Ці інноваційні методи дозволяють компаніям впевнено конкурувати на міжнародному ринку мобільного зв'язку, привертаючи нових клієнтів і зміцнюючи позиції.

Інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Київстар Україна. URL: <https://kyivstar.ua/about>
2. Офіційний сайт Vodafone Україна. URL: <https://www.vodafone.ua/company/history-company>

3. Офіційний сайт Лайфселл. URL: https://www.lifecell.ua/uk/pro_lifecell/kompaniia-sogodni/lifecell-sogodni/
4. Офіційний сайт Інтертелеком. URL: <https://www.intertelecom.ua/>
5. Процишин Ю.Т. Стратегічний маркетинг : електронний навчальний посібник. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 146 с.
6. Лошенюк О., Галан, Л., Посохов І. Сучасні стратегії в міжнародному маркетингу. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2022. (2(66), С. 123–131. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-123-131>

ЕКОЛОГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ

Оганов Я.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Г.Л. Чміль**
Державний біотехнологічний університет

Екологічний маркетинг, покликаний допомогти вирішити людству протиріччя, що виникають в процесі економічного розвитку суспільства, стає все більш актуальним інструментом для формування маркетингової політики забезпечення стійкості бізнесу. Концепція екологічного маркетингу передбачає формування у споживачів екологічних потреб, відповідних технологій виробництва та просування екологічних продуктів, а також оптимізацію систем раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища. Так, Д. Фуллер визначає екологічний маркетинг як «стійкий маркетинг», тобто «процес планування, реалізації та контролю розробки, ціноутворення, просування та розповсюдження продуктів у спосіб, який задовольняє наступним критеріям: потреби клієнтів задоволено; організаційні цілі досягнуто; процеси сумісні з екосистемами» [1, с. 492]. В загальній системі управління бізнесом формування дієвої концепції екологічного маркетингу має принципово стратегічний характер і підпорядковано не лише цілям забезпечення конкурентоспроможності екологічних продуктів і послуг, але й екодіяльності в цілому [2, с. 82]. Основу розробки конкурентної стратегії на підприємстві складають компоненти «маркетингового комплексу» (екологічний продукт; екологічне виробництво; екологічне місце; екологічне просування; екологічна упаковка та безпечне середовище), взаємодія яких з іншими складовими (людські, організаційні і фінансові ресурси; співробітництво та управління інформацією), визначає результативність бізнесу. При розробці

конкурентної маркетингової стратегії доцільно конкретизувати форми її реалізації із застосуванням новітніх цифрових технологій. Цифрова трансформація екологічного маркетингу може стосуватися екопродукту та інформації про екопродукт, процесу, що веде до клієнтського досвіду, і бізнес-платформи, яка використовується для доставки екопродукту, бо щоб бути успішними всі вони потребують оптимізації [3, с. 125]. Загалом цифрові розробки формують нові бізнес-моделі шляхом впровадження нової бізнес-логіки з використанням цифрових технологій для створення та отримання цінності для зацікавлених сторін. Тобто, цифрові бізнес-моделі – це ситуації, коли цифрові технології фундаментально вплинули на те, як підприємство структурує та веде свій бізнес і, яким чином створює цінність для клієнтів та партнерів [4, с. 57]. Наразі виокремлюються три етапи цифрової трансформації бізнесу: оцифрування, цифровізація та цифрова трансформація. На першому етапі суб'єкти бізнесу переважно застосовують цифрові технології, щоб змінити деякі маркетингові процеси (тобто друковані форми замінюються цифровими). Під час цифровізації застосовуються певні додаткові функції, наприклад, застосування онлайн-каналу поруч з офф-лайн каналом. На етапі цифрової трансформації, що викликана насамперед посиленням цифрової конкуренції та зміною поведінки клієнтів, суб'єкти бізнесу прагнуть змінити цикл створення цінності шляхом застосування цифрових технологій [5, с. 8; 6; 7]. Таким чином, екологічний маркетинг є стратегічним підходом, спрямованим на інтеграцію екологічних аспектів у всі елементи маркетингової діяльності підприємства, що включає розробку та просування продуктів, які відповідають екологічним стандартам, знижують негативний вплив на навколишнє середовище та сприяють сталому розвитку.

Інформаційні джерела

1. Кащена Н. Б., Нестеренко І. В. Цифровізація та екологізація інноваційного розвитку бізнесу: маркетингові аспекти повосенного відновлення. *Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі vsmart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри*: колективна монографія. 2023. С. 482–504. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31522>

2. Замула І. В. Екологічний маркетинг як інструмент забезпечення стійкого розвитку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип.1 (34). С. 82–93.

3. Чміль Г.Л. Цифровізація діяльності суб'єктів споживчого ринку: можливості та загрози. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія : «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2021. № 13. С. 124–134. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2021-13-13>

4. Нестеренко І.В., Чміль Є.Л. Диджиталізація формування облікової інформації про інноваційну діяльність суб'єктів бізнесу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 6 (06). С. 56–62. DOI: https://doi.org/10.32782/dees.6-11_25

5. Чміль Г.Л. Трансформація поведінки економічних суб'єктів споживчого ринку в умовах цифровізації. *Сучасні реалії фінансово-економічного розвитку регіонів, галузей, підприємств, бізнесу*: монографія за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2020. С. 374–383.

6. Chmil H. Stages and configurators of the consumer market economic entities behavior digital transformation. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices: materials of the monthly International scientific and practical conference*, Tallinn, 24-26 February 2021. Tallinn: Teadmus OÜ, 2021, pp. 8–9.

7. Kashchena N., Nesterenko I. Bioeconomy development perspective in Ukraine on the basis of clustering: EU experience implementation. The EU Cohesion policy and healthy national development: Management and promotion in Ukraine: monograph / Edited by N. Letunovska, L. Saher, A. Rosokhata. 2023. P. 155-167.

URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/40755/1/Nesterenko_Bioeconomy%20development%20perspective%20in%20Ukraine%20of%20the%20basis%20of%20clustering_155-167.pdf

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЕРВІСНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПОБУТОВИХ ПРИЛАДІВ

Прудков А.В., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – докт. екон. наук, проф. **Г.М. Коптєва**

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Сервісна підтримка або після продажне обслуговування є невід'ємною складовою життєвого циклу будь-якого продукту. Сучасний ринок побутових приладів як в Україні, так і в Європі загалом має дуже велике розмаїття і, як наслідок, дуже велику конкуренцію серед постачальників. Розвинена конкуренція протягом багатьох років створила умови, де якість товарів повинна бути на найвищому рівні, а ціна – якомога нижче. Тому постачальники для успішного просування продукту на ринку намагаються зробити власний товар з унікальними технічними властивостями, високої якості та за доступною ціною.

Протягом останніх років спостерігається тенденція, де технічні властивості конкуруючих товарів майже не відрізняються, їх якість та

ціна також паритетні. І саме в таких умовах вагомою конкурентною перевагою стає якість сервісної підтримки. Адже ми розуміємо, що товар навіть найвищої якості може вийти з ладу, тому в цей момент для кінцевого споживача дуже важливо, щоб представники постачальника відновили його працездатність якомога швидше та якісніше.

Таким чином основними викликами сучасної сервісної служби є швидкість та якість виконання робіт, і саме на ці два параметри представники сервісних служб спрямовують максимум зусиль.

Сервісна підтримка в країнах Євросоюзу має свої особливості, які дуже відрізняються від українських реалій. В країнах Євросоюзу, особливо в західній його частині, сервісна підтримка виконується силами інсталяторів, тобто осіб-підприємців та організацій, які ведуть діяльність з підбору, встановлення та вводу в експлуатацію приладів. Інакше кажучи, кінцевий споживач звертається до інсталяторів, які виконують усі види робіт, починаючи з технічного рішення і закінчуючи обслуговуванням та ремонтом протягом усього життєвого циклу побутового приладу.

Український ринок в цьому плані дуже відрізняється. Більше 90% споживачів проводять підбір та встановлення приладів власними силами, не звертаючись до спеціалістів. І це породжує помилки при монтажі, які у майбутньому можуть призвести до виходу з ладу обладнання [1]. Причинами такого явища вбачається невисока купівельна спроможність громадян України, тому що встановити прилад власноруч значно дешевше, ніж звернутися до професіоналів. Перехід до Європейського формату можливий за умов стабілізації та зростання економічного стану України [2]. Але в рамках воєнного конфлікту це майже неможливе. Тому ми бачимо розвиток сервісної підтримки в Україні в наступних напрямках:

- Покращення якості діагностики несправності приладу. Це можливе за рахунок високкокваліфікованих спеціалістів на гарячій лінії, які дистанційно можуть провести первинну діагностику несправності. З практики, 90% усіх звернень можна виконувати дистанційно, де споживач виконує певні дії з відновлення працездатності свого приладу. Звісно, такий підхід має місце не для усіх видів товарів, наприклад, газові котли та водонагрівачі мають право обслуговувати тільки кваліфіковані спеціалісти з відповідним дозволом на проведення таких робіт.

- Контроль швидкості виконання заявки. Для цього необхідно створити умови та впровадити автоматизацію передачі заявки, її виконання та звітування про виконану роботу. Ми пропонуємо взяти

за основу роботу служб таксі та доставки, таких як BOLT та UBER, де подібні процеси відрегульовані майже ідеально.

- Постійне підвищення кваліфікації як власного персоналу, так і сервісних партнерів. Протягом роботи з певними видами продуктів накопичується досвід та розуміння особливостей обслуговування приладів, який необхідно оформлювати у вигляді системи навчання спеціалістів. Крім того, асортимент будь якого продукту постійно оновлюється, тому система навчання спеціалістів особливостям нових продуктів значно покращить швидкість якості їх обслуговування.

- Щільна взаємодія з представниками виробника. Досвід, отриманий в практичному обслуговуванні продуктів неодмінно має бути переданий заводам-виробникам для того, щоб вони мали змогу удосконалювати продукт. Тому, необхідно структурувати отриманий досвід та регулярно надавати звіти відповідальним особам виробника.

Побудова сучасної високоефективної та конкурентоспроможної сервісної служби в Україні дасть можливість побудувати фундамент для майбутнього переходу під Європейські стандарти якості. Якість обслуговування у найближчому майбутньому буде відігравати ключову роль при побудові успішного просування продукту на ринку. Використання сучасних технологій автоматизації процесів, швидкого доступу до інформації та постійного удосконалення є запорукою сталого розвитку не тільки певних видів товарів, а й постачальників загалом.

Інформаційні джерела

1. Коптева Г.М. Теорія та методологія забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів торговельного підприємства: монографія. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2020. 254 с.

2. Краснокутська Н.С., Коптева Г.М. Бізнес-процеси підприємств торгівлі та їх вплив на економічну безпеку підприємств. Сучасні процеси трансформації у бізнесі та виробництві: теорія, методологія, практика: колективна монографія. Дніпро: Журфонд. 2019. С. 55-75.

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕННЯ СЕЗОННОСТІ ЕКСПОРТУ УКРАЇНОЮ РІПАКУ

Птуха К.О., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.І. Кушенко**
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Умови війни завжди мають значний вплив на економіку країни, змушуючи аналізувати й прогнозувати вплив конфлікту на різні галузі виробництва та міжнародну торгівлю. Однією з ключових галузей, яка може піддаватися великим коливанням у таких умовах, є експорт сільськогосподарської продукції, зокрема експорт ріпаку. Ріпак є ключовою культурою в сільському господарстві, який забезпечує виробництво олії та кормів для тварин. Також, ріпак є важливим ресурсом для виробництва біопалива, що відповідає сучасним тенденціям розвитку енергетичного сектору та допомагає зменшити залежність від традиційних джерел енергії.

Результатом статистичного дослідження сезонності експорту Україною ріпаку у 2017-2023 рр. є динамічний ряд помісячних показників, що представлений нижче у табл.1. Варто зазначити, що дане дослідження базується на інформації, що представлена у відкритому доступі бази даних UN Comtrade [1]. За Гармонізованою системою опису та кодування товарів (HS) код досліджуваного товару на 4 рівні HS 2017 – 120510.

При аналізі вищезазначених даних можна стверджувати, що загальна тенденція обсягу експорту Україною ріпаку є позитивною та має сезонний характер. Першочергово, це пов'язано з вегетаційним періодом сортів ріпаку та періодами збору культури. Зазвичай, посадка ріпаку відбувається в середині серпня. Прибирають урожай в кінці липня [2].

У практиці дослідження динамічних рядів часто застосовується аналіз сезонних коливань. Сезонними коливаннями називають періодичні внутрішньорічні коливання, зумовлені зміною пори року. Такі коливання спостерігаються в багатьох галузях народного господарства. Урожайність, використання трудових ресурсів і техніки, переробка сільськогосподарської продукції тощо має явно виражений сезонний характер. Говорячи про сезонність в експорті варто звертати увагу не тільки на природні умови, також впливають геополітичні фактори, логістично-митна і т.п. Під час війни економічні зрушення та зміни у міжнародних відносинах можуть створювати складні умови

для експорту сільськогосподарських товарів, а стратегії експорту та планування виробництва можуть піддаватися значним змінам.

Таблиця 1 – Динаміка помісячного експорту ріпаку з України до світу у період 2017-2023 рр, дол. США (Код товару HS (as reported) – 120510)

Рік Міс.	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Усього
1	20099803	33879643	63420674	717085	4784921	18048883	94545672	238665081
2	5108495	1924942	2995760	879676	1333248	5936542	27725187	55594087
3	5908843	4061040	4281386	761089	5550995	4684127	25663464	53128840
4	20611168	2729310	1396249	2024187	872935	7848531	2642467	54555545
5	2277380	4877630	1325901	407838	786389	5546422	5607947	23940835
6	3692640	6218310	674825	385168	220778	9208473	1524875	25457485
7	48669164	127565009	191549883	74530060	31895955	46591042	79153933	623853986
8	207750200	264313857	346571829	358997948	438550251	275393018	244108586	2221027970
9	286007648	242695739	286077981	226451531	226193731	400635374	231448265	2039926238
10	143695262	140876155	239245893	130368423	413033339	311915951	158108630	1591738972
11	68412947	137494807	95686646	0*	165638651	257186977	123395277	860472118
12	62099694	32594628	33486589	71766752	41251423	106060865	106447357	481918126
Усього	874333244	999231070	1266713616	867289757	1330112616	1448056205	1100371660	8270279283

* – дані за листопад 2019 відсутні у UN Comtrade Database

Джерело: таблицю створено автором на основі опрацьованих даних UN Comtrade Database (код товару HS (as reported) – 120510 [1]).

Сезонні коливання в статистиці вимірюють за допомогою розрахунку спеціальних показників - індексів сезонності, що визначаються як відношення фвктичних рівнів за кожний місяць до середньомісячного рівня за рік (табл. 2).

Індекс сезонності відображає, наскільки кожен місяць відрізняється від загальної середньої. Серпень та вересень мають найбільші значення індексу сезонності, що вказує на значний ріст середньої вартості експорту ріпаку у ці місяці порівняно з загальною середньою. При цьому місяці з від'ємними значеннями індексу сезонності, такі як січень, лютий та березень, вказують на те, що вартість експорту у ці місяці нижча за загальну середню. Розраховані дані ще раз підтверджують наявність сезонності на експортному ринку ріпаку. У воєнний час умови експорту можуть бути піддані серйозним змінам через різні фактори, такі як обмеження на торгівлю, зниження попиту на світових ринках, зміни в транспортних маршрутах та загальна нестабільність в економіці. У таких умовах індекс сезонності

може виявитися особливо корисним для прогнозування тенденцій у виробництві та експорті.

Таблиця 2 – Розрахункова таблиця сезонних коливань експорту Україною ріпаку у період 2017-2023 рр.

Місяць	Середнє за місяць	Індекс сезонності	Абсолют. відхил. від загальної середньої	Відносне відхил. від заг. середньої, %	Індекс сезонності, %	(Ic-100) ²
1	23549668,10	0,358	-42167899,9	-64,17	35,83	4117,190658
2	4590385,00	0,070	-61127183,0	-93,01	6,99	8651,786582
3	5091094,40	0,077	-60626473,6	-92,25	7,75	8510,628811
4	3812484,70	0,058	-61905083,3	-94,20	5,80	8873,391807
5	2082950,70	0,032	-63634617,3	-96,83	3,17	9376,136188
6	2192506,90	0,033	-63525061,1	-96,66	3,34	9343,87923
7	59995504,60	0,913	-5722063,4	-8,71	91,29	75,81277154
8	213568568,90	3,250	147851000,8	224,98	324,98	50615,73762
9	189951026,90	2,890	124233458,8	189,04	289,04	35736,67859
10	153724365,30	2,339	88006797,2	133,92	233,92	17933,68203
11	84781530,50	1,290	19063962,4	29,01	129,01	841,5179416
12	45270730,80	0,689	-20446837,2	-31,11	68,89	968,0311081
Усього	65717568,07	x	0,00	0,00	x	155044,4733

Джерело: побудовано авторами на основі даних табл.1

Інформаційні джерела

1. UN Comtrade Database. URL: UN Comtrade
2. Культура ріпак (особливості вирощування та зберігання) //ІАС «Аграрії разом». URL: agrarii-razom.com.ua

СТРАТЕГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕСУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Романюк І.А., д-р екон. наук, доц.
Криворізький державний педагогічний університет

Інтеграція до Європейського економічного простору (ЄЕП) є одним із ключових стратегічних напрямків для багатьох компаній і організацій. Перш за все, варто відзначити, що Європейський економічний простір включає в себе велику кількість країн з різним рівнем економічного розвитку, культурних особливостей та правових норм. Це створює унікальні виклики та можливості для бізнесу,

оскільки компанії, які інтегруються до ЄЄП, повинні враховувати цю різноманітність та адаптуватися до неї.

Багато компаній прагнуть виходити на нові ринки і розширювати свою географію діяльності, що вимагає розробки ефективних стратегій менеджменту та маркетингу, спрямованих на успішне втілення їх бізнес-моделей в умовах ЄЄП. Крім того, з появою нових технологій та цифрових засобів комунікації, маркетингові стратегії стають більш складними та різнобічними. Це означає, що компанії повинні постійно адаптувати свої підходи до маркетингу та продажів, щоб привертати увагу клієнтів у країнах ЄЄП та конкурувати на міжнародному ринку ефективно.

Інтеграція бізнесу до ЄЄП відкриває перед компаніями не тільки нові можливості, але й вимагає вирішення ряду викликів. Аналізуючи переваги та виклики участі в ЄЄП для бізнесу, можна виділити декілька ключових аспектів [1, с. 103]. Переваги участі в ЄЄП полягають у доступі до великого ринку з високим рівнем купівельної спроможності, сприянні у підвищенні конкурентоспроможності через стандартизацію і підвищення якості продукції, а також у зменшенні торговельних бар'єрів та спрощенні процедур експорту-імпорту. Однак інтеграція також вносить свої виклики, такі як необхідність адаптації до європейських стандартів та регуляцій, конкуренція на насиченому ринку, культурні різниці та нестабільність фінансового середовища.

Оптимальні моделі інтеграції для підприємств в різних галузях можуть включати стратегії асиміляції, де компанії прагнуть адаптуватися до місцевих умов та стандартів, а також стратегії диверсифікації, коли підприємства розширюють свій асортимент або виходять на нові ринки в ЄЄП. Стратегії адаптації бізнесу до європейських стандартів та регуляцій включають в себе глибоке вивчення правового середовища, узгодження продукції з вимогами безпеки та якості, а також налагодження механізмів співпраці з місцевими партнерами та органами влади.

Маркетингові стратегії для залучення клієнтів у країнах ЄЄП передбачають диференційовані підходи до сегментів ринку, використання місцевих каналів збуту та комунікації, а також акцент на підтримку бренду та репутації в контексті європейських споживачів [2, с. 167]. Адаптація продуктів та послуг до потреб європейського споживача вимагає глибокого розуміння культурних відмінностей, вподобань та тенденцій, а також активної роботи з маркетинговим дослідженням та аналізом ринку.

Ключові аспекти управління персоналом у міжнародних компаніях включають культурну адаптацію, навчання та розвиток

персоналу, створення міжкультурного комунікативного середовища та формування ефективних механізмів командної роботи. Тренди в кадровому забезпеченні у європейських країнах включають цифровізацію навчальних процесів, розвиток гнучких форм зайнятості та активну підтримку інноваційного мислення серед працівників. Роль культурних відмінностей у формуванні ефективного управлінського процесу полягає в усвідомленні та прийнятті різних підходів до комунікації, прийнятті рішень та вирішенні конфліктів.

Фінансові аспекти входження в європейські ринки та їх вплив на бізнес включають оцінку фінансових ризиків, використання фінансових інструментів для зменшення валютних ризиків та забезпечення стабільності капіталу. Моделі управління фінансовими ризиками при інтеграції в ЄП можуть включати забезпечення фінансової стабільності через диверсифікацію інвестицій, застосування страхових продуктів та управління кредитними ризиками. Фінансові інструменти для забезпечення стабільності та зростання у європейському середовищі можуть включати венчурний капітал, кредитування під інноваційні проекти, а також використання фінансових технологій для оптимізації фінансових процесів.

Роль інновацій у створенні конкурентних переваг на європейському ринку полягає в постійному вдосконаленні продукції та послуг, використанні новітніх технологій та підходів до виробництва, а також в активному впровадженні інновацій в маркетингові стратегії та продажі. Вплив цифрових технологій на стратегії маркетингу та продажів передбачає активне використання онлайн-каналів збуту та комунікації, персоналізацію маркетингових пропозицій та використання аналітики для покращення ефективності маркетингових кампаній. Інноваційні підходи до управління бізнесом у контексті інтеграції до ЄП включають створення гнучких організаційних структур, розвиток інноваційних продуктів та послуг, а також активну співпрацю з місцевими інноваційними екосистемами для забезпечення сталого розвитку компанії в умовах європейського ринку.

Основні фактори успіху у контексті інтеграції бізнесу до ЄП включають в себе розробку ефективних стратегій менеджменту та маркетингу [3, с. 200]. Це означає глибоке вивчення місцевих стандартів і регуляцій, адаптацію продуктів та послуг до вимог споживачів, а також активне використання інноваційних підходів у всіх сферах діяльності. Культурна адаптація та розвиток персоналу допомагають підприємствам ефективно працювати в різноманітних культурних середовищах через створення міжкультурного середовища, навчання та розвиток співробітників.

Фінансовий аспект включає управління фінансовими ризиками та використання фінансових інструментів для забезпечення стабільності та зростання. Оцінка фінансових ризиків, диверсифікація інвестицій та застосування ефективних фінансових стратегій є ключовими факторами успіху. Маркетингові стратегії повинні бути диференційовані та враховувати культурні та економічні відмінності різних регіонів для привертання та утримання клієнтів у країнах СЕП. Використання інновацій та цифрових технологій у всіх аспектах бізнесу дозволяє створювати конкурентні переваги та забезпечує стійке зростання на європейському ринку.

Отже, інтеграція до Європейського економічного простору вимагає комплексного підходу до стратегічного менеджменту та маркетингу для досягнення успіху і сталого розвитку в глобальному бізнес-середовищі.

Інформаційні джерела

1. Азізов О. Аналіз і прогноз маркетингових стратегій та PR в умовах пандемії коронавірусу. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 101-108.

2. Квятко Т.М., Мандич О.В., Севідова І.О., Бабко Н.М., Романюк І.А., Вітковський Ю.П., Микитась А.В. Маркетингові дослідження: навч. посіб. Харків : ХНТУСГ, 2020. 163 с.

3. Мандич О.В. Удосконалення рекламних та маркетингових продуктів для розвитку підприємств сільського зеленого туризму. Боголібські читання: матер. І Всеукр. конф., 18 вересня 2020 р., Переяслав : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2020. С. 200-201.

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Свистун А.М., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц **Л.В. Шовкун-Заблоцька**
Державний біотехнологічний університет

Агробізнес в Україні є одним з рушіїв стабільного функціонування та подальшого економічного й соціального розвитку, гарантією надійного збереження продовольчої безпеки держави. Успішність та ефективність цього важливого сектору суспільного виробництва залежить від багатьох чинників, зокрема від впровадження новітніх наукових розробок – інновацій – у сферу

господарювання відповідного сільськогосподарського товаровиробника[2,с.18].

Найбільш поширеним методом інтеграції виробництва в період реформ в Україні є поглинання підприємствами, що більш ефективно працюють, менш ефективно працюючих, головним чином, через процедуру їх банкрутства. Даний метод призводить не тільки до зниження темпів інтеграції, відволікання фінансових ресурсів з інвестиційного процесу, а й у тій чи іншій мірі до руйнування продуктивних сил суспільства. Як правило, відбувається припинення виробничої діяльності підприємства – банкрута, якому передують скорочення робочих місць, розпродаж наявних матеріальних запасів, технологічного обладнання та інших засобів виробництва. Це дозволяє тимчасово пом'якшити фінансові труднощі підприємств, що неефективно працюють. Однак цей процес зазвичай закінчується процедурою банкрутства на пізнішій стадії – при значному зменшенні активів підприємства та меншій кількості кваліфікованих кадрів. Менш болісно проходять інтеграційні процеси через злиття. Однак і тут негативні наслідки мають місце, хоч і не в таких руйнівних масштабах.

Однак для реалізації цієї передумови вкрай важливо змінити державну стратегію управління агропромисловим комплексом насамперед у питаннях розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері. Необхідно від інтеграції на основі поглинання та злиття перейти до інтеграції на основі кластеризації підприємств.

Слід зазначити, що альтернативний метод інтеграції виробництва, саме - кластеризація, має, як свідчить досвід економічно розвинених країн, очевидні переваги. Стимулювання процесу утворення кластерів не лише прискорює та здешевлює здійснення заходів щодо інтеграції виробництва, але й значною мірою запобігає руйнуванню продуктивних сил суспільства, що супроводжує процес інтеграції на основі поглинання та злиття. Тому цілком правомірна постановка питання про зміну пріоритетів у розвитку інтеграційних процесів з методів поглинання та злиття на кластеризацію. Це вкрай актуально для аграрного сектору економіки [2,с.122].

Тобто кластери виступають не так альтернативою створення «великих приватних компаній», як гнучкішим методом, що залучає у процес відновлення та розвитку інтеграційних утворень виробників агропромислової продукції всіх форм господарювання.

Інноваційну частину кластера складають сфера освіти та науки, де протікають найскладніші процеси та сфера створення дослідних зразків, а також організації дрібносерійного та серійного виробництва. Спільно ці дві сфери становлять інноваційну частину кластера.

Частково інноваційні процеси у сфері створення дослідних зразків та організації дрібносерійного та серійного виробництва протікають у рамках виробничо-фінансової діяльності великих суб'єктів господарювання. У той самий час, враховуючи складність і різноманітність зазначених процесів, вони, зазвичай, протікають у автономному режимі. При цьому у сфері освіти та науки формуються знання та їх використання для створення наукових відкриттів та винаходів. Враховуючи тривалість окупності вкладень у цю сферу, вона зазвичай фінансується за рахунок державного бюджету.

Однак, в силу найрізноманітніших причин, основну частку виконуваних функцій в інноваційній сфері стали здійснювати дрібні суб'єкти господарювання, тобто представники малого бізнесу. Серед причин життєстійкості дрібного бізнесу в інноваційній сфері можна виділити такі:

- небажання представників великого бізнесу займати вказану нішу через високу частку ризику;

- унікальність наукових винаходів, що дозволяє використовувати їх результати в різних галузях виробництва.

- У світовій практиці склалися різноманітні форми стимулювання діяльності малих інноваційних підприємств:

- пряме фінансування (субсидії, позики), які досягають 50% витрат на створення нової продукції та технологій (Франція, США та інші країни);

- надання позичок, у тому числі без виплати відсотків (Швеція);

- цільові дотації на науково-дослідні розробки (практично у всіх розвинених країнах);

- створення фондів впровадження інновацій з урахуванням можливого комерційного ризику (Великобританія, Німеччина, Франція, Швейцарія, Нідерланди);

- безоплатні позички, досягають 50% витрат за використання нововведень (Німеччина);

- зниження державних мит для індивідуальних винахідників (Австрія, Німеччина, США та ін);

- відстрочення сплати мит або звільнення від них, якщо винахід стосується економії енергії (Австрія).

У США багато уваги приділяється створенню національної мережі центрів впровадження промислових технологій на базі університетів. Від цього заходу особливо виграє малий бізнес, який отримує доступ до сучасних технологій. Широке поширення знайшли різні кооперативні форми організації інноваційної творчості - від змішаного капіталу, та поділу ризиків до спільного використання дорогого обладнання. Завдання формування та зміцнення регіональних

інноваційних кластерів виділено США серед найважливіших національних пріоритетів. Особлива увага приділяється визначенню та підтримці тих інновацій, які забезпечують довготривалий розвиток бізнесу.

Державне стимулювання інноваційно-інтеграційної діяльності забезпечує виникнення «нових комбінацій» та непрямим чином підтримує їх, особливо у сфері освіти та науково-дослідних робіт, а також за допомогою впроваджувальних посередницьких центрів. З його допомогою підприємства та організації із суміжних галузей економіки здійснюють розробку та впровадження нових технологій та товарів на основі співробітництва. Багато країн - як економічно розвинені, так і ті, що формують ринкову економіку - активно використовують кластерний підхід у створенні та регулюванні своїх національних інноваційних програм. Велика роль організації співробітництва у кластерах відводиться органам управління на національному і регіональному рівнях.

Інформаційні джерела

1. Корнієнко Г. С. Аграрні інновації як чинник становлення національного агробізнесу. Право та інновації № 3 (31) 2020 с. 18-23

URL:<https://www.pti.org.ua>

2. Акімова Н.С., Наумова Т.А. Агропромислові кластери, як середовище інноваційного розвитку підприємств. Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 28–29 вересня 2023 р. Київ – Оброшине, 2023. 305 с. URL:<https://dns.gb.com.ua>

АДАПТАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ДОСВІД КОМПАНІЇ «ЕУ»

Свідерська А.В., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **В.Є. Мещеряков**
Державний біотехнологічний університет

В теперішній час для підвищення конкурентоздатності підприємств особливого значення набуває впровадження європейських стандартів у свою діяльність. З цією метою досліджувана нами компанія «ЕУ» здійснює стратегічне перепрофілювання, приділяючи основну увагу на перепрофілювання своїх стратегій та підходів до управління з орієнтацією на відповідність вимогам європейських

стандартів, причому здійснює їх впровадження з урахуванням специфіки вітчизняних реалій сьогодення [1, 2].

Для досягнення гнучкості та адаптивності в управлінні керівництво «ЕУ» активно реагує на динамічні зміни кон'юнктури ринку та у законодавстві України з врахуванням вимог європейських стандартів. Це вимагає перегляду та адаптації стратегій бізнесу, методів роботи та організаційної структури [2, 3].

Компанія активно здійснює інвестиції у навчання та розвиток свого персоналу в Україні, забезпечуючи їм необхідні знання та навички для відповідності європейським стандартам та вимогам, оскільки саме від кваліфікації, навичок працівників залежить якість виконання поставлених завдань та результати роботи в цілому [4].

Залучення до міжнародних проєктів та програм дозволяє співробітникам «ЕУ» в Україні отримувати цінний досвід та знання з впровадження європейських стандартів та найкращих світових практик управління діяльністю.

Важливу роль в діяльності компанії відіграє успішне партнерство з клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Для виконання цього завдання компанія активно співпрацює з клієнтами, урядовими органами, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для спільного розв'язання проблем та реалізації проєктів, спрямованих на стимулювання економічного зростання та розвитку як самої компанії, так і України в цілому для поглиблення Європейської інтеграції.

Для постійного вдосконалення власного менеджменту компанія «ЕУ» в Україні застосовує інноваційні підходи до своєї діяльності, використовуючи новітні технології та цифрові інструменти для оптимізації процесів функціонування та підвищення ефективності роботи згідно з європейськими стандартами.

Здійснюючи свою комерційну діяльність в Україні, компанія «ЕУ» активно підтримує процес Європейської інтеграції як окремих підприємств, так і країни в цілому шляхом розробки стратегій, консультацій та участі у проєктах, спрямованих на наближення українських стандартів та законодавства до європейських.

Забезпечення відповідності міжнародним стандартам управління компанія «ЕУ» досягає шляхом впровадження та дотримання діючих міжнародних стандартів управління, що є важливим аспектом досягнення Європейської інтеграції та в результаті підвищує довіру клієнтів та партнерів в Україні.

Реалізація ініціатив та проєктів компанії «ЕУ» в Україні спрямована на сприяння економічному розвитку країни, що відповідає

цілям Європейської інтеграції країни та сприяє впровадженню європейських стандартів у вітчизняну практику підприємств.

Інформаційні джерела

1. Войціховський А. В. Україна на шляху Європейської інтеграції: сучасний стан й перспективи. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: № 872. Сер.: Право.* - 2009. Вип. 6. С. 158–162. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2251>.

2. Сфремова Н. О., Ломовських Л. О. Управління сучасними трендами розвитку глобальної економіки. *Галицький економічний вісник.* Т. : ТНТУ, 2023. Том 84. № 5. С. 107–113. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.05.107.

3. Шпак Н. О., Грабович І. В., Сорока В. Цифровий та інтернет-маркетинг: співвідношення понять. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління”.* 2022. Вип. 1, № 9. С. 143–156. DOI: 10.23939/semi2022.01.143.

4. Disruptive innovation is changing the way the world works. URL: https://www.ey.com/en_us/innovation

ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ 4.0: ТРЕНДИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ СУЧАСНИЙ СВІТ

Слюсарь М.Ю., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р філософ. наук, проф. **В.Г. Воронкова**
Запорізький національний університет

Тренди цифровізації визначають напрями та еволюцію використання цифрових технологій у суспільстві, бізнесі та інших сферах. Вони відображають найактуальніші інновації та зміни, що відбуваються в контексті використання інформаційних технологій. Цифрова ера відкриває нові горизонти для розвитку креативності та інновацій. Діджиталізація характеризується стрімким розвитком технологій, цифрові інструменти стають ключовими для розвитку креативності та стимулюють новаторські підходи до вирішення проблем. Обчислювальна здатність сучасних процесорів досягла величезних потужностей. На сьогодні звичайний побутовий процесор здатний виконувати майже сто мільярдів операцій на секунду. Такі потужності відкривають безмежний простір для креативу сучасної цифрової людини. І саме ці люди задають тренд діджиталізації суспільства.

Штучний інтелект та машини навчання відкривають список трендів світової діджиталізації. ШІ стає все більш доступним та

інтегрованим у різні сфери: від автоматизації виробництва до особистих асистентів. Машина навчання дозволяють системам розвиватися на основі баз даних та приймати рішення щодо ефективності та точності виконання процесів. Зростаюча роль ШІ також вимагає уваги й до етичних питань, які пов'язані з використанням цих технологій: безпека даних, достовірність інформації та відповідальність за прийняття рішень. Можливості штучного інтелекту вже сьогодні досягли рівня, коли він здатен генерувати надзвичайно реалістичні фото та відео людей, справжність яких важко перевірити навіть при використанні ШІ, а використання інтелекту інтегрованого в роботизовані пристрої створюють загрозу на робочих місцях в момент виникнення нестандартної ситуації. Використання ШІ та МН зростає у багатьох галузях, включаючи медицину, фінанси, виробництво та інші. Алгоритми машинного навчання допомагають вирішувати складні завдання та вдосконалювати процеси [1].

Розвиток технології блокчейн та криптовалюти. Технологія блокчейну особливий вид бази даних, який підтримується численними комп'ютерами, розміщеними по всьому світу. Дані блокчейну організовані в блоки, які розташовані в хронологічному порядку і захищені криптографією. Ці технології надихнули на роботу багатьох інших вчених-комп'ютерників і криптоентузіастів, що зрештою призвело до створення першої криптовалюти, заснованої на блокчейн-технології, – Bitcoin. З того часу прийняття блокчейн-технології поступово розширювалося, і криптовалюти використовуються все більшою кількістю людей у всьому світі.

Технології дистанційної освіти постійно змінюються та вдосконалюються, надаючи широкі можливості для отримання якісної освіти без прив'язки до місця чи часу. Однак важливо продовжувати розвивати ці технології, забезпечуючи доступність, якість та ефективність навчання для всіх. Сучасні платформи дистанційної освіти, такі як Udey та edX, розвиваються в сторону більшої інтерактивності. Вони пропонують великий вибір курсів у різних форматах, з використанням відеоматеріалів, завдань, інтерактивних тестів та онлайн-спілкування з викладачами та студентами. Онлайн-освіта та навчання: зростання доступу до онлайн-освіти та навчання дозволяє людям отримувати нові знання та навички зручним для них способом. Платформи для дистанційного навчання стають все популярнішими. Дистанційна робота та онлайн-комунікації: зростання можливостей для дистанційної роботи та розвиток онлайн-платформ для комунікації впливає на спосіб, яким ми працюємо та спілкуємося.

Уміння проводити віртуальні події та збирати відгуки через технології доповідей розширює можливості бізнесу, освіти та розваг.

Розширена та віртуальна реальність знаходять своє застосування в освіті, розвагах, медицині та бізнесі, відкриваючи нові можливості для інтегрованого навчання, відтворення реальних сценаріїв та віртуальних прототипів продуктів. Пристрої, які створені за допомогою цих технологій дають можливість повноцінно і якісно проводити свій час у віртуальному світі. Симуляції із зображенням, звуком і контролерами дозволять не просто переглядати фільми, а й приймати безпосередню участь у сюжеті [2].

Сьогодні усі ці технології об'єднуються і створюють новітній світ цифрового життя. Метавесвіт – наступний крок діджиталізації світу. Віртуальна реальність яка дає змогу навчатись, працювати, заводити нові та розважатись. Світ – без обмежених ресурсів, із повним доступом до всіх благ які створило людство. Цифрові пристрої, які зараз проходять тестування вже у 2025 році будуть інтегровані в людське тіло. Штучний інтелект зможе керувати та навіть створювати цифрових людей яких не відрізнити від реальних. Можливо ці технології допоможуть людству подолати існуючі проблеми з медициною, безробіттям, голодом і вінами. Виправити будь-яку кризу можна буде так само просто як і перезавантажити телефон. А можливо це створить нову загрозу, яка затьмарить усі вищеперелічені. Діджиталізація в сучасному світі є однією з ключових тенденцій, яка впливає на різні сфери життя. Ось деякі тренди діджиталізації, які стали важливими в останні роки:

Інтернет речей (IoT): З'єднання різних пристроїв через Інтернет дозволяє збирати та обробляти величезні обсяги даних. IoT використовується у розумних будинках, містах, промисловості та інших галузях.

5G технології: розгортання мереж 5G забезпечує швидший та більш стабільний доступ до Інтернету. Це розширює можливості для розвитку нових технологій, таких як віртуальна реальність, розширена реальність та інші.

Кібербезпека: оскільки зростає кількість цифрових загроз, кібербезпека стає важливою галуззю. Розробка та впровадження нових методів захисту даних є актуальною задачею для бізнесу та уряду.

Блокчейн та криптовалюти: технології блокчейн використовуються для створення безпечних і децентралізованих систем. Криптовалюти, такі як Bitcoin та Ethereum, стають все більш популярними як засіб електронного платежу та інвестиції.

Цифрові платформи та екосистеми: зростання цифрових платформ, таких як Amazon, Google, та інші, веде до створення нових екосистем. Це включає електронну комерцію, онлайн-освіту, стрімінгові послуги та інші цифрові продукти та сервіси. Використання роботів та автоматизованих систем виростає у виробництві, логістиці, медицині та інших галузях, що полегшує рутинні завдання та забезпечує ефективнішу працю.

Цифрові гроші та центральні банківські цифрові валюти (CBDC): зростання інтересу до цифрових грошей, таких як криптовалюти та CBDC, відображає стрімкий розвиток фінансових технологій. Це може вплинути на традиційні фінансові системи та спосіб здійснення фінансових операцій.

Зелена трансформація: застосування технологій для досягнення екологічних цілей стає все більш важливим. Використання аналітики даних та інших цифрових інструментів може допомогти управляти та зменшувати вплив підприємств на навколишнє середовище [3].

Цифрові медіа та стрімінгові сервіси: збільшення популярності цифрових медіа, стрімінгових платформ та онлайн-контенту відображає зміни в споживчих звичках та розважальній індустрії.

Електронне урядування: впровадження цифрових технологій у сфері управління дозволяє покращити доступ громадян до громадських послуг та ефективність державних органів. Децентралізовані технології та додатки: зростання інтересу до децентралізованих технологій, таких як блокчейн, сприяє розвитку нових додатків та платформ, які не потребують посередників. Ці тренди свідчать про те, як швидко розвивається цифровий світ і як він впливає на різні аспекти нашого життя. Зростання цифровізації визначає нові можливості та виклики, вимагає адаптації та інновацій в різних сферах діяльності. Ці тренди взаємодіють між собою, створюючи нові можливості та виклики в економіці, технологіях та суспільстві загалом.

Рішення «розумного уряду» та цифрових послуг приносять важливу користь приватним особам, підприємствам та державним відомствам у сучасному цифровому суспільстві. Цифрова інфраструктура, захист особистого життя, технологія завантаження у хмару, незалежне використання персональних даних та відкриті урядові дані стануть основою цифрової революції. Редактор Factory Doctor виділив деякі відповіді та ключові моменти щодо розумного уряду та цифрових послуг, щоб кожен міг мати більше орієнтирів при відповіді на запитання!

Розумний уряд та рішення для цифрових послуг: 4 основні тенденції у цифровізації. "Відповіді на розумний уряд та цифрові

послуги" - це відкритий курс, створений урядовою платформою. Період занять – з 1 січня 2023 р. по 31 грудня 2023 р. Основна мета цього веб-сайту – надати людям, які бажають пройти цивільний курс, «Платформа навчання державних службовців» відкриває курси безпосередньо від уряду, дозволяючи громадськості зрозуміти професійні знання державних службовців за допомогою аудіо та відео, замість вивчення важких та товстих довідників.

Розквіт цифрового уряду. Державні органи активно йдуть до цифровізації. Це включає не лише надання послуг електронного уряду, але також відкриття та обмін урядовими даними. Ця тенденція робить уряд прозорішим, полегшуючи громадянам участь у політичному процесі, підвищуючи ефективність уряду та вирішуючи соціальні проблеми [4].

Цифрова автентифікація особи. Для забезпечення безпеки даних та конфіденційності особи необхідні надійні механізми автентифікації особистості. Дедалі більше країн запускають схеми автентифікації цифрових посвідчень, які дозволять людям встановлювати довірені особи у віртуальному світі, прискорюючи популяризацію цифрових послуг.

Персоналізовані послуги та штучний інтелект. З розвитком штучного інтелекту (ШІ) цифрові послуги стануть дедалі персоналізованішими. Уряди та підприємства зможуть надавати індивідуальні послуги з урахуванням індивідуальних потреб, тим самим покращуючи якість обслуговування та забезпечуючи кращий користувацький досвід.

Цифрова безпека: у міру зростання цифровізації цифрова безпека стає ще важливішою. Уряди та підприємства повинні вжити активних заходів щодо захисту даних для запобігання цифровій злочинності, яка стане вічною проблемою, яка потребує постійних інновацій та інвестицій.

Цифровізація вирішує лише енергоекономічні проблеми. Оскільки в основі дискусії лежить "стійкість" "життя в комфортному сучасному суспільстві", не можна ігнорувати фінансові питання. Ми повинні думати, виходячи з глобальних інвестиційних тенденцій та економічних проблем, на які вони впливають. Крім того, необхідно також визначити заходи підтримки промисловості, науки та технологій, щоб гарантувати, що інвестиції можуть сприяти створенню необхідних рішень, а рішення можуть бути знайдені в результаті НДДКР у промисловості, науці та технологіях.

Хоча цифровізація відкриває економічні перспективи на вирішення енергетичних проблем сучасного суспільства, вона ще

продемонструвала чітко свій внесок у глобальну екологічну стійкість. І навпаки, виникли розбіжності щодо енергетичних потреб передових заводів з виробництва напівпровідників та центрів обробки даних, а також щодо того, чи є процес виробництва цифрових транспортних засобів, таких як електромобілі, справді екологічно чистим. Ось деякі ключові концепції, пов'язані з діджиталізацією, які стали значущими у сучасному світі:

Цифрова трансформація орієнтована на зміну бізнес-моделей та процесів, використання цифрових технологій для досягнення нових рівнів ефективності та інновацій. Вона включає: перехід від традиційних галузей економіки до нових, заснованих на використанні та обробці цифрової інформації. Розробка і впровадження різноманітних розумних пристроїв та систем, які покращують якість життя та роблять різні аспекти повсякденного життя більш ефективними.

Ці концепції представляють собою лише кілька аспектів широкого спектру технологічних інновацій, які визначають сучасний світ та формують стратегії діджиталізації [6].

Список використаних джерел

1. Sliusar, Mykyta. Stablishment and development of the network platform model in China and its impact on the formation of the digital economy. Humanities studies: Collection of Scientific Papers . Zaporizhzhia: Publishing house “Helvetica”, 2023. 14 (91). P. 165–175. <http://humstudies.com.ua/article/view/277867/272615>

2. Слюсарь Микита. Цифрова економіка платформи як новий двигун економічного розвитку. Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2023»: у 5 т. / Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. Т.5. 429 с. https://sites.znu.edu.ua/stud-sci-soc//2023/tom_5_2023_r_k_.pdf

3. Слюсарь Микита. Наук. кер.: д-р філос. наук, проф. Воронкова В.Г. Цифрова економіка платформи як новий двигун економічного розвитку. Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2023»: у 5 т. / Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. Т.5. С. 230-232. https://sites.znu.edu.ua/stud-sci-soc//2023/tom_5_2023_r_k_.pdf

4. Слюсарь М.Ю. Вплив ІКТ на формування мережево-платформеної економіки. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудови і сталого розвитку України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 травня 2023 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Олді+, 2023. С.363-367. https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf7/zbirnyk_23.pdf

5. Слюсарь Микита. Інтернет як глобальний альянс цифрових мереж та забезпечення їх взаємодії. Managerial, social and technological innovations – the basis of the public good = Vadybinės, socialinės ir technologinės inovacijos – visuomenės gerovės pagrindas : tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos tezių rinkinys. Lithuania Marijampolė, Marijampolės kolegija, 2023. С.76-77.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Стефанська Д.П., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук., проф. **Н.Г. Ушакова**
Державний біотехнологічний університет

Розвиток інформаційного забезпечення міжнародного бізнесу у контексті цифрової економіки сьогодні є визначальним фактором, що впливає на конкурентоспроможність та успішність підприємств на міжнародному ринку.

Збільшення динаміки та обсягів обміну інформацією в епоху цифрової трансформації ставить перед підприємствами нові виклики та вимагає ефективного використання інформаційних технологій для оптимізації бізнес-процесів. Цифрова економіка вимагає від міжнародних бізнесів впровадження новітніх інформаційних систем, які забезпечують швидку обробку даних, доступ до актуальної інформації в режимі реального часу та підвищення рівня безпеки обробки конфіденційної інформації.

Для здійснення ефективної діяльності, особливо на міжнародних ринках необхідним є не просто отримання конкретної інформації (економічної, правової тощо), а формування системи інформаційного забезпечення підприємства, як цілісного механізму щодо отримання, обробки, використання інформаційних даних.

При формуванні такої системи інформаційного забезпечення у міжнародному бізнесі важливо враховувати специфіку глобального середовища, де підприємства стикаються з різними культурними, правовими та технологічними аспектами. Це вимагає створення інтегрованих інформаційних систем, які забезпечують зв'язок між різними підрозділами підприємства, включаючи такі напрямки, як: маркетинг, логістика, фінанси та управління персоналом. Застосування таких інформаційних технологій, як облікові системи управління відносинами з клієнтами (CRM), системи управління ланцюгом

постачання (SCM), інструменти Business Intelligence (BI) та ін., дозволяє міжнародним компаніям ефективно налагодити свою діяльність, скорочувати витрати та покращувати якість обслуговування клієнтів у глобальному масштабі.

Особливого розповсюдження одержали інструменти Business Intelligence (BI). Так, наприклад, ресторани мережі Hardee's, Wendy's, Ruby Tuesday та T.G.I. Friday's активно використовують ці системи бізнес-аналітики. BI є достатньо корисним для прийняття стратегічно важливих рішень. Для ресторанів це такі питання: які нові продукти додати в меню, які страви виключити, які ресторани, що неефективно працюють, закрити і т.д. Вони також використовують BI і для таких тактичних питань, як перегляд угод із постачальниками та напрацювання напрямків удосконалення неефективних процесів. Оскільки ресторани мережі сильно орієнтовані на власні, тобто внутрішні бізнес-процеси і оскільки BI займає в контролі цих процесів центральне місце, допомагаючи керувати підприємствами, ресторани серед усіх галузей входять до елітної групи компаній, які отримують реальну перевагу від цих застосування систем.

Тобто застосування BI-систем ставить підприємства у вигідніше становище, надаючи конкурентну перевагу[1]. Проте, варто усвідомлювати і негативні моменти, що пов'язані з BI, а саме:

- складність поєднання отриманої інформації, що надходить з різних джерел;
- проблема з якістю даних (зібрані дані з міжнародних джерел, можуть містити помилки, невідповідності та неоднорідності через різницю в стандартах та методах збору);
- культурні відмінності, що містить інформація;
- безпека та конфіденційність даних;
- вартість (застосування BI-систем може бути витратною через потребу в спеціалізованому обладнанні, програмному забезпеченні та кваліфікованих кадрах);
- системна складність (деякі системи бізнес-аналітики можуть бути складними для налаштування та використання, особливо в умовах різних міжнародних вимог і стандартів).

Таким чином, інформаційне забезпечення сьогодні відіграє важливу роль у функціонуванні підприємств, які здійснюють міжнародну економічну діяльність і, не зважаючи на певні недоліки цих систем, їх переваги є набагато значущими, а розвиток цифровізації суттєво посилив необхідність застосування нових інформаційних технологій у інформаційному забезпеченні міжнародного бізнесу.

Інформаційні джерела

1. Albescu, F., Pugna, I. & Paraschiv, D. (2008). Business Intelligence & Knowledge Management – Technological Support for Strategic Management in the Knowledge Based Economy. *Revista Informatica Economica*. 4: 48, 5-12.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛІЗОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМПАНІЙ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Філатов В.В., здоб. ступ. PhD

Науковий керівник – д-р .екон. наук, проф. **О.В. Попко**
Національний університет водного господарства та природокористування

Ефективність персоналізованих маркетингових кампаній у електротехнічній галузі та їх вплив на лояльність клієнтів залежить від здатності компаній адаптуватися до швидких змін у маркетингових практиках, які зміщуються від традиційних методів до інтегрованих цифрових стратегій. Аналіз робіт Котлера, Картаджая, та Сетіавана в "Маркетингу 4.0" вказує на важливість переходу до стратегій, зосереджених на глибшій взаємодії з клієнтами через цифрові канали, підкреслюючи необхідність адаптації до змінних уподобань споживачів для збільшення їх відданості бренду [3].

Дослідження Кевіна Лейна Келлера у "Strategic Brand Management" та співавторства Котлера у "Маркетинговому менеджменті" розширюють цю ідею, підкреслюючи значення розбудови міцних брендів та культури якості в глобалізованому світі [1], [2]. Водночас, Пайн і Гілмор у "Welcome to the Experience Economy" вказують на критичну роль створення унікальних споживацьких досвідів та важливість зворотного зв'язку для підвищення лояльності та вдосконалення обслуговування[5].

У контексті післявоєнного відновлення країни та зростання конкуренції, особливо з боку великих європейських компаній, інтеграція українських підприємств в умовах європейського економічного простору стає ключовою. Це вимагає глибокого розуміння нових ринкових умов. Така адаптація відкриває нові можливості для росту та зміцнення на міжнародному рівні, де ключовим фактором успіху є розробка та впровадження персоналізованих маркетингових стратегій, здатних задовольнити унікальні потреби та переваги клієнтів.

Інтеграція українського бізнесу в європейський простір вимагає цілісного підходу, який об'єднує адаптацію продукції до європейських стандартів та розробку маркетингових стратегій, орієнтованих на реальні потреби цільових аудиторій. Ефективність таких стратегій залежить від здатності враховувати специфіку українського ринку та персоналізувати комунікацію, що є вирішальним у конкуренції з європейськими гігантами. Ключовим аспектом є систематичний аналіз та оцінка кампаній за допомогою аналітики, зворотного зв'язку, моніторингу повторних покупок та ROI для адаптації до динамічних ринкових змін. Це допомагає підвищити лояльність клієнтів та сприяє сталому зростанню в міжнародному контексті, особливо актуальному для українських підприємств у післявоєнний період період та умовах зростаючої конкуренції.

Таблиця 1 – Стратегії інтеграції українського бізнесу в європейський економічний простір

Аспект	Вимоги до адаптації	Можливості для бізнесу
Стандарти якості	Відповідність продукції європейським стандартам якості.	Підвищення конкурентоспроможності продукції на міжнародному ринку.
Інновації	Впровадження новітніх технологій та рішень.	Розробка унікальних продуктів та послуг, які вирізняються на ринку.
Ринкові умови	Аналіз та пристосування до ринкових трендів.	Експансія на нові ринки та залучення ширшої аудиторії.
Конкуренція	Розробка стратегій для ефективної конкуренції.	Використання конкурентних переваг для зміцнення позицій на ринку.

Для успіху на ринку українським підприємствам важливо вдосконалити управління, зобов'язатися до екологічних норм і соціальної відповідальності, що зміцнює їх репутацію як надійних партнерів. Адаптація до змінних потреб клієнтів та ринкових тенденцій через персоналізовані маркетингові стратегії є ключем до збільшення лояльності та сприяння сталому розвитку. Використання персоналізації як основи для розвитку бізнесу дозволяє підтримувати довгострокові відносини з клієнтами, партнерами та інвесторами, що не лише допомагає відновити позиції на ринку після кризи, але й сприяє загальному економічному відновленню. Цей підхід забезпечує диференціацію та конкурентну перевагу в умовах жорсткої конкуренції, відкриваючи шлях до довгострокового успіху.

Таблиця 2 – Методи вимірювання ефективності маркетингових кампаній

Метод вимірювання	Опис	Застосування в Україні
Аналіз взаємодії з клієнтами	Використання аналітичних інструментів.	Визначення ефективності цифрової комунікації,
Оцінка задоволеності	Опитування та збір зворотного зв'язку .	Аналіз задоволеності та лояльності
ROI маркетингових кампаній	Оцінка фінансової ефективності маркетингових ініціатив.	Визначення фінансової ефективності інвестицій в маркетинг.
Використання відгуків	Підхід до скарг як до можливості покращення сервісу.	Вдосконалення сервісу та відносин з клієнтами

Залучення інвестицій з Європейського Союзу може стати важливим ресурсом для розвитку української економіки. Це вимагає створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, включаючи правову та податкову реформи, захист інвестицій та гарантії прозорості та відкритості бізнесу і відповідно захисту національного виробника. У довгостроковій перспективі, інтеграція до європейського економічного простору відкриває шлях для участі України в єдиному європейському ринку, доступу до передових технологій та практик, а також розвитку взаємовигідної співпраці на рівні підприємств та держав. Це становить не лише виклик, але й унікальну можливість для українського бізнесу реалізувати свій потенціал, зміцнити економіку країни та забезпечити її стійкий розвиток у майбутньому.

Інформаційні джерела

1. Kevin Lane Keller, *Strategic Brand Management Building, Measuring, and Managing Brand Equity*, ISBN: 978-0-13-266425-7, 2013, Typeset in Times LT Std by PreMediaGlobal, 591c.
- 2- Маркетинговий менеджмент: Підручник / Ф. Котлер, К.Л. Келлер, А.Ф. Павленко та ін. – К.: Видавництво «Хімджест», 2008. – 720 с.
- 3- Філіп Котлер, Гермаван Катарджая, Іван Сетьяван, *Маркетинг 4.0 Від традиційного до цифрового*, Вид. група КМ-БУКС, , 208с.
- 4- *Marketing 5.0: Technology for Humanity* 1st Edition, by Philip Kotler, Hermawan Kartajaya, Iwan Setiawan, John Wiley & Sons, 2021, 224с.
- 5- B. Joseph Pine II and James H. Gilmore, *Welcome to the Experience Economy*, harvard business review July–August 1998, 12с.

ФУНКЦІЇ ВЛАСНИКІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Швець Є.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **С.М. Сукачова**
Державний біотехнологічний університет

На сьогоднішній день значна кількість українських підприємств стикається зі значними проблемами, які викликані негативними явищами в економічній сфері завдяки російській військовій агресії в Україні. Адже, криза спостерігається в усіх сферах економічних відносин, яка підвищує ризики та загрози ефективному функціонуванню підприємництва та змушує шукати нові способи забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва [1]. Проте не всі проблеми викликані лише об'єктивними чинниками.

Часто власники підприємства не приділяють належної уваги забезпеченню фінансовій безпеці, так як вважають, що їхньому бізнесу ніщо не загрожує, а будь-яку проблему повинне вирішити призначене керівництво. Слід пам'ятати, що не завжди все так як здається. Будь-який бізнес потребує захисту від загроз які можуть виникнути в будь-який момент і якщо його проґавити, то може буди занадто пізно, щоб щось виправити.

Саме від дій власників підприємства, в першу чергу, залежить захист інтересів, стале зростання та стабільне функціонування суб'єкта господарювання з огляду на визначення стратегії та поточної цілі компанії, оцінку економічного та фінансового потенціалів, та відповідно, прийняття управлінських рішень щодо обсягів та джерел залучення фінансових інвестицій.

Основними відмінними функціями власника й управлінця є в тому, що власник як інвестор повинен стежити за ефективністю своїх активів й інвестицій, ставити завдання та критерії оцінки так, щоб задовольнити свої особисті цілі, з якими він прийшов у бізнес. Керівник же є інструментом реалізації цих цілей, він орієнтований більше на операційне керування, короткострокову прибутковість і виконання стратегії власника [2].

Розвиток власника як засновника бізнесу відбувається за такою послідовністю:

1. На стадії створення компанії власник повинен завжди мати конкретні цілі та мету, для чого він заснував певний вид бізнесу. Він є тим, хто повністю та зазвичай інтуїтивно керує стратегічною й операційною роботою компанії.

2. Чим системнішою й стабільнішою стає компанія, тим більше власник розуміє, що може втратити ефективність і наймає керівника. Основна ціль – запобігти конфлікту інтересів та надлишковій концентрації влади у руках однієї людини.

3. Звільнившись від операційної діяльності, власник починає розвивати свою активність за межами колишнього бізнесу й стає інвестором із відповідною філософією поведінки.

Однак, на якій би стадії власник не перебував, від нього вимагається виконання низки функцій, невиконання яких може призвести до краху бізнесу. На основі проведених досліджень нами було виділено три основні функції власників для забезпечення фінансової безпеки підприємства:

1. Підтримка місії та корпоративної культури підприємства. Саме місія формує цінності, вірування та принципи бізнесу; визначає призначення компанії, її позиціонування на ринку, роль, яку компанія відіграє у суспільстві. Тут власник є незамінним, саме він повинен бути проповідником місії компанії та постійно нагадувати співробітникам, куди компанія прямує та що є її кінцевою метою. Власник підприємства також є незамінним в створенні та підтримці корпоративної культури. Корпоративна культура багато в чому визначається місією компанії. Саме від того, якою є місія, залежать правила підбору персоналу, який її буде реалізовувати. При цьому завдання власника – це створення комфортної для себе екосистеми, тобто такої компанії, де йому буде затишно та він зможе максимально реалізувати свій потенціал і досягти поставлених цілей. Багато що у цьому залежить від людського потенціалу, який повинен відповідати духу компанії та корпоративній культурі. Саме тому участь у процесі підбору персоналу – це першочергове завдання, яким повинен зніматися власник. Він може не опікуватися всім процесом підбору персоналу, але остаточне затвердження кандидатів, насамперед керівного складу, має бути на ньому. Без місії та корпоративної культури створюється не колектив, а випадковий набір людей, де кожен заклопотаний тільки своїми справами, що призводить до проблем у бізнесі в цілому.

2. Побудова ефективної бізнес-моделі. Бізнес-модель – це логічне відбиття того, як працює компанія на всіх своїх рівнях і, що найголовніше, як забезпечує собі дохід і прибуток. Ефективна бізнес-модель повинна дозволяти краще зрозуміти потреби клієнтів і зробити для них таку пропозицію, яка їх більш задовольнить або навіть перевершить їхні очікування. Відповідно, ефективна бізнес-пропозиція призводить до зростання попиту на продукцію у клієнтів і відповідно,

зниження витрат та збільшення прибутку для власника. Оскільки ринкові умови потребують постійних змін, дану модель необхідно постійно коригувати та удосконалювати. Побудувати таку схему – це завдання власника. Виходячи з потреб і очікувань клієнта, власник повинен вибудувати всю схему роботи підприємства, а управлінці – привести у дію його плани, пропонуючи, можливо, в ході роботи певні коригування.

3. Стратегічне планування. Функціонування без стратегії – це хаос і, як результат, викинуті гроші, коли власник, наприклад, інвестує кошти в проекти або напрями, які не ведуть до кінцевої мети або є тупиковими. Власник повинен найкраще за всіх розуміти місію, цілі створення підприємства та його бізнес-модель. Саме власник повинен визначати стратегічні цілі а, відповідно, обирати стратегію розвитку, методи досягнення цілей та критерії оцінки результатів. Власник повинен ставити перед командою цілі, а команда – обирати найкращі шляхи їх досягнення. Склад команди (організаційна структура підприємства, кількість працівників, повноваження) також є пріоритетним напрямком роботи власника.

Основними ресурсами, якими повинен управляти та які повинен контролювати власник – це фінанси. Ключовими фінансовими показниками для власника мають бути вартість і ліквідність бізнесу, його рентабельність, рентабельність реалізації, маржинальність, стан активів, оборотний капітал, бюджет, грошові потоки тощо.

Оскільки власник вкладає в підприємство капітал, то рентабельність його використання й повернення інвестицій для нього – ключовий показник, сенс роботи підприємства, де логіка будується від особистих цілей власника. Отже, власник повинен визначати фінансові цілі підприємства, а саме – кількість прибутку та дивідендів; контролювати обсяг капіталу, який обертається в бізнесі (його достатність та ефективне використання); стежити за своєчасним фінансуванням операційних та інвестиційних потоків.

Інформаційні джерела

1. Матвійчук В.І., Матушевський О.В. (2023). Формування фінансової безпеки суб'єкта господарювання в умовах воєнного стану. Економіка і організація управління, (4), 118-131. <https://jeou.donnu.edu.ua/issue/view/500>

2. Копчак Ю.С., Слюсаренко К.В., Чумаков К.І. (2023). Сучасні виклики до менеджменту підприємств та організацій України: врахування зарубіжного досвіду у вітчизняній практиці. Економіка та суспільство, (48). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-79>

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ

Шмиглюк Є.Г., здоб. ОС «магістр»

Науковий керівник – д-р. екон. наук, проф. **В.М. Марченко**
Державний торговельно-економічний університет

Електронна комерція істотно вплинула на різні сфери економіки, включаючи оптову торгівлю. Розвиток електронної комерції в оптовій торгівлі має значну актуальність, обумовлену динамічними змінами в економіці та потребами сучасного бізнесу. Е-комерція трансформує традиційні оптові канали, пропонуючи нові можливості та виклики, що потребують ретельного вивчення та осмислення.

Електронна комерція – вид електронної комерційної діяльності з використанням інформаційних комунікаційних технологій [1, с. 9].

Оптова електронна комерція – це метод онлайн-транзакцій між дистриб'юторами, виробниками, оптовиками або імпортерами та їхніми бізнес-клієнтами (роздрібними торговцями).

Оптова електронна комерція дає змогу компанії-постачальнику (оптовику) та її клієнтам-покупцям керувати своїми замовленнями в Інтернеті й усувати непотрібні витрати. Розширені можливості електронної комерції допомагають зменшити кількість помилок у замовленнях.

Згідно з дослідженням Gartner, 83% покупців B2B віддають перевагу використанню електронної комерції для замовлення та оплати, а до 2025 року 80% продажів B2B відбуватимуться в цифрових каналах.

Звичайна бізнес-модель зазнає виклику через широке поширення цифрових технологій. У сучасному світі все зводиться до продажу продуктів онлайн і надання цифрових послуг на ринку, а це означає, що наявність сильної онлайн-присутності є обов'язковою умовою для всіх видів бізнесу, включаючи оптову торгівлю.

Оптовим компаніям потрібно перейти на модель електронної комерції через такі фактори: зміна купівельної поведінки клієнтів: більшість з них використовують Інтернет для пошуку товарів; аналітика та дані стають усе більш важливим фактором для бізнесу як з точки зору залучення клієнтів, так і з точки зору їх утримання; потенціал прямого споживання [3].

Перехід на онлайн-канали спричинив значні зміни в оптовій галузі, оскільки все більше й більше оптовиків звертаються до електронної комерції, щоб охопити клієнтів і розвивати свій

бізнес. Електронна комерція має не тільки переваги, але й певні виклики.

Переваги:

1. Розширене охоплення: Інтернет-канали дозволяють оптовикам охопити глобальну клієнтську базу, а не обмежуватися певною географічною територією.

2. Менші накладні витрати: робота магазину електронної комерції зазвичай вимагає менших витрат, ніж утримання звичайного магазину.

3. Більша зручність: Інтернет-магазини дозволяють клієнтам купувати товари в будь-який час і з будь-якого місця.

4. Кращий збір і аналіз даних: платформи електронної комерції надають оптовикам цінні дані про поведінку клієнтів, які можна використовувати для покращення маркетингу та продажів.

Окрім цього, важливими перевагами є швидше утвердження бренду, багатоканальні продажі, можливість оцінити роботу конкурентів, можливість мати прямий контакт з покупцями та створювати для них персональні пропозиції, доступність мобільної комерції [2].

Виклики:

1. Посилення конкуренції: із зростанням електронної комерції на ринку з'явилося більше гравців, що ускладнює виокремлення оптовиків.

2. Доставка та логістика: оптовики можуть зіткнутися з проблемами доставки та логістики, оскільки їм може знадобитися обробляти більшу кількість товарів, ніж у звичайній роздрібній операції.

3. Кібербезпека: підприємства електронної комерції піддаються більшому ризику кібератак і витоку даних, тому оптовики повинні вжити заходів для захисту конфіденційної інформації.

4. Адаптація до технологій: електронна комерція — це сфера, що швидко розвивається, і оптовики повинні бути в курсі останніх технологій і тенденцій, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Технології відіграють дедалі важливішу роль у майбутньому оптової торгівлі. Такі інновації, як штучний інтелект, автоматизація та блокчейн, допомагають підвищити ефективність, зменшити витрати та створити нові можливості для оптовиків.

Наприклад, штучний інтелект можна використовувати для аналізу даних клієнтів і прогнозування поведінки споживачів, тоді як автоматизація може допомогти підвищити ефективність ланцюжка

поставок. Крім того, технологію блокчейн можна використовувати для підвищення прозорості та безпеки в ланцюзі поставок.

Майбутнє електронної комерції оптової торгівлі виглядає багатообіцяючим, і прогнози свідчать про продовження зростання в найближчі роки.

Підприємства оптової торгівлі можуть скористатися цією тенденцією, реалізувавши комплексну стратегію електронної комерції, яка враховує унікальні потреби та вимоги клієнтів. Вона може включати розробку онлайн-платформи, яка спрощує для компаній розміщення замовлень і відстеження доставки, пропонуючи гнучкі варіанти оплати, персоналізуючи процес покупок, створюючи безперебійний досвід клієнтів, інвестуючи в цифровий маркетинг і використовуючи технології для автоматизації повторюваних завдань.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що електронна комерція значно вплинула на галузь оптової торгівлі шляхом збільшення охоплення та оптимізації операцій. Ця галузь продовжуватиме розвиватися в майбутньому. Цифрові рішення для оптової торгівлі допоможуть автоматизувати бізнес для безперебійної роботи та покращення взаємодії з користувачем. Адаптація до мінливих потреб клієнтів допоможе оптовим підприємствам досягти успіху в динамічному світі електронної комерції.

Для успіху в оптовій електронній комерції підприємствам важливо: розробити зручну онлайн-платформу, пропонувати гнучкі варіанти оплати, персоналізувати процес покупок, інвестувати в цифровий маркетинг, використовувати технології для автоматизації.

Потенціал майбутнього зростання високий, оскільки електронна комерція надає підприємствам нові можливості для обслуговування клієнтів інноваційними способами.

Інформаційні джерела

1. Федішин І.Б. Електронний бізнес та електронна комерція (опорний конспект лекцій для студентів напрямку «Менеджмент» усіх форм навчання) / І.Б. Федішин. Тернопіль, ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. 97 с.

2.10 найкращих оптових платформ електронної комерції. URL: https://leelinesourcing.com/uk/wholesale-ecommerce/#10_Benefits_of_Wholesale_eCommerce (дата доступу: 04.04.2024).

3.E-Commerce Is The Future of Wholesale Businesses. URL: <https://ordercircle.com/why-e-commerce-is-the-future-of-wholesale-businesses/> (дата доступу: 04.04.2024).

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗА РАХУНОК ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ

Ямполь Ю.В., здоб. ступ. PhD

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Освіта завжди вважалася ключовим чинником успішного розвитку країн та суспільств. В сучасному світі, де швидкість змін надзвичайно висока, важливість якісної освіти стає ще більш актуальною. Управління якістю освіти стає визначальним елементом в забезпеченні ефективного навчального процесу та підготовки конкурентоздатних фахівців.

Однак, незважаючи на значні зусилля, спрямовані на покращення якості освіти, багато країн стикаються з численними викликами та проблемами в цій сфері. Відсутність достатніх ресурсів, застарілі методи навчання, неефективне управління та недоліки в системі оцінювання можуть значно обмежувати можливості розвитку освітньої системи.

Саме тут важливу роль може відігравати залучення іноземного капіталу. Міжнародні інвестиції можуть стати джерелом нових можливостей для покращення управління якістю освіти, забезпечуючи фінансову підтримку для модернізації інфраструктури, впровадження новітніх технологій та підвищення кваліфікації педагогічного персоналу.

Залучення іноземного капіталу може відкрити широкі можливості для покращення управління якістю освіти. Незважаючи на те, що кожна країна має свої унікальні освітні потреби та виклики, іноземні інвестиції можуть бути корисними у багатьох аспектах. Нижче розглянемо деякі можливості цього підходу (табл. 1).

Партнерство з іноземними університетами, фондами та компаніями є важливим засобом покращення якості освіти та розвитку освітніх систем. Це надає можливості для обміну досвідом, ресурсами та знаннями, що сприяє підвищенню академічного рівня, наукових досліджень та інновацій. У цій статті ми розглянемо різні аспекти можливого партнерства з іноземними університетами, фондами та компаніями, надаючи приклади успішних ініціатив та проєктів.

Обмін студентами та викладачами. Це один з найпоширеніших видів партнерства між університетами. Студенти та викладачі мають можливість відвідувати інші країни для навчання або викладання протягом певного періоду. Наприклад, програма

"Erasmus+" у Європейському Союзі надає фінансову підтримку для обміну студентами та викладачами між університетами різних країн.

Таблиця 1 – Можливості залучення іноземного капіталу в управління якістю освіти

Сфера	Опис можливостей
Фінансування освітніх проєктів	Іноземний капітал може бути використаний для фінансування різноманітних освітніх проєктів, включаючи будівництво нових навчальних закладів, модернізацію існуючої інфраструктури, закупівлю нового обладнання та технологій.
Міжнародні партнерства	Залучення іноземного капіталу може сприяти розвитку міжнародних партнерств у сфері освіти. Це може включати обмін студентами та викладачами, спільні наукові дослідження, організацію міжнародних конференцій та інших форм співпраці.
Впровадження новітніх технологій	Іноземні інвестиції можуть сприяти впровадженню новітніх технологій у навчальний процес. Це може включати використання інтерактивних дошок, комп'ютеризованих систем оцінювання, онлайн-курсів та інших інноваційних методів навчання.
Підвищення кваліфікації педагогів	Іноземний капітал може бути використаний для організації навчання та підвищення кваліфікації педагогічного персоналу. Це може включати проведення міжнародних тренінгів, стажування за кордоном, участь у міжнародних конференціях та семінарах.
Розвиток міжнародних програм обміну	Залучення іноземного капіталу може сприяти розвитку програм обміну для студентів та викладачів. Це може включати стипендіальні програми для іноземних студентів, організацію міжнародних стажувань та інші форми академічного обміну.

Спільні наукові дослідження. Університети можуть укласти партнерські угоди для спільних досліджень з іноземними установами. Це дозволяє об'єднати науковий потенціал та ресурси для вирішення складних проблем та розв'язання актуальних наукових завдань.

Організація спільних конференцій та семінарів. Університети можуть співпрацювати в організації наукових заходів, таких як конференції, семінари та воркшопи. Це створює можливості для обміну ідеями та дискусій над актуальними проблемами у світі науки та освіти.

Фінансова підтримка наукових досліджень. Багато іноземних фондів надають гранти для наукових досліджень у різних галузях знань. Наприклад, Фонд Вільгельма і Александра Гумбольдта в

Німеччині надає стипендії для наукових досліджень для вчених з усього світу.

Розвиток освітніх програм. Деякі фонди спрямовані на розвиток освітніх програм та ініціатив у країнах, що розвиваються. Наприклад, Фонд Міжнародних Бакалаврів в Університеті Брістоля у Великобританії допомагає створювати нові бакалаврські програми в країнах Африки та Азії.

Стажування та практика. Багато іноземних компаній пропонують студентам можливості проходження стажування та практики. Це дозволяє студентам отримати практичні навички та досвід роботи у справжніх умовах.

Спільні проекти та дослідження. Університети можуть співпрацювати з компаніями у реалізації спільних проектів та досліджень. Наприклад, фармацевтична компанія GlaxoSmithKline співпрацює з університетами у розробці нових лікарських препаратів та методів лікування.

Фінансова підтримка та спонсорство. Деякі компанії надають фінансову підтримку та спонсорство для освітніх програм та проектів. Наприклад, компанія Google надає гранти для розвитку програмування та інформаційних технологій у вищих навчальних закладах.

На основі вищезгаданих можливостей партнерства з іноземними університетами, фондами та компаніями можна зробити висновок, що такий вид співпраці має великий потенціал для покращення якості освіти та розвитку освітніх систем.

Партнерство з іноземними університетами відкриває можливості для студентів та викладачів для обміну досвідом та знаннями, реалізації спільних наукових досліджень та організації спільних наукових заходів. Це сприяє розширенню горизонтів і підвищенню академічного рівня.

Партнерство з іноземними фондами допомагає забезпечити фінансову підтримку для наукових досліджень та розвитку освітніх програм, особливо у розвиваючих країнах. Це сприяє створенню нових можливостей для навчання та розвитку науки.

Секція 7
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ Й ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

**INFORMATION SECURITY OF UKRAINE:
STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT**

Kotsur S.O., applicant for educational degree «master's»
Supervisor – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Y.M. Kotko**
State Biotechnology University

The state policy in the field of information security and critical infrastructure protection requires special flexibility and adaptability to meet the changing requirements of today. In the context of a full-scale war, the number of cyberattacks and threats against government agencies, defense industries, IT networks, etc. has increased significantly.

According to the State Service for Special Communications, in 2023 the number of cyberattacks increased by 16% and reached 2,543 incidents compared to 2022. According to some estimates by experts from the National Security and Defense Council's Information Security and Cybersecurity Service, Ukraine has managed to gain an advantage in countering cyberattacks and information aggression. However, the enemy is constantly maneuvering and improving, so the most important issue today is to identify weaknesses and their reliable cyber defense [1, p. 85; 87-89].

Accordingly, every country in the world, and Ukraine is no exception, must comply with current trends in the digital space and cybersecurity, in particular:

- large-scale disinformation (the use of generative artificial intelligence models to create more realistic and complex fakes with audio and visual phishing tools to obtain confidential user data or damage an individual network);
- political cyberattacks by other states (the use of malware and cloud technologies that affect the management of large organizations in critical infrastructure and partnerships in sensitive industries);
- multi-vector DDoS attacks (the use of several different protocols simultaneously increases the effectiveness of cyberattacks and complicates the possibility of their detection and leakage of credentials to compromise digital logins);

- phishing cyberattacks (unethical use of artificial intelligence will allow the creation of phishing emails with intelligence in real-time according to various scenarios or the creation of keyloggers for fraudulent actions);

- high-risk APIs (AI programs and applications are a powerful tool for improving and analyzing information, but they can lead to unexpected risks - identifying weaknesses in the cyber resilience of government agencies/enterprises) [2, pp. 53; 55-57].

Information security for Ukraine is essential for the functioning of our economy and society, the smooth operation of critical infrastructure, educational institutions, data and communication privacy, and national defense.

Accordingly, it is necessary to introduce ways of its development, including: implementing international standards and best practices in the field of cybersecurity (GDPR, PSTI, RED); establishing active cooperation between various institutions, enterprises or institutes to ensure the security of cyberspace; introducing significant changes in the higher education system (acquiring a specific range of knowledge and skills required in the modern labor market; acquiring social and communication skills; self-development and self-improvement); development and implementation of state programs/grants (educational project "re/start in cyber"; program "Cyber Defenders" - provides comprehensive training in cyber defense and cyber defense); increased investment in the development of modern technologies and security practices, etc. After all, all these areas have gained even greater relevance today, as they are aimed at countering modern approaches to cyberattacks, minimizing their risks and forming the concept of cyber resilience of the state.

Information sources:

1. Hrosul V., Galoyan D., Mkrtchyan T., Volosov A., Balamut H., Kolesnyk A. Assessment of digital maturity, the transformation of business models in the context of digital transformation. *Reice-Revista Electronica de Investigacion en Ciencias Economicas*. - 2023. - Vol. 11, Issue 21. - P. 81-105. - DOI 10.5377/reice.v11i21.16546.

2. Kameneva I.P., Artemchuk V.O. Problema informatyvnosti ta vyznachennia informatyvnykh struktur dlia pidtrymky pryiniattia rishen v haluzi ekolohichnoi bezpeky. *Elektronne modeliuвання*. 2022. Vol. 44. No. 3. S. 50–64. <https://doi.org/10.15407/emodel.44.03.050>

3. Kavun S., Levkina R., Kotko Ya., Levkin D., Levkin A. Information Security in Project Management for the Financial and Budgetary Capacity of the National Economy. *CEUR Workshop Proceedings: Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II, CPITS-II 2023, Kyiv, October 26, 2023*. - Kyiv, 2023. - Vol. 3550. - P. 246-254.

FINANSING OF THE UKRAINIAN IT-BUSINESS UNDER THE CONDITIONS OF INTEGRATION TO THE EU SINGLE MARKET

Hendrikhovskiy M.S., applicant for educational degree «master's»
Supervisor – PhD in Economics, Associate Professor **V.O. Ogloblina**
Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute,
Zaporizhzhia National University

The domestic IT sector is one of the largest exporters of IT services in Europe and the second largest exporter in Ukraine. Before the start of the full-scale Russian-Ukrainian war, the domestic IT market generated more than 4% of GDP. According to the NBU, in the military year of 2022, the IT industry ensured an increase in export revenue by 5.85%. The information and communication technologies (ICT) sector of Ukraine continues to demonstrate growth, which contributes to the modernization of the Ukrainian IT business in the context of integration into the EU single market.

In July 2023, a meeting of representatives of the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Digital Transformation and officials of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine with members of the Committee on Internal Market and Consumer Rights Protection of the European Parliament took place. At the meeting, it was noted that integration into the EU's Single Digital Market is an unchanging priority for Ukraine. Therefore, the Law of Ukraine «On Electronic Communications» was adopted. Adoption of the said draft law will stimulate the deployment of high-speed electronic communication networks, contribute to the stable functioning of electronic communication networks and access to digital systems or systems that provide equivalent functionality. Work is also ongoing on the draft Law of Ukraine «On Digital Services and Markets» [1].

Today, Ukraine is a signatory to the Association Agreement with the EU and has the status of a candidate for EU membership. Within the framework of this Agreement, the European Commission has proposed to create a new instrument «Ukraine Facility» in the amount of 50 billion euros in the form of grants and loans to provide predictable financial support to Ukraine during 2024-2027. The Fund for Aid to Ukraine was established for the purpose of restoration, reconstruction and modernization of our country. The fund will support structural reforms and investments aimed at deepening the integration of digital markets.

Integration into the EU's single digital market has already begun. The acceleration of the digital transformation and the recovery of Ukraine's economy is facilitated by the financing of projects of digital global gateways of the EU Program «Connecting Europe Facility, CEF» in the amount of about 6 billion euros in the main directions [2]:

- high-performance computing - 2.2 billion euros (projects to calculate large data sets for decisions in the field of economy, defense industry, and health care);
- artificial intelligence, data and cloud services - 2.1 billion euros (projects that create products based on artificial intelligence to facilitate the work of enterprises, state administrations, research institutions);
- the use of digital technologies in the economy and society - 1.1 billion euros (projects that implement digitalization in business, e-government, health care, environment, education and culture, Smart City technologies);
- digital skills – 580 million euros (projects for acquiring new skills in the IT field);
- cyber security.

In the autumn of 2023, Ukraine joined the EU Program «Digital Europe», which provides for financing the digitalization of European countries in various directions. Thanks to this, a network of digital innovation hubs is being formed in Ukraine, which will help businesses test the necessary technologies and tools, as well as invest in the most effective of them.

Within the digital component of the EU program «Connecting Europe Facility, CEF», the new wave of tenders of the European Commission opens up the opportunity to finance projects for participants from Ukraine in the amount of 190 million euros for the development of Internet infrastructure and 5G in two directions:

- 100 million euros – for research and work on 5G coverage along transport corridors (road, railway, waterways);
- EUR 90 million – for research and work on the launch of trunk communication for digital global gateways Global Gateways (submarine cables, terrestrial satellite infrastructure).

The European Executive Agency for Health and Digital Technologies will co-finance projects related to the development of Gigabit and 5G networks. In addition, cooperation will contribute to the acceleration of the construction of the technological telecom infrastructure and the integration of Ukraine into the European digital ecosystem.

The USAID project «Cybersecurity of Critically Important Infrastructure of Ukraine» and the Ministry of Digital Transformation of Ukraine are launching a grant program in the amount of 500 thousand dollars. USA to finance innovative solutions and technological products in the field of cyber defense [3]. Funding of the program will enable the implementation of Ukrainian projects that will help protect critical infrastructure and gain an advantage over the enemy in cyberspace. Developers will receive about 50 thousand dollars. USA to implement ideas in the field of cyber defense.

So, today Ukraine is one of the most progressive digital states in the world. The involvement of international partners in the financing of projects within the framework of the Recovery Plan of Ukraine contributes to the acceleration of our country`s approach to the EU`s Single Digital Market, the implementation of digital reforms in all spheres of social life, the restoration of Ukraine`s economy for the next digital transformation of the national economy and the activation of the digital potential of Ukrainian companies.

The European integration process should create a powerful synergy effect for both sides in the field of information technology development, because the European integration of Ukraine will increase the competitiveness of the EU in the digital sphere and provide the Ukrainian IT market with additional incentives for development.

References

1. Оглобліна В.О., Нетяга А.В., Сосновська А.А. Діджиталізація бізнесу в умовах інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-гуманітаристичного циклу в умовах діджиталізації» 22-23 листопада 2023 року. Львів: Торунь-Liha-Pres, 2023. С.472-475.
2. Україна долучилася до Програми «Цифрова Європа»: що це означає. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ukraina-doluchilasya-do-programi-tsifrov>.
3. USAID виділяє грант \$500 000 на впровадження інноваційних проєктів у сфері кібербезпеки. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/usaaid-vidilyae-grant-500-000-na-vprovadz>.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ

Жорняк А.С., здоб. ОС «бакалавр»

Харківський національний університет радіоелектроніки
Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Н.О. Бірченко**
Державний біотехнологічний університет

У сучасному цифровому світі, де дані є одним з найцінніших активів підприємств, інформаційна безпека стає життєво важливою складовою діяльності будь-якого підприємства. Вона стала критично важливою для сучасних підприємств у зв'язку зі зростанням кількості кіберзагроз та потенційних ризиків порушення конфіденційності, цілісності та доступності даних. Поглиблене розуміння сутності та ролі інформаційної безпеки на рівні підприємства дозволить ефективно впроваджувати стратегії та заходи для захисту даних та забезпечення стійкості бізнес-процесів.

Інформаційна безпека підприємства – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації, а також на захист від кіберзагроз, внутрішніх та зовнішніх атак.

Потапюк Л.М. та Потапюк І.П. зазначають, що «інформація є предметом і результатом праці управлінського персоналу, сукупністю даних про стан управляючої та керованої підсистем і зовнішнього середовища. Чим повніше і достовірніше інформація, чим оперативніше і якісніше її опрацьовано, тим вище обґрунтованість і потенційна ефективність управлінських рішень і дій» [1].

Захисту підлягає будь-яка інформація, що має цінність для підприємства. У першу чергу, це стосується інформації, що становить комерційну таємницю. Вона може включати в себе унікальні технології, процеси виробництва, або інші секрети, які дозволяють підприємству відзначитися на ринку та здобути конкурентну перевагу. Деякі аспекти комерційної таємниці можуть підлягати захисту за законодавством про інтелектуальну власність, що дозволяє підприємству контролювати їхнє використання та отримувати користь від їхнього володіння. Комерційна таємниця також може включати в себе дані про клієнтів та їхні угоди, що допомагає підприємствам підтримувати та розширювати свою клієнтську базу тощо.

Забезпечення інформаційної безпеки підприємства супроводжується різноманітними викликами, а саме:

1) Кіберзагрози та кібератаки: підприємства стикаються з низкою кіберзагроз, включаючи віруси, троянські програми, фішингові атаки та інші види зловмисного програмного забезпечення. Кібератаки можуть призвести до втрати даних, порушення діяльності підприємства та збитків;

2) Недбалість персоналу: людський фактор може бути слабким ланцюгом у системі інформаційної безпеки. Недостатня інформаційна грамотність персоналу, втрата або крадіжка пристроїв, неправильне використання паролів – усе це може стати причиною порушення безпеки даних;

3) Загрози зсередини: інсайдерська загроза від співробітників або колишніх співробітників також є серйозним викликом для інформаційної безпеки. Необхідно відстежувати доступ до конфіденційної інформації та реагувати на будь-які підозрілі дії.

Для забезпечення інформаційної безпеки підприємства необхідно розробити та дотримуватися наступних стратегій:

1) Розробка політики інформаційної безпеки: підприємства повинні розробити і впровадити політику інформаційної безпеки, яка включає в себе правила щодо захисту даних, доступу до них, а також процедури реагування на інциденти.

2) Постійне навчання та освіта персоналу: підприємства повинні інвестувати в навчання свого персоналу з питань інформаційної безпеки, щоб забезпечити їхню свідомість про потенційні загрози та навички захисту.

3) Використання технологій безпеки: підприємства повинні використовувати сучасні технології безпеки, такі як файрволи, антивірусне програмне забезпечення, системи виявлення вторгнень та шифрування даних.

4) Аудит та моніторинг безпеки: постійний аудит та моніторинг системи інформаційної безпеки допомагають вчасно виявляти потенційні загрози та вразливості.

Отже, забезпечення інформаційної безпеки підприємства є складним завданням, проте воно є критично важливим для збереження конкурентоспроможності та довіри клієнтів. Шлях до успіху полягає в поєднанні правильної стратегії, технологій та свідомого відношення персоналу до питань безпеки.

Інформаційні джерела

1. Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/214871049.pdf>

МИТНА ЕКСПЕРТИЗА, ЇЇ ВИДИ, ОЗНАКИ ТА ПРОЦЕДУРА ПРИЗНАЧЕННЯ

Калусенко А.О., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник: канд. юр. наук., доцент **І.П. Петрова**
Державний податковий університет

В Україні проведення митних експертиз товарів є складовою процедури митного контролю. Проведення митних експертиз товарів, що переміщуються через митний кордон України спрямоване, насамперед, на забезпечення національної та митної безпеки держави, недопущення потрапляння на внутрішній ринок України неякісних товарів, забезпечення фінансової безпеки України.

Серед основних складових митного контролю в різноманітних його проявах є митна експертиза. Часто виникає ситуація, коли потрібно визначити відповідність митної вартості, зазначеної в декларації фактичним показникам об'єкта, визначити хімічний та технічний склад тощо. Тому в практиці Державної митної служби України (Держмитслужба) до проведення досліджень та експертиз залучаються спеціальні підрозділи. З огляду на непересічну роль митної експертизи у сфері захисту державних інтересів, виникає необхідність в уточненні її змістового та функціонального наповнення, конкретизації різновидів [1].

Слід зазначити, що в чинному Митному кодексі України (МКУ) [2] термін «митна експертиза» не міститься, а замість нього вживається термін «дослідження» (аналіз, експертиза). Так, ч. 1 ст. 23-1 МКУ встановлено, що у разі класифікації та визначення походження товарів обов'язкове проведення досліджень (аналізів, експертизи) для прийняття рішень про обов'язковість інформації для проб (зразків) відповідних товарів митний орган має право призначити відповідну експертизу (аналіз, огляд) за умови попередньої згоди підприємства.

У разі відсутності згоди підприємства на проведення дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів митний орган приймає рішення щодо зобов'язуючої інформації з урахуванням наявних у нього документів та/або інформації або приймає рішення про відмову в наданні рішення щодо зобов'язуючої інформації [3].

Під час здійснення митних експертиз вирішується ряд завдань фінансового, контрольного, економічного, кримінально-статистичного та охоронного характеру. Предметом митних експертиз є товари, що переміщуються через митний кордон, а також зразки товарів, відібрані для митних експертиз.

Видова класифікація митної експертизи охоплює найважливіші напрямки дослідження матеріалів та речовин. Серед них виділяють: хімічні, класифікаційні, матеріалознавчі, товарознавчі, гемологічні, технічні експертизи документів, експертизи на віднесення об'єктів до списків, які контролюються, інші, якщо необхідно [4].

Для митних експертиз характерні такі ознаки:

- комплексне науково-практичне дослідження складу, властивостей, характеристик певного товару або його складових, що має місце в процесі здійснення митного контролю товарів;

- за результатами проведення митних експертиз одержують достатню інформацію про такий товар з метою його ідентифікації та верифікації;

- кінцевою метою проведення митних експертиз в вузькому розумінні є захист внутрішнього ринку від потрапляння неякісних товарів на нього, а в широкому розумінні – забезпечення митної, національної, економічної та фінансової безпеки в державі та захист державних митних інтересів України.

Відповідно до ст. 515 Митного кодексу України експертиза призначається, якщо для з'ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, виникла потреба у спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо. Зазначена експертиза не є судовою експертизою.

Експертиза проводиться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його відокремлених підрозділів та інших установ або окремими спеціалістами, які призначаються посадовою особою митного органу, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил. Особа, щодо якої порушено зазначену справу, має право на проведення за її рахунок незалежної експертизи [5].

Порядок призначення експертизи та одержання проб та зразків для проведення експертизи врегульовані статтями 516 і 517 Митного кодексу України.

Дослідження (аналіз, експертиза) проб (зразків) проводиться відповідно до ст. 357 Митного кодексу України протягом 10 днів після їх надходження до спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень чи його відокремленого підрозділу або іншої експертної установи (організації). У разі потреби цей строк може бути продовжено за рішенням керівника спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень, але не більше ніж на 20 днів [6].

Поставлені перед експертом питання та його висновок не повинні виходити за межі спеціальних знань експерта. Експерт надає висновок у письмовій формі від свого імені. У висновку викладаються суть проведеної ним експертизи та обґрунтування відповіді на поставлені запитання.

За результатами проведених досліджень (аналізів, експертиз) експерт готує висновок за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У висновку про результати дослідження (аналізу, експертизи) зазначаються: місце і дата проведення дослідження (аналізу, експертизи); ким і на підставі якого документа проводилося дослідження (аналіз, експертиза); запитання, поставлені перед експертом; об'єкти дослідження (аналізу, експертизи); матеріали і документи, надані експерту; зміст та результати дослідження (аналізу, експертизи) із зазначенням методів їх проведення; оцінка результатів дослідження (аналізу, експертизи), висновки та їх обґрунтування.

У разі недостатньої ясності та повноти висновку експерта може бути призначено додаткове дослідження (аналіз, експертиза), яке доручається тому самому або іншому експертові. У разі необґрунтованості висновку або виникнення сумнівів у його правильності може бути призначено повторне дослідження (аналіз, експертиза), проведення якого доручається іншому експерту.

Митні експертизи в системі митних органів України виконує Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Держмитслужби (СЛЕД). Зоною діяльності лабораторії є вся територія України, а її випробувальні підрозділи розташовані в містах Київ, Дніпро, Львів, Одеса, Северодонецьк, Ужгород та Харків.

Оснoву експертної діяльності СЛЕД Держмитслужби складають дослідження фізико-хімічних показників, гемологічні експертизи, криміналістичні і інженерно-технічні дослідження, товарознавча експертиза товарів і оцінка колісних транспортних засобів. Щорічно СЛЕД Держмитслужби проводить дослідження більше 40 тис. зразків товарів широкого спектру.

Митні експертизи в Україні виконуються як частина митного контролю, спрямованого на забезпечення безпеки держави, якості товарів та фінансову стабільність. Вони виконуються для визначення відповідності митної вартості та характеристик товарів, і їх роль у захисті державних інтересів стає все більш важливою. Митні експертизи вирішують різноманітні завдання і можуть включати хімічні, класифікаційні, матеріалознавчі та інші дослідження. Вони є

складною науково-практичною процедурою, що забезпечує ідентифікацію та верифікацію товарів з метою захисту внутрішнього ринку та інтересів держави.

Проведення митних експертиз є важливою частиною системи управління митною справою, оскільки дозволяє виявляти та запобігати незаконній діяльності на етапі митного оформлення та є важливим інструментом у забезпеченні економічної стабільності країни з одного боку, та суб'єкта підприємництва – з іншого.

Процедура призначення митної експертизи спрямована на визначення точної класифікації товарів та їхньої вартості. Цей процес допомагає забезпечити відповідність міжнародним стандартам та законодавству, а також уникнути порушень митних правил, що можуть негативно вплинути на економічну безпеку країни.

Інформаційні джерела

1. Мельник О.Г., Хмаренко В.С. Митна експертиза: сутність, призначення та види. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.6. С. 142-146. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mitna-ekspertiza-sutnist-priznachennya-ta-vidi>

2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. N 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст.552.

3. Авраменко Н.Л., Кульганік О.М. Роль митних експертиз у зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 57. С. 1 - 6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3144>

4. Шевчук О.М. Митна експертиза лікарських засобів як складова митного контролю. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9871/1/Shevchuk_74-80.pdf

5. Бойко О. В. Митна експертиза в Україні: проблемні аспекти. 2022 р., Випуск № 3. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2022/8.pdf

6. Митна лабораторія отримала атестат про акредитацію у Національному агентстві акредитації України. Сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/mitna-laboratoriia-otrimala-atestat-pro-akreditatsiiu-u-natsionalnomu-agentstvi-akreditatsiyi-ukrayini-573>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З ЕКОЦИДОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Міненко С.І., д-р філософії з менеджменту, доц.
Науковий керівник – канд. екон. наук., проф. **І.І. Божидай**
Державний біотехнологічний університет

Сучасний світ стикається з нагальною потребою в ефективних заходах для захисту навколишнього середовища в умовах зростаючого впливу глобалізації на бізнес. Один із найбільш серйозних викликів, які виникають у зв'язку з цим, - це екоцид, який загрожує екосистемам та здоров'ю людей по всьому світу.

Екоцид – це термін, що визначає масштабні порушення екологічних норм та правил, що призводять до серйозного забруднення довкілля та завдають значної шкоди природі. У контексті підприємницької діяльності екоцид може виявлятися у викидах токсичних речовин, забрудненні водних джерел або знищенні екосистем через лісозаготівельну або мінеральну діяльність. Це створює загрозу як для природи, так і для здоров'я людини, а також призводить до економічних втрат та погіршення якості життя. У зв'язку з глобальними екологічними проблемами, такими як зміна клімату та втрата біорізноманіття, боротьба з екоцидом стає надзвичайно важливою для забезпечення життєздатності планети та збереження здорового середовища для майбутніх поколінь.

У контексті підприємницької діяльності екоцид може відображати дії або бездіяльність підприємств, які призводять до викидів токсичних речовин у повітря, забруднення водних ресурсів або знищення екосистем через лісозаготівельну або мінеральну діяльність. Від цього може страждати як природа, так і людське здоров'я, а також економіка через втрату природних ресурсів та погіршення якості життя.

Одним із ключових аспектів у боротьбі з екоцидом є правове регулювання, яке встановлює стандарти та відповідальність за екологічні порушення. Національні та міжнародні законодавчі акти грають важливу роль у цьому процесі, надаючи рамки для запобігання та карантинування екологічних злочинів. Наприклад, багато країн мають закони, які регулюють викиди токсичних речовин у повітря та воду, обмежують вирубування лісів та регулюють видалення відходів. У міжнародному масштабі, такі угоди як Кіотський протокол та Паризька угода зобов'язують країни до зменшення викидів парникових газів та впровадження заходів з мінімізації змін клімату. Однак,

важливо забезпечити ефективне виконання цих законів та угод у всіх сферах бізнесу та глобальному рівні для забезпечення екологічної стійкості та збереження навколишнього середовища.

Глобалізація суттєво впливає на природне середовище та екологічні системи, особливо через збільшення обсягів торгівлі, виробництва та використання природних ресурсів. З одного боку, інтенсивний міжнародний обмін товарів призводить до зростання обсягів виробництва та експорту, що часто супроводжується великими викидами в атмосферу та забрудненням водних ресурсів. З іншого боку, збільшення використання природних ресурсів для задоволення попиту на світових ринках призводить до вирубування лісів, забруднення водних басейнів та знищення біорізноманіття. Все це породжує серйозні екологічні проблеми, такі як зміна клімату, втрата біорізноманіття та забруднення довкілля, які вимагають комплексних стратегій та спільних зусиль на міжнародному рівні для їх ефективного вирішення.

Підприємства відіграють ключову роль у запобіганні та реагуванні на екологічні катастрофи через свою діяльність та вплив на природне середовище. Вони мають можливість впроваджувати технології та практики, спрямовані на зменшення негативного впливу на довкілля, використання відновлювальних джерел енергії та ефективне використання ресурсів. Крім того, підприємства повинні мати ефективні плани та процедури реагування на екологічні аварії та катастрофи, щоб мінімізувати їх наслідки та запобігти подальшому забрудненню. У випадку екоциду, встановлення відповідальності передбачає застосування правових механізмів, таких як штрафи, судові позови та інші санкції, які можуть бути застосовані до підприємств або осіб, винних у серйозних порушеннях екологічних норм та правил. Однак ефективність таких механізмів часто залежить від системи правозастосування та здатності правоохоронних органів контролювати та реагувати на порушення. Тому важливо розвивати та підтримувати ефективну систему правового контролю за екологічними злочинами для забезпечення сталого розвитку та охорони довкілля.

Підкреслення важливості співпраці між країнами та міжнародними організаціями у боротьбі з екологічними загрозами визначається необхідністю координованих зусиль для вирішення глобальних проблем. Сучасні екологічні виклики, такі як зміна клімату, втрата біорізноманіття та забруднення довкілля, перевищують межі національних кордонів і вимагають спільних стратегій та міжнародних механізмів контролю. Співпраця між країнами дозволяє обмінюватися найкращими практиками, технологіями та ресурсами

для забезпечення ефективного вирішення проблем. Міжнародні організації, такі як ООН та Європейський союз, відіграють важливу роль у координації зусиль та розробці спільних стратегій для збереження природи та забезпечення сталого розвитку. Розвиток міжнародних механізмів контролю є ключовим для забезпечення виконання угод та узгоджених заходів на міжнародному рівні, що сприяє вирішенню екологічних проблем та забезпеченню довгострокової сталості природних ресурсів.

Зміцнення правових механізмів у боротьбі з екоцидом вимагає комплексного підходу та впровадження новаторських інструментів в екологічне законодавство. Одним із можливих шляхів є посилення відповідальності підприємств за екологічні злочини шляхом встановлення жорстких штрафів та санкцій за порушення природоохоронних норм. Крім того, важливо стимулювати підприємства до впровадження зелених технологій та сталого виробництва шляхом надання фінансових інcentивів, податкових пільг та інших заохочень за прийняття екологічно відповідальних практик. Розвиток екологічно орієнтованих бізнес-моделей та створення сприятливого середовища для розвитку сталого бізнесу також може сприяти зменшенню впливу підприємств на довкілля та запобіганню екологічним катастрофам. Ці заходи спрямовані на забезпечення більш ефективного захисту природи та створення сталого розвитку, що відображається на благополуччі суспільства та економічному зростанні.

Боротьба з екоцидом у умовах глобалізації бізнесу вимагає комплексного підходу та спільних зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи правові установи, компанії та громадські організації. Лише шляхом спільної роботи ми зможемо забезпечити збереження природного середовища для майбутніх поколінь та забезпечити стале та збалансоване розвиток суспільства.

Інформаційні джерела

1. Razzaque, J., & Alam, S. (Eds.). (2019). *Routledge Handbook of International Environmental Law*. Routledge.
2. Міністерство екології та природних ресурсів України. (2020). Офіційний веб-сайт. Доступно на: <https://menr.gov.ua/>.
3. Липовий, В. (2019). *Екологічне право України: навч. посібник*. Київ: Юрінком Інтер.
4. Портал "Екологія та право". Доступно на: <http://www.ecopravo.com/>.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Прокопович Т.А., здоб. ОС «бакалавр»

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Р.М. Остапенко**
Державний біотехнологічний університет

Протягом останнього десятиліття ХХІ століття спостерігається інтенсивна глобалізація, яка виявляється у зростанні глобальних інтеграційних проєктів, формуванні наднаціональних структур та розвитку транскордонних відносин. Ця тенденція обумовлена концепцією глобальних регіонів, що виникають у новому геополітичному ландшафті через взаємодію локальних та глобальних процесів. Для України цей контекст надає особливого значення процесам євроінтеграції.

Проблема інформаційної безпеки у контексті євроінтеграції України набуває особливої актуальності через вплив російської пропаганди на українське суспільство та іноземні країни, а також через потребу захисту інформаційно-телекомунікаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності. Розвиток України у напрямку Європейської інтеграції відображає стратегічний вибір країни на користь цивілізаційної спрямованості та національних інтересів, зокрема, через впровадження європейських стандартів у всі сфери життя. Для України це також шлях до модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій та технологій, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку. Активізація євроінтеграційних процесів також сприятиме участі країни в міжнародних співтовариствах з вирішення конфліктів та забезпечення безпеки. Хоча є різні розбіжності між країнами Європи, всі вони спираються на спільні принципи соціальної справедливості та економічної конкурентоспроможності. Для України європейський курс є шляхом до вирішення історичних проблем та побудови сучасної, самобутньої держави. Важливо, щоб українське суспільство повернулося до своєї історії, уникнуло історичного безпам'ятства та розвинуло свою національну самосвідомість. Це важливо для того, щоб країна могла ідентифікувати себе як частину світового простору та рухатися вперед, виходячи з власних історичних корінь і цінностей. Питання безпеки в українському контексті прямо пов'язане з національною ідентичністю, культурою та ментальністю, що є ключовими складовими національної безпеки. Визначення власної

Європейської ідентичності стає невід'ємною частиною інтеграції України в Європейський Союз.

ЄС розглядає безпеку як комплексне явище, що охоплює політичний, економічний, екологічний, культурний, військовий та інформаційний аспекти. У зв'язку з цим, ЄС акцентує на своїх цивільних зусиллях та спільних діях для створення сприятливого інформаційного середовища. Україна потребує більш прагматичної та результативної проЄвропейської політики, яка враховуватиме реальні потреби та інтереси країни. Проте безпекова ситуація, особливо на сході, залишається складною проблемою, що вимагає переходу від риторики до конкретних дій.

Україна стикається з низкою викликів у сфері інформаційної безпеки, які ускладнюють процес євроінтеграції:

- кіберзлочини: Україна є однією з країн, що найбільше страждають від кібератак, які можуть завдати шкоди економіці.

- дезінформація: Російські пропагандистські кампанії активно поширюють дезінформацію в Україні, що може підірвати довіру до влади та інституцій.

- недостатнє фінансування: Уряд України не завжди має достатньо коштів для інвестування в кіберзахист та модернізацію інформаційної інфраструктури.

- нестача кваліфікованих кадрів: В Україні не вистачає фахівців з кібербезпеки, що може ускладнити реалізацію стратегій захисту інформації.

- старіюча інфраструктура: Багато інформаційних систем в Україні застаріли та не відповідають сучасним стандартам безпеки.

Розвиток інформаційної безпеки стає важливим завданням для України, оскільки інформація може бути інструментом для вирішення проблем безпеки та розвитку країни. Таким чином, безпека, ідентичність та інформація визначають шлях України до Європейської інтеграції та її місце в міжнародному співтоваристві. Звичайно, з розвитком нових технологій інформаційно-психологічного впливу, інформація стала потужною геополітичною зброєю, яка може суттєво впливати на економічну могутність держави та її національну безпеку. Створення нових методів і технологій інформаційно-психологічного впливу наводить на зміну сучасної війни, де інформаційний аспект стає важливим фактором, який може бути використаний як у матеріальній, так і у нематеріальній сферах, у тому числі через мас-медіа. Особливу увагу привертає поняття «інформаційна війна», що визначається як конфлікт на інформаційному рівні, який може мати великий вплив на суспільство та політичні процеси. Така війна може

бути спрямована на масову свідомість та викликати різноманітні наслідки, включаючи дезінформацію та маніпуляцію громадською думкою. У контексті сучасного суспільства, де механізми соціального контролю над інформаційним простором стають менш ефективними через розвиток нових технологій, інформаційно-медійна безпека стає важливим завданням. Це стосується не лише контролю за інформаційним простором, але і розвитку медіа-освіти як засобу боротьби з дезінформацією та маніпуляцією. У Європі розуміють необхідність співпраці та обміну інформацією між державами для ефективної боротьби з глобальними загрозами, включаючи інформаційну безпеку. Україна, яка прагне інтегруватися в Європейський Союз, також має забезпечувати власну інформаційну безпеку та узгоджувати свої підходи з партнерами з ЄС. Розуміння інформації як складової системи інформаційної безпеки вимагає розвитку не лише технологічних, але й соціально-політичних механізмів контролю та захисту. Імідж країни у міжнародному інформаційному просторі стає все важливішим аспектом, який визначає ставлення інших держав до неї. Тому розвиток іміджевих стратегій та міжнародної співпраці у цьому напрямку стає необхідним для забезпечення національної безпеки.

Отже, можна підсумувати, що на сьогоднішній день належна політика інформаційної безпеки має вирішальне значення для успішної євроінтеграції України та її соціального розвитку. Одним з ключових аспектів успіху у цьому процесі є забезпечення підтримки з боку населення та ефективна комунікація з громадянами. Це означає не лише формальну підтримку зовнішньополітичного курсу держави, а й активну участь у внутрішніх перетвореннях, пов'язаних із євроінтеграцією. У сучасних умовах інформаційна безпека стає не менш важливою, ніж економічна, військова або політична безпека. Захист інформаційного простору країни у всіх його аспектах є гарантією її стабільності та подальшого розвитку. Україна, яка переживає складні демократичні та соціально-економічні перетворення, знаходиться під підвищеним ризиком у сфері інформаційної безпеки. Таким чином, ефективне забезпечення інформаційної безпеки є невід'ємною складовою успішного розвитку та міжнародного позиціонування України.

Інформаційні джерела

1. Фурман І.Я. Європейська інтеграція України: інформаційний аспект // Вісник Національної академії наук України. 2021. № 11. С. 112-121.

ЗМІСТ

Секція 1

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Chen Linru (Sup. O.O. Khodyrieva) Intellectual capital and its unique features in international commercial organizations.....	3
Артюх Ян (Кер. С.І. Міненко) Європейська інтеграція та цифрова агенда: синергія чи конфлікт інтересів?.....	5
Вербнікова О.В. (Кер. О.В. Дудник) Стан та перспективи управління туристичним потенціалом територій.....	8
Герасименко Ю.С. Структурні зміни на ринку праці України від початку війни для фахівців.....	11
Глянь Т.І. (Кер. В.В. Антощенкова) Агропромисловий комплекс Харківської області в умовах повномасштабної війни.	14
Григор'єв Д.А. (Кер. Т.О. Бабан) Глобальні виклики для українського агробізнесу.....	
Губенок Ю.О. (Кер. Т.О. Меліхова) Вплив витрат на формування фінансової звітності.....	16
Гусак Ю.Ю. (Кер. О.А. Богданович) Перспективи розвитку сучасного ринку землі України в умовах євроінтеграції.....	19
Дейнега М.В. (Кер. В.В. Антощенкова) Сільське господарство, як пріоритетна сфера економіки в умовах повномасштабної війни.....	22
Дерев'янка О. М. (Кер. Т.О. Бабан) Оборотні засоби підприємства: їх стан та ефективність використання.....	24
Дяченко М.М. (Кер. О.В. Мащенко) Розвиток малого підприємництва в Україні в контексті євроінтеграційних процесів.....	26
Єфремов А.О. (Кер. Л.О. Ломовських) Перспективні напрями подальшого розвитку інноваційної аграрної економіки в умовах діджиталізації.....	29
Задорожна Д.С. (Кер. Т.О. Бабан) Інноваційний розвиток агробізнесу.....	32
Кизим Д.О. (Кер. С.А. Пустовгар) Особливості інвестиційної діяльності підприємств в контексті цифровізації та європейської інтеграції.....	35
Кізілов А.В. Перспективи впровадження технології блокчейн...	38

Коваленко Е.Е. (Кер. Т.О. Бабан) Вплив іноземних інвестицій на економіку країн, що розвиваються.....	41
Конопля А.І. (Кер. В.В. Лисиця) Правові засади реформування дошкільної освіти України в умовах економічних збурень та європейської інтеграції.....	43
Маловічко С.О. (Кер. О.І. Кущенко) Аналітичний огляд української банківської системи.....	45
Манцев Д.О. (Кер. О.Ю. Курцев) Глобальні виклики та стратегічні пріоритети розвитку бізнесу в умовах європейської інтеграції.....	48
Мухін В.А. (Кер. Л.О. Ломовських) Діджиталізація як інструмент стратегічного управління маркетинговою діяльністю підприємств рослинницької галузі.....	51
Немога А.О. (Кер. Р.М. Остапенко) Глобальні виклики та стратегічні пріоритети розвитку бізнесу в умовах інтеграції до ЄС.....	54
Нужна В.С. (Кер. Т.Ю. Білоусько) Інноваційний розвиток економіки: біотехнологічний аспект.....	56
Паккі А.Г. (Кер. Т.Ф. Ларіна) Оптимізація бізнес-процесів у парадигмі цифрових технологій.....	58
Пересада М.О. (Кер. В.В. Антощенкова) Дуальна структура сільського господарства.....	60
Семенов О.О., Попов Д.О. (Кер. С.В. Руденко) Формування та реалізація економічного потенціалу аграрного сектору України: виклики та перспективи євроінтеграції.....	62
Семернін П.В. (Кер. С.О. Зубков) Значення цифрової культури у підтримці цифрового зростання підприємства.....	64
Сенчук В.І. (Кер. С.Є. Ткаченко) Децентралізація: європейський досвід розвитку територій.....	66
Серветник А.О. (Кер. О.О. Ким) Особливості формування привабливості підприємства для іноземного інвестування в умовах невизначеності.....	69
Титаренко М.Ю. (Кер. Т.О. Бабан) Україна в глобальних вимірах сталого розвитку.....	72
Ткаченко Є.С. (Кер. О.В. Горох) Теоретичні основи управління оборотним капіталом підприємства.....	74
Черних Н. (Кер. Л.М. Яцун) Стратегії відновлення та розвитку регіональних продовольчих систем.....	76

Секція 2

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ І ГЛОБАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

Бездітко Р.О. (Кер. О.А. Богданович) Оптимізація конкурентоспроможності агропродукції при європейській інтеграції України.....	80
Данілова Ю.О. (Кер. О.А. Круглова) Бізнес-модель підприємства як інструмент стратегічного управління.....	83
Єфременко А.В. (Кер. Л.В. Шелудько) Вплив безробіття на економіку та суспільство.....	85
Іхно Д. (Кер. Л.В. Шелудько) Динаміка прожиткового мінімуму в Україні, його вплив на рівень життя населення.....	87
Качур К.Д. (Кер. Р.М. Остапенко) Роль державних та міжнародних організацій у створенні сприятливого середовища для бізнесу.....	90
Косенков М.Ю. (Кер. А.М. Волосов) Чинники розвитку матеріально-технічної бази підприємства.....	92
Моторін К.Р. (Кер. О.Д. Тімченко) Характеристика інноваційного потенціалу підприємств та методів його оцінювання.....	94
Мушкетова В.О. (Кер. К.Ю. Величко) Особливості міжнародної міграції робочої сили в умовах війни.....	97
Овсянікова Ю.С. (Кер. В.В. Ярова) Економічна реальність: Україна під час війни.....	100
Передрій В.В. (Кер. В.В. Антощенкова) Підприємницькі ризики в умовах воєнного стану.....	103
Різван Р.І. (Кер. Г.С. Баламут) Причини зовнішніх факторів виникнення банкрутства підприємств.....	105
Семперович І.В. (Кер. В.В. Антощенкова) Сімейне фермерство, як основа соціально, екологічно та економічно сталого розвитку.....	108
Супруненко Ю.В. (Кер. В.А. Чеботарьов) Вступ України до Євросоюзу: адаптація досвіду країн центральної та Східної Європи.....	110
Фоменко В.В. (Кер. В.В. Антощенкова) Стан трудових ресурсів сільського господарства в умовах воєнного стану.....	112
Щеглова Я. С. (Кер. О.І. Кущенко) Теоретичний аспект впливу Європейської інтеграції та глобалізації на бізнес.....	114
Яцюк О.В. (Кер. Н.Б. Кашена) Зовнішньоекономічна діяльність підприємств у фокусі євроінтеграційних процесів.....	116

Секція 3
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТА ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ
У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Zhovtenko Yu.G., Semenova O.A., Penkova K.V. (Sup. L.A. Polyvana) Advantages of digital transformation of accounting in agricultural enterprises in Ukraine.....	120
Артеменков О.В. (Кер. І.С. Андрущенко) Особливості податкового адміністрування в Україні під час війни.....	122
Афанасьєв Д.В. (Кер. Р.М. Остапенко) Облік витрат на виробництво зерна кукурудзи: теоретичний аспект.....	124
Бабіч В. Є. (Кер. І.В. Нестеренко) Комплаєнс аудит цифрових активів.....	127
Баслик О.В. (Кер. Н.С. Ковалевська) Синергетична парадигма податкової сфери.....	130
Басва Я.В., Шкуратова Д.О., (Кер. С.В. Руденко) Забезпечення сталого та інклюзивного розвитку бізнесу в умовах європейської інтеграції: обліковий аспект.....	133
Бурашнікова О.С. (Кер. В.Г. Воронкова) Синергетична парадигма податкової сфери.....	135
Вітценко Л.Р. (Кер. Ю.С. Синиця) Інтеграція бухгалтерського обліку України в європейську систему: сучасний стан та проблеми.....	141
Герасименко Є.В. (Кер. В.О. Велісва) Елементи діагностики банкрутства підприємства.....	144
Герасимов Ю.С. (Кер. І.В. Нестеренко) Екологічна звітність як інструмент оцінки сталого розвитку економіки.....	147
Герман К. А., Боднарчук Д.Б. (Кер. О.С. Прокопишин) Сучасні тенденції екологічного управління у фокусі євроінтеграційних процесів.....	150
Гончаренко П.О. (Кер. О.О. Горошанська) Методичний підхід до аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.....	153
Губенок Ю.О. (Кер. Т.О. Меліхова) Вплив витрат на формування фінансової звітності.....	155
Гуназа А.Д. (Кер. Н.Б. Кашена) Організаційно-методичні аспекти обліку доходів і витрат бюджетних установ.....	159
Єва О.А. (Кер. В.О. Велісва) Перспективи виробництва зерна.....	162

Єрьомка Є.О. (Кер. Р.М. Остапенко) Облік виробничих запасів на підприємствах.....	164
Завгородько С.В. (Кер. В.О. Велісва) Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством.....	167
Ігнатська І.О. (Кер. Р.М. Остапенко) Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві.....	169
Ігнатська І.О. (Кер. В.В. Ярова) Порівняльний аналіз інтенсивності динаміки сплати ПДВ підприємством під час війни.....	172
Климчук Д.Є. (Кер. С.Л. Яковенко) Цифрова економіка в бухгалтерському обліку.....	175
Коваль О.П. (Кер. Н.С. Акімова) Облікова політика щодо основних засобів як фактор підвищення ефективності управління.....	178
Коломієць Л.В., (Кер. А.І. Кашперська) Особливості організації інтернет-торгівлі.....	181
Кондратов В.С. (Кер. Л.М. Янчева) Концепція управлінського обліку товарних потоків з урахуванням особливостей діяльності організацій мережевої торгівлі.....	184
Котлярова В.О. (Кер. О.М. Єремян) Проблемні питання обліку витрат на виконання робіт за будівельними контрактами в контексті євроінтеграції.....	187
Кравченко О.С (Кер. І.С. Андрющенко) Фіскальна ефективність оподаткування доходів фізичних осіб.....	190
Куліш Г.Є. (Кер. В.О. Велісва) Аналіз ефективності виробництва соняшнику та шляхи її підвищення.....	192
Купріянова Н.Л. (Кер. Н.О. Бірченко) Удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам.....	195
Курінна І.О. (Кер. Р.М. Остапенко) Облік виробничих витрат на підприємстві.....	197
Курінна І.О. (Кер. В.В. Ярова) Законодавчі новації щодо ПДВ під час дії воєнного стану в Україні.....	200
Курова А.О. (Кер. Л.О. Кирильєва) Сучасні підходи до організації контролю витрат в системі управління послуг мобільного харчування.....	203
Куцева Д.О (Кер. О.О. Горошанська) Аналітичні можливості звіту про рух грошових коштів.....	205
Левенець В.О. (Кер. О.О. Нестеренко) Особливості обліку розрахунків з заробітної плати в умовах дії воєнного стану на території України.....	207

Леонов В.В. (Кер. В.О. Велісва) Аналіз ефективності використання оборотних активів.....	209
Лялюк А.В., Семенова О.А. (Кер. О.А. Луценко) Аудит в умовах цифровізації.....	211
Ляпун О.М. (Кер. Н.Б. Кащена) Інтегрований облік та інтегрована звітність в умовах євроінтеграції.....	214
Мирошніченко Т.М. (Кер. Н.Б. Кащена) Облік і аналіз в управлінні оборотними активами підприємства.....	216
Назарова І.Я. Особливості організації інвентаризації в умовах електронних обліково-інформаційних систем.....	218
Омецінський О. В. Оборотні активи будівельних підприємств: формування якісної інформації для цілей управління.....	221
Піпа А.М. (Кер. В.О. Велісва) Значення фінансового аналізу для перспективної роботи підприємства.....	223
Пригода К.В. (Кер. Н.І. Рижикова) Теоретичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.....	226
Попова Є.В. (Кер. Н.Б. Кащена) Удосконалення методики аналізу фінансової звітності підприємств.....	228
Пронь Е.В. (Кер. В.О. Велісва) Стан та перспективи виробництва вівса.....	230
Рідкокаша Т.М., Нижня А.С. (Кер. О.В. Накісько) Податкова політика України в контексті євроінтеграційних пріоритетів.....	233
Саснко Н.В. (Кер. Н.С. Акімова) Актуальні проблеми підходу до методів обліку в підприємствах ресторанного бізнесу.....	235
Свержевська А.А. (Кер. А.І. Кашперська) Деякі аспекти нормативного регулювання та організації обліку на підприємствах зернової галузі.....	238
Свічкар Я.І., Хоменко А.О. (Кер. О.А. Луценко) Переваги застосування електронного документообігу.....	241
Сербін С.О. (Кер. В.О. Велісва) Стан та перспективи розвитку агроринку.....	244
Сердюк А.В. (Кер. А.І. Кашперська) Організація діяльності фермерських господарств в умовах воєнного стану: регулювання, облік та оподаткування.....	246
Сердюк А.В. (Кер. О.О. Нестеренко) Особливості застосування методів податкового контролю в умовах дії військового стану в Україні.....	249
Синельник Д.В. (Кер. В.В. Макогон) Підходи до дефініції принципів непрямого оподаткування.....	251

Скворцова А.О. (Кер. В.В. Ярова) Роль аналізу фінансових результатів у забезпеченні успішності вітчизняних підприємств в умовах воєнного конфлікту.....	254
Спиця М.О. (Кер. Н.О. Бірченко) Особливості аудиту накладних витрат.....	257
Старосільська В.В. (Кер. Т.А. Наумова) Управління послугами з доставки як необхідна умова успішного функціонування підприємств з надання логістичних послуг.....	259
Трембовецький В.В., Єнін С.О. (Кер. С.І. Василюшин) Переваги та перспективи використання бухгалтерських програмних продуктів в аграрних підприємствах України.....	262
Хланта Є.Ю. (Кер. Н.С. Акімова) Гармонізація обліково-податкової системи: вітчизняний та світовий досвід.....	265
Черевань А.А. (Кер. О.Г. Задніпровський) Корпоративна соціальна відповідальність та звітність як мова бізнесу для сталого розвитку.....	268
Щиковська В.В. (Кер. В.В. Макогон) Оцінка фіскальної ролі податку на додану вартість в умовах сучасних викликів.....	271
Ярова А.О. (Кер. Л.А. Поливана) Автоматизація бухгалтерського обліку капітальних інвестицій.....	274
Ярова А.О. (Кер. Н.О. Бірченко) Облік і аудит капітальних інвестицій як складові управління підприємством.....	276
Яценко В.В. (Кер. І.В. Нестеренко) Інформаційна архітектура управління економічною безпекою підприємств електронного бізнесу.....	278

Секція 4

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ І ТЕХНОЛОГІЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄДИНОГО РИНКУ ЄС

Hendrikhovskiy M.S. (Sup. V.O. Ogloblina) Financing of the ukrainian it-business under the conditions of integration to the EU single market.....	281
Matsiuk V.S. (Sup. Kotko Y.M.) A modern mechanism to support ukrainian business in the process of integration into the EU single market.....	284
Ponomarenko V.O. (Sup. O.O. Nesterenko) Historical background of escrow accounts usage.....	286

Боровков С.Т. (Кер. М.О. Євдокімова) Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств.....	289
Бутінов М.Д. (Кер. Р.М. Бугріменко) Оцінка потреб підприємства в оборотних активах у контексті інтеграції до ЄС	292
Волокітіна Т.С. (Кер. О.П. Близнюк) Оцінка інвестиційної привабливості боргових цінних паперів.....	294
Гараган Д.Л. (Кер. О.П. Близнюк) Оптимізація портфелю цінних паперів за критеріями дохідності та фінансового ризику	296
Гнитка Р.В. (Кер. О.Г. Малій) Розвиток фінансового потенціалу підприємства в умовах цифровізації.....	298
Гордєєва І.О. Міжнародна технічна допомога як важіль стійкого розвитку українського бізнесу в умовах євроінтеграції.	300
Головчук Ю.С. (Кер. Г.О. Нагаєва) Особливості функціонування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану...	303
Грибінник М.О. (Кер. О.Г. Малій) Управління фінансовим станом корпорацій.....	306
Додіван М.О. (Кер. О.В. Желякова) Цифровізація як інструмент зниження страхових ризиків.....	309
Іконников В. (Кер. В.Б. Родченко) Визначення факторів технологічних трансформацій фінансових бізнес-процесів.....	311
Калашніков В.М. (Кер. М.О. Євдокімова) Сутність банківського кредитування підприємств.....	314
Коваль М.З., Соболева Ю.Ю., Даниляк Ю.Я. (Кер. М.І. Виклюк) Концептуальні аспекти фінансової стратегії та її роль у розвитку підприємства.....	317
Кравець І.М., Мацех С. І., Вартовник І.М. (Кер. М.І. Виклюк) Сутність інвестиційної привабливості підприємства..	320
Левчук В.С. (Кер. М.О. Євдокімова) Роль безготівкових розрахунків у грошовій системі держави.....	323
Мальцев О.А. (Кер. А.В. Микитась) Інноваційний розвиток страхового ринку в умовах євроінтеграції.....	326
Мельников Д.К. (Кер. Г.Г. Лисак) Перспективі розвитку банків у період цифровізації.....	328
Мошкун Г.І. (Кер. В.М. Марченко) Сучасний стан та тенденції зовнішньоекономічної діяльності підприємств склообробної галузі України.....	331
Борисенко В.В. (Кер. Л.М. Горбатюк) Технологічні інновації: новітній тренд ринкових технологій для розвитку бізнесу.....	334

Плотніков О.В. (Кер. О.М. Савицька) Перспективи підвищення інвестиційної привабливості підприємств в умовах цифрових трансформацій, глобалізації та євроінтеграції.....	337
Саакян Т.В. (Кер. П.В. Смірнова) Управління персоналом підприємства у сучасних умовах.....	340
Соколовська А.С. (Кер. М.О. Євдокімова) Особливості формування та використання капіталу підприємства.....	342
Тімченко В.І. (Кер. Л.М. Смокова) Необхідність підтримки українського бізнесу при інтеграції до ринку Європейського Союзу..	345
Фролов А. Ю. Зелені облигації для реалізації бізнес проєктів екологічного спрямування.....	347
Ярушка А.О. (Кер. Р.М. Остапенко) Інтеграція українського бізнесу до ринку ЄС: фінанси, технології та співробітництво.....	352

Секція 5

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Orlova D., Fomichova A. (Sup. K. Bogomolova) Theoretical aspects of employee loyalty management.....	355
Fadieiev D.V. (Sup. Koptieva H.M) Innovations in transport and logistics systems as a key factor in european integration.....	357
Карпов А.О. (Кер. О.В. Силін) Розвиток транспортно-логістичних систем в контексті європейської інтеграції.....	360
Манцев Д.О. (Кер. О.Ю. Курцев) Розвиток транспортно-логістичних систем в контексті Європейської інтеграції.....	363
Носова Н.І. Проблеми відповідності транспортно-логістичної системи України європейським вимогам та її вплив на забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану.....	366
Одокій Ю.Б. (Кер. В.С. Ніценко) Використання сучасних технологій в роздрібній торгівлі.....	369

Секція 6

МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ І РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ Й ІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕСУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Shi Lantao (Sup. Nataliia Yefremova) The essence of strategic risk management and sustainability of the marketing activities of enterprises in globalization.....	371
--	-----

Абрамян Ж.О. (Кер. Н.О. Єфремова) Інновації в стратегічному управлінні конкурентоспроможним виробництвом і маркетингом продукції рослинництва.....	374
Афанасьєв В.В. (Кер. Р.М. Остапенко) Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект.....	377
Бачуріна А.А., Литвиненко К.Г., Передера А.А. (Кер. О.І. Кушенко) Аналітичний огляд зарубіжних бізнес досліджень.....	379
Верзун І.А. (Кер. Л.Й. Войнич) Інноваційні технології та їх вплив на ефективність управління персоналом.....	382
Каверін Д.С. (Кер. О.В. Михайлова) Класифікація ризиків українського ритейлу в умовах євроінтеграції.....	385
Карп'як О.О. (Кер. В.М. Марченко) Напрями зміцнення конкурентних позицій вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції.....	387
Кириченко О.І. (Кер. Л.В. Шовкун-Заблоцька) Особливості організації інноваційної діяльності у горизонтально та вертикально інтегрованих структурах.....	390
Коледіна К.О. Маркетинговий підхід в управлінні підприємством ресторанного господарства.....	393
Кулик А.В. (Кер. Г.М. Коптєва) Інтеграція вітчизняної нафтогазової галузі у європейський економічний простір.....	395
Кучерук О.В. (Кер. Т.Ф. Ларіна) Роль креативного маркетингу в підвищенні конкурентоспроможності підприємства.....	398
Лисогор Д.Я. (Кер. Г.Б. Тимохова) Особливості управління експортною діяльністю суб'єктів господарювання в процесі інтеграції європейського економічного простору.....	401
Мансирова Е.О. (Кер. К.Ю. Величко) Інноваційні підходи до міжнародного маркетингу в сфері мобільного зв'язку.....	403
Оганов Я.О. (Кер. Г.Л. Чміль) Екологічний маркетинг як інструмент забезпечення стійкості бізнесу.....	406
Прудков А.В. (Кер. Г.М. Коптєва) Перспективи розвитку сервісного обслуговування побутових приладів.....	408
Птуха К.О. (Кер. П. О.І. Кушенко) Аналітичний огляд дослідження сезонності експорту Україною ріпаку.....	411
Романюк І.А. Стратегії менеджменту та маркетингу в умовах інтеграції бізнесу до європейського економічного простору.....	413
Свистун А.М. (Кер. Л.В. Шовкун-Заблоцька) Кластеризація як механізм інноваційного розвитку: міжнародний досвід.....	416

Свідерська А.В. (Кер. В.С. Мещеряков) Адаптація менеджменту в умовах Європейської інтеграції: досвід компанії «ЕУ».....	419
Слюсарь М.Ю. (Кер. В.Г. Воронкова) Цифрова революція 4.0: тренди діджиталізації, що визначають сучасний світ.....	421
Стефанська Д.П. (Кер. Н.Г. Ушакова) Розвиток інформаційного забезпечення міжнародного бізнесу в умовах цифрової економіки.....	427
Філатов В.В. (Кер. О.В. Попко) Оцінка ефективності персоналізованих маркетингових компаній електротехнічних підприємств України.....	429
Швець Є.О. (Кер. С.М. Сукачова) Функції власників в забезпеченні фінансової безпеки підприємства.....	432
Шмиглюк Є.Г. (Кер. В.М. Марченко) Розвиток електронної комерції в оптовій торгівлі.....	435
Ямполь Ю.В. Вдосконалення менеджменту якості освіти за рахунок залучення коштів іноземного капіталу.....	438

Секція 7

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ Й ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Kotsur S.O. (Sup. Y.M. Kotko) Information security of Ukraine: state and prospects of development.....	441
Hendrikhovskiy M.S. (Sup. V.O. Ogloblina) Financing of the ukrainian it-business under the conditions of integration to the EU single market.....	443
Жорняк А.С. (Кер. Н.О. Бірченко) Забезпечення інформаційної безпеки підприємства: виклики та стратегії.....	446
Калусенко А.О. (Кер. І.П. Петрова) Митна експертиза, її види, ознаки та процедура призначення.....	448
Міненко С.І. (Кер. І.І. Божидай) Правові аспекти боротьби з екоцидом в умовах глобалізації бізнесу: виклики та перспективи.....	452
Прокопович Т.А. (Кер. Р.М. Остапенко) Інформаційна безпека в контексті євроінтеграції України: виклики, стратегії та перспективи.....	455

Наукове електронне видання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

**НОВІ ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.
МОЖЛИВОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти і молодих вчених
26 квітня 2024 р.

Видано в авторській редакції

Відповідальні за випуск: Н.Б. Кашена,
О.М. Жданович,
Р.М. Остапенко

Комп'ютерна верстка Р.М. Остапенко

Підп. до друку 23.04.2024 р. Об'єм даних 4,56 Мб.

Державний біотехнологічний університет
Вул. Алчевських, 44, Харків, 61002